

НИКӨАЛА КӨЫТЇНИА

АФЫМТАҚӘА РЕИЗГА

Ажәеизатәи атом

Ажәеинраалақәа

Апцхәынтшәкәтыжбырта
Акәа – 2015

ББК 84 (5 Абх) 6-5
Кә 94

Кәйтцниа, Н.Т.
Кә 94 Афымтақаа реизга. Ажәизатәи атом. Ажәеинраалақаа.
Апхәынтшәкәтыжырта. Аҕәа, 2015. – 624 д.

Ари аусумта CC0 1.0 ала иарбоуп.
Алицензиа ахфылаа шәахәаңшырц азы шәтал:
<https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.ru>

© Кәйтцниа, Н.Т., 2015
© Апхәынтшәкәтыжырта, 2015

ИСПЫРХАГАХОЗ СЫЦХРААУА...

Шака ус умоузеи уускәа зеггы катцаны уанаатәалак ашь-
тахь! Иага схәарггы, ацхьаф иасхәарц истахыз реихарак
акъаад ианыстахьаз цыисшон, аха, икастаз ахәычы еихшь-
аало сәанаасха, спапкакәа иргәылоу, инагзаны ифым иахьа
акәымзар уатцәы срыхьзап хәа еикәтцаны исымаз адакьакәа
санынарныцшыла, саашәеит: сара исхәарц, исфырц истахыз
рыфара, рхыркәшара сахьзараны сыкамзаап! Ус акәхап егыртггы
ишрыхьа, уи ус шакәу анырбалак рәанынадраалоггы, аха сара
исцәыцәгыоуп ари аеанраалара.

Иара усггы – аеанраалара атәы анысхәах – сызнымаало
шпарацәахеи ари ацстазаарафкны! Азы иагозарггы, ацәкәырцакәа
рәынарытаны иахьцо амшын ду ахь ауп, уахь рхы хоуп егыртггы
хәа инеиуа азәырфггы ыкоушәа сгәы иааснаталоит, аха сара уи
ишцъасшьо, ишлакәысшьо ус снейлароуп.

Ашәкәыффы, гәтыхала дтәызар, ари адунеи еикарастәуеит
хәа адәы дыкәзар – ус ада, даеакала калашьаггы имам уи –
дызнышәо, дызнаало ааста, дызнымшәаша еихазароуп есымша-
ггы. Аидара ду зкәу ауардын афәа ахга ишнейуеипш, ашәкәыффы
икәуу аидара ибжы инамыргалар, дамырхәацәалар ауам.
Сахьаргәыргьакәаз анафсанггы, иахьынасыкәыгәгәаз акәхап
сара заа ацстазаара сырхәацәара изалагаз. «Адгьыл сыкәуп
сарггы аамтала» захьзу, рацхьатәи сышәкәкәа руакы иану
ажәеинра-алак афы салацәажәоит хгәактәакьа аамтала хара
абри адгьыл хшыкәу, акы хаанамгазо уи хныкәтцыр шыкамло,

арака илахъеикѣтцагоу шырацѣоу... Исгѣалашѣоит, алахъеикѣра ацуп, игѣкажыгоуп, ажѣеинраала рѣыхатѣуп, мап анакѣха, ашѣкѣы иалхтѣуп хѣа ианаакѣгылаз. Ацензура гѣгѣан усѣкан, ажѣеинраала лахѣыхѣкѣагы рѣахын арадакторцѣа. Ашымѣта ашѣкѣаѣы айѣкѣыр-харазы иалазгалаз ацѣахѣаѣа акраамѣта ацѣаымыѣ еиѣш сгѣы иалан. Ашѣтахъы, ажѣеинраала айѣтаѣыжыразы алшара ансоу, хѣарада, урт ацѣахѣаѣа алхны иныѣкѣыстѣеит, ажѣеинраала апѣхъатѣи авариант сазыхынхѣит.

Егыс, зышѣкѣаѣа рейѣтаѣыжыха змоукѣа зыѣара зфаз среи-уоуп сара. Шамахамзар, дыѣкамзар ѣалап аѣсыуа шѣкѣыѣѣык 40, 50 ма 60 шыѣкѣса зхыѣцны иалкаау зѣымѣтак ѣызмыжыѣ ма даѣа шѣкѣык ѣынѣта иѣызмыжыѣ. Сара уи лахъынѣас исмоуит, изыхѣязгы сара соуп: иѣысмыжыѣ ашымѣтаѣа раѣкѣын сзышѣтаз есымша. Иалкаау сѣымѣтаѣа рѣыжыра аамѣта анаасыдгылалак аѣыѣ цѣырызгар сѣаххон, сшѣон уи аѣыжыха смоукѣа сымѣасыр хѣа, зны сроман «Алашѣ иблѣаѣа аныхыѣ» аѣыхѣтѣанѣи адаѣкаѣа рѣыха смоукѣа аѣсра сшааѣшѣаз еиѣш. Усѣкан сара Пиѣунда арѣиаратѣ Ѧны аѣны аус зуан. Аус зуан уахгы ѣынгы инеиѣынкыланы, еихаракгы – уахынла. Ашѣкѣѣы игѣабзиара ѣнашѣаауеит акѣымзар, сара стѣала, уахынла аусу-ра еиѣу акгы ыѣказам: ухыи уареи шѣеизынхоит, уѣырхаѣеи уареи шѣыбжыара амш иаѣу, узырблѣѣо акгы бжыагылазам... Иѣкан сара иѣѣаѣаза иансыршалоз. Ароман ахыркѣшарахѣ сан-неи, уи иахѣагы саѣыланахѣлеит, схы ныѣѣтѣаны сыѣсы сшѣартѣ алшара снаѣомыѣт. Абас аус шызуаз ауп сыѣѣстазаара ашѣартѣ ишынѣтасыргылаз. Ашамѣтаз исзааргаз «Аѣхыраара лас» сшѣапы сааѣнаргылеит, аѣаѣымѣѣа исзын-рыжыѣ хѣшѣѣаѣагы саѣхѣа иааѣыстѣеит. Аха, зегѣ акоуп, адырѣаѣынгы адырѣауахыгы сара сызѣыѣ аус снахан аган ахѣ инасыѣѣымѣтѣеит: мышѣѣак рыла ашымѣта хыркѣшан, саргы насыѣ сыманы схы збон.

Ашымѣта аѣра айѣа аѣыжыра аныуадаѣо ыѣоуп. Сара сѣымѣтаѣа аѣѣаѣаѣа иѣы-ыѣхѣуа, ѣынгылак сымазамѣа саауаз-шѣа збазгы шѣоук ыѣказар акѣап. Уи зыхѣяз хѣа сара изды-руа схѣта арадаѣиакны аус ахызуаз ауп. Саагылазаргы исы-

маз акылпш-кылзырщәә снап иаатцыхсыз зеггы амәә нарыто
саауазшәә рбон. Уи ус шакәмыз сара сеипш издыруада! Уи ус
шакәмыз ахәоит жәә-томкны икоу сәымтақәә реизга сызтыжыны
иқалар.

Рыцхароуп, сара стӕала, ашӕфӕдфы афхӕддӕа рфынза инеигарц ииӕху жӕашыкӕсала изнамго дыкӕхар. Аамтӕ иага ицӕгъазаит, алшаракӕа иага иӕамзаит, Ажӕа ихыхатцгыло, уи иатцанакуа инагзаны иахъеилыркаауа мӕаки азырымпшаар ру-рым. Ус еипш иӕоу агӕыгра узто аӕагылазаашъа ыкоуп.

Пырхага змамкәа зыпцзааратә мѡа ианысны ицахѡу хә азәгы дыкам шамахамзар. Пырхага имазамкәа агәыдыхәа амѡаду даныланы даауазар ашәкәыѡѡы, уи иара ирѡиаратә ус азы ицарбгагахоит. Гәы зцам, цсы зхам аѡымтәкәа зегы ззеицшу ауаа рнапы итыцтит. Шыыцрала итәу агәкәагы иацсоу акы рзапцдараны иказам.

Иҗан саргыы амҕан испырхагаз, иҕоуп иахьягыы.

Ус иҫамызтғыы сәһымтақәа иахә иаха лассы-лассы аңхәащәа рҕынза инеиуазаа-рын. Аәра саҕәытызшәа згәы изнаҭо азәыр дыҕазар, игәы дамжәаит.

«Ажелар хэычы чмазара баапсык рымоуп, – ифун Дырмит Гэлиа. – Уи ачымазара узазымиаир, иахагы аеартбаауеит. Уи ачымазара иахэу аиташыыцра баапс ауп. Еихарак уи зыхкьо акультурадара ауп, убри акнытэ уи ахэаеразы кэпалатэуп. Аду-неи афы зегь реиха уара иудырхагаз хэа шэсэзцаар, атакс икастоит: ашыыцра баапс акэын хэа...»

Сгәы иалоуп иара саргыы, абаскатәи зыхәашь ниафр иш-
цахьоуггы, адунеи афы зегь реиҥа уара иуцырхагаз арбан хәа
исазцаар, хлитература ашьаҥакшы, Дырмит Гәлиа ду иажәақәа
схы иархәаны, иара убастәҥа аҥак ахыҥасцо...

Казыша бзиақ сыман сара аханатәгы: исдырхагахоз, сеикәа-зырцәоз рцасгы адыркьхәа сеибакун. Ианакәызаалакгы сус сгәы ацәкасыжьюамызт. Исдырхагахоз иаҳагы исыцхраа-уа саакәгылон. «Ииулакгы иаҳцәтижыт» хәа ззырхәаз сара сроман ашътахъ изфит даҭа романкәакгы, иахьа уажәраанза

аңхьаџцәа ирзымдыруа, итсыжьхьоу иреигьымзар иреицәам
хәа сызхәаңшуа дача жәеинраалақәак, поемақәак... Икыпхьым
сымшынҟақәа, икыпхьым спублицистикатә ҟымҟақәа, еиуеип-
шым егырт анҟамҟақәа.

Акыргы смааңсахьей, сусқәа рҟырак сыриааихьазшәа сым-
бази, аха шаҟа ус умоузеи уусқәа зегы ҟаҟаны уанаатәалак
ашьҟахь!

Никәала Кәыйниа

02.03.2008 ш.

«САРА СҒЫЖӘЛОИТ»

1964

АДГЬЫЛ СЫҚӘУП САРГЫ ААМҒАЛА

Адгьыл сықәуп саргы аамғала,
Сгәырға-хәмаруеит саргы аамғала.
Сгәакцәәкеит саргы аамғала,
Зегь аамғалоуп, зегь аамғала.

Шьоук быжәуаз баша ажәала,
Ашәа апыртцоз ирманшәалан
Ҳацсуам, ҳазуам ҳәа аламала;
Назаза инхошәа зегьы еинаалан,

Ацәа ғымшәошәа атцла иғалан,
Ахәычы иоухәаргы, ацәа далам,
Иацхәа икашәоит атцәа ахала:
Ашәыргы атцла аамғала иғалоит.

Зыцстазаара мәасуа ашәала,
Игәы алақоуп уи иахьала,
Ицстазаара цәгьа иманшәалоуп,
Аха, цьым, убригь иахьалоуп.

Ахтысқәа ыынтуа аҳауа иалоуп,
Ға мышқәакгы, иашта иғалан,
Зегьы идырбашт дағеакала,
Адгьыл дықәуп уигьы аамғала.

Азәы дхәлеит хыхь, дхала,
Аха дынхеит иара ихала,

Ҳаигәалашәом, ҳара дҳалам,
Аха, дад, уангылшь, аамталоуп,

Адгьыл ныжьны, жәфангәы ушалоу,
Ушхалаз еиңш, цаҕа уталап.
‘Езә дыгәрымуеит, игәы акы алоуп,
Ихы куа, игәы куа, дхәыцуа дҳалоуп,

Дөзарц акы дахьынҳалоуп,
Аха иамутцәҕеит, дызхалом.
Иара убриггы, сөыза, аамталоуп,
Уи ахатца амца далоуп,

Аха дхьамтыр аламала,
Дманшәалахап – зегь аамталоуп.
Ажәеинраала, ңсыс исхалаз,
Сызлакаҳаз, сызлахалаз,

Ҳаңстазаара ашыра уалаз,
Уалаз, аха умцароуп уалаз!
Уара уҕамлар, сажәеинраала,
Адәы сықәуп сарггы аамтала.

САРА СЕЫЖӘЛОИТ

Сшьапы нансыргылт аеышькыл,
Иразҳаада сеышькыл нышәкыл,
Сызөыжәлом ҳәа сара схала,
Аха иааин иаразнак ала,
Ишапу еиңш ҳара ҳөы,
Ашькыл ааныркылт сара сеы.

Сеҗәһиртоит урт иахала,
Сеҗәһиртоит, сдырманшәалоит,
Иагырдыруеит, ирхәа-ирзаргы,
Сара сеҗәлоит,
сеҗәһымтаргы.

УАРА УЖӘҘАН АЦАКА

Са сыхбыңза саныөейдас
аңхыз ссиркәә срылазан:
Ныкәара хәә наң ахара
ағба дуқәә срылацон.
Зны Австралия, зны
Мексика снейларын,
Зны сгәй каршәны
Аргентина снейеиларын.
Ацәә салтыр –
лабҕабам! –
сыгәжәәжәалон,
Сеааибытан
наң сықәтрашәә сцәәжәалон.
Зегы ирызхуаз сгәй
абрантә исыхазан,
Адуinei ду абара
сыгәтыхазан.
Аиашами,
узгоит хәә уаагыларгы,
Икаларын
сцаны Африка саангыларгы...
Иахәә сара
схәычра агәтыха сыласуеит.
Адуinei ду
сахызозар хәә исырласуеит.

Аха сҕалеит,
са сҕалеит акалашә:
Аңсны сналтыр –
Аңснада акы сгәалашәом.
Схәыңра, аа,
харт хазлеиҕагылара:
Сцаны Африка
сара сунгылара!
Авсралиеи Меқсикеи
збанда, аха
Мызкы аиҳа сгәы ыкам
уа саанханда хәа,
Аңсынтәыла!
Уара ужәәан атцака
Иаҳа сығәғәоуп,
сыкоуп иаҳа сгәы алақан;
Иаҳа сыхиоуп,
ара иаҳа сманшәалахоит.
Ари адгыл са сыңсы алоуп,
наунагза иалахоит.
Ари адгыл
шьала-дала саласоуп,
Ари адгыл
са сыңсы златалаз ауп.
Зны, сыңсыр,
иара абри адгыл саҕ, аха
Сара сзыхәан
иара цәартә татахап.

АҚӘА

Ақхын шоура. Асаба гылоит.
Ақәа иазыңшуп зегь уажәаны.
Аха ажәәд адгьыл иахагылоит
Алакытца тдыршәәаны.

Ақша ихнаеит аҕакар уа,
Амахәқәа неинкьо имақарт.
Ахыб аҕы ақәа ацәыкәбарқәа
Апыкка-пыкка, еибарцо, ихәмарт.

Жәәданахь имңшуаз рыба тхаха,
Зегьы азыңшын ақәа.
Уажә, абар, рыхқәа ирәахеит
Ихьыдышьшь икәз абығқәа.

Адгьыл зынза мыцхә изышон,
Адгьыл шытан ишабаны.
Иахәарызшә «уаха сылшом»,
Иара цон еиыңқаны.

Азыдара зегьы аражәуеит,
Рыңшәқәа агоит ирыхъаны.
Абар, адгьыл уажә азы ажәуеит,
Иатдашьшь иажәуеит, аеъаны.

Ақәа илеиуа сатдашьыцуеит,
Аиаша шәасхәап, изақсаз
Сара сашәа, сгәатца итыцуа,
Ишәзақсазар шәаргы абас;

Уи шәазхьаауа шәазыңшызар,
Нас, шәыгәтыхақәа хәаны,
Ақәеи иареи ара еиңшызар:
Ицар шәыгәқәа рңсахәаны!

АРҰАШ

Агәы ейбаха-ейбафо, ашәәкәа хчыла,
Ацакәа ду аеалырбган аеашьюеит.
Изцом. Аха ижәылоит уеизгы мчыла,
Иеилашуеит, иеилахынхәуеит, игъежьюеит.

Ға хырхартак артарцаз иапылан,
Ағы ейхаргәеит, амѡан, иршәахаит.
Аха арѡаш хәыч, аеизыркәкәан ианжәыла,
Изакаәыз днарбеит, азбахәгы днархаит.

Уи иаңгылоз ѡаңхәа икәацалан
Атра ахәааңжәо рәаңыражыны иркуеит.
Аха арѡаш хәацуам аламала,
Иркыцыңхәаза иаха-иаха иаапкуеит.

Ифәажәкны ицоз ацәхәыра аңсы ахыцуан,
Ишабо адгыл шытан ейкәыңданы.
Азиас ари ейңш шабаз ейңш ихытңы.
Ағынанахеит уахь ицәкәырңаны.

Азы агәы иахықәтәаз адгыл какачхон,
Ацәхәырағ игылон зегь ғацаны.
Азиас акәзар, иагхон, имачхон,
Иңсит нас... ацәхәыра аңсы тацаны.

АШӘТ

– Нап угсырхом, унсыжьюам хылаңшрада,
Уара ирҗеи, ирңшза сара суада, –

Сахэйтхэйтун ашэт, суада иааџнагалан,
Аха иара ишамац иаман уеизгы агэала.

Иагэаџхомызт уи са суада еилфаца,
Иадызбаларцгы аџахымызт, мап, аџа.
Уи зызхэауаз, есышыжэ иаџэхэхэ азаза,
Иџэгылазарц акэын еснаг адгыл аза.

АМџАН

Аамџа шџацо, бзиа збаша,
Аамџа шџацо, сџыза, ишџа!
Иналаџса-аалаџсеит схахэы ашла,
Иналаџса-аалаџсеит, иба.

Иац акэмыз шыапы еимаада
Саннэџэххыз џаџхэа адэы.
Нас, избада, нас, изгада,
Нас, иахэзамашэ агэхэхэтэы,

Мамзаргы агэы нхама,
Иабаџцакишь са схэыџра?
Ицеит, ицеит сара саман,
Ицеит цэызда еимдара.

Уи авамлеит ашаџэ иасуа,
Сара заа сыххэеит.
Заа имџаха зегэ сыџрасуан,
Заа стэуеит, сшэхэхэеит.

Нас сџара, сыџэа рџыалан,
Амџа иџэын иџырны.
Уи амџа хыхэ ихалон,
џаџа иџалон ибырны.

Ацәқәырқәа агәыдыҭеалон,
Аха усгы ирымхәеит.
Ахра цыфцыф уи аҭалон,
Апхзашагы аҭашит.

Зегь аныруан, зегь агәтыхан,
Зегы ирыхәарц аҭахын.
Пхьаҭа исыпхьон, пхьаҭа исыхон,
Пхьацара затәык ахын.

Сара ажәәан схамацәысуан,
Адыд слымхарта цнахлон.
Адәы сцәын, ақәа сысуан,
Адгыл азаҭ исыршон.

Аха ашыжь, сашәа кафуа,
Са сәагылон сеилыхха.
Са сырхысуан арха, аҭаа,
Ерцахә ақәцәахь сымәа хан.

Ахахә дукәа сытабылгьон,
Ахахә дукәа ҭыбганы
Рҭаархон иаша, урт егысылгон,
Сызрыцәцомызт сеибганы,

Срымцатәар иахьааиуаз иаша,
Агәра мгакәа сымч-сылша.
Аха са сынхеит, ииашаз,
Дара цон ихәаш-хәаша...

Ах, ишпацеи, бзиа збаша,
Аамтагь шпацеи, сәыза, ишпа!
Иналаҭса-аалаҭсеит сахәы ашла,
Иналаҭса-аалаҭсеит, иба.

УКАҘАП, УГЫЛАП...

Дамеи ихъзнызфылоит

Укаҥап, угылап, угылап, укаҥап...
Аныкѣашъа злоуцозеи, сарпыс хѣыч, уаха,
Ус ауп ишыкоу, ишапу зегъ рзыхѣа,
Ус ауп ишыкоу, узцом агѣыдыхѣа,
Узцом агѣыдыхѣа, ушьаѣа неихганы,
Узыкѣлом адгъыл ухы агѣра ганы.
Укамхарц искуп уа унап хѣыцкѣа.
Абасоуп амѣа ишыкѣало ахѣыцкѣа.

Уаансыжъыр, уныкѣарц азыхѣан ухала,
Уѣыноухоит, сарпыс, уара укаха-бгало.
Аха, укахар, умшѣакѣан, угылан уцароуп,
Акыжыхѣа уцѣуо умтѣароуп, уцароуп!
Зны укыдѣа, зны укыдѣа, зных ужъы уцароуп,
Абасала, сарпыс, аныкѣашъа уцароуп.
Сара сузыпшуеит: шыѣақѣак уназанда!
Сара сузыпшуеит: укамхакѣа уцанда!

Сара сыццакуеит: аныкѣашъа уцанда!
Сара сыццакуеит, аха хѣаи, имарианда,
Еснагъ иеиѣарамеи, иеипшым сныкѣашѣа,
Ихъаазгоит ианызбо шыѣахъ сынхошѣа.
Скахауеит, сгылоит, нас пѣхъаѣа сцоит:
Сара иахъанзагъ аныкѣашъа сцоит!

Мышкы мѣасзом сгѣы ак тымхо,
Акы самамкѣа сырхха.

Иҗастахыоу маңшыа, исзымхо,
Җхьаҗа снейуеит са сеиха.

Сыңстазаара цоит иҗала,
Исыздыруам сзыхъзара.
Зегь җастар стахуп хаҗала,
Исыдушәа зегь сара.

Са сахънеиуа агәырҗа сәықәуп,
Сара исықәым ааҗсара.
Сыццакы-ццакуа амәа сықәуп,
Инымцәошәа уи җара.

Аҗсабара ацәа иҗалеит,
Ахъта иацәшәаны.
Аҗша шәышәуа адәы ианхалеит,
Ицәауеит еиҗәжәаны.

Ахъхьа-хъхьахәа ицоз акәара
Иҗам аҗаи-деи.
Адгыл җсыла ахаҗы еиқәара
Ихъахъхьала ишеит.

Ацәа иамоуп уеизгьы агәала,
Иахъызшәа абот амыштә:
Иазнымкылт ахаҗы еидгәала
Иҗәандаза инеиуа азыхъ.

Ашәт атцаа амбацыт бзанцы,
Иаҭахын уи җара иагъаниарцы.
Хара имгакәа агәҭакы назеит,
Аха атцааи иареи анеибадыр,
Ашәт канзеит.

А М З А

Ҳаицәыхарам җәа мамзар
Исхәахьазма, исхәахьа,
Аха, сыбла җшаша – амза,
Ҳаигәылацәахеит иахьа.

Уимоу (сгәы иснаҭоит усшәа)
Шҭакы ҳаицҭанхоит.
Сҗенҗьыр аҕнытә снапы устар,
Иаанукыларашәа збоит.

А Ц И А А

Ацла гылоуп иҗарҗаруа,
Амахә дуқәа еитҗәаны.
Уи амцан, аа, абар уа
Циаак сбартоуп еикәахәны.

Ахы изымҭахо агәы нзырхада
Аҗсабара җшза аҗа?
Изымҗацеит уи аҗынхада,
Ацла дузза анахаҗа!

АҲАРАМ

Ацқәа еихамгыло, иқыцьқыцьуа, ахала,
Азынраха, ацә адәы-цәхәы ианыцәхала,
Атра цха акәым уи ахыгылаз изызхьыз,
Афыза кәапза абоура иахьтакыз
Ахы иналкьан, усгыы ахәеит иара:
– Цытк сықәхгы, еитцасуа акәара,
Игыланда, са сеипш, ихаххала ахәцсы!
Иара убриггы мацк акара иснаргон сыцсы.

Цхыбжьон иариит ажә атцша,
Итәфасуа игәаран адәны ацша.
Ацсабара арго агәыпцәа,
Итәзызон атцх ацәа.

Иҳанто атцх еикәа излапшыз
Агәыткьа ианаргеит ахәыс.
Аха амш еилган, шыжь анша,
Ишпагәырғьейи уи атцша:
Ара, адунеиаф, уазыпшы,
Амрагь цхозаап икажжы!

Бгьыжәи гәами еиларфынтны ихагалo,
Шәыри-қәыри кәыбаса илашьты,
Азаара азаазшәа иаацәыркьейит ихагаха,
Ацсабара ацәа итарзызо афыртын.

Агәарахәа ахы ахыбра иқәнакшеит,
Ашәқәа еимқаа, афны ифналеит еиханы.
Атах-чаххәа апенңыырқәа кыднакьеит,
Атрышә иасит адәхәыңш аханы.

Уака игылаз атцла затә аанкыланы
Иаархыңхыңит, амахәқәа аршәшәеит.
Аеааикәнакын, нас, ҟаңхәа амч аайдкыланы,
Ағаоҳәа ашыапы инытцакны ихнажәеит.

Ихнажәеит, аха иазкамыжыит итцырбган,
Иазкамыжыит ихаххала ашыацәа.
«Угәы иунамтган, – атцла цәажәон, – сытцарбган
Усхысызшәа, стыхәтәа нак иптәа.

Уажәазыхәа усяааиз цышәа усхашәышәла,
Сгәы уқәпраауа уқәзааит ухаҟа.
Адгьыл итцоуп сара сдацқәа, иузытымжәаз,
Иудырузааит, урт ирхылтцуеит аҟата!»

Вба рзәтом сажәеинраала,
Акритика арака имчыдоуп.
Уи ба ибзыскит, сышәт еинаала,
Сара сзыхәан иара цыдоуп.

Егьырт изфыз зеггы ҟәнысшьоит,
Бара ибзыскыз реиңу цыысшьоит.

Быздыскылаз аетдә кыдшәан,
Ишызбоз италт икаууа.
Сылаңш ианытшәа, сцәа саатазызан,
Сахьгылаз сцеит снейлууа.
Сгәы тыңоит, сгәы саргылом.
Уаха аетдәа бадыскылом!

Далаҕамызт, имамкәа-ихзымкәа, –
Хыхь ажәған, җаҕа – адгьыл! –
Дықәын адәы цәхәы.
Ихы аңыка ықәиххәан, имцымкәа,
Аха дымтәацызт уи ахатәа деикәахәы.

Иғьазғьазуа ацаҕба ду иапхба ишьтазшәа,
Уи дағазшәа еидарак дук иазкәынҗа, деиха,
Апстазаара ақәцәахь деихон, аха уи азқәа
Дықәҗан даршәуан, дтанатон җаҕа...

Аха иара җапхба дгылан уи дағалон,
Апхзы җарха инеиуан иғкьаса.
Итахымызт дхьатцырц, итахымызт аламала,
Уаха сылшом хәа днатәарцгьы уи даапса.

Акыр зычхаз, акрибеит хәа, иҗынкылан, –
Деизкәаҗы, дыңсыҗехан дымтәарыз затәа, –
Ацаҕба бганы ижәлар, днатәагылан
Иааникыларашәа, днеиуан иҗырғәҗәа-җырҕаца.

Анцәа ишихәара: ихы-ихшара, ифны-игәара...
Иахьа дынхоит, умфохытыр – дыпхашьом.
Ифахьеитаз ацстазаараҕ аша даара,
Ахаа ахәгы иара иеиха ҕазы изшьом.

Зеггы дрыхәоит,
Зеггы дрыхоит,
Илиршатәкьоит аума.
Дуацәажәаргы улахҕыххоит,
Иумырҕехәаша иоума!

Дгылоуп, дгылоуп,
Уи дхатгылоуп,
Иуеит даазыхьзо рыматц.
Иус шибо
Ғыла-ңылоуп,
Иеиңш аңсыцкыа дҕаларыма!

Уара узыхәа,
Сара сзыхәа
Азы дтагылоит хаха.
Имам тәаха,
Имоуп ҳаха,
Имамзаргы ихы аха.

Иаҕахызар,
Иара ихыза
Уара иуқәтан уирпхоит.
Амреиңш,
Уаф деилымхуа,
Зеггы рзы дыпхоит.

Арха, ашьха, ага, аҗаа,
Қалақь, қыта, ацәхәыра, апста,
Амра ахьцеиуа, асы ахьауа,
Зегьы збар сҗахуп сҗаҗа.

Сара сымфасуеит, са сласыроуп,
Сымфыхьтцит, сҗеит ауп нас.
Акыр збароуп, акыр зуроуп,
Баша сҗар калом сымфас.

Акгы згароуп, уи хәарада,
Аха инсыжьроуп еиҳагы.
Сыфнашылоит ура ууада,
Сынхарц назаза угәкны.

Исымазам нас аҗшыха,
Ғаҗхьа иҗоу җхьацароуп.
Сыгәҗыхақәа җхьака исыха
Снаргоит, сымфагь харазоуп.

Агәхьаа скым аҗша исҗасуа,
Сара сеисоит ацәқәырҗа...
Аҗстазаара, са сымфасоуп,
Саамфыхьтцт ауп, зегь сырба!

Дызлиааз җшын дроузшәа зегьаҗам аҗеи хазына,
Аха иара, аҗла амахә җар еиҗш наҗ иҗкьа,
Ауафара шилҗыз еиҗштәкьа дҗкалан ихазыхәа,
Дызлиааз аҗәлар дҗеит уи днарыкәкьа.

Адэы дықәуп сара сара соуп хәа иетыган,
Аңсшәа иоухәар дануңыла, идыр, ибжъазт.
Рыцәгъа-рыбзиафә ианакәызаалак днеизом иеахыган,
Дхалапшуеит абасгъы уи: ианакәызаалак шәсымбац!

Жәлары дыртәуп дара ирылоу шьала, дала,
Рыгәтыха зыгәтыхан, рхәыцра зхәыцроу есымша.
Аха ари ауаф, зызбахә хамоу уажә хатала,
Кәармак илам иара дызлытыз ижәлар ршьа.

Уи ахымдыр, зхы зку ас ифахазан,
Ихы идыруазарц азыхәан арт әжәакәа ирхатәуп:
Ашәыр зфам атдла гылоуп амахәкәа хахаза,
Ашәыр зфажьу амахәкәа еснагъ илафәуп.

Атцх, ауапеиңш, ақыта афәафәа иаатацеит,
Ицәеит нас ақыта уи аеылахәан.
Икара-уараха, сара уи ажәызшәа збеит,
Аха ашьыжь, икашә-качо аеиилахәан
Адәы ианаакәла, агәра згеит сгәы сшажьаз иаха:
Ақыта цәырцит сара сфәпхьа итыпдхаха!

Аиашами, уеизгъы-уеизгъы сфыцынхам,
Аха сгәылацәа цкъа исзымдыруа ицәытцанхон.
Сынтәа руазәы дшымгәыгзоз далацәеит:
Сара сбахча ихьыдхәан ашәыр фалацәеит.
Егъи сгәыла ибеит имачны ифалазшәа...
Сара сфыхеит, сфыхеит ацәа салазшәа.

Ауафы деилкаа. Ухы умжъан:
Азэы ихэатэала ихэ умшьан.
Азэы дуафым ихэашт, еазэы
Илаитдалашт цас атэы.

Азэы дихцэажэашт дырехэаны,
Аха аиаша хэахэаны
‘Еазэ дашьталашт урбара:
Иауеибатаху зегь ара.

Уи ааста еигьми хараза,
Ауафы дшыкоу цкъа ираза,
Деилкаа хаҗала. Ухы умжъан:
Азэы ихэатэала ихэ умшьан.

Иахьа шьюуки урбаны хэа инхом,
Аха ууафхар, уртах акэым, иуцэынхом,
Иуфызцэахоит, иула‘ехэоит еснагь,
Җа дхаазеит хэа иасуеит абадақь.

Аха унхар баша ухы узамыхэакэа,
Исыздыртэҗьом, мап, уара иупсыхэо хэа.
Упсы җоушэа, умцушэагы уғэартэзом,
Дахымаазеит хэа рхы аеҗныхэагь артазом.

Уерыдуцалар,
Зегъы уриааиуеит, зегъы улшоит,
Иахаргъежъуа зегъ ахоуцоит унацѐа.
Ажѐеинраала иамуа ишнеиуа игѐалшѐоит,
Адсы тѐлоит, иагъахалоит уи ацѐа.

Узиааниуа хэа ус ыкам, улак-ѡакуа
Исылшомаш хэа унадхала ушэаны.
Аха, ахра уггыларгы, умшэакэа,
Умѡа агэылухэароуп еифэжэаны!

Аирыз лыман, есышыжъ, игәсталоит,
Дылбаауеит азыхъ ахъ мѡахәстала.
Амѡахәста тәитцәиуа, лышътала,
Ицоит аеазнымкылазо, илышъталан.

Данаахынхѳа, леирыз баазажжыраха,
Сылапш лышьтоуп, сыпсы зегь налылахан.
Амѳахаастагь, сыпсы анхалоу, илышьталан,
Итѳэитѳэиуа ихалоит лара лышьтала.

Са сызтаңшуа алактала,
Агәы еиҥарам, ихәашьуп,
Амш иамоуп иахьа агәала,
Цәгьаза алахь еиҥәышььшуп.

Агәы еитдасуа, иҗагәыргәыруеит,
Амца нытҗкьоит алакта.
Уаха шалымшо хнардыруеит,
Иаххагылоуп еикәпата.

Ишәсырбеит ахәазшәа исылаз,
Кырггы игылеит ичҳаны,
Алабжышқәа азымкылазт,
Нас рҗаархеит иқәаны.

Ианеинкьатәымыз дасны инапқәа еиниқьалон,
Иахықәпатәыз дшәаны инапқәа дыршахалон.
Дызиааиуаз хара шәкы рыхтниқьалон,
Имбазазшәа нақ аиаша днахалон.

Ахәынаң еиңш акылҳара дкылкәыруан,
Дауцахуаз амҗаду даныланы.
Агәымхара амтәыжәә атан ирңыруан,
Дааиуан уи амахәар аанкыланы.

Абри амҗала дхалеит хыхь, дхалазеит,
Дхалеит хыхь амардуан ду дағаланы.
Сара иңьасшәо, уи иахьанза дхалазеит,
Иахьанза ҳақан ҳарт аңаңа ҳғаланы.

Аха иазхоуп! Газароуп шыта уи ҳаинышәозар,
Шәа шәзыцәшәозеи, баша шәыгәқәа тышәымқьан.
Атрибуна дхалан ңара дбыжәуазар,
Имҗа иқәым, шәасны шәнапқәа еинышәымқьан!

Аеада,
ишыжәдыруа еиңш,
иеым, иеадоуп,
Аха аеада хәа
зоухәар зымуа
аеада ахадоуп.
Аеы еадас иупхәазама?
зеиңштам!
Агәхәаагы акуам:
иадыруеит ишәадам.

Итаку ашәарах иабоит
ахан дуқәа хроушәа.
Амла иакуа амза ибоит
быста җахроушәа.
Илаҳәыз изы
ашәаңшь акуп имцаха,
Иңсуа изыхәа
ңсеиқәырхагоуп ацаха.
Икараһаз,
адгьыл аза ихчынца,
Дықәиан дыцәоит,
цәарта татас иңхәаза.
Абзиабавцәа рзы
атыңхацәа ецәақәоуп,
Амра ашәахәақәа
апоет изы цәахәақәоуп.

Даур ихъзынзылоит

Сара азсашъа уцар стахын,
Суцны амшынаф сааит, сџа.
Утал умшәакәа, утал амшын,
Уасырхәәеуам ацәкәырџа.

Арахъ еитцасны иугәдычәалап,
Аха уамган агәыткьа.
Сара суцуп, иаша уеалажъ,
Унапкәа еитцыхны икьа.

Ухы уақәгәыг сара сеиха,
Ухы агәра ганы
Унапкьа-шьапкьа пхьа уанеиха,
Уцап узсаны.

Сара еснагъ суцу цъушьо
Амшынаф ара.
Иарей уарей шәеизынсыжъуеит,
Инсыжъуеит акәара.

Ацсҟазаара иеипшнысшьалоит
Амшын есымша.
Сара уи уагәыласхалоит,
Иуиааип уанацәшәа.

Нас, азсашъа ца, умцшын,
Сумырпқашъан, сџа.
Утал умшәакәа, утал амшын,
Уасырхәәеуам ацәкәырџа.

АН ЛЗЫ АБАЛЛАДА

Иахантәарак лымацара
Дшуазыруаз илыршеит.
Дахбаларшәыз атх лашьцара
Лацәааихьшь калымтцеит.

Ари уахыкым, ари җахам,
Иеикәылымҗсац лацәа.
Лычхарагы, илымто җсгаха,
Ицагылоуп лыхәдацәа.

Агәырҗа дафоит илхагылан,
Дафоит лабҗаба.
Лылабжышқәа еимагылан
Ицоит рҗашшәа илыҗкыса.

Даазқәылаз зынза леалтеит,
Агәырҗа акәа данташәа.
Нас, изгозеи, анаҗьалбеит,
Аҗхәыс лгәы еикәжәа?

Аа, илныҗшит, иамам зашьа:
Илтәым аҗхәыс лцәа.
Ицашьахеит азы ацашьа
Дынзыжьыз лыхәда хтәа.

Игәра шҗалгоз, игәра шҗалга!
Лымариа аниоу, деикәжьа,
Лыҗстазаара бзиахә далга,
Дкәаратцан, дымцеи ажьа.

Ас анлыхь, са сышьха тәылаҗ
Аҗхәыс лыбҗа җцәоуп:

Дызхыпшылом ауаа рыла,
Икам уи еицәоу!

Ишқалури? Еиңынкылан
Дхәыцуеит есымша...
Лееилалхәеит уи дғагылан
Иахьа шыжь анша.

Макьана итаршәуп атынчра акәа,
Ицәоуп адунеи.
Афны ддәылцит дрымбазакәа,
Дрымбазакәа дцеит.

Лышьа ғаға акәапрак дхала,
Арыцқа, уи уажәы,
Лыбла акы амбо, уақа лхала
Дгылами деиқәшәы.

Ашьа зиас аеырхаган,
Лытқақа, илакьуа,
Сназанда ахәошәа ага,
Инеиуеит иццакуа.

Ақаф хыла иадычәало,
Агәарахәа ишуеит.
Апхәыс затәы, ишанхало,
Лыблақәа иртаңшуеит.

«Сықәзар аиҳа адәы хьымзгыла,
Сеастап» хәа лызбан,
Азиас хага дхықәыххыла
Дгылоуп лара, абан.

Дналашәеит, иара уи акәхоит,
Деихәлагәа дашьуеит.

Аеынкылара лымчқәа ақәхом,
Лыблақәа хәашьеит.

Иңеиңш цәгъа уи дацәшәазшәа,
Ихәазшәа: – ҳаи, сыңсит! –
Иара убаскан, цас иуазшәа,
Апшқа даатцысит.

Ан дахьгылаз деишьхныңсылан,
Даатәзызеит лцәа.
Ашьха тәыла шарқазыла
Иасуа игәырғьатцәа

Апша лыкәа итала-итысуа,
Иахәозшәа уи лыгәшәа,
Акасеиңш, уи агәырғацәгъа
Агеит илхыршәа –

Апсҗазаара, акәарахәа
Зеисбыжь налаҳаз,
Дышқаҗалеи абара лгәы ахәо,
Ахьзара заңсааз!

Уи лыблақәа дааин дрыхгылеит
Дбажәгәаламуа аңа.
Аңа иан уа дааникылеит,
Деимтеит ацәқәырца...

Ашьха иавтңны амра игылоз,
Ашәахәақәа аҗбан,
Анапқәа рхаханы илпыло,
Илҗахәмаруан ан.

Апша җәндә смагра итәсуеит сыкәа италан,
Сгәйдкыл-схыдыло исҗахәмаруеит, исҗашәшәоит.
Асолдатцәа реипш, ацсатцлақәа
гылоуп рееидыцсалан,
Рыхкәа шытыхны иркуп, иаакәацар хәа ишәоит.

Амшынгы, аҗәара ахьарчхәа аенадыкшалан,
Ацәкәырпақәа арцәоит, ршьапқәа неилатца.
Сгәы тгәыргьо, саатгыло, снейуеит гағала,
Снейуеит тынч, снапқәа сышьтахь иҗатца.

Иссируп ари атх. Салоуп уи сгәы алаһан,
Агәы сықәыргылан сакуп адунеи.
Исхыкны амза кыдуп, аецәакәа акәагга,
Уаха имҕапыргошәа үи аиубилеи.

Ақыта усқәа дрылахәымызт,
Лажәра лиааин афны дахыназ.
Абжеихангы лгәы рахәымызт,
Илыкәгәышһан үи ахыза.

Уаџ раџаак дигџалашџомызт,
Аџџџа-абџџаџџа шамаха,
Аџџџан раџџа далашџомызт,
Дџџџан дџџџамџџџа тџџџџа.

Аха, иркымзаргы лыгәхәа,
Иҗазамзаргы лыңсы җазшәа,

Лара ақыта, ақыта лхьяан,
Ақыта усқәә лнапынтасшәә.

Ақыта ангәырғьо ларггы дгәырғьон,
Лыблақәә ихааза ачча рхылон,
Ажәабжь баапсқәә лгәы тырҕьон,
Дзыцәомызт нас уахынла.

Ақыта зегь лгәы иштыхоз,
Дыпсгәышьеит нас дынкахан.
Ақыта уаа уи излалыхәаз –
Дыржит ауп. Иарбан уаха?!

Са сгәылацәә ирыманда-ирыхзында,
Итәында, ипҳанда,
Иршәында, ирханда ипшзаны;
Рырахә-рашәахә еилаффы еицында,
Иаазанда, ихьчанда,
Иржәында, ирфанда ирыхзаны.

Ахәса ихырцо
Акәартқәә зегь маншәалахан,
Қәчар гәартак хырхааит еибганы.
Рашта иамкуа,
Зхыцтрак еиңш, италалааит
Кәти кәатеи, ҕызи қәачеи аазаны.

Ибаҕы-саҕуа рыжәқәә, рхәақәә чахны,
Рмархәацқәә еилакьыркьыруа ирызханы,

Ршәыртцлақәа ирызнымкыло ашәыр рҕахан, –
Акы нмыжкәан, итцәаны, иханы, –

Рзахәақәа ажь рғалалааит, иантартәалак,
Афы рзымкуа ауалырқәа, ахаңшыақәа.
Агәырғьара азакәзааит уи антаргалогь,
Асасцәа иртәартазаит афнқәа.

Имарымажаха, сахәоит, рура рңылароуп,
Ажә шырцәымцхәу итаргалааит аҕа.
Абарақьатра ду ахыкәлаша сгәылароуп,
Иеинылалааит сгәылацәа-анхацәа!

Урт уаф днымхааит игъазгъазуа ханда,
Са сгәылацәа ханда изынхари!
Са сгәылацәа ишыртаху изынханда,
Саргьы ускан снымхар шәымбари!

Сара усмазцаан
 апоетцәа ироуа заҕароу хәа,
Сара исыздыруам
 апоетцәа рңязы ироуа,
Аха издыруеит
 рыңстазаара шамроууа,
Рыңстазаара шамроууа
 урт ироуа.

Урт ироуеит
 адунеи азна агәтыхақәа,

Урт ироуеит
измырцәаша агәтыхақәа,
Урт ироуеит,
хамтак еипш,
ажәылараф
Азин ду –
зегь рацхьаза агылараз.
Адунеи ду
ркәақәа иқәцан иацалоит,
Ари еипшқәа, мап,
зегьытқәкьа иразалом.
Апоет дызгылом
иҕеыцхьакны аганаф,
Уара тынч узмыцәозар,
Гавана.

Уара, Африка,
уеыриашо угылазар,
Ақәпара амџа
унеин иахьа уангылазар...
Ус абакоу,
исшәырбозар,
апоет дызлахәым,
Иарбан хымџасу,
ишәхәа,
апоет дызлахәым.

Урт ахымџасқәа аахоит
ишиашоу игәахы,
Аха усгыы ишьтыхны
Икуп иара ихы...

Са исыздыруам
 апоетцәа рѣязы ироуа,
Аха издыруеит ироуа
 рыѣстазаара шамроууа;
Рыѣстазаара шамроууа,
 иагышароууа,
Адунеи зегь
 гәтыха дус ианроуа.

«СИЕЦӘАХӘ КЫДНАЦ»

1966

САРА СБЫЗШӘА

Абра, шьхатәылан, азиас хагақәа
Рыцәқәырқа шлақәа ахьцо ихәашхәаша,
Агарашәа ахьылхәоз сан игәытгагаха
Исызгәакыоу сбызшәала есымша,

Алакә ссирқәа еиҥархәоит лассы-ласс
Җабацәа, алакәхәара азыхәан ишоу.
Схәы-сжыы еилазыргылаз,
сгәы рхатцо сзыргылаз
Урт алакәқәа еиҥазхәаз сбызшәоуп.

Сбызшәами Нарҥаа мызкәа излацәырҥыз,
Иахьа дызлааиз Акьахь дыхраха;
Зыҥсадгьыл иапырҥуаз,
Амшын еиқәа ихырҥаз,
Хәанчара амышкәа
Иахьанза ирзынхаз.

Зны ағәра ағаркыз, ашаха ахадыршәыз,
Зынгы иркәахәзааит,
Зынгы ихадмырхәаз,
Аха иахьуаз, иахьуаз, хгәы излаҥыржәоз
Са сан ислырҥаз,
уа уан иулырҥаз!
Агәра зымгац ма шьҥа агәра иганда,
Агәра иганда моу, игеит уи, ҥаны,

Ҳабацәа шәкәыда-быгъшәыдагъ, анбандагъ
Афымта ссиркәа шааргаз иаңцаны.

Иааргеит, иҳартеит,
идмырзит, еихарҳаит,
Ишәхәа хәа ҳарҳәеит абриала шәфәхәы.
Идмырзааит, еихарҳааит,
идмырзааит, еиңарҳәааит,
Ирхыфәаит архақәа, ашьхақәа, ахәы...

Саңсазтәыз,
суафызтәыз,
сыңсымкәа сыбзаттәыз,
Сыгәтыхақәа зласхәо
смырҳакәа-сымшәа;
Сабацәа дуқәа
рцеира саңсазтәыз,
Сзаазаз сара сани
Дырмити рбызшәа!

1965

АШЬХА БАЛЛАДА

Ашьхақәа гылан
Иңшуан рыхқәа раҳан,
Ашьхақәа иңгылон
Узымцеит хәа уаҳа.

Аха дниуан дырфәлан,
Иаҳа-иаҳа дхалон.
Шьяфә-шьяфәла
Дхалон ихала.

Игә ақәцә ишазыџуаз,
Ишацәымшәоз ңынгылак,
Хра цәгъак цыџцыџуа
Иаагылеит дынкылан.

Далиаазшәа уи ахра,
Ахра еилаңахра,
Иеаларңс инкылан,
Акыраамта дгылан.

Иеанишәар, ишәартан,
Дызхалом, дызхала.
Иҕам ахгартә,
Дыҕоуп ихала.

Амра шамшамуа
Жәџан ахь ианхалоз,
Игәеитеит ишамуаз,
Дхьамтыр, дшыбғалоз.

Аха игәеитеит,
Дхьатцыргыи ихала,
Имџа иешеитаз:
Усгыи дшыбғалоз...

Закә хатцараз илаз
Ашьха иағаз:
Пҕхьаҕоуп иахьыргылаз
Атцыхәтәантәи ишьағә!
1965

Адгьыл ныжьны хыхь ихалан,
Сара схаирплан ажәџан иалан.
Аңта дуқәа са срынтәалан,
Нас скакәкәа цақа сҭалон.

Ҷазны сығба амшын ихызлон,
Ҷа кәарак ахь сымџахытлон.
Амшын иалдан сара сышыта,
Аха иара рцәызт исышытаз.

Акаршәра икәкьа адәығба неиуан,
Уи адәығбаџ зны сгәәтеиуан:
Сгәы иауа, сгәы иамуа,
Уара уныжьны, сықәын амџа.

Уара уныжьны, сҭон аргама,
Маң збама, маң саҳама!
Шьха ҳараккәак зны сырхалеит,
Қалақь дуқәак срыдрыпхәалеит...

Аха, иудыруаз, с-Аңсынтәыла,
Уныжьны, амџа сананыла,
Сгәы арақа ишысцәынхаз,
Абра затцәык уи шықхаз.

Ҷаңхьа иага мџа сырнызаит,
Ҷаңхьа иага мџа сырнысааит,
Аха абри уеизгы исыззом:
Уныжьны цьаргы са сызцом!

1965

Лашбжын ауа ақыта зырцаажэоз,
Ахэалыхэа еимагылан илеиуан асы.
Сыцаа кылан сашытан сара ажэа,
Ажэа иахастарц сашытан аңсы.

Аха иауамызт, имааит иманшэалан,
Ахьеиңш игэылшэан сапхыа имкашэеит.
Уи сапыртцны сызмыцэеит сышыталан,
Сажэеинрала ачаакеит, ачаарххеит.

Сшадхац садхон, исымамкэа хэаха,
Исзааиуан, исыдпон, хаифыхон... саргэакт.
Лацаааихышь камцакэа, даакэымтцзакэа дхахо,
Дыгэхэатэан сара сан ауаңаа.

Уи илбон, илбон сгэы ак шытцхоз,
Акы скыдкыо сшамаз уаха.
Уаха сылшом шысхэоз, ифыцхон,
Ифыцхон са сымч, скалон сеилыхха.

Абри сафуп, сыхцэышла, иахыанзагы,
Акы анцо, акы аныхуа, акы рфыц.
Исылшом хэа схьацуам,
иамуит хэа схьацуам,
Схьацуам абракеиңш, сан, акафы.

Сара агэра згоит зны ишысзауша,
Ба бахьсымоу са сгэы иазхауеит.
– Сызлаухэарызеи уан, сара иңсыша! –
Сахьцалакгы быбжы сахауеит.

Схәычу җылышыоит сара сан иахъанзагы,
Аха лшьямхы сықәтәам иахъа хра амта,
Ма ашта сықәым скаха-бғало схала,
Схәыцреи сареи, – краатцуеит, – ҳаидынхалом.

Краатцуеит,
сара сан лкалт сахъынхалом,
Краатцуеит,
краатцуеит дыкоуп лара лхала.
Краатцуеит, –
ибымоума, сан, мшәа, агәала? –
Ссасушәоуп
сара ҳашта сыштало.
Абри ашта стытцижьтеи,
аа, даҕакалоуп
Сыңсҗазаара шнеиуа,
иҗахауа, ихало.
Абри ашта стытцижьтеи
зыбларак салоуп,
Зыбларак салоуп,
сыцәа зегь җылан.
Ашта санҗало
агәырҗа ду лымоуп,
Иац даанагазшәа,
сан хыма-ңыма
Крысғалҗоит круны,
даатәоит дааигәаны.
Исзылура дақәшәом сыхцәышла сбаны.
Иугхеит лхәап уи,
умыцәац лхәап,
Ибымбылза днеины
сиарҗа җалҗап.

Халцит ақыта, иаанҳажыт ақыта,
Хнеиуан ҳеырхатан, наарак ҳкыдлан.

Арѡашқәа ршыкьбжыы ҳлымҳақәа ирѡаѡуан,
Хнеиуан ҳаицәхасуа,

хнеиуан ҳаиваѡуа.

Ҳақхьақа ашьха ғызғызқәа ҳзыпшын,
Ҳаахьапшыр,

иказказуа ҳхыпшылон амшын.

Ҳақсы ааиѡаҳкырц, иаҳкырцаз какал,
Ашьыбжьоншәа ҳеыртынчны ҳаайдтәалт.
Уантәи са исбарѡан:

хнаѡс, ахәаны,

Баа дук гылан, ихжәаны, иежәаны.

Зегь рақхьа схала саарц уи баны,

Сцеит сара сѡызцәа саарылтц, сыезаны.

Дѡак сымазшәа снеиуан сықәкьан, схала.

Мѡахәастак саман

итѡитѡиуа иѡалеит.

Сара снаскьон, инаскьон абаагьы,

Ишызбоз иааигәамызт уи зынзагьы.

Агәаѡа санѡала,

абаа кнаҳан сханы,

Уеизгьы-уеизгьы

уи збап ҳәа сѡон

сеиханы.

Ус, сымѡахәаста дәықәлеит зымѡа.

Абар, сахькьалаз, абар, агәырѡа!

Ажәырт аасыцрыхо агәаѡа саатәлеит,

Гәақрала стыст уи.

Ахәы избоз саѡәлеит.

Сааѡсеит, скарахеит. Исыламкәа мчық,

Сыңсы ааиѡаскырц снықәтәеит хаҳәык.

Счабрагьы аасѡысшьит: ақхзы сѡашын.

Саңхьака мѡа ыкам,
мѡа ыкам, сыпшын.
Сышьтахька
агѡѡа шытоуп еикѡышышы.
Слымха итаѡуеит ааигѡа арѡаш абжы.
Схынхѡыргы стѡхым шыта,
сцаргы сызцом.
Аамта нгылом, сѡызцѡаг пшзом.
Ипшззаргы ианбанза,
ианбанза уеизгы?!
Уаха аѡныка ххынхѡыроуп зегы.
Сѡызцѡа рахь!
Иаразнак сныкѡкъан ахаѡ,
Сызлааз ала сдѡыкѡлеит сеихан.
Уи амѡа сагон,
исыхан сагон,
Иааѡгѡежы тыпк аѡы ѡынтѡ саанакон.
Сыжѡѡа тѡкан,
сшѡапырхапуа,
скѡалан,
Сымѡа нтѡѡанза хѡа сѡон уеизгы схала.
Сшыапкѡа анзагѡа, еимаада, ихырѡѡаѡа,
Амѡа сыѡын сыѡуа, сгѡѡк-тѡѡѡа.
Икаларын сыпсыргы агѡытѡа саганы,
Дсыѡымшѡѡзтѡа сара ахѡа уи аѡны...
Уи аахыс акраатѡуеит. Хѡахѡрада италан
Иѡеит са схѡычра амшѡѡа, иѡеит инеишѡталан.
Аѡа иахѡанзагѡ, –
абри ахѡыс ауп изѡысышѡ, –
Сѡызцѡа саарылтѡыр,
скѡалара ѡысышѡит.
Скѡалара ѡысышѡит санаанха са схала.
Иагѡыстахым схала амѡа санхалар,

Ашьха схалар сҭахым сара схала,
Исҭахым сара схала амшын саныххало,
Исҭахым сара схала адәы сананхало,
Схала,
 Схала,
 Схала мацара,
Амра цара сара саныцәхало.

Сара аамҭа, аҭареипш, еснагь исызхом.
Амшқәа сымпытцпраауеит,
 амшқәа сзынхом.
Асаатқәа мҭасны ицоит лацштәшәаран.
Аха аамҭа ҭарам,
 о, аамҭа ҭарам.
Аҭара нухыр, иуоуп еиҭа аҭара.
Аамҭа нухыр, –
 Издутцода ахара, –
Ихынхәышам уи шыҭрақәлан,
 Ицаз узахьзашам,
Аҭареипш уҭыала аамҭа узырхашам.
Аусқәа,
 аусқәа,
 аусқәа сдыргәакуеит,
Саамҭа иалшо хәа аусқәа еиқәсырчақәуеит,
Аха аамҭа ахьцаз хәа збом, исзынхом,
Уи, аҭареипш, еснагь исызхом.
1965

- Ихьшәашәоума?
- Ихьшәашәоуп.
- Уҫалома?
- Сҫалоит.
- Ухалоу, мшәан?
- Схала...

Иара аҫара дықәтәан дысыңшын,
Сара снейуан сҫаларц аз амшын.

- Уаала! – сҫәеит.
- Ихьшәашәоуп.
- Уаала, – сҫәеит, – ихьшәашәаз!

Аха башаза сҫәәжәон,
Дсызҫамгалт, аиашаз.

Иумуазар, иумуит хәа,
Утәаз хәа уа ухала,
Хыла азы снасын,
Сҫеит сылзаакәкәала.

Схылт сара амшын ду,
Схылт сызсарцы,
Уи схызлаанза
Схымҫырц бзанҫы.

Са снаскьеит, аха изымгәағт,
Дызҫамлеит, сааңшын,
Дкәәҫза дхықәхалеит
Аҫҫазаара амшын.

Ивсуеит,
Иҫалоит,

Дынрыжьуеит
Ихала.

- Ихьшәашәоума?
- Ихьшәашәоуп.
- Уҫалома?
- Сҫалоит.
- Ухалоу, мшәан?
- Схала!..

1965

ААМҫА

Азә дыҫанатҫ ҫафла дыҫан,
ҫафла иаамҫа ихигалон.
Аха гәағла уи дзызныҫәоз
Еидхәалан наҫ иахигалон.

Шьоукы даарысуа рҫәа иҫицон,
(Игәаҫларц иима нас!)
Шьоук зынза рхы хисон,
Усеиҫш амчра иманаз.

Агәеилымга инапыжәқәа
Жәларык рныҫшылалон.
Аха нас ихан ахышәқәа
Жәабжьқәак рыҫнашылалон.

Иахәа ццышәха реилырхәон,
Иасны иаша игәы ажәпара.
Ихан, ихан ддәылырхәон
Изҫаз иеихатә гәашәқәа рахь.

Дшааиуаз ихы изымыждан,
Иааѡнашылт, «Угыл!» рхәеит.
Итың шыоуки иааимырхәан,
Иара наӑ дьндәылырхәеит...

Даҕазә дықан даҕакала,
Зегь реипш, зны дхәыцызаарын,
Аха ахьз иоуз, дагьхазгалаз,
Ахәтеипш дарчызаарын.

Ианналакыыс, иара уи акәхеит,
Идан, инеидаҳалеит.
Дцәаҕеыгаха адәы даақәхеит,
Хыхьынтә цақа дтаҳазеит.

Ғазәых, затца имыхәарыз,
Дзыпсацәкьызгьы гәартомызт.
Уи дықанатц дшырхәыруаз,
Ипсы ацаха артомызт.

Тыңи хьзи ипхыз иаламшәеит,
Иагьидырцеит харақәак.
Аха дынхеит ихьз иалаҕехәо,
Еиҕархәо абиҕарақәа...

Адунеи лакәла итәызаапе,
Насыплатцәкьа итәым аха.
Аамта ҳа ҳатәызаапе,
Иара ҳа иахтәым аха.

1964

АКӘАРҢ АЗЫ АБАЛЛАДА

Иагарызшәа ахыбқәа кәәкәан,
Акырцх рықәхәашхәаша ицон.
Рхы ахыргара рмоуа игәәкуан,
Ашәаңыңаң уама кәрцон.

Ацлақәа цәгъала еилыхон,
Рыңсы рзар ртахын.
Амахәқәа рбыгъқәа ғғәыхаа
Цака икаңсон еилафынт.

Ажәфәан адгъыл иахахысуан,
Иахагылан ицшәааны.
Амфә иқәыз дышътхысаа
Дцон ихы еимлагәаны.

Арахә рхаит, аеқәа кыркырит,
Рыңсы рзеит аңсаатә.
Изакә кырцх цәгъаз днардырит:
Иагеит зегъ ргәы нтыңсаа.

Акыраамта, акәкәа ахылго,
Акырцх леиуан ихаҳәха.
Ус, амш ааилган, еилабылгьо
Ихыцуан аңтақәа ганха.

Амра аакылңхейт ишеишеиуа,
Ахафы ахаччо, иразза.
Адәхәыңшала ңшәаала снейуан,
Снапқәа сышытахъ икәта.

Мпылызшәа сылаңш нақәшәейт
Кәартк адәхәыңш аханы.

Иатәашьоузеи, рыцқа, иакәшәеи?!
Снахагылеит сласханы.

Уи, самбазшәа, аҗырбабан
Иштәац итәан еиқәыңсы.
– Ишыккәаз умбазаап, баба, –
Схәахын иаашьтысхит сласны.

Аха ишьтысхит ихьахьхьала,
Икьакьаза аҗәарт цсны.
Кәчар гәартәк еилаффы рхала
Адәы инықәлеит еиханы.
1964

АМААМЫН

Хыхь иңан ихалоит,
Илбаахуеит, еиҗаңоит...
Ааигәоуп уи арыцқа аихац иантәшәаз!
Ишңаччо арт ауаа, аф рысыртә, еиҗаңоит,
Арт ируоуп арыцқа зынза еикәазыршәаз.

Иартоит ача ыршәны,
Игәылхны араса артоит,
Ааигәара игылоит, иччоит иргәарцқа.
Шьоук цоит, шьоук аауеит, иаңыртцаум, игәартоит,
Агәәкцәгья, ахала икалом ианынха.

Иҗагьежьюа,
Иҗахынхәуа,
Иҗоуп цәгьала игәәкуа,
Усгы изазымиааит, изтымцдит аихац.

Иааңса-икараха, аңхзы ықәш аҕааҕа,
Инатәеит уи нас, игьежьзоу ахлахатц...

Иатахын уажә ҕара Африка илазарц абна,
Рацәак акәым, шыбжьаанза аҕахын.
Ех, уи нахыс наҕ илзаахҕы абна,
Махәык аҕы
Икнаҳахҕы нас
Амаамын!
1965

АУАЛ

Рҕәы каршәны адгыл иқәзааит,
Суал зқәу ишрықәу ирықәзааит.
Мышкы зны иршәар, абзиа,
Ирымшәарҕы да ирзыбзиа.

Ғәырҕас, хҕаас зынза исоушам,
Сыгәтыхақәа уи иазроушам.
Икалап исхәарҕы: – ианбыкәыз
Абарт ауаа суал анрықәыз?!

Сара исхҕаау уи хазыми,
Сшьара сықәым, ҕынчра сымам,
Уи еснагь иҕыхоит сгәатца:
Схаҕа ауал, ауал ду сатцоуп.

Сара агәыҕра устәит, аңхҕа,
Иныкәыстдарц инаган уаңхҕа,
Иахҕа иунаало, иахҕа иухәо,
Уахҕызыҕзо уа угәы иҕыхо,

Пхьака иуцхьо ажәеинраала,
Псра зкәымлаша ажәеинраала.
Аха саиуеит схы анраалан:
Иҕам. Иҕам ажәеинраала.

Усыкәгәыҕла усгыы, сөөыза,
Иахьа сара абас сызфызар:
Уазыңшлар аҕеит са смал,
Ишсыкәу здыруанатц ауал.
1965

Ашыкәсқәа акакала еишьтаҕсоит ибҕыцқәан,
Еишьтаҕсоит акакала, иагынхом ишыцқьоу.
Хара иаауа, иаххәо урт абҕыцқәа ирнылоит,
Хапсҕазаара еиҕаххәоит урт абҕыцқәа рыла.

Ишнеиуа шәкәы заманахоит, абҕыцқәа
еикәыла-еикәыло,
Абицарақәа ирзаанхоит урт абҕыцқәа
иргәылоу.
Урт, ҳа ҳнафс ифыцхахо, ҳара ҳнафс игыло,
Мышкы зны иуцсҕазаароу абри ашәкәы ала
урҕылоит.

Ухы иаңышьа ианрыхәа, ухы иавба
ианырмышәа,
Иануцаз ауп ианыло, иуфыз ауп ианырхуа.
1963

Ахатцара аҫахуп, хымҫада, ари амҫа анылараз:
Ухиазароуп еснагь солдатшәа ажәылараз.
Иупгылеит хәа ухьатцуазар, уи уанымлароуп,
Уара илуго амҫахәаста еинымлароуп.

Згәыхәтәы иахьзада баша ус, ҫынгылада,
ҫынгылада хара хара хәгәта игылада?!
Апоет аума илшоит иажәала, иҫаҫыц ала,
Уи дызтәом, мап, ихазыхәан дцәытцалан.

Ацәгьа анибо, хәашьа имам:
«Ари са сус алазам!»
Уеибазырфо ахтысқәа тысуеит
иара игәы иацралазан,
Уи дыказам ижәлар рхьаа баша дзафсраны,
Урт ргәеисра еснагь иара игәеисраны,
Имхәанчарц азы блатцрыла иза, ишәа,
Аҫсы ахеитцоит, ирцәажәоит иабацәа рбызшәа.
Арахь идыруеит иаҫхьаҫа уадафра шәкы шипылара...
Ахатцара аҫахуп, хымҫада, ари амҫа анылараз.
1962

Сара издыруеит
Сызлашәаз закә зыблароу.
Сара издыруеит: имариам,
Зынза имариам,
Ушьа иалхны, узлыгтыз ирҫылартә
Ажәеинраала бзиақәа рыфра.

Сара издыруеит
Ари аус зынза ишихәмаргам,
Ихьантыңыза ари аидара
Ишзатцамло зеггы.
Сара издыруеит
Сара сияанза зны Петрарка
Дыштәаз ажәеинраала ифразы.

Сара издыруеит
Абри адгыл, длашарбагаха,
Сара саңхьа зны
Шекспир дуггы дшабаз.
Пушкин уи дшадыруаз
Дыхъзырхәагаха,
Сара сияанза
Лермонтов дшыџуаз.

Уи акәу, снатәар,
Саңхьа ицәыртцуеит ажәлар,
Урт ирзызрыџхьоу
Саңхьа избоит еилакъ.
Нас ухатцоуп
Абарт рџаңхьа уцәажәа,
Иухәо хыдан, ус, ишабалакъ!
1965

Башоуп. Җаилгеит. Җаилгеит. Уаха акымзарак!
Иахьанза иаауаз мцуран, атахымзаарын.
Җаифаччон баша, иччон абарт атзамцқәаггы.
Ииашатқәкьоушәа исыдыскылон сара амцқәаггы.

Ҳаихәом уаҳа, ҳаихәазом, ҳаицәыхаран
Иахъеипш еснагъ ҳаналага аныкәара.
Сәхала сыказ, схала сыпсы аавывызгашан.
Схала сыказ. Дарбан абри гәнызгаша!

Схы нықәысцеит сыпсы ааитаскырц сымала,
Аха ирымуйт цәахәақәак аасывалан.
Урт схы италан итагъежьзеит, саақәдырхеит
Стынчра ркьалан, исыхан сагъаақәдыртәеит.

Снадтәалт астал. Дунеи ссирзак саланы,
Исзааиуан ацәахәақәа акакала еишъталаны.
Абри амца шыра салан сара салахан.
Ажәеинраалагъ гәылшәеит иманшәалахан.

Ҳаитеипылеит хгәырғьатцәа. Ҳаитеипылеит,
сыламыс!

Суҳәоит уара, хараза усыцәгыламыз.
Ҳаибаргәашаргы,

хзеилгом,

ушеишеилароуп,

Ҳаибаргәашаргы,
ҳаицны, иудыруз, хнеилароуп!

1964

Иага сыгуп, иага сыгхап,
иага гәнызгап сара, адә икәу!
Иагацъара са сшәацәхныслеит,
сагъшәацәхныслап, – уи анбыкәу? –

Аха усгъы сара сусгъы
ауаа рзыхәан ишақсаз дыруа,

НаӋ икажъны са сыбнамлеит,
сымтәеит, сымтәеит суазыруа.

Зыбз иафоз рыбз иацҳаит,
са сышхьамцыз анраҳа,
Сара схьамцра зхы зыхнахыз
иахьа ифызоуп аҫаҳа.

Аха раха сывам усгьы
атәы зыршо иахьагьы,
Сара сымџа сықәуп усгьы,
Хьатцра сықәым шыҫахьӳагьы.

Иага сыгуп, иага сыгхап,
иага гәнызгап сара, адә иқәу!
Иагацъара са сшыацәхныслеит,
сагышыацәхныслап, – уи анбыкәу? –

Аха усгьы, сара сусгьы
ауаа рзыхәа ишацсоу дыруа,
НаӋ инкажъны са сыбналом,
сызтәом, сызтәом суазыруа...
1965

Магәқәак сывоуп, ақәа анауада
Идәылызгом сара ауада.
Аха амш аныцәгьаха,
Исышьтоуп урт иахьа, уаха.
Азы сыруеит срылаҫалан,
Исымоуп аҳәынцәа иҫацалан.

Убри азакәу, есқынгғы
Мшыцәгьоу цыыршьоит адәахы.
1964

Амаҗәа кнаҗага ашшуа ихалоуп:
– Зеггы срыцоуп,
зегь схынҗалоуп:
Хылцоуп, плашьуп,
Палта ғаафоуп...
Зегь са сыхәда иахарџафоуп.
Арахь, самбарц акәу рыла,
Срымоуп акәакь сцәытцаргыла...
1964

Апоезиа – җуроуп,
Ицәгьоуп аказшьа.
Ухьамтцын, иауроуп,
Иауроуп, ибжьа!

Идәықәлашт аеумжәан,
Иубашам иахьца.
Уацәымшәан, уацәымшәан,
Унымхан, уахьза.

Ағәра узынкылар,
Уеҗазан икыз.
Уахымҗьан, узынылаз
Амџа уаныз,

Ушьтхысаа, ушеыжәу
Уцароуп хара.
Уеыжәтыр, узеыжәлоу
Сыздырцәом сара.

Апоезиа – е-уроуп,
Ицәгьоуп аказшьа.
Ухьамтын, иауроуп,
Иауроуп, ибжьа!
1964

Срыцашьыцуеит ахәыцқәа –
Хара ҳаипш ихацәахо.
Срыцашьыцуеит ахәыцқәа:
Ргәы рахатны ишпацәало!

Акәтагъ былгьоит дара рзы
Адунеи кәымпыл афы.
Акәтагъ былгьоит дара рзы
Пынгылак арымлазо.

Аха акәтагъ мою ауафы
Адунеи кәымпыл афы,
Ах, акәтагъ мою ауафы
Ауаатәыфса «дрылацәеуеит».

Иагәцъара иагафы
Ацсәзаара иахәлашәоит.
Иагәцъара иагафы
Ацсәзаара иахәлышәшәоит.

Хара хусым, ихатца,
Хусым ҳацәә ҕылазаргъ,
Зынза хусым, ихатца,
Амца шыра ҳалазаргъ.

Уатцәы игыло згылозар
Рыңстазаара ссирзахан.
Уатцәы игыло срылазарц
Истахын ҕаңхъа сирц, аха...

Срыцашыыцуеит ахәыцқәа –
Хара ҳаипш ихацәахо.
Срыцашыыцуеит ахәыцқәа:
Ргәы раҳатны ишпацәало!..
1964

Акәаскыа ңсы зхоу акеипш иуазыруан,
Иаххәа ианышьтарца инаган ахыб.
Акәаскыа ықәырхуан, лажәхырца азыруан,
Иажәит, еилаҳаит. Уи уаҳа иртәхым.

Ахан лаша нага идыргылеит аганағ,
Ахан лаша ихалаша ахшара ирызхан.
Аха дзашыцылом аңшәма, макъаназ,
Игәы азхъаауеит икәаскыа иаҳа.

Зымҕа дхәыцуа даатәеит иара ихала,
Иңстазаарагъ ықәцит, иңстазаара мҕаст.
Уи акәаскыа ннажыт, аха ахан лаша изхалом,
Ахан лаша изхалом, аф аст!
1965

Издыруада иахпеицшу,
издыруада иахзааиуа,
Издыруада, издыруада,
аамтас иахзынха!
Иалымшои амашәыр
уакәшәар ушааиуа,
Иалшоит ундәылтны
ухнымхәыр уаха.

Арахь уара иууша,
иухәаша ухәыцуан,
Уааиуан акакала
упланқәа неикәтцо.
Аиџхаақәа уртысуан,
ашьхақәа урхыцуан,
Ашәақәа апүтцон, уцон,
пхьака уцон.

Угәыгуан уахьзап хәа
узлытцыз ргәы иахәо,
Угәыгуан ушнеиуа
иухьзап хәа уцацәа...
Ах.издыруанда
адунеи санапнахуа,
Изуаз сымдыруаз заа,
сара нтцәа.

Аха усқан гәыҭрада
саақәхон сбарцьеиуа,
Сых уаха исзамырхәо
сымчи-сылшеи.
Ибзиоуп, ибзиоуп,
ибзиоуп хашнеиуа,

Ибзиоуп, иссируп
излакоу сдунеи:
Исыздыруам испеицшу,
исыздыруам исзааиуа,
Зынза исыздыруам
аамтас исзынха.
Исымоуп агәыҫра,
исаҫгыло сыриааиуа,
Исаҫгыло сыриааиуа,
сәагылт сыхраха!
1965

АЛА

Аҫшәма дыцәан. Игәы рахатны дыцәан,
Дышьтых дыргозар имбартә, дааҫсаны.
Ашьац қашәқашәо адгьыл зегь иахыцәан,
Адәхәыцш уархалха ишьтан ииатцәаны.

Иҫсы ааитеикырц акәын, ихы надцан,
Дызкыдиаалаз уи атла ашьапаны.
Аха дыцәеит, дыцәеит, аа, драхатзан,
Дагеит ацәа ахы дтарцаны.

Аиашами, дықан даара дкарахан.
(Аҫхзы рәашха икеимтәеит амала)
Атыхәа ырқыақан, алымха дукәа еидараха,
Ахы ақәыжыны, иаҫхәа итәан ала.

Ахатца дыцәан, дшызмыцәарыз дылаиан
Ибымбылза икоу ацәарта.
Илагы маҫ-маҫ абла ацәа хылауан,
Ахы ақәхауан, иаашьтнахлон еиҫа.

Ус, абар, ала абла иаатдашәеит
Маҗаңшь дук ашхам аҗыкәкәә.
Аеырша-еыршо, ихәазо атла иаатдалеит,
Иааизеит, абар, иааизеит уи ааигәә.

Иабейт иаразнак: иҗамызт аңшыха!
Ала шытууаа, иңейт уахь, еитдас.
Али-ңси рыбжьара данарҗыха,
Аңшәма ила дәаатдәауан уаџдас.

Уи иакәыршан амаҗаңшь еиларша,
Зымџа аңшәма дышфытцахаз абон.
Ишьтабылгъан
Амаҗ зымџа иаршәуан,
Иаргъы нхомызт,
Аха усгъы иқәңон...
1965

Уареи сареи ҳаиха ибеиоу дарбану?
Уареи сареи ҳаңхъа инеиуа дарбану?
Излаҗхәаша змада иаха ҳауа?
Иаха амра змада, иаха – ахауа?

Сара исымоу арха еиужьқәа уреилаҳап,
Сара исымоу абахә дуқәа уреилаҳап.
Са сырџашқәа цоит ишәах мацараха,
Са сышьхақәа гылоуп ихытдәцараха.

Сара ажәџан сымоуп, цъымхеит, ажәџан!
Уи салңыр снейуеит ағъарахәа сцәажәо.
Амза сәлашоит. Ңыңҳацәоушәа, среилаҳан
Аетдәақәа среихырхәоит, среиҗырбоит среилаҳан.

Амшын сымоуп. Икѣандашьшыразоу амшын...
Ажѣакала, цѣым, уареи сареи хѣипшым.

Уара узлабеиоу акызатѣыкоуп, ухатѣоуп:
Ѡнык ургылан, убра укѣазза уѠнатѣоуп.
1965

Ишурхалакгы амал урхѣит,
Ари зегы ихахаит.
Аха иухъзеи уара, хѣит,
Тѣхык дузмырхѣит.

Умал иагхозма, иазхѣит,
Иузыфоз умала иухахаит.
Егы тѣршѣны иутѣахит:
Пѣхѣаказ ухаѣыцѣѣа ухит.

Нас уашшуеит (ари мѣым):
«Зынза исымам-исыхзым,
суалфахѣы сызхазом...»
Аха, цѣым, исызхатѣом!

Узлатѣуатѣхаз уажѣы:
Умал нухыр хѣа ушѣаны, –
Ушѣамхѣыцуеи, хѣи, хара, –
Иумфозаап узхара!

Иахѣа сызлакоу сара нѣѣа
Уаха сеиѣымтѣааит Анѣѣа,
Уатѣѣы зны, исоуны амал,
Сынѣагылозар укѣал!
1965

Адунеи амаа здыркыз уара уакәушәа,
Иахьа уаагылеит уеыткәыцәаа, уеырзажә.
Шьоукы иудырбеит хатыр дуззак укәушәа,
Шьоукы иузырхәеит: «абар, аеадажә!»

Уааргахра икоуп ушнеи-шнеиуа ухдыррае,
Иахьа сара иуасхәо шиашоу хатца:
Уара арыцха иуеипшым ари адгьыл иадыруа,
Иадыруаз,

ианысыз,
иахаштыз зынза.

1965

Са сеипш апсыцкьа дыжәбарым хәа уасны,
Абац-абацхәа итүкьеит хәхлахатц.
Дкаужьт ани уигәтасны, ари уигәтасны,
Ажәа бзиақ азәы изыхәан иумхәазац.

Исыздыруам са сахьтәоу иузысхәара,
Сара сахьтәоу схәыцуеит сынтәаха:
Далакамзааит абри ауаә гәымхарак,
«Ипсыцкьараз» абасқак анхәатәха!

1964

Иузырхауазар афызцәа ссиркәа цәыцала,
Сынкахауа аресторанкәа срыцалон.
Скапеи хәыцкәа сзымхар,
схы фастдарын,
Сфызцәа идсыржәрын,
сфызцәа сасны ирфастдарын,
Аха дсырхар стәхым азәгыи цәыцала!
Сара избахъеит, еицәнымхошәа, ицәыцалан
Афы рфарты,
шаанза уа иеидхалауа,
Ражәа тлапкәкәа узырхымцо
игыло икаха-бгалауа;
Рцыба итоу акы нмыжкәа ирнибархуа,
Урзызырфыр, адырфәены, рцәакәа рхибахуа.
Урт руазык
уатцәгы астал рзәфейтахуеит,
Имоу акы дамеигзо,
идиржәуеит, ирфейтахуеит.
Рхы тикъоит ажәала,
иныхәоит дышгылазоу,
Хапшәа дуззак азна дара рзыхәан илазоит,
Аха агызмал ииуа имдыруеи: дрыцалан,
Иускәа еикәиреафеоит ауп цәыцала...

Ажәлар кәышуп. Урт ражәапкәа акрахытцуеит:
Астал аф ирхау астал аф дуцәызуеит.

1963

АҢАДА

Иазырымхәац арбан аҗада!
Урт зегы адыруазар ахата,
Ихалалон аңырңырхәа итчыгуа,
Ма анаара ихакъ-ңсыкыуа,
Еидара гәартак агарцы,
Маң,иәғаломызт бзантцы.
Ма икәышхон,
Икәышхон уи, ңаны,
Апоетцәа иазырхәо зегь хатңаны.
Аха уртқәа аздыруам ахата:
Ажәеинраала
Иаңхьом аҗада!
1964

Сыңхашы-ңхатңо,
снапыркәыңуа,
харак сыдушәа,
Ңшыаала ишә аартны снығналалон.
Дытыңызон,
еидара дук икәушәа.
Сиңхзамкәа,
саргы самкуа,
уа ҳааидхалалон.
Сзызнеиз угы идыруан,
давалан,
Исҗхзамыз ңара жәабжык ааңыригон.
Ус дышнеиуаз,
сара сусгы дналалан,
Икәитңарызшәа саҳәан,

Нак сиңыригон.
Саргы сааиун,
сааиун уртқаа инычхауа,
Сааиун, аф зысыша,
аңаңа сәаланы.
Мап, исылшом уаха
ахәхәа сқәыңсычхауа,
Сиршәларц
ауаргәла саныртәаланы!
Агәарахәа ашә еимңаа,
жәаха зны
Сеибаха-еибафо иуада сныәнашылт.
Дсеигәырғазшәа
адунеи ду азна,
Дәаңха-әаччо,
даңсышәаха дысңылт.
Астол сықәсуан сара
сҕаңкәым ратңан,
Сыхәда адақәа гылеит еибарххан.
«Зегь кәхңоит, – ихәеит, –
зегь кәхңоит
иахьаңкәа,
Уара угәы баша,
баша инумырхан».
Иагьыкаитцеит, зыңшрада,
убри аәныңкәа,
Убри аәныңкәа,
сгәаан санизыңкәа...
Аха сгәы иснаңон,
дахьтәаз
икабинет ду аханы,
Сара сзыхәан дымгылазшәа
уи ауаә дәеиханы.
1963

Шьоук машәырла, рыцхарыла,
Шьоук гәаҕуа ацәартә ишылоу,
Шьоук шыңшу, шьоук шазыңшым,
Зеггы ишырдыруа ишымшым,

Шьоук шыцкәынцәоу, шьоук ажәны,
Иаарыдгылоит еихашәны
Уара иуңеиңшу, сара исеиңшу,
Зеггы иаҳдеиңшу, зегь иаҳзеиңшу.

Иааигәа, ихара, иахьа акә, уацәы акә,
Иргылатәхоит цъара акәаң.
Аңсҭазаара ацәкәырца еибафо
Хама ишнеиуа, адгьыл ҳафоит.

Адгьыл ҳафоит, адгьыл ҳамоуп,
Ари арыцхара реиҳаму,
Даеак ыҕоу мамзар уаҳа,
Ауаф уаҳа дызлагәнаҳау?

Аха ҳатәхартә еиңш аңсра аҳам,
Зеггы ирхыҳәхәом, иреиҳам!..
Цәала-жыла уцаз убжьаз,
Аха иакызма уңсы ахац,

Уа уаныкам ицәартә ухьз?
Ухьз аңсазар, акггы амыхьц,
Уи иахыцыз зыкь шықәса!
Уара иузырҳәалоит абза.

Аңсра-зра акәым, мап, шәара
Адәы шәықәнатц шәзыцәшәара.

Хэарта шэыламкэа, акашэа
Шэымѡасыр хэа шэхы шэацэшэа.
1965

МАЗАЛА

Аѡны бындэылтцуан бара цшыаала, мазала,
Аѡны сындэылтцуан, ес, узцозаргь уцала!
Аѡны хдэылтцны хѣынаххомызт амала,
Хахырымбашаз ха хаипылон мазала.

Ха хаипылон, ха хаипыртцуан, хаизыпшын,
Ххыкэтэалон хаитанеины хара амшын,
Аетэакэа еилацэѡысуан ха харбан,
Шьал еикэатэан атцх хѡаѡа итарцан.

Абра хтэазар, хтэаазар са истахын,
Абра ашара хаицапылар цэѡа истахын.
О, сгэы тытцуа, сгэы тыцѡ атхара.
Ба бааигэара са сѡамлозаап сызхара!

Зны иаххаштыргыы, иаахгэалашэон:
ба ибзыпшын,
Хнапкэа еибаркны тынч инхажьуан хара амшын.
Бнапы ѡымшэышэѡа аанкыланы,
сынѡацшуан блакта:
Хаиниап хэа агэыгра сыман уатэ еитэ.

Уатэы захьзыз аѡны бындэылтцуан мазала,
Саргыы сындэылтцуан, ес, узцозаргь уцала!
Закэ насыцыз, закэ насыцыз амала
Хара ихамаз, хаипылонатц мазала!..
1965

Сара сзыхэан бара ибылымшо зылшарыда
даеазэы!

Адунеи самкуа, суалуашо, сахагьежьюа атдэи,
Бара бами сынзырхо, нас бами сеикэзырхо,
Ба бнапами сара исзымхо, ахлахэада сантахо.

Бара ибылшоит са сызёу зегь сгэи нарыхбыршээрц,
Бара ибылшоит, бара ибылшоит, са сгэи сахапжээрц,
Уи тыфаауа бёаабхарц, снапкэагь сывахан,
Адэи
Сара саакэхарц...
Сахьибмыгзарц былшоит сгэхэтэи.

Ибылшоит еидбырчабларц са сыбгыцкэа
ахыпжэахёу,
Бара ибылшоит сгэи рхыбтарц на́к уи
зыхшэахёу;
Сыпстазаара тыкка инбыжьи́рц, ишакэ́им
ала блаласны,
Сымџа сбырбарц мџахьантан, исбырбарц
имџаласны.

Бара ибылшоит слак-џакракэа зегь на́к ибырбгарц,
Бара ибылшоит, хэарада, цкья схы агэра сбыргарц.
Скьаларц са саны́коу, саны́коу на́к зымџа сыбры́рц,
Амтэы́жџакэа сыбтарц, схалан, схалазан сыпры́рц.

Бара ибылшоит сыбгабтар, сацэыбыхьчар атахара,
Бара ибылшоит са суафьы́тэыр,
ма исыцэбырзыр ауаџара.

Убасеипш амч-алшара сыбтарц шбылшо агәра згеит:
Сара ишьтысхуеит еидаран исықәсаргы адунеи!
1965

Изыстарыда, ба бакәымкәа, аеңныхәа ара?
Извызбарыда, ба бакәымкәа, ишыбхәара,
Савахазар абри агаға схалаза?
Нак ашьхака схала уггы схалазом.

Изыстарыда, ба бакәымкәа, ахара, нас?
Исызтарыда, ба бакәымкәа, аңхара, нас?
Бара бөыза зынза акгы лхарамыз,
Дыказаант илтахызар лхала, нас.

Аха бара бызгылари бхала, мшәан,
Мраны игылаз сара сзыхәан, исхалашо?
Бысгәаңхозар, исабымхәо исхароу, мшәан,
Ма бгәы ибнаҗоу бара акгы бхарамшәа,

Иахьа уажәраанза сара схала сыказар,
Иахьа уажәраанза сара схала сныкәозар?
Изурызеи сара ахәаша сгәабтарцаз,
Цқа бнахәыцны, сара исхәо хы абтарцаз?

Сара, аф аст, шьоуки ирылоу сылазам:
Абадақь сасуа асаба сзыргылазом.
Бхысхырц сашьтам, бхысхырц сыехырцәажәаны,
Ҳаилибакаарц сҗахуп ус ҳааицәажәаны.

Абзиабара амшын дышътнахын,
 уи агәеисра далазан,
 Ажәеинраалакгы иҥахын сәыза,
 ажәеинраала еинаалазак.
 Уи ада дынхоу
 игәы иҥыхо изымхәакәа,
 Дсыхәеит-дысчеит изызфырц
 уи уатцәы иахымгакәа.
 Ажәеинраала зфырц снатәеит,
 сгәакуа атцх саламыз!
 Ацәахәақәа хара-бҥара идәықәлон,
 са сманшәаламызт.
 Саңылар акәын сара ашара,
 уаха уаха ак сылмырша,
 Саңылар акәын сара ашара,
 ажәеинраала гәылмыршәа.
 Аха убасқан, сылашара,
 сәаңхәа бааит беихалашо,
 Сәаңхәа бааит! О, мцәыжәәда
 сңырны ажәәдан схалашан!
 Ажәеинраала аңсы ахалон,
 уи бара баналала,
 Ацәахәа цәышқәа, наҥ шәысңырц,
 шәеиханы шәыбналала!
 Шәара ишәхысшыеит атцәағәа,
 шәара ара шәанаалома!
 Схы иҥам, сгәы иҥам, иахәтам ала
 ажәеинраала еинаалома!
 Аха сқәад ағ ба банаацәырц,
 ацәахәа ссирқәа шыҥалома!
 Нас ишңоубо, сәыза бзиа,
 иустаз ажәеинраалоума?

Ажәеинраала уи илзыскыртә
иахъа абас еинрааланы,
Дабазбахъаз сара умра
ма җара шәеидтәаланы,
Крыздыруазма лареи уареи
амца шыра шәшалазгы,
Сыбзиабара уи ахылцит,
уи ауп са сзырманшәалазгы.

1963

Саргы салан уи акаҗа салахан,
Схәыңы-зыңуа салан саргы схала, аха
Схы алызгеит. Саунашьту ахала ма?
Лаңшҗашәаран. Җарт акыр ҳайдхалама!

Уаргы ушааиуаз уи акаҗа уалашәеит,
Схәыңы-зыңуа зны сшалаз сгәалашәеит.
Сгәалашәараҗ иҗоу срыха иҗәытҗызгеит.
Уа унасың сеигәыргәеит, иагышыҗызгеит.

Мҗәыжәәада уңыруа ажәәан уалазҗаз
Уи акаҗа ухәаңы-зыңуа уалазаз!
Ус җеа каҗак уаха уңхызгы иалашәом!
Адәы уқәми, сөыза, иахъа акалашәа?

Адәы уқәми аңҗазаара угәы алыхәхәа,
Адәы уқәми аңҗазаара уңсы алахан;
Адәы уқәми саргы сшықәыз җасашәа,
Аха уҗам уи аамҗа наҗ имәасрашәа!..

1965

Саблыз җыышыон
Знык исхысыз амца,
Саблыз җыышыон,
Аха, аа, сыргәамтца,
Ишсыцралаз гәәстеит
‘Еа мцакы.
‘Еа мцакы снаган
Салабыжыт, бхатцкы.

Амѡа сықәзар,
Бара схәыцра балоуп,
Аѡны сааир,
Ба бсызныжыуам адәахы.
Сгәы сажьоу,
Лабѣаба ҳаидтәалоу,
Адәы сыцәхалоу ма,
Иаасѣасуа апшағы.

Азыпсы сѣыкәкәа,
Иаша сыхәда италазаап,
Схы бталан
Саныцәхала ақәа,
Са сеидшәылан
Амѡаду санхалазаап,
Схалаза санхалазаап,
Иба.

Аха сакуам адунеи
Са схала,
Беиныцхала
Са быспыла бымраны.
Иагыбдыруз:

Амца иалгоу амца ацралар,
Уафы изырцәом
Ицазаанза еилаблы.
1965

Снаскъазгаз лакәзам сара испылаз,
Снаскъазгаз лакәзам исзыңшыз.
Даеа блақәоуп даеакала
Иахъа сара сызтаңшыз.

Урт аблақәа шқадаулаз!
Ирыдаркуан зегь маза.
Ифеаңха-феаччо сара испылон,
Исылатәон ихааза.

Иахъа изызбеи даеакала!
Рыгазмалра зегь ааңшын,
Сара сзыҳәан урт ҳалалым,
Сара сзыҳәан урт мшым.

Бычча-ччошәа ибуа башоуп,
Бсеигәырғыошәа са сбымжъан.
Ах, ишпашоу, мшәан, ишпашоу
Бажәа, быччара, бказшьа!

Аха сабацо сбывагылан,
Ишейкәжәо ббарцу сгәы ишыз?!
... Снаскъазгаз лакәзам сара испылаз,
Снаскъазгаз лакәзам исзыңшыз.
1964

Ирбахъоу сакәзам, ирбахъоу сакәзам,
Саазқәылаз испыло цоит сьашьаны;
Иртаху ишыртаху инаган инақәтан,
Ианыртаху ишыртаху рыхқәа жьаны.

Сара ҕыстуам, са снейуеит пшьаала,
Сымға сымдыруеи, снанылоит еитах.
Иахьагы сдәылтцит исыман агәала
Амца зыцралан иблыша ауатах.

Изасто закәызеишь, изасто ахара,
Уи саднакыларц иаҕуп ипхаза.
Аха исоуам, о, исоуам ақхара,
Ақхара соуам арақа, ихатца.

Харада-барада,
пхарада, схала
Адәы сананхала, абра саанагеит.
Арақа исмацәхаит, исмеисит ғәғәала,
Ғдныхәа сымтакәа, сыгәрагы ргеит.

Аха ашә аартны иахьрымоу икыдтан,
Аәналареипш адәылтрагы мариоуп.
Ғацъара иқан, Ғацъара икыдзан,
Сгәы Ғацъара исыхон, исыхәон «иазхоуп!»

Ашә нкыдтан сындәылтцит пшьаала,
Сымға сымдыруеи, снанылеит еитах.
Иахьагы сдәылтцит исыман агәала
Амца зыцралан иблыша ауатах.

Пхызу лакәу гәалашәом, халан
хара акы, санхытцуаз ашыжь ашәхымс.

Сыхәдә дқызкызуа лара дахынхалан:
«Абрақа уахымсын, абрақа уахымс!»

Дрыцхасшьагәышьеит кырзагә гәаныла,
Аха сгәы җаңыара ицон еиханы.
Абар, снейеит уажә амҗа санылан,
Иагыздыруит уи амҗа аханы

Пҗәызбак дыҗоуп, пҗәызба хазынак,
Сара сышқа ахьяңшра зтахым.
Сара уи лыда анасың сымам,
Сара уи лыда сыхтәҗыа стахым.

Амҗа сықәуп. Сышътыхь, дқызкызуа,
Пҗәызбак лтәуабжь ааҗуеит уажәыгь.
Абра сагьшқаказ, ииашоуп, о, изуа,
Иахьанза сылахан сылан алыкь!

Сзызнейуа дыспымлозааит уа лнапқәа рхаха,
«Уарбан уара?!» хәа дыңшларгыы зымҗа,
Изалшом, изалшом сыхрхарта сыңсахуа,
Изалшом! Исымам уаха җа мҗак.

1963

Ари абжьарак ақәа аеит икыдтәан,
Афарқәа нейеит ажра дуқәа кыдцәан.
Ари абжьарак хгәарабжьара ибжьало
Инықәгыл-аақәгыл ишымҗасуа ңшьаалоуп.

Сара ысылшом аҗны атәара, ағылара,
Са сыблақәа кыдхалейт агәылара,

Са сгәы тыңоит, уахь сагоит исыхазан,
Ари амш җадыць уаха ихкәап хәа сыҗазам.

Ашәт ссир еиңш сас пхәызбак дгәылымтци
Ха хгәылара, уи арахь даадәылымтцит.
Ма дсымбанда, дсымбанда, аф асында,
Дсымбазакәа, дшааз еиңш наҗ дымфасында!

Амш ааилгар даадәылтцын, дфәгыларын,
Имашәырхазшәа цшәаала уи сналцыларын,
Лыбла гәыкқәа җазнык сырхаңшыларын,
Исхәо сфамшәо, лааигәара саагыларын.

Ари абжьарак сгәы абас итыңоит,
Ари абжьарак ацәыкәбарқәа шытыңоит,
Ари абжьарак ақәа аует икыдтәан,
Аварқәа неиует ажра дуқәа кыдцәан.
1965

Бара ибҗахуп убас еиңш еинраалан
Абзиабара иазыскырц жәеинраала маншәалак.
Уи цәажәо ахьхәхәа цсуа бызшәала,
Агәы аман,
аңсы алан,
ада алан,
ашәа алан,
Ахала иуныңхало амра ашәахәала,
Иҗәандаза
угәатца иҗало ахала...
Саргы истахуп убас еиңш еинраалан
Абзиабара иазыскырц жәеинраала маншәалак,

Аха ирҗазарц ба ибхылцуа ашәәхәала,
Бааи еицаафып...
Сахәома схала!
1965

Схәаган, агәы тагылом,
Амш аныбааҗсхо цәгәала.
Аҗба дуқәа шзадымгылогь,
Сара исзыпшуп асқала.

Адгьыл атх еикәа анахаха,
Анцәа исызиҳәоит мазала.
Агәы азыртынчуам иара уаха:
Сара исзыпшуп асқала.

Инымцәазошәа сымфә нагоуп,
Сымфә, сапхәа уцәкәырцала!
Амшын гәаан ағанархагоь,
Сара исзыпшуп асқала.

Сгәыгра мырзуа, са сзырхатцз
Закәугь басхәап мазала...
Иныбмыжын, сан лҗаца,
Ба бзыкәгылоу асқала!
1965

Са сыңшымзар, аамта цашан икәхәаша,
Адуinei самкуа сара абас сауқәхашаз.
Са сыңшымзар, даҕеазә сыбла дыңашәон,
Амшқәа еишьтала исымбазакәа исыңышәшәон.

Снышьталар, сгәы раҳатны сыңәарын,
Сгыларын, сгәыргъара хышхыңәарын.
Амра игыло сҕыхаза саңыларын,
Сшьапқәа сыңпраа амҕаду саныларын.

Са сыңшымзар, аҕахызаргь бнахараз,
Сара аскак ма ҕаҕын сауахарыз.
Мшәан, сыңшымзар, абас сара сауқәхашаз,
Аамта мцашаз, аамта мцашаз икәхәаша.
1964

Аңлақәа қуа асы иаңан,
Ирзышьтымхуа еидарахан.
Аха иласын ҳара ҳамш,
Иарбан ҳа ҳзыркарахоз!

Икәымшәышәын бара беиңш,
Ба беиңш иңқәкәәкәаран,
Асы леиуан бара беиңш,
Игъежы-гъежыа, ихагахан.

Асы леиуан аҳәалыҳәа,
Аграпарақәа еимаҳауан.

Акыркырхәа быччо бнеиуан,
Бнеиуан бгыло, бкахауа.

Ибгәаларшәа, ажәван халан,
Хара хдунеи лакәзамыз.
Ибгәаларшәа, асы леиуан,
Ибыцызгы са сакәзамыз?!
1964

Ианааиз хамбеит,
аха иааит уи аргамә,
Мратцас ихазкыдлеит,
мратцас ишеишеит.
Амцәыжәфақәа хнаҗеит,
ххагалан хаман,
Хамшқәа ишырхысыз
ахьзы рыхьнаршеит.

Сгәыргьон сара,
о, иамакәа хәашьа,
Избон мыч дуззакгы
шалалоз сцәа.
Сынасың шыыцган
ипсуан шыоук, аиашаз,
Сара адәы сықәзан
урт рцас сгәыргьатцәа.

Ба исыбтон агәахәареи,
амчи, алшареи,
Сажәақәеи сашәақәеи
бхылтуан, башәан.

Ицон хара хаамта,
Уи иашьтан икәруа
Сынасың спыртырц,
«сгәы ақәғығыр» хәа ишәан.

Избартам шьта сымра,
исхалашо икыдыз,
Сыбла хнакит уи,
мца аумак нафьддын.
Сазааигәацәахазаап, –
ахара са исыдыз, –
Цақа слеиуеит,
Икар иеиңш,
сымтәыжәақәа блын.
1965

Шьоук рыбақәа җибахуеит еидхалан...
Бынсыжьуеит сара лассы-лассы бхала,
Сара сцоит, бара баха сымазам.
Ба ибдыруама са сыгәтыха, сымаза?

Гәыла-ңсыла сахьцалак ба бсыццалоит,
Банысымбо иахагь сгәы бытцалоит.
Бара быңшуп,
сара сыңшуп,
ҳкарахоит,
Быблабара сара сзы лашарахоит.

Ҳаикәшәара ианиалак ишыыцигап,
Ҳабзиабара шыыцәо, ишҫыцу ибап,

Бныжьра сықәшәашт насшәа ҟаҕхәа бхала.
...Шьоук рыбақәа ҕибахуеит еидхалан.
1965

Ба бансыцмыз сыҕсҕазаара хаарадан,
Сынхар еиҕны збон ҟныда-гәарада.
Мал сашьтамызт бара ибеиҕыиз, мцра аламкәа,
Мышк цомызт ба бахьсыцмыз сгәаламкәа.

Ба бансыцыз сара амра схалашон,
Убас сгәырҕон, сҕырны ажәҟан схалашан!
Бара ибеиҕу азә дыҕоуп хәа схәыцуазма?
Баргы, нас, насыҕ сыбтарц бсыццазма?!

Сыҟны быҟоноуп иахә зынза ибхагалан,
Аха сшәоит: ишҕазури схагахар?
Закә насыҕыз абаздыруаз, шәхәарауаз,
Ба бсыцымкәа сыҕсҕазаара анхаарадаз!
1965

Исылшалакгы,
сара исылшом бымбара,
Бара амшқәа,
бара атх ссиркәа сыбтароуп.
Исылшом бымбара,
ббангы бхымбаара.
Бара са сзы бнасыҕуп,
бегьнасыҕдароуп.
1964

АМШЫНИ САРЕИ

Са сыхнахын амшын кәандашышыраза,
Уи ихыршәлан сцон сызсаны.
Зны сиан ацәкәырдақәа схы нарылатца,
Скәакәа сықәиан сара сааңсаны.

Амшынғы тынчын, инықәиашәа икарахан,
Атра итажын, аарла игазго.
Уи сыртысуа саман исызгарахан,
Сарцәарц иашьтан,
сго мацара, сго...

Аха игәастеит, сжьо-жьо салахалан,
Амшын сшагоз иаха-иаха агәахы.
Схын амшын ду скәаџа, сара схала,
Сагьдәықәлеит нас сеихан ақәарахы.

Сыңсы ааи́такуа, маң-маң сеадысхалон,
Аха инаскьон са сцас ақәара.
Иаасцәымыгхеит сахы́каз сара схала,
Аха искыз! Иа́тахымызт ашәара...

Снапкья-шьапкьо, сааиуан сыҕесырхатан,
Арахь, сыңсы сыхәлахон уажәшьта.
Исхагылаз ажәџан сықәыгәгәазшәа сатцан,
Ахахә саџызан схьантахон схәта.

Абар, шьта ақәарақынза рацәак нымхеит,
Шака метра? Хәба... цшьба иреихам.
Аха уаха абра́ка сымқәа сзымхеит,
Снапқәа сзымкьеит. Изури иауам!

Анцәа сиҳәон на́к сызхигарц аарла,
Цсеивгара хәычык си́тарц иара.

Анцәа иасхәон уаха зык сыштәмло,
Иахьазатцәык
са сызныкәлар аҕәара.

Иаҳахызшәа хыхыгы цаҕагы иҕам,
Ҳа ҳабдуцәеи уртҕ рабдуцәеи
раб-р-Анцәа,
Амшын саатытдит, аха изхәода сшыҕаз:
Сымч сылзаан,
сыҕсы схаҳан,
аха сгәырҕацәа...

Сабжьар акәын ари ахтыс сара, хәарада,
Стамлар акәын
ҕазны уаха,
цангы, зык!
Аха, сыҕсы анысшәа амра цара сеаҕан,
Сыџн амшын сыеналасыжыт хланцы.

... Аҕстазаара амшын, сырбылҕа-рбылҕо
Схәыцра агареицш зны цшәаала сыртысла.
Сырааҕсала, аха уцхкәырҕа шлақәа срылган,
Усытцасны аҕәарахыы сгала!
1965

АМШҚӘА

Ицоит амшқәа, ҳара иҳалшо гәаҕо,
Ицоит амшқәа, аус дуқәа ҳаҕо,
Ҳархәыцуа,
ҳаргәырҕо,
ҳаркәышуа иаҳа,
Иацы ааста,

жәацы ааста,
иаха иахзырха.
Qаза дызмамыз афыза дирхаит,
Аарла хәа иҕаз амал ду ирхаит.
Хшара дызмамыз ахшара дрыхшеит,
Уаха назламыз дҕыхеит, изшеит...
Шәааира еснагь хгәырғьо хазыпшыз.
Амшқәа, амшқәа! Сшәыхәоит, шәымшыз!
Аха иззом: са сгәы назатдәҕьом, цаны:
Ихашәто аиха жәгоит изаны.
Ижәгоит шәара, амшқәа,
ижәгоит шәара, абар,
Зегь реиха сзыхзызо
сыпстазаара мцарс!
1965

АЦЫХӘТӘАНТӘИ АБҒЫ

Ифежьхеит, иабаҕоу, ифежьхеит абҕы,
Ифахеит уи ахала ҕьара атдла ахахьы.
Ақәа асуеит,
Аңша асуеит, –
Шьта ахьтагь аҕоуп, –
Аха иҕымшәац арыцхә, макьаназ иҕоуп.

Игәакуеит, – иалшои, – игәакуеит абҕы:
Атдла амцдан афызцәа шьтоуп шьамхахьы.
Иац акәмыз,
Жәац акәмыз
Уи атдла ианҕаз,
Иац акәмыз, – илакәмыз, – урт зегь анҕаз!

Амахәқәа ирықәжын атла зегь хыб,
Уажә аңша иқәшьуа иагарц атахуп.
Акакала
Урт зегь
Цеит ифышәшәа.
Ифахаз абҕы затә амгац аңша.

Аха атдыхәтәанынза, ифымшәакәа, абас
Ахала, ифежызарҕы, абра иахьфахаз,
Акыр иаңсоуп хәа,
Насыңуп хәа,
Абҕы
Иазаагом, иазаагом, иазаага ахахы.

Ақәа асуеит,
Аңша асуеит, –
Шьта ахьтагь аҕоуп, –
Аха ифымшәац арыңха, макъаназ иҕоуп.
Иҕоуп, аха ифымшәашеи уигы ашьтахы,
Ишатдашыңуа ааңын зны иғало абҕы.
1965

АМОНОЛОГ

Сара зны-зынла
Абри ҳадгьыл сақәлоу ңысшьоит.
Схәыңуеит, сеитәхәыңуеит,
Аха исгәалашәом сахыз,
Цқьагьы исгәалашәом саниз.
Икалап Еллада сизар,
Ма Нил аңшахәаҕы.
Икалахып ма сдәуабжь рықәфзар
Кылиманңьаро ашьхақәа ңьара.

Сара уи уеизгы-уеизгы
Издырында хәа сашьтам.
Схым асаба знаҳалаз
Ашәышықәсақәа рышьта.
Зегь акакәзами, мшәан,
Сара сахьизаалак!
Сиит сара СУАҢНЫ.
Сиит
Агәырғара сҗеипшны,
Агәамтра сҗеипшны;
Сиит
Иахьатәи ауаа
Акала сҗеипшны,
Аха зынзатәгьагы сҗеипшымкәа.
Уаҗ дзеигәырғарыз:
Сиит сгыгшәыгымкәа,
Сгәымхамкәа сиит,
Сиит сара СУАҢНЫ.
Сан сшаалыхшаз адәы снықәлеит
Исшәымкәа-исхамкәа,
Маң-маң зегьы срышьцыло,сышнеиуаз
ахьта сыхауа,
Ашоура сыхауа...
Сгәырғәеит, сгәырғәзеит
Иансықәңха амра ашәахәа.
Краамта,
Итакны иоурышьтыз сиеипшны,
Сызхара исзымбо,
Иңьашьаны ажәдан сатәңшуан,
Сатәңшуан,
Издыруазшәа ишнымхоз
Абас мацара ицқаны.
Сара сира адунеи иааңыран.
Игәырғәацәазшәа

Адгьыл кәымпыл гьежь-гьежьуан.
Сара сөырғәгәа-сөырқаца
Адгьыл сықәгылан, –
Сықәгылангьы акәым, – сықәгылон.
Аха нас
Икалеит сара исышыклахәуаз,
Икалеит сара исхыкәласуаз,
Ицааит еикәжәаны,
Зны акырцх леиит ихахәха.
Сара сымға,
Сымға хьантә,
Сымға бзиа,
Сымға ҫагә-ҫас
Ашәтқәа реиха ахахәқәа аныцсалеит.
Сцәа сҫақәақәан
Урт сышьтарцарц рҫахын.
Аха сара сааиуан
Сгәы камыжкәа.
Сзыниалакгьы,
Адгьыл сәаларцсны искын.
Сан лгәы еипш
Уи агәы сықәхауан,
Зны сқызқызуа,
Зны сгәыкы-цәыкуа,
Абри адгьыл зегьы
Сгәйдсыхәхәаларц сҫахны.
Сара сгәы
Зқы мца ирблит,
Зықь хьаа идреицьит,
Зықь мца ирылсит,
Ақатцәыхәа зықь гәырғацәгьа
Алҫьеит уи зызцас.
Скахаит сара зқынтә,
Аха сгылт ғацхьа зқынтә!

Скаҳаит
Атла ашьапы инытцакны
Ианкарыжьуа еипш сшьақәҕьаны,
Аха сдацқәа адгьыл иаларсмыз,
Урт акгы иазытцымжәеит
Знымзар-зны.
Сара сҕабаа шәазар,
Шьхак, –
Шьхак закәыхи! –
Дунеик иақаран!
Сара сыңхзаша еизгазар,
Мшынхон,
Океанхон,
Ағбақәа хнықәало
Иқалон иахьазы.
Шәазхәыц
Хьеоцс ипирамида затцәык,
Уи сырғыламтоуп сара!
Уи нхоит абри адгьыл ықанатц,
Сгәәқра иадырган,
Сҕабаа ду иадырган.
Сылшара иадырган,
Сара исымтан
Уи еипш иага нхап!
Инхоит
Ауафы дыцсны дықәзар,
Дзыргыло,
Пҕхәка иңхьо,
Игәы ыызго, игәы зырхатцо
Ажәбатәи асимфония,
Бетховен исимфония.
Изхәартоузеи нас адгьыл,
Изхәартоузеи ҳадгьыл бзиахә,
Изыцсоузеи иара аңсәзаара ахатә,

Уи ианацым Уитмен, ма Бетховен!..

Зқы шықәса рапхъа,
Миллион шықәса рапхъа,
Игылон ҳамра шамшамуа,
Игылон, нас итәшәон.

Ҷапхъа игылон ҳамра шамшамуа.

Апстазаара амшын еилабылгъон,
Апстазаара мѡасуан, еикәшон.

Иахъагъ, абар,
Иблахкыгаха иахъкыду ҳханы,
Пстазаарас иҳамоу уи амра!
Ицааит даҕа зқы шықәса,
Миллион шықәса талан ицааит,
Амра апхара ҳадгъыл иазхашт,
Иазхар са сгәы апхара,
Иазхар са сгәы ашыра.

Аха, о, мап, сгәы хышәашәом
Бзантцы!

Сиетдәахә кыднатц
Сгәы еислашт ауаа рзы.

Сгәы еислашт
Абри ҳадгъыл пхарцы,
Агәы шаҳәшаҳәуа ипхарцы,
Ҷадгъыл хазына, сызхаану,
Сызпымхо ахааназ,

Ауаа иуанатцы,
Ауаа псуанатцы,
Аха апсра аиҳа
Аира аиҳанатцы!

1965

«АҒАҢАҚӘА РҒЫХАРА»

1967

Акака рызныжьюам
Адә иқәу зегь рышьтахь.
Ицоит аамта, шьоук нырхо, шьоук тархо.
Азәырфы уи аамта, ианзамызшәа, рышьта
Шаннахара ианнахуеит, хьзырхәага ртынхом.

Абар, зыхьз ада рфакымыз аамтала,
Уахьнеилак, уахьаилак зтызшәа уахауаз,
Ахьз-аңша ахан ахь
Амардуан ду иафалаз,
Акала узимыхәо, игәыгра дшажьаз:

Ашықәсқәа рзыблара даман иантала,
Дыказу дыкамзу рхаштит ауаа.
Иахьагьы иныкәоит уи
аамтала аказшьала:
Ихаздыруам иахдеипшу, уатцәы зны
иахзаауа...

Ирызныжьюам,
Зегь рышьтахь акака рызныжьюам,
Аха урт зегь ирымоуп адта:
Ханхом хәа ируа рмулароуп иааилышьуа,
Ирхәо рхәалароуп ишәа, ираза.

Хцалароуп
Иахьа ааста уатцә ицегь иахыжьюа,
Ханхомашь хәа хьаамгазо нас.

Аетцәа кыдшәар, анаџс акгы азныжьуам,
Аха икыднатц ипхоит етцәатцас.
1966

АПОЕТ ИЗЫ АБАЛЛАДА

Амџа дықәын дынкахәыцуа, акы игәалан,
Еидара хьантәк уи даркаразшәа, дааџсан.
Иџытцра итцәк, қбаадқәак неигон еидыцъгәалан,
Арт ақбаадқәа рџы ихәыцрақәа рхы еиласан.

Иахантәарак ирххо иман, игәы ашьала,
Иеақәырцсны, урт ирнитцон цәахәақәак.
Урт ирнитцоз нас ианихуан иқазшьала,
Иманшәалам, цқба еинаалам хәа рацәак.

Дтәо, дгыло, дгәак-цәақуа атцх далан,
Игәы итцалан, акы даман деимырхха.
Иара имџызшәа ицсы иалхны, ажәеинраала
Зынза ишатом. Ма, цәахәа затцәык, уеикәха!

Ацәахәа затцә еикәхар дышнеиуа, хамтан,
Егьырт, дырмеигза, нақ ишьтеитцон ипжәаны...
Абыртқал икылхны, иацхьа иқәын уақа ашамтаз,
Игәы итыхоз, ихы итаз еикәыршәаны.

Аха усгыы дынкахәыцуа, акы игәалан,
Амџа дықәлеит дааџса-дкара шьыжьымтан.
Иџытцра итцәк, иқбаадқәа неигон еидыцъгәалан,
Арт ақбаадқәа рџы ихәыцрақәа рхы еиласан.

Ибла тыгга, изамџақәа зынза ишьадан,
Ипынца фнахуа итцәытцәза иасуа аџша,

Дѣаха-дагәан, дызлахаз ахәыцра иеәтан,
Амѡа дықәын ианафьтуаз амш ашьа.

Данлахәы акәу, амѡа дшықәыз, имбазакәа,
Ѧнык ахь ирхеит, днымѡахьтцны, ихы.
Аѡны ғылоуп иара иеицш иѣаха-дагәан,
Аѡны ғылоуп иқьацтоушәа. Уаѡ дахым.

Уаѡ дахым моу, абар, иахьибо ѡыцъа,
Зхахәы бырфыну, иблахкыгоу ахәыцқәа.
Иаалах-фыхымхеит, имеигәырғьейт уи данычча,
Итиқьамашь, итиқьамашь, хаи, рыгәқәа!

Игәы инархьит, деимнадеит уи ибла ихгылаз:
Еидкәыкәла, мѣыда, мцада ахәыцқәа тәан.
Ааигәа ибомызт ма фархь хәыцқәак аайдкылан,
Ирыцхахаз рымца злеикрыз шыжьымтан.

Краамта ғымткәа асабицәа рацхъа дгылан,
Иихәо иѣамшәо, ииуа дақәымшәазо,ус.
Нас, абгьыцқәа иикыз руак аанкылан,
Асцычка ааихьишын, амца нацраирст.

Иахантәарак итәагәо имаз, дыздынтәалоз
Арт абгьыцқәа, игәтыхақәа рынца,
Амца иеитон уажә инаган инапала,
Амца иеитон акакала инеишьтатца.

Иаргьы аргама дбылуа амца ицрамыз,
Аха усгьы мацк игәы ацсашьон:
Ѧыцъа ахәыцқәа хымфафылза иацхъа итәамыз,
Амца анырба, дара ччон, иччон, иччон.
1966

АСЛАН

Инеиуан, крантас аңынтца инаха-аахо,
Ақалақь иалган иргон уи шыыбжьонк.
Ахэыцқәа нашьталеит рылақш аннааха,
Ахэыцқәа уи лакәшьан иашьтала ицон.

Амашьынарныкәцафцәа еихеит еа мѡакала,
Рзинқәа рхаштны икартон асигнал.
Ашә ахь ифит, иадәылцуеит еишьталан,
Какалкра хәа инеиуаз, иркаанза какал.

Зегь ахәапшуеит аслан, ирымбацу иахьада,
Иара урт уаф дабом, дахауам.
Иара шнеиц еицш инеиуеит ццакрада,
Иахысуашәа ағьара, анышә кәахауа.

Дкьафгәыгәраза аңхьа дгылоуп уаф асак,
Аслан ааста уи дыкам мафак.
Дынташәап угәахәуеит, иааихнахыр асаса,
Аха аеақәыршәо ицоит ишьафеа...

Крырхаган иахьрымоу, гәмырфәыгған
иахьрымоу,
Ирыман арена иахьықәлогь уаха,
Аслан иацәымгуп, зынза иатахым ауп,
Аха иалшо хәа иарбан инхаз?!

Иарбан инхаз-ба? Узәхәыцишь, иахьнеиуа
Иназгогь изхоит, иаатцысыр, ахыцша...
Дыкоума уи амқан мчыла зәыр днеиуа!
Иара зазхәыцуам умхәозар алша.
1966

ЛЫХНЫ АШТАҢ

Кәыркәә мра, амца анаркрызшәә икацеиуа,
Иқәшуан Лыхны ашта. Шоуран цәгъашәә.
Уахь, аштахь, инеиуан ажәлар гәәтеиуа,
Изхыцтраха инеиуан, ицәгъан рхыңша.

Ас еиңш камлацыт ари аштаң иахьада:
Шәәхәарам, кәашарам, игәыргъо еилам.
Издыртцода ахара? Ас гәынхара збахьада?!
Уи рныңшуеит зегъы, уи бзиа иазхәам.

Рәагакәә нрыжыт калдахәараа, ачандараа,
Цьырхәә ақытагъ инымхеит таацәә.
Ръабаа-цәгъа рыман ирзышьтымхуа еидаран,
Абцъар иатцалан иааит анхацәә.

Дцәәжәоит, абар, азә дахьгылоу деиқәышла:
– Дад, хара ихәлшой, хажәызар, уажәшьта,
Аха хашьтахь игылогъ дыршәарцоуп даушла,
Абри анызбо, ихашәтца, схаҭа

Амца сақәлоит сымшәакәә, смырхәкәә,
Сбылуазар сбылуаз, сыңсуазар сыңсуаз!
Хтоукыр калом, храхәушәә хәидгәалан,
Хуааноуп харгъы хәшиз хәниуаз...

Ҷәзәгъы дахьгылоу игәы цкапуеит бааңсыла,
Дцәауеит, дыңшаауеит: – Иҕоу сшәырха,
Ххынхәыр, хәңшәымацәән хәәныжәкәә хәрхылоу,
Хсәсцәоушәә хнатәахуоу, хиеиңшны аҶаха?!

Абракәзар хәбацәә рабацәә ахьаазаз,
Иҕамзар уаха иахцъынцъу Ҷа дгъылк,

Дарбан изгәалам, дарбан изхьаам,
Хәсәсәәушәә хәхьааз... Шәеырхатдан шәеидгыл! –

Ихытзазаап әәәлар рычхара, убама,
‘Ееирам ианацла уи ‘еа цәыкәбарк.
Урт урҗагыло зынза уеилагама,
Икоугь умбакәә, аполковник Кониар?!

Ақытәкәә анеиза, рымчра агәра уганда,
Ирхәә уаханда, ахәынтқар и-Кониар.
Акгы алтцуам арака икаутцеит хәә акоманда,
Иалшоит, аиашаз, узгаша уаниар.

Иахьала, иудыруз, аусқәә маншәалам,
Иаахәит даеакала, цқьа иуархәә урха!
Ижәмузозар, шәхыстцап ихәозшәә шәеидгәалан,
Дгылт иеырбабан, дгылт: – Ишәычха!.. –

Ичха уара, ухатцуап, ичха дуграгылан,
Иахьа дуграгылан, дугрымцуа уатдәы!
– Шәхәҗрызаа! – арцәаахәә дыхәхәеит дәагылан,
Дыхәхәеит ишилшоз лхаа иреиуаз азәы. –

Шәхәҗрызаа,
Шәәхҗырцқьа, шәца, цьым, шәызцозар,
Шәых дырны шәеихозар, шәымәәкәә кым.
Мапзар, иаххәаз шәгәы аҗынза имназозар,
Ишәәхтәп шәгәы аҗынза инеиша ‘еакы!.. –

Хытҗыарак иафызан, ухәы-ужьы еиланаргыло,
Игеит уи ахәхәәбжә әәәлар рыгәта.
Дыкам, убама, шыта акы дыннакыло,
Уи ус шакәу дирдырт ихәта.

Уи дазәымзар, цәгъа ишәартәуп аусқәа,
Дшәартәуп дургәаар, иудыруаз, сашъа.
Абри изымдыру, изакәызеи иеыззикуаз?!
Иқәшит Лыхны ашта аполковник ишъа.

Уи акәхеит: ахтысқәагъ еиҟаҟеит иаразнак,
Еидыслеит еинышәашъа змам ҟ-дунеик.
Маҟ убахъазма, маҟ уаниахъазма,
Унеи, цыым, игәаҟыз, ужәыларц унеи!

Ацәа иахъалаз ргәалазшәа, иҟыхан,
Иаапшуан хашъақәа, ишъткәыцәаан рхы.
Амца рҟықәны, иац ааста илахҟыхны,
Игылт Аҟсны аҟеицәа, еибафо ргәахы.

О, ахақәитра! Аҟсуа ипхыз-хааз,
Дали, Цабали, Ткәарчали урыхъза!
Иуцәызуа еиқәырха, ирхынхә иуцәызхъаз,
Умҟа Лыхны ашта иҟыгоуп, уца!

Дцон аҟсуа қәҟара хәа, дцон иеырхатан,
Ашъақәа ирҟалакьуаз амҟа дагон.
Аамта цәгъа иқәнатқаз аидара датан,
Март мза шгылоз уи агәра игон.

Ақәҟара амҟа дангылан дахымҟьо,
Агәыҟра ду имаз инаҟон алша.
Агәра игон иабҟьар башаза иштымҟьаз,
Лыхны аштаҟ башаза ишкамтәаз ашъа!
1966

ААЦЫ

Тыркәтәылангыы икоуп қытәк Аацы хәә

Ашьха дуқәа рымцан ишьтаз,
Згәы тбаа кьақьаза иаартыз,
Дарбан уара ғала иушьтаз,
Узгәақхада ушнеиуаз тәыс?

Аңсуа қыта, Аацы ақыта,
Дарбан икоу узгараны?
Уара абас угәхьаа зымкыда?
Угәы зшада ҫ-ңараны?

Уи дызлада, дызлахшада,
Аацы ақыта, утазырцәыз?
Стәоуп иахьа хәыцрак сәәтан,
Схьаңшын, абар сызлаңшыз:

Алҫа еилахәашь хыхь ихалеит,
Амца рхылкьеит афнқәә.
Еидымңсылар амуа еидхалеит
Ауаа қыақәә, алақәә.

Сара сашьцәә, ара иаңшәымаз,
ҫынч арақа зңынңь иахыз,
Алажәқәә ирарымхәеит: «Ишәымаз,
Хара қалгеит шытарнахыс!»

Урт еидгылан, ирғагылеит
Ақыта иақәлаз ағацәә.
Хататдас аңсра иаңылон,
Идмырзырц ақыта ацәә.

Аха инхаз еидѣахэалан
Амшын ихицалейт аға.
Аацы иалцыз зегь еидтэалан,
Рышьтахь рқыта анынха.

Ашхэа цон амшын ихылан,
Инадхэашало ацэқэырқақэа.
Аацаа рқыта рыбла ихгылан,
Ицшуан ашьхақа игэыкуа.

Ишхылац уақа алқа хылон,
Амца ғымцэаацкэа иакын.
Атырқэ ишхэа ацэқэырқ иалан,
Иршэуа иаман, ихбыкьырц.

Ус, уи ашхэа наќ инхызлейт,
Наќ инхызлазейт амшын...
Стэоуп сара сынкахэыцуа,
Ўак гэастейт уажэ саацшын:

Иќоуп, абар, Аацы ақыта!
Аха... иќоуп џ-џара.
Ацсуа қыта зызгарыдаз,
Ацсны иалган, џаџара?

Амхаџьырқэа ақэшахатмызт
Ухьз рхымзаарц, Аацы.
Амхаџьырқэа ргэы рахатмызт
Уара урыцымкэа бзанцы.

Уи азами, рнышэнап рыман
Ианцоз, ухьыз иазгэыкха,
Изеизымцааз: «Иаагарыма?»
Изтарцэахыз ргэы цха.

Зегь акакэын закә дгылыз:
Чашәраз, цәхәыраз, ихахәраз,
Иахьнанагоз ухьз ахылон,
Ухьз кадырцәомызт дара.

Уара ухьз ахылт, иаххалеит
Уаҕа, мшыннырцә, ҕаҕара.
Рыҕсадгьыл хәыц уадырбалеит,
Рыҕсы ирзалымхуаз уара.

Имҕарсыџцәам, мап, хәарада,
Ухьз уцәызгаз Аацаа роуп.
Аха араҕагы уззынхада?
Уззынхазгы Аацаа роуп.
1964-65

Рыг-рҕы амхәо уа узы иҕаха-дагәаз,
Са издыруеит ахра цыџцыџкәа рбызшәа.
Сара урт ахра дуқәа сымбакәа,
Ҕҕстазаара сымам, иубаргь уамашәа.

Сашьцылт сара аиџхаа дуқәа рсимфониа,
Сгәы еицхафыруеит уи слымха ианҕаџ.
Ах, абгабкәа урзааигәан иубонда,
Иубонда ашыабстақәа аннеиуа еиваџ!..

Аҕаџақәа, аҕаџақәа!
Иабыкәу шәа шәҕада,
Иахьубо шәарахи ҕсаатәи «рбалет».
Аҕаџа-уаа рыда аҕаџақәа ирҕада,
Ақалақь-уаа ирбеит, наҕ иагьцеит.

Урт ирызгәәтөм, хәарада, мышкала,
Изеицшратәкьоу аҗаа дгьылкәа рхаҗра.
Аҗаақәа җыхеит, урт ацәа ианалаз
Аамта лтахааша ицеит ишцара.

Сынхоит сара абрака, исхалашо ажәван,
Абрака җы-гәгәала сцәажәоит иаха.
Аҗаақәа ирныџит рацхьатәи сашәа,
Рацхьатәи сажәа урт роуп изаха.

Урт рами сзаазаз рнапы саныргылан,
Еицырцшыагь хаушам хагәкәа еихшәаны.
Арџашкәа ахьлеиуа агәгәахәа еижәылан,
Итаџеит рышытыбжь слымха ашәаны.

Ақалақь дуқәа иахьа саныртаауа,
Ақалақь дуқәа ссасны саныртоу,
Сышьха цыџцыџкәа рами сзызхьаауа,
Сҗаа дгьыл ауп схы итоу, сгәы итоу.

Сабацәа ирцъынцъу,
Сгәы ахьтынчу атәылаҗ
Исырзуам сызлакоу, исырзуам са сцас.
Сыканатц сашәақәа ашьхақәа ирҗыџлап,
Исхагылашт урт ашьхақәа нас бакацас.
1965

Аапын мшха сгылар стахым саргы аганаҗ,
Аусура агәахәара сгәы артәит ихыхәхәо.
Исыркы саргы, саб, иахьак акәатана,
Аҗара схылап ахәхәахәа сцәагәо.

Ағыра сшылап сара амра сшацеиуа,
Ағыра сшылап ишху анхацаа.
– Дыжадыруама ижабо, дыжадыруама инеиуа? –
Иаагыл, исықаыркып шыоукгы рнацаа.

Мшэан, срымбеижьтеи абриакара цама!
Дхынхэыма хэа урт гылан иаапшуеит.
Еи, акэатана, цым, уажэ узбама,
Сқаыцшра мышкала уа ихынурхэуеит.

Иубома, иубома, уфы зегь цырцыруа,
Сахьнеиуа ацақаа са счын нарыхкьо.
Уажэ акэым санакэшаз, иналдан атцыруа,
Сцаагаоит шыыжь аахыс агхзы насқако.

Ускан деикэышла ашэшырафы дтэамыз
Аус иаркараз са саб ичыртынч.
Иахзууз азхоуп хэа иасхаарц сыхэтамыз,
Ахара схэыцуан, игэы иахэо стахын.

Игэы иахэо стахын, аха иамуит сышнеиуаз,
Инсыжыт акэатана, инсыжыт амхырта.
Ағыра дхылон саб, амра ихацеиуа,
Длатцон ихата, драшэон ихата.

Ақәреи агәамчи инаҥеит уи идгьыл,
Ақәреи агәамчи инаҥеит аҕьа.
Адгьыл дықәууп илша ато, ипсы адкыл,
Псҕазаарас иҕоу уи реигьуп хэа ишыа.

Иахьягь уи усда дызгылом аганаҕе,
Аус ауп, аус ауп иахьянза дзыргәҕө...
Исыркы саргы, саб, иахьяк акэатана,
Ағыра сшылап ахэхәахәа сцаагао.
1966

МОСКВА АМҢАН

Ҳтәыла зегь рыла ашәартә иҥагылан,
Москва амҗан айбашьра амҗа анакыз,
Ари адгьыл иахтысхьаз раҗхьа иаагылон
Уи амҗа арҗәара зхьааз, изхыз.

Арахь, зегь цҕьа-шәҕьа иахысырц, ибжьалаз,
Ма издыруам, ма ихаштит зынза:
Ирҗсаауп ари адгьыл, аурыс дгьыл, шьала,
Ишәуп атҗеиҗәа ршьала иҕаҗшьза.

Амҗа иалиааз ахаҗәа, ртәыла ду амҗа
Иаҗәыхьчо иахьықәғоз, ашьа кадыршуан.
Шаҕантә еидыслахьааз, абраҕа, Москва амҗагь,
Лахтырак амбаҗыт ажәәан атуан.

Уи иатан ибылгьо, абылра алға хәашь халан...
Ах, изхәода жәларык зыниахьоу!
Аха дарбан, ари адгьыл ашьа ықәырш, еибгала,
Феидакгьы зманы, арантә иҗахьоу?!

Атоурых аурокҗәа дрышьҗазма иқәылаз,
Дақәгәыгт илшара, дақәгәыгит имч.
Итәитәырц Москва дазааиуан уи хыла,
Җаҗхьа имазкыз аурыс иҗьынҗь.

Иаразнак игарц ауп Москва уи, иаразнак.
– Иаразнак! – ахәхәабжь аафәуеит Берлин.
Аха имариазма, иаразнак иауазма:
Москва агәашәқәа гәгәала иаркын.

– Шәхьатроуп! – иуамызт.
– Шәхьатроуп! – уи джәылон.

Имч зегь еизиган, дахпылеит аға.
– Хьатшьас ихамоузеи, – хаибашьфы дгылан, –
Хашьтахь Москва акэзар, афызцэа, инхаз?!

Баагэаран, ужэылан иузымго баагэаран,
Игылт хара хар-уаа, хьатцра камцо.
Аға ибеит уи атцаа цэгъа иахаран,
Аурыс зынра цэгъа иахаран дахьцо,

Имгакэа Москва, деитцалан уи амцан,
Ир-уаа рыбжашьык аурыс дгьыл иат.
Иакыроуп, дыхэхэон, иакзароуп шапхьа амца,
Дназароуп, игароуп Бақэа, Ленинград...

Аха башан, уи нахыс иамуит зегь рыла,
Иееибытан дзымгылт: икэакэа ццэахьан.
Ашьтахь краамта ибылуазаргьы хтэыла,
Москва амцан аиааира хара иаагахьан.
1966

АДЦА

Иаины сшапхьа иаагылоит еснагь,
Исыцуп, исфызцэоуп, избоит сахьцалак,
Хдеипш лаша азыхэан ишыкэцо итахаз,
Зыдца намыгзакэа мшабжара инхаз.

Гэыграла, хэыцрала, гэтыхала итэын,
Ускан урт ажэфангьы адгьылгьы ртэын.
Зны ашьхақэа ирықэын, зны ағыра ихын,
Адгьыл ду икэзарц даара иртахын.

Рёырхатдан, еидгылан пхьақа ианцоз,
Уатэтэи амш ссир каххаа ирымбоз.

Хьатра ргәы иҗамызт, рыдта намыгза,
Аха иреижьейт, иреижьа, урт рлахьынҗа.

Ирзамырхәейт ирхәаран иҗазгы рҗы,
Урт ирхәашаз нымхеи назаза ргәаҗы.
О, шаҗа аргама, шаҗа маза!..
Исыдуп, исыдуп, исыдуп рыдҗа.

Издыруейт: уи башам, ибаша, имариам,
Аха саҗәаашьар, ма схьаҗыр ауам.
Зәҗахәы ахәаха иахьымзаз рыдҗа
Срылган сагап хәа сыҗоуп зҗы мҗа.

Аха даара акыр сымоуп макьаназ иум.
Сашәақәа ирейгьугь макьаназ иҗым.
Аамҗа, сухәойт, зегьы сырхьыгза,
Исыдуп, исыдуп, исыдуп адҗа!
1966

– Ари ахра цәгьа ихалартә ихатан ишада! –
Ргәы иаҗаҗәажәейт, ианҗаҗапш, маза.
Уи ақәҗәахь ихало акгы ыҗам аҗшада,
Аҗшазатәык асуейт уаҗа иҗәыҗәза...

Игылан ахаҗәа ргәы акы иннархазшәа,
Пшьаала инеихьргеит нас ршьаҗа.
Ашьақәагь гылан иааҗшуан ишанхазшәа,
Иеицыз андәықәла ус ахра иаҗал.

Раҗхьа дгылан дҗеиуан дьчча-ччо
Пҗәызба еинаалак, гәыкык, җаҗакы.

Ахы иакәитын аңшеипш, аңшеипш игәәтеиуан,
Аханы ажәәан иатәәза икеикеиуан.

Иахьагы, ахауа иалтәраа, итәлеит, аа, хланцы,
Иаң иштәлоз еипш иара, иштәлоз еипш жәацы.
Алеишья анызба, акы ахьыр хәа са саңәшәеит,
Аха иҗалаша збазаап: ател инаахан, инкашәеит.

Иара уи акәхеит:
Иахьынкашәаз, адәхәыпш аханы,
Ишьтахеит ажәтыс. Ажәтыс хәычы, агәышца
дарханы.

Уи амтаршәын ажәәан, иазымбацыз азхара,
Изаахаз ател «аууы» ахгон, ашьтыбжь цон хара.
1965

Идәылырцеит адәқьан ианыәнала,
Зегьы ифәышәо ирылсырц шаҗахыз.
Нас иҗьалан аҗьармыкья иалан,
Ала җьалан даҗшаауан изтәыз.

Ицон, иаауан,
Җьарак шәынтә иахысуан,
Ицон, иаауан, игәәкуан уи цәҗгала.
Апхзы ахышы, икараха ихысхысуан,
Аха баша аҗыхәнажәеит ала.

Ус, иаатгылеит ахы ақәыжьны, инкахәыцуа,
Шьта акрыфарагы даара иаҗахны.
Аума рымехак, рыбжьы есааира ишьтытца,
Акрыфартагы шьоук аадәылтцит еиманы.

Ала гәырҕан, ифны инарҕыххылеит,
Сыңшәма дрылоуп,
Ма крысҕарҕап канатан.
Аха уи арҕыс, иназыдгылаз хыла,
Ишьапы ыркала инаҕиргеит аҕаца.

Ала тәаан идәықәлеит наҕ иҕырҕан,
Арҕыс дыччон зынза игәарҕханы.
Ахы ааилаҕежыны, абла амца нытҕҕан,
Ицон арыцҕа ишзахәоз, еиханы.

Иаман адунеи ду азна агәала,
Хысхысран ахы ақәыжызан изҕыыз.
Ҡаңхыа иҕыалан аҕырмакыа иалан,
Ала ҕыалан даңшаауан изтәыыз.

АКЫПҔХЫҠЫ

Саатгыла-аатгыло, изҕыыз сапҕхон сылхагылан,
Ла лнацәкыарақәа хагаха акыпҔхыга иаҕан.
Дтаауан уи зны-зынлагы, дышнеиуаз, саанкылан,
Сапҕхон, сегылыхәапшуан, игәастон: дегыҕам.

– Даара бласын, – сҕәеит акыпҔхыра даналга,
Лҕанаалха акакала абҕыцқәа неикәтцо.
– Уи уажәазы, аха исыдуп ауалқәа:
Агәалақәа рымоуп «змалқәа» сыцәцо

Уатҕахыҕы акәым, уатҕашыҕахы, анафсҕы,
Урт анысцәеикәыло, сышә тырхаауеит.
Иахыа саашыарҕы, уатҕы зны сафсҕы,
Сахыцалакы, ишкыпҔхытәу инхауеит.

Урыхәаңш, пыт-чытқәак сызтоуп уажә аракагы,
Абар, ари ауаџ дахцәажәоит хбызшәа.
Усс исымам ииџыз ахьяаигаз икәәкәан,
Ирхәашыт хбызшәа хәа дызџу уамашәа.

Ҷазәгы еиҗагак ааиган, уи кәәкәам,
Дацклагш иџит, аа, ибеишь, ицкыза.
Аха исыздыруам абри ауаџ дзыргәәкыа,
Аџымҗа аңсышәала ицәажәом зынза.

Уацә аңхьяџ днаңырцуазар акәхап, дџархасуа,
Излаџу абызшәа даңхьар, иахап.
Сара абрака, скыпңхыга сааџасуа,
«Сыхзыртәало» капеикәак сырхап.

Са сгәы иахәо схәагәышьоит ишахәаз,
Сгәы иамыхәазгы ззарц сҗахым.
Аха дарбан, са исхәахьоу днахәаңш,
Зџымҗа арееира иазызкхьоуггы зхы?

Уи моу, азә дааин, ихъз уасхәом, жәаха зны,
Исгәамңхаз шысгәамңхаз аниасхәа имза,
(Дыкан хәа сыкоуп ижәны ицәа азна)
Дсацәхаит, дагьдәылҗит газас сыңхыза.

«Бара, ихәеит, ибдыруаз, ибусым шыбусым,
Ибыртәз кыпңхыны аамҗала ирыңгал!..»
Алаапк ицхазшәа ддәылкьеит дытрысын,
Иџытракны инеигон дзыцәнымхоз «имал».

Ауаа ирмышәаша збар исымдыркәа!
Сыңсы сҗанатҗоит сара убри ансырххо.
Ускан ус мыждоуп сусура, имцымкәа,
Ускан, сахьымзо, еиқәыло, исцәынхо,

Иаасыдхалоит урт, ихаамкәа, ишшамкәа,
Скьыпхьга саафасуеит, акьыпхьтә нтәазом.
Сзыфнакәыкыз ауада хәыч сшамкуа
Хьаас измада, рхы егъазцазом.

Ас мацаратәкьа сцозар, иагараан
Сус нсыжхьан са сгәы ахшәазаны.
Аха иацуп, сус иацуп гәытгарақ,
Снызкыло уи ами иахьанзагь, цаны.

Сапхьа иныкәлоит фымтак, са сыда,
Уаф илапш зхьымсыц, иапызтаз инафс.
Уи сагоит сара агәыргьара сытан,
Снацәкьарақәа рфаархоит скьыпхьга иафаф.

Искьыпхьыр, сеитапхьоит,
ишьтастоит, ишьтысхуеит,
Изыпсатәкьоу аныздыр, автор ицәза,
Гьычрам, цьушьт, усгьы,
схазыхәан иахысхуеит,
Сфызцаагь асырпхьарц ирзызгоит маза...

Уаанза изшәиуаз наф акьыпхьи абгыцкәеи,
Амцаз гәаныла изтахыз фаттахәыс,
Ғакалоуп урт шызбо, Ғакалоуп сышхәыцуа:
Икам сус ааста еиғьу Ға уск!
1966

Кыр сагозар,
Абри амца сара сагоит сеикәычычы,
Сара сагоит сеикәчычы,
Исмырбакәа хәыч-хәычы.

Иансыцрасыз са исыздыруам,
Аха сабылуа исыцроуп.
Сгәы сзырхьуа,
Сыңсы сҗазцо,
Иагысцырымцуа иароуп.

Сынхарц иашьтоуп сцәышза, сшьадан,
Исымбац бзанцы сашато.
Саргы сааиуеит сымчкәа гәато,
Иара затәык сымчкәа нато.

Атх салоуп,
Сыцәа җалоуп,
Хәыцрашәк сыркуп сеимырхха,
Сыгәтыхақәа зегь уахала
Исхәарц сашьтоуп.
Ианынха,

Сгәы иснаҗоит, урт уатәы
Имышәошәа зынза азәы.
Сгәы иснаҗоит,
Исцәигошәа мамзаргь урт җазәы.

Кыр сагозар,
Абри амца сара сагоит сеиқәчычы.
Сара сагоит сеиқәчычы,
Исмырбакәа хәыч-хәычы.

Уажәазыҳәан
Уи сазымгац, сааиуеит ус,
Пхьаҗа сеихоит.
Сеиқәхазозаргь, абри амца,
Абри амцак сеиқәнархоит.
1966

СХӘЫЧРА АҢХЫЗҚӘА

Схәычра аңхызқәа – са исыгәтыхан,
Ах, сабаргоз дара сыхан:
Ҳафны-хгәара зегь леилажь,
Сақәтәа сцон Сасрыкәа ирашь.

Сицын, дара дысгәаҗо,
Агыдальго Дон-Кихот.
Сыңхыз-хаа ашәкәа еимкьан,
Сара сиеисон д'Артаниан.

Сара сиеисон д'Артаниан.
Саапшыхыр, сиартаҗе сиан.
Зынгы, – ишқалакәыз ари! –
Жиуль Верн симаны дыңрит...

Схәычра цеит, ицеит, ицеит!
Сыңхыз ссиркәа зегь кабейт.
Ситдашыцуеит, аха ишқа,
Урт аңхызқәа ирылоу сца!
1966

Дтыгга илызхаит, ианлызхаз сымбазакәа,
Иахьанза дысшьон уи хәычыс.
Иац акәмыз, дхахаза, ашта данамкуаз,
Дыфуа данықәыз, амра данцәыз.

Лшьапкәа хыркьакьа, дыфуа, деиҗафуа,
Хгәарабжьара лыбжьы-цар ахьзо...
Амшкәа мфасуа, ақәа асуа, асы афуа,
Иумбозаап аамта ццакы-ццак иахьцо.

Абар, сара сѣаңхъа дгылоуп аргама,
Зхәыңра сызгәамтаз, ишәтышха изызхаз.
Ах, са сарпысрагъ сышытаһъа инхама,
Хәидызкылаша акы ыһамкәа абас?!
1966

Аамта ахъагаша, ишагашагъ аздыруам,
Алаҳәа амшкәа зегъ цоит итацәза.
Хышә шықәса адгъыл иахоуп иахақыруа,
Изкыағхои, изкыағ, нас, сара слахъынтда?

Хышә шықәса ракәым, хыңъара иахшаргъы,
Уи сара сзыхәан уамакоушәа ршьоит.
Иашан, шәышықәса ихәларгъы, исызшаргъы,
Ға ҫышә шықәса сышытаһъ алаҳәа нхоит.

Абас ашықәсқәа аннеиуа, иумбазакәа рбаха,
Ухатцоуп, угәы итыхо зегъытәкыа урыхъза!
Урт ашықәсқәа сымтәар, сығәхәара сызланахо,
Сықәра зласроура сыздыруам маза.

Арахъ иахъагаша, ишагашагъ аздыруам,
Алаҳәа амшкәа зегъ цоит итацәза.
Хышә шықәса адгъыл иахоуп иахақыруа.
Изкыағхои, изкыағ, нас, сара слахъынтда?
1965

АСЦЕНАҘ

Уқәуп асцена, уроль хада ухәмаруа,
Иуиааиуа уаф дыҕам, зегь баша имақаруаз.
Зны иуцәызуеит агәыгра, уцсыеуп иаха,
Уфымтрала уиеицшуп аргама аҕаха.

Ацстазаара асцена. Арака уа иуцылап
Шьапғаршә узызуа, ма аргама иуғагыло.
Пҕһа анеира ухы ақәца, уадафраз абас,
Хьыз рымам, ихьатцит, ибжьазит ишәаз.

Нас, сөыза, асценаҕ ааигәами уанцәыртц,
Иуцгыло ирымгароуп угәыграқәа уцәыртц.
Уара аамта умоуп макьаназ, уқәца!
Асценаҕ иулаз, уа иулшоз дырба.

Зегь ҳақәуп, ҳагыкәтцуеит асцена лассы.
Цқһа иҳахәацшуа ҳашьтахь игылашт уеизгы.
Псроуп ҳаныргәампха, ҳанрафрыжь ганха,
Иҳауам ҳара аамта, иҳарееиртә ҳагха!
1965

ЗЕГЬЫ ИРЫЛАҚОУ

(Мшынтак аҕнытә)

Зны зегь здыруа сара сами,
Зны исыздыруам сара аахтәа.
Уабасыхәо, зны сынцәами,
Зны сихыччоит сара Анцәа.

Сшами, сшами, сынцәахшами,
Сыхгы шҕасымбои хашәа!

Схәыцрақәа зны иашами,
Сы́кам капеик са́дсашәа.

Зны сара сызлаехәо малуп,
Зны сы́қәтәоуп а́ғәыцәхәы.
Зны сҳалалуп, зны сгызмалуп,
Сара исыхъзуп ауафы.

Ах, амаалыкъ, зны слами,
Саурблып на́к ах-ца.
Сымци сиашеи рхәаа еилами,
Еилафашьеит урт зынза.
1966

Ах, сышқауаз усқан сара амла!
Ча́гәа насәамшәазт, сгәы ахуц еиџнатәон.
Сгәы иауамызт ашьяқа́ггы саа́тамлар,
Аха жәантәны иш́тацәыз а́гәра згон.

Сымлакра схаштырц, х́гәыла пхәыс Куашья,
Дсабжьо дахьгылаз, сыхггы налшьышыуан.
Акьыжыхәа стәуо, схы адкыл а́гәашья,
Сара сгылан а́гәашә ахь сы́цшуан.

Аш́та иаа́талоз цы́ысьһон уажәы́тцә́кья,
И́цы́ысьһон х́ани х́аби х́дырчоз...
Аибашья шы́каз, аам́тақәа шы́цә́гыз,
Саба́каз усқан уаџ́тас еилзыргоз!

Ус, аш́та даа́талеит са́б дкара-уара,
Сыџны си́цылеит сара сгәы́ргәтцәа.

Идушәа ахатца изидымхуа харак,
Инаџсшәа инаган ишьҕеитцеит иаатцәа.

Иахьаггы уи иацеипштәҕкыа иҕацәымыз,
Хәшәык иаџызахеит пүтк аҕыықәреи.
Сара усггы акы сазыпшымыз,
Аха санггы ахампалггы лзаамгеит.

(Псрак ахь дыҕан уи, иңсызггы дахҕылан.)
Пшьаала уналытәхәар, дахцәамгоз аңша.
Сыжьжыо сааигәара аарлаҳәа дгылан,
Леихада дцон уи, дцон дахҕыаша.

Аибашьра. Алағырз. Амлакра... ишпацәгъаз,
Ишпахьантәз амшқәа акы аиха ҕаакы!
Аамта, абартқәа зегь схаштыр схататцәҕкыа,
Ускан суаџым ауп, иааг, иаасҕаакы,

Исгәаларшәа цқьа:
Ҳа хҕыла пхәыс Кәашьа,
Дсабжыо дахьгылаз, сыхггы налшьышыуан.
Акыжыхәа стәуо, схы адкыл агәашьа,
Сара сгылан агәашә ахь сыңшуан...
1966

АХӘШӘ

Қыазым Агәмаа игәаларшәара иазкны

Зымтәыжәџақәа еитцыхны
Ашьха дуқәа ирхаңыруа ирхаз,
Аха нас, ахы зықәшәаны, тәҕа илеиз,
џ-бахә дуқәак рыбжьара ибжьахаз,

Ҙаңхә зәышьтызхырц иашытоу,
Ҙаңхә згәы зыңхьо җада,
Аха шыта уаха
Урт зымтәыжәҗа гәгәакәа ззеитцымхуа,
Зыблақәа амца рху,
Ипрырц зтаху ашыауардын деипша,
Диан уи,
Ихч бабақәа ихы нарылатцан,
Игәышц кьақьа аҗада ирха.
Диан,
Аха иҗамызт иара изыхәан атуан.
Жәҗан гәы-тбаан ибла ихгылаз уажәы.
Ажәҗан!
Ах, ажәҗан агәы-цқьа кеикеиуа!
Ибахьоума иахьейцш икеикеиуа,
Ибахьоума знымзар-зны изхара!
Ааигәоуп уи амца даналтцыз,
Ажәҗан гә-хәашьгы анейлгәз ааигәоуп.
Ишҗейтахыз,
Гәырҗада аҗны данахыла,
Аҗны данахыла, исолдат матәа ныжыны,
Изхара ажәҗангы ибарц икеикеиуа,
Аха ианамуа мчыла иузаруам.
Абар, уажә дахышытоу,
Ихала дахышытоу.
Иаакәыххрызей хәа сыцкәын иқышә,
Иҗамкәа лыфа, иҗамкәа лыжә,
Дихагәакуа
Иан дихагылоуп цәашьтас.
О, ан!
Уи лоуп зегь рейха изызымго,
Ихьаакәа
Зегь рейха изыцроу имцаха.
Аха, ан, цьым, усгы дануп.

Игәәкуеит ифызцәа-иңызцәа,
 Игәәкуеит уахи-ени,
 Дыздыруа зегь гәәкуеит уажәшьта.
 Ицәшәоит иҗаацәа зегь уажәшьта.
 Цароуп, аароуп,
 Пшаароуп, еизцаароуп,
 Аха ихәо хәа хәшәык ианиазом.
 Уахьыхәаңшуа, арахь, угәы иунаҗап:
 Иара изыхәан изҗу зегь акоуп?
 Угәы иунаҗап:
 Иаҗьал дазхьаңшуам, зынза деилагоуп!
 Дубар,
 Шәкы ухәашт, зкьы ухәашт,
 Иҗьоушьашт:
 Иахьа хәлаанза икуп карандашк.
 Аҗаҗәыхәа
 Ихьаа-цәгьа анналкьо игәахы,
 Дызҗу зегь нышьҗатан
 Дәахоит ихы,
 Ихаҗыцқәа ирыҗгоит аҗҗәа,
 Аха усгьы иуахауам икьыбжьы...
 Иахьа – абас, уаҗәы – абас,
 Идыруеит арахь,
 Идыруеит ахатца ишмачу изынхаз.
 Иагьанымиеит,
 Ирзымпшааит уи ихәарыз хәшәык,
 Имчыдан иаанхеит ҳақьымгьы җахгьы.
 Аха ихазыхәан иҗшааит уи акы,
 Иҗшааит хәшәы ссирк.
 Уи рафсуеит зегьы!
 Иарбан-ба?
 Саҗхьа икәуп, абар, уи ишәкәы!..
 1966

Саргы адгыл сақалахом,
Сышгәйргыо, сышгәақа,
Схы шыскуа, сгәы шыскуа,
Аха усгы аус дуқаа
Сшырғу маашыарада,
Еихау сыешазыскуа,
Сыццакы-ццак амға сшану,
Исыргылаанза сқаад ағы акәаң,
Истаашт уаргы иутаауа,
Истаашт зеггы иртаауа,
Истаашт хырқашыа змам.
Ускан
Инсыжышт срызхыауа:
Абарт ашыхақаа,
Сгәы тыган сызкыз,
Абри амшын тбаа,
Изқәым табара,
Изқәым еикәтәара.
Инсыжышт адгыл,
Сөызцаа зықәныкәоз,
Адгыл хазына,
Схыаақаа зегь здыруаз,
Сгәалақаа здыруаз,
Згәы сықәйргылан сызкыз есымша.
Инсыжышт ахәса,
Ассирқаа:
Абла тшашақаа,
Ахцәы қамызқаа,
Азара еихатырқаа,
Сызхара зааигәара ағылаха смазас,
Зыкны сыпсығыз, сыхқарағь маңыз.
Инсыжышт урт ирхылцыз,

Ибажәгәаламуа,
Зыччапшы ала схьаакәа зегь хыз'еуаз,
Сдунеи зегь зыр'еыхоз...

Сақәлахом,
Саргыи сақәлахом адунеи!

Нас иш'пазури сара,
Дарбан абри звызбара?
Исашәхә сахьцара, сахьаара,
Схы ахьызгара,
Назаза абри адгьыл а'фы сара
Сызланхара.

– Ууа'фыз! –
Исахаит сара абжьи –
Ууа'фыз!
Ухазыхәан мацара,
У'цсазыхәан мацара,
Ум'фашьан, ум'фашьан,
У'камлан, а'ха'хаи!
Угәы 'тбаа-тыцәза
Адгьыл уқәыз акыруа.
Аеага укыз,
Ажыга укыз,
Иукыз акалам,
Азәгы изыхәан жра умжын,
Уцәгьашьыцуа
У'фыз аяхь ум'пшын.
У'пхзы ықәтәала адгьыл,
П'хзы згым, шыагыи згым.
Акәардә уртар, уззаза
Уанымхалааит ишакәым.
Ауаа рзыхәан уқаз,

Ауаа рзы уааңсала.
Ууафыз, ууафыз!
Идыр, усқан адгғыл, –
Агәы тбаауп, агәы ҳалалуп, –
Анык леиңш, иузықалоит иңхаза,
Уи ацеира узбар,
Уи ацеира уаңсахар.

Умға дуағ, уус қыағ
Угәы канамыжһааит акы.
Ашхам уиҗарц иҗахны,
Мазалагғы иулаитцо аҗәы,
Дгылааит аҗахызаргғы азәы,
Моцарт иеиңш,
Уагһаиргааит уи ахәымга ашхам,
Иугәаларшәә:
Моцарт иакәым иршьо ңсыс,
Антонио Салиери иоуп
Ишыбзазгғы иңсыз.
1965

Сабақаз, сабақаз, сабақаз иахһанза,
Арҗ аҗыңхаҗәә ссирқәә сымбо?!
Урҗ ишңасдырки, ишңасдырк иахһа амца,
Саңһа иниасны ицоит иеырбо.

Анақа исңылоит, исңылоит арақа,
Акырқырқәә ичча-ччоит дара.
Сгәы каршәны сзалымсит Ақәә,
Аҗарахәә уи җыҗуеит атра.

Икоуп сахьцәажәаз, аҕаҕа ахьысҕалаз,
Иахьысзымхәазаз ыҕоуп ажәак...
Сгәыргьо-сыхәмаруа снейуеит гаҕала,
Сгәатца иҕыхоит имиц ашәак.

Атыпхацәа... Атыпхацәа... Ажәџан
кеикеиуеит,
Ецәа гәартак кыдуп сханы.
Урт зегь сҕалаша-ҕалашо снейуеит,
Руак сара ишыстәугы здырыыц сҕахны.
1966

Рапхьа ибылшаз амца сыхьйроуп,
Сыццышәыбтәырц бгәы иҕоума?
Бара бныжьра сыҕсы аныжьроуп,
Бара бныжьра ус мариоума!

Сбыдызгалаз, сбыдызцалаз,
Иаадыруазеи, креилыргоума?!
Сыцәа ҕыалан, сыҕсы балан,
Багынсыжьуа, са сагоума!

Бынытхахаз, ах, иац ами,
Уи цынгылоу, зегь акоума?
Ба бхәычыми, бсеитцазами,
Сышпацәажәо, сеилагоума?!

Аха ибылшеит амца сыхьйра,
Сыццышәыбтәырц бгәы иҕоума?
Бара бныжьра сыҕсы аныжьроуп,
Бара бныжьра ус мариоума!
1966

АХТЫС

Имцушәа, имцымшәа, имазоушәа зны инытцак,
Ирыман ишнеиуаз, ицазеит иццакуа.
Уи ажаабжь дэықәлеит зыпшрада, иццакы-ццак,
Ахаблақәа ирылсит, ирхытцит ахәқәа.

Иахънеиуа иааилалоит, ицаауеит: –
Ишәахама?
Иаха дымтадырсит Зыхә Кәаста ипқа!
– Ишқа, цыушът! Дхәычыinei! Драазарцаз дыргам! –
Илакәшьан ицәажәон абас анраха.

Аха илакәыз уи акәмызт, илакәыз еитәрхәон:
– Амца данылан дшаауаз хәылбыҭа,
Чкәынцәак аалысны, дпәхны даафархәан,
Машынак дынтәжны, дыргеит деимырхха...

Дыргеит деимырхха! Хәатә ыкам уи ада,
Хәатә ыкам ауа, хәатә ыкам анша.
Ицаауеит:
– Изгәагыда?
Ицаауеит:
– Дызәадада?
Игәаан изыткыоит, ирхәоит:
– Алахша!

Атаацәа еилагыежыуа еилоуп хыла-гәыла,
Дырзеит хәа,
дыршыт хәа,
дырфеит хәа ахәычы.
Асаатқәа мфасуеит, абар, еишьтагыла,
Ихәлоит, еиташеит даабап хәа ипшнатцы.

Ұыңа аайдғылар, ақаратққа ахағыло,
Ажаабж неиуеит ақытақаа ирылс.

– Илыхәом, илыхәа, мчыла даангылом,
Амитә шқаруи, аус ду ахылтп!

– Дрымпытққан дцон, бара, илмышәеит ахақаа,
Леылқо, икәыкәы-цыкә ишъталтцеит лытқы.
Ұаха илыршеит уи, леамтақан ақаа,
Уналқаңшыргы, дышьтоуп дыцәкәыкәы...

Артқаа зегь лархәом ан, аха илдыруеит
Инытакны лыхәда шқырқаз лытқа.
Аб дшатқәышатқәуеит, аиқәшықаа уазыруеит,
Лашья дықәтцеит ирхәо имырқа.

Абар, хымшуп, имам уи тәамқахә,
Дышлышьтазоу длышьтоуп,
 дизымқшааит иақәшыа.
Ишқаз ихы аргама иақәпыртқәеит амахә,
Дласыроуп,
 дназароуп,
 иуроуп ишыа!

Даман инеиуан дызыхахьаз ашьта,
Ұынкылашыа имоуит, дагон агәыпжәа.
Ацыхәтәан, дталт уи изымдыруаз ашта,
Дталейт уи ашта, зынза деикәашәа.

Дхашылт акәаскыа, дықналеит ауада,
Дшықаз еипш аума, зынза деилашит.
– Бызшыда, бизфада?! – димбацшәа уажәада,
Дахьгылаз ауадағ иақәшыа дналзыпшит.

Дынхьатцшәа луит уи, лхы лықәжыны, аган ахь.
Иа иңыба дынтасын, иааҕигоит абғыыц.

Ишкыакъаз, – игәакъан, иңагъан, идыззан,
Агәы-тбаа дугъы аман,

ацәа-хаа аханы,

Ақалақь саңхъа иаха-иаха ишьтыцуан,
Ақалақь салан сыңсеиңш истахны.

Уи лакәын. Уи лакәын. Ба бакәын, хәарада,
Ақалақь сәаңхъа икказа иаазыртыз.
Сәығнаскуа сықазма нас сара ауада,
Сгәы саман идәықәлеит, ицеит, исаңыст.

Апаркқәа, аханқәа збон җеа блакала,
Ацәа иахъаргъауаз

скалеит сыңхаза.

Җаиңылон, җаиңылон, җаидгылон, җаидтәалан,
Җаидтәалан җа ххала ххәытхәытүа маза...

Җаидтәалоуп уахакгы. Шыта баша

аеархагоит,

Сгәы итыхо сымға бзаңгылом зынза.

Иаазаргы, иаххәаргы, җаххәаргы,

уахак ауп,

Уахами иангәахтогъ амшқәа шҗаңәца.

Са сызхынхәышам уаңәы, ма уаңәашытахъ,
Амшқәа неишьталашт, имғасышт шықәсык.
Ибдыруз, еиҗау насың лаша сшашытам,
Ибдыруз, абрақа ишынсыжыуа сыңсы.

Иауазар, хцәанырра-цқәа нхааит итаулан,
Иамоуааит ңырхага, иамоуааит уи кыыс.
Истахуп бынхарц бара сыбла быхгылан,
Истахуп, истахытәҗыоуп:
иауазар, быңшыз!

Арака хамшқәа мѡасуан игѡытгаган,
Урт цазап хәа аламшѡеит са сцәа.
Игѡытгаган хашьха, харха, хага,
Урт зегь бырбо сықәын сгѡыргьатцәа.

Хара ишцәхтѡыз ускан дгьыли жѡѡани,
(Са санхѡыцуаз зегь абас инхарашѡа)
Иҳахѡаччон, иҳахѡачча, бахчеи хани,
Иҳахауан ацсабаратцәкьа абызшѡа.

Са дсымбацыт ба быччашьа зыччашьаз,
Са исмаҳацыт уи иаѡызаз ѡацъара.
Иахьанзагьы исаҳаѡеит сара, аиашаз,
Акыркырхѡа, аа, иахьықәыѡуа ақѡара.

Иқѡа, хжьа-жьо, хама нақ иабацоз
Иахзеицымтцаз, иахзеицшымтѡыз хлахьынтца...
Изхы-зѡыда са схѡаѡсахьа зцазыз,
Сыңсы штатцәкьѡу бхазырштыз зынза?!
1966

АНАЦӘА

Дехѡшьазааит, дешьазааит, дабыз атаххаргьы,
Згѡы стымтцѡо иахзыкѡу тахыз,
Сыхтѡаргьы, сынхаргьы, сышнеиуа стахаргьы,
Сан леицш исзыкѡу дқалом, анцѡиныс...

Ханацѡа рзыхѡа имариѡума, имариѡума,
Амѡа ханықѡлогь хара хгѡыргьатцѡа!
Иҳашьклацшуа игьылоуп, акыраамта ицѡма,
Иҳазихѡоит хыхь иқѡу Анцѡа.

Игѡыгѡеит ханхаргьы, игѡыгѡеит акыргьы,
Агѡашѡ ахь имнеиларгьы ауам.

Зегь рейха, ҳақсамкәа ҳхынҳәыргы,
Ҳанацәа рзыҳәа имариам!
1966

Амца иалаҳаз далухып амца,
Иңсы еиқәурхап аз иаго.
Ацәартанхала, ахьаа-цәгьа иаргәамцуа,
Маң-маң дургылап, игәы дамырго.
Згәыграқәа башоу иоухәап жәа кәандак,
Уңхара инырыр, дҕалап деилыхха.
Ишьтұхып, икаҳар угәылара аанда,
Аңшәма илымшо ағны данынха.
Уихәап, ианулшо, аңара иаргәақуа,
Уизгылап уи ауағ тынхас.
Аха, ағызцәа, сцаауеит сара арақа,
Иңсыхәозеи згәы цәымсахаз?
1965

Ацлақәа ахыгылоу, игәақуа еидхалан,
Ахьта иакызшәа, иңысуеит рбыгьқәа.
Амшцәгьа самоуп ағны сығнацалан,
Ихьтит ағарқәа, ихымкәеит ақәа.
Уағ амға данылом, игылоуп, ицәылом,
Уамак каларызшәа иахьак ибаазар...
Ус, сара сылаңш аарықәшәеит, шыапыла,
Ҷаңьа неиуан, реытдакны аҳаргь.

Атама камлеипш
Уцәышхоит, уфнымтыр ауада,
Акәтагъ еипшгъы ишақәоит ура ухы.
Итәаны ауадағ мацара изыфуада,
Адәны иуғасыр цәгъам ацшағғы...

Афны уандәылымтц, узуада, узағада,
Узеигәыргъо мақхоит, узыргәамтцуа қалом.
Унеила аамта азыблара уеаған,
Ашьантқақа еинымқьар, амца еибакзом.
1966

Сыззыпшыдаз, исзыпшыдаз,
Сара амған сыццакыртә?
Истахыдаз, сызтахыдаз,
Иагъалымшоз са схынхәыр?!

Аха усқан сзалалозма
Ари апхыз, ари алакә!
Усқан исхәартәы сқалозма
Саауан хәа мышрақә!

Иарбан, иарбан цәалашәароу
Сара тынч сызмыртәалоз?
Издыруазма, бгәыргъа-хәмаруа,
Бара абрақа бышсыниоз?

Издыруазма абрақа бхала
Иахъеи уахеи бшысзыпшыз?

Абрахь саман ТУ анхалоз
Исзыпшызгы закә мшыз!..

Ари җхызым, ари лакәым,
Ара илашеит са сдунеи.
Шьта са сзыҳәан зегь акакәым
Арахь амаареи аареи!
1966

Дабацои, дабазлои, дабагои аган ахь?
Лымбара игәалам, ихьаам, ихым.
Дабаҗоу, еихәупеи, хәарада, макьаназ,
Данаху аиха афны данахым.

Ицзозеи
Ибмаҳаижьтеи ихәамтан жәа җәандак,
Ажәа җәандак, иаргама, имаза!
Сара сзыҳәан дца моу, дцазанда,
Уи мшаң-шаран исҗымлоз зынза.

Усҗан бшәапырхапуа афны бауахылоз,
Усҗан ххала җынч хааизынхон.
Ах, агәацәа-жәпа дабазлои уахынла,
Инасың шызхьоу ибар, дҗәхәатәхон!
1966

Ишәапырхапуа иааиуан,
Ицон җаңхъа ихъатны,
Ацәкәырдакәа еишьталан иааиуан, ицон.
Ғыргъарашәк ацны, жәеинраалакәакгы ацны,
Абрака саамта мшынха ицәкәырқон.

Быччабжь хаара аҗәара зегь иахысуан,
Икаш-кәашза ара ахахәкәатәкыа ччон.
Амза ғамғамуа иаацәырцуан уахынла,
Зны аҗәзон уи – ҳабар, иңхашьон.

Барей, нас аҗәван кеикеи амшыни,
Амцәыжәҗақәа сыртан, сгәы ытцуан атың.
Амшкәа мшаңыми, атхкәагь мшыми,
Абрака са исымоуп назаза насың!

Уи агәра гатәкыан исыман, хәарада,
Аха измам хәа краукоу җәхәара...
Са соума уи зматәкыаз, избада, изахада,
Сынасың, сныжьны, ианбацей хара?

Ааирейңш, ак уаха ацарагы иахнамыртцит,
Сызхара избар хәа ишәазшәа, иныбжьазт.
Аха аамта сгәы аңхара иаиуз азмырзит,
Иахъанзагь исхаштуа уаха икамлац:

Ишәапырхапуа иааиуан,
Ицон җаңхъа ихъатны,
Ацәкәырдакәа еишьталан иааиуан, ицон.
Ғыргъарашәк ацны, жәеинраалакәакгы ацны,
Абрака саамта мшынха ицәкәырқон.

1966

Иааҕэымтцакэа илеиуеит, хкэашыа шцамам,
Ишцагэыптцаагоу тагалантэи ақэа!
Иара абри амшгы нымтэо иауцаахама,
Ацашыа иақэшэом, иатцааит ашыапқэа.

Цака икатэоит, аңша бценңыыр иаднахэалаз,
Бзамџа иқэсуашэа бгэы ибнато ақэа-зы.
Абас еипш, ах, бышцаанхеи бара бхала,
Иахыа ишцаббо бхы итамшэазоз иацы!

Иаттэи амш ааңны мшын, икеикеиуан,
Иччон адгыл, иччон ажэџан алакта.
Алакэае еипш, дгыл ссирк шэықэлан шэнеиуан,
Амџа шэықэын: азы шэыруан, шэхытцуан ахэада...

Шэа шэызлазгы џынтэ иузымбо пхыз-хаан,
Ах, бымҕыхар, инасыпмыз, изыпсаз!
Ба банҕыха, бынасыпгы наҕ ибцэызхьан,
Ари ауада бхалоуп бшазынхаз...

Иааҕэымтцакэа илеиуеит, хкэашыа шцамам,
Ишцагэыптцаагоу тагалантэи ақэа!
Иара абри амшгы нымтэо иауцаахама,
Ацашыа иақэшэом, иатцааит ашыапқэа.
1966

АНЦЭА

Уи дагыҕаиҕмызт, дагыҕаицэамызт,
Ххы ихагыламыз иаахтэа.

Уи дыдгьылтэын, уи дынцэамызт,
Аха ихьзахцеит Анцэа.

Уи акэхеит, дхалцны хыхь дхалеит,
Иеипсахзеит уи зынза.
Хазы даатэан иара ихала,
Инахагзар акэхеит идца.

Икхацтар акэхеит игэы иахэоз,
Даеазныхгы – ихы итэшэоз.
Адэы хақэын дызфыз хгэы ахэуа,
Ишьапы акыдкыара хшацэшэоз.

Иаауа хзымуа, иаххэо хзымхэо,
Хааиуан халгаанза ицыхэтэа.
Ауаф иакэмыз хара иахзымхоз,
Ах, дабахтамыз Анцэа!..
1966

АҚБАЧАҚ

Зны асцена даакэлоит уи харпзатэы,
Зны азэы дитцоуп. Зны диқэтэоуп еазэы.
Дкахауеит дықэкыан, дгылоит деиха,
Аха дгылоит, ишьапкэа афада ирха.

Зны, ашоураха, датцоуп кыафк хыжэжэаза,
Асцена дахыкэу деилыцуеит зынза.
Дашыушэа дааилап еазны деилацсо,
Зны, асцена дықэган, дыргоит дырхэазо.

Хара хахьтэоу хаччоит. Данцалак,
Избахэ шаххэац иаххэоит ақбачақ.

Ах, ифышәшәоз уи! Ах, ифышәшәоз!
Хгәы иахнатон ихәозшәа ифашәоз.

Длахфыхуп еснагь, абас ауп еснагь,
Ифытцхәацәо амитә, дышцәырцуа ақыачақы.
Асцена дықанатц, хгәы ххарштүа дыччоз,
Уи иччапшь... асцена ицәықәхеит данцоз!
1966

Асцена саакәлеит скахауа, сгыло,
Уи сбажәгәаламуа сықәын кыргыы.
Игәырғо испылон, сааигәара игылон,
Снапқәа нкылан сыргон җазынгыы.

Сықәын асцена, сыхбыцза сөейдасын,
Сышьтасны абаз шытысҗаарц сафын.
Аха рацәак са исмыхәоз абазын
Сыздынтәалозгыы уа раҗхьа адәафы.

Дәын уи асцена, зны икәаҗа-җаңан,
Иахьа мҗа-хьантан саҗхьа ишьтоуп.
Сықәуп асцена, исҗам сара аҗаҗа,
Сықәуп асцена, исхәарц исыхәтоу.

Исхәо шәаанамхәац, шәаанамхәац макьана,
Уи ус шақәу здыруеит схәта.
Аха ижәдыруеи исхәаша шанас:
Имлеиц макьана, имлеиц аҗарда.
1966

АСАХЪАТЫХЫ

«Аамта узааиарым, ушәыгақәа анытүеит,
Урт ырыдтәалан атхқәа ршатәым.
Зегь ызуеит, умгәақын, зегь ызуеит,
Ух баша аңа аумырбацәан, иаҭахым...»

«Иаҭахым!» – ылымхаҕе шыоук шыыцны ихәытхәытуан,
«Иаҭахым!» – маза-аргама ргәы иахаҭжәон.
«Уздыҕсылло, – ицрымтқәа итцаауан, – изтахыда?..»
Ирхәоз наранажь, дызҕызы наигзон.

Атхқәа иршон. Амш ссирқәа иңылон,
Дкахауан, дгылон, уи амҕа данын.
Ишәыгақәа рыла аҕстазаара еиныло
Уҕаҕхәа иаагылон ишеишеиуа имраны.

«Зегь ызуеит, ианытүеит...» – ишҕан «ицәнымхоз»,
Ирхәоз, ируаз зегь зынза иашаны.
Урт ирхәоз иахазар дара даҕырызнымхоз,
Адуinei зегь азыхәан дҕалозма дшаны!
1966

Быблабара дашҕан, быблабара дахәон,
Быдгьылтәын, быжәҕантәын, иа изы бынцәахшан.
Ишәҕәқәа еишҕагылан иаауан акатахәа,
Ғәыҕтәарак хәа изымдыруа рҕак дазыңшуан.

Ибдыруан иңхыз-хаа балхәхәа бшалаз,
Игәабтәон, дыбҕылар, дышцоз деикәашәа.
Игәабтәит, еиыбкааит ицәа шбырҕыалаз,
Аха ибымхәеит уи уаха игәшәа.

Быпхэысмыз, деилазгап бгəхəзоу ахатца,
Имхəакəа нас «ааии» «мапи» руакы,
Бтан уи ахатца бтагыжеуа игəатца,
Иара икамыршəуа дааиуан бхатцкы.

Бгəы изыбнəтəзеи, бфызак дизгəамтə,
Ихала дынхəшəа уи дгылк агəаны.
Бааиуан уи гəамтə, бааиуан уи хы амтə,
Насоуп ианыбкыз бхы еимлагəаны.
1966

Сдагəанда, шыри, сара исахарымызт
Ибзырхəо аргама, ибзырхəо маза.
Схы еимлагəаны абас еипшгы искрымызт,
Гəалакгы соуны скаломызт зынза.

Ма уи ааста еицəоу насзыпшында,
(Исзеигыызшəагы сыкоуп уи хараза)
Бахьнеиуа, бахьяаиуа сызгəамтə, слашəында,
Ускан сгəатцаф бынхон быпхəза.

Сара срыцхара абарткəа иреиханда,
(Сааирын иахьанза икамыршəуа бхатцкы)
Сыг-сфы амхəо сынханда, сфаханда,
Цьара бгəы иасша схəомызт акы.

Аха узыхəо зегь «Анцəа» иахауам:
Сара сдагəам,
 слашəым,
 сегьфахам...

1966

АЦАҢХА

Сындәылцит,
Ицарбақа ағны ашә насыркын.
Сңыба интаршәны истәахит ацаңха.
Сгәы каршәны сцеит, сааццакын,
Цъара сынхаргыы удафым уаха.

Сынхаргыы удафым,
Смаазаргыы удафым,
Ағн ашә аркуп игәғәаза.
Уатцәы зны сеиҗаап,
Сеиҗатәап, сеиҗафым,
Шәарҗа хәа акгыы ыҗам зынза.

Иарбан ишәарҗаз?
Аиарҗоу, атәарҗоу,
Хылҗоу қылҗаду,
Мамзар еимаау?
«Избан, цәғьарамзар,
Бзиа зузғәамҗо?»
Слымҗа сажьама,
Мамзар зәыр дҗаау?

Аҗак истоит,
Зәыр дҗаазар, аргама,
Уаф дымҗаазаргыы, ишәасхәоит имза:
Иназоу анасың хадгьыл ду иамам,
Хныҗәонатҗ,
Хҗаңхақәа хңыба иҗатҗа.

Мшәан, абри хадгьыл
Шҗак иахзафызан,
Җнык иахзафызан

Иаузеи ханхар?!
Иарбан, сфыза,
Иазууа, иазызуа,
Хфыцъагы иазаауа,
Ихәеишь, ацацха?

Ас санцаа,
Уара уцъыба уазыфит,
Уцацха гәоутеит,
Иззар хәа ушәан.
Азә, исхәаз дахыччо,
Ибжыи ашьхақәа ирхыфит,
‘Еазәгы даагылт деикәашәан.

Даагылт
Деикәашәан.
Ибеит
Уамашәа...

Ах, акгы сацсам агитаторс,
Ахәашы сақәшәом,
Аф ист, кастцан,
Сәаасхеит
Сцацхақәа акакала игәаҭо.
Урт еихацса-еихацса
Сцъыбаҭ иҭан...

Абасоуп,
Ишәасхәоит сгәы иҭоу зегь аргамә,
Ишәасхәоит, афызцәа, имза:
Иназоу анасыц хадгыл ду иамам,
Хныкәонатц,
Хцацхақәа хцъыба иҭатца.
1966

Исызхаит сара
Амшын еикәа акалт сәнтәалан,
Уи сакәабон,
Ацәқәырқа кәанда схьыршаны.
Ацыпхьқәа хаддыла,
Иааин снапы иантәалон,
Зынгы икаион
Аееитыхны сшыапаны.

Сшәо-сырхауа,
Сгәы иауа, сгәы иамуа,
Са сыҗерыстон
Амшын еикәа ацәқәырқақәа.
Урт исархәеит иаразнакытқәкы са ишысзамуаз,
Исыварыжт
Уаха исзымкыо арт снапқәа.

Аха сааиуан,
Ҡапхьа стәларц уи, гағала,
Сымтадырсуан,
Ҡапхьа исытас, ацәқәырқақәа.
Снапкыа-шыапкыо
Уара узыблара салан,
Амшын еикәа,
Сымшын еикәа, сзызгәыкуа.

Схы сақәгәыгыртә
Азсашьа ахьыстаз уара уғами,
Амра ахьсықәшыз
Укәарағами имцаха.
Иласза
Сыңсы еивызгоит сара аргама,

Укәара снықәтәар
Сааины сааңсаха...

Санмачыз еиңш,
Ҡаңхә амшын акалт сантәалоуп,
Уи сакәабоит,
Ацәқәырға кәанда схыршаны.
Ацыңхыкәа хаддыла,
Иааин снапы иантәалоит,
Зынғы икаиоит
Аееитдыхны сшыапаны.
1966

Анасың иашытоуп, анасың иашытоуп,
Иаң еиңш иахыагы, есымша.
Иарзрашәа ашыта, итытит иара ашта,
Икәм ианыхәла, ирбартам ианша.

Насыңуп азә имоу, хәарада, насыңуп,
Дшыыцызго цәышхан иавоуп аган.
Аха уи инасың ныжыны, дахыңан,
Ғақы дашытоуп иаха агәра иган.

Даеазәгы абас ауп дшыкоу иахыала:
Уизааигәан угыларгы, насыңс иңхыаза!
Аха усгы уи имоуп агәала,
Еиңу дашытоуп аргама, маза.

Уи уара уашытоуп, уи сара сашытоуп,
Дашытоуп иҒоу уи, дашытоуп иажәыз.
Ххылан хнеиуа ҫахшыоит зегь ашыта,
Хахызо ҫахшыоит уажәымзар-уажәы.

Ҳааигәара игыланы ҳаҗьал мақаруаз,
Уи акәым, насыпуп ҳара ҳаззыпшу.
Ҳақхьа ишътоу мшынзаргьы ҳаруеит,
Цхы лашәым, усқан ҳа иаабо мшуп...

Анасың дуахь игаз шәара шәымџа,
Ишәымоугьы шәмырзын, шәыхқәа жьаны:
Еигъу шәтахымхо, шәылақәа хнамџааит
Ишәымоу, ихатәаау насыпс ишьаны.
1966

Адәы инықәлар, зегь ахьта ианаргәамтцуаз,
Сара сгәамтцра усқан изакәыз:
Сгара иадыпхалон ҳхәыштаара амца,
Уи шаҳәшаҳәуа сара сзакәын изакыз.

Стахәхәа сыцәон атцаа ианаргәаџуаз,
Стахәхәа сыцәон ақәоура ианафыз.
Сгәы каршәын, стынчын асы анаџуаз,
Са сзыҳәан зегь акакәын закә мшыз.

Сымшқәа бзиан усқан, сытхқәа ссирын,
Апсуа пацхаф мшызха исызҳауан.
Ҳхәыштаара амца сара еснагь исныруан,
Уи амцала сара еснагь сырпхан...

Ахәыштаара амца! Иахьа баша исгәалашәома,
Ма иахьакәу ианеилыскаа уи закәыз?
Кәицк абрака, ахәыштаара апхьа, сгәы иташәама,
Уи аума абас сара сеибазыркыз?
1966

СХӘЫЧРА АШЬТАЛА

Сгәы атра итыңо, схәычра ашьта схылан,
Сааит ақытахь, саналага сышло.
Җаиламтәеит схәычреи сареи җааидыххылан,
Ашта интытдит, сшашьтаз скәалкәало.

Ахылца ахастарц снашьтаххит сындәылқан,
Уи снашьтаххит, слалбаан амардуан.
Аха ихьаңшны иахәамңшит ахылца,
Ахылца анбамаз уи андәылкьоз шыжьжымтан.

Аимаа еимаамызт, аиқәа еиқәамызт иашьаз...
Ирыцхашьан сазыңшуан сара схәычра.
Ақыта школ! Излалшазеи схәычра цашьак,
Имариамызтгы уара укынзатцәкьа ацара.

Схәычра ашьтала сааит аракагь, аха ибналеит,
Ашкол ашта итытдит сшазыңшыз.
Исаңысны ахәы ихалеит, амхы италеит,
Исаңысны ақыта зегь иахыст.

Сгәы хытхытуан, схәыцрақәа цон ихытцны,
Ицахьоу амшқәа рбара сазгәыкуан.
Урт сымпытпраан, схәычра ашьтагь сцәызны,
Машьынала

ақалақь ахь са саауан.

1966

Сызтахым санрылоу са исымам агәала,
Са исымам ахьаа,
урт сгәатца исцәахуеит.
Сызтахым сшырбо сцарцу сцаакәкәала!..
Баша, урт баша рахәақәа рхуеит.

Аргама исфәгылар, ихацәоуп, сыриааиуеит,
Сыриааиуеит!

Иагьаазгом җак уаҗа схахьы.
Урт рцасгы са сгәырҗо сней-ааиуеит,
Сныкәоит сгәы тыган, сәахан сыхгы.

Сызтахым схыччо скахартә сагоума!
Сырбоз сығәғәза, сырбоз сеилыхха.
Насгы узымхәыцша, узнышәаша акоума:
Уңсыҗхар, дхатцоу ңышьоит уаҗа.
1966

Акатран ыкәдыртәазшәа,
икахәхәа умәа гамыз,
Уи тагәтасуа,
илакәуа, ишьтыцуа, уама ицоз.
Иңсыҗу рзы уи гәыткьагаз,
иңсыҗу рзы уи мариамыз,
Ируа иакәымшәо иңсыҗу,
иахьану еилаңсалоз.
Уара узыхәан уи гәыткьагам,
уара узыхәан уи уадашым,

Иудгыло зегь уриааиуа,
 уцоит апхзы шуфашу.
 Агәәәа утысуаз, ахәы ухыцуаз,
 ақәа леиуаз, асы аәуаз,
 Умәа уқәуп аапсарада,
 ианудыруа ишузыпшу;
 Ианудыруа, уа уназаанза,
 Атхқәа тхымкәа, амшқәа мшымкәа,
 ишлырхәло илызхымго
 дгәәкәуа ишлыршо.
 Насың шуауа дырны,
 уи икалома уазыпшымкәа,
 Умәа мәам нас, ихьантәзаргь,
 лышкә уа уанцо.
 Ихьааума усқан хьаагы
 уатәнәтәырц угәатца италаз,
 Умәа уқәлоит,
 ухәда уи ухьаа иазыхеуам.
 Угәы пыруа ажәәан иалаз,
 ухы пыруа ажәәан иалаз,
 Иумбарц залшом абарт амшқәа зегь каууа!

Уара укәәкәа иқәлахьазаргь
 укәра еидаран,
 Ухы кәашза
 Ерцахә акәзаргь изеипшу,
 Унызкыло иарбан икоу,
 иладара ма иәадара,
 Аханы, нахьхы,
 лара дгылан даныпшу.
 Акатран ықәдыртәазшәа,
 икаххаа сымәагь нагам,
 Нас санызарц,
 уи санызарц сгәы сапыс,

Ѓынғыланғы сара исмоурц
ахъаи ақәрей, ашьхеи агеи,
Уахғы-еынғы ағәйҭра сымаз,
уахғы еынғы бысзыпшыз!

1966

Иарбан ґсаатәу,
ажәџан гәы-цқъа иадҭеырбало,
Ахауа иалоу,
мҭәыжәџак ала хыхь ихалан?!
Са суаџыми,
аха ґсаатәҭас,
схаларц ажәџан сышьҭыҭраа,
Амҭәыжәџакәа сызҭо бакәны,
бара брылыскааит ауаа.
Аха абракәзаап
схы ахысхашҭыз, сахыбрыз!
Ах, џы-мҭәыжәџак ҳакәны,
ҳееидкыл, ҳамҭыррыз...
Бара исыбҭаз
уи шымҭәыжәџам рымбошәа,
Шьоук сыхәаҭшуеит,
иахъа сагһаз,
ма уатҭы зны сҭыррашәа.
Аха иарбан ґсаатәу,
ажәџан гәы-цқъа иадҭеырбало,
Ахауа иалоу,
мҭәыжәџак ала хыхь ихалан?!

1965

Ҳаиҷылар қалонда, ҳаиҷылон иахъатқъа,
Ҳаиҷылон, ҳаиҷылон, ҳзон ҳаиманы.
Аха иалтцыр ҳәа ҳшәахуеит уи ацәғъа...
Ҳхы бзиа ҳзазымуит, абзиа ҳтахны.

Азәы игәы басыр бтахым бара аргама,
Уи игәы бшатарғыы былшом рацәак.
Сарғыы сааиуеит гәшатарак саман,
Аха имыцхәушәа збоит уи иахъак.

Ҳамшқәа мшымкәа абас изҳарххазеи,
Ҳхы заажьо арбан маза?!
Ҳанасың ҳавган иагарц затаххазеи,
Уи ҳзахъзума иахъцаша ианца?!

– Ҳаиҷылар қалонда! – схәыцуеит сахънеиуа,
Схәыцуеит абас, исыхәта, ма исыхәтам.
– Ҳаиҷылар қалонда! – блақта-хаа
шеишеиуеит.

Ус анакәха, ҳаиҷымларғыы ауам.

1966

Ибхәо шиашам сымбакәа, исмаҳакәа,
Қынцала сатцашышь изжәуам сара азы!
Уи ааста еиғъми быбжьы мыргазакәа,
Бғымтрала цшәаала бгәы итоугғыы бхәарцы.

Са сгәы бшатарц бахъашьтоу сыхнахуеит,
Аха бымц аиҳа биаша сҭахуп.
Ишыбхәац бара ажәа кәандакәа бхәахуеит,
Аха, ибдыруз, шыта урт зегь мцхәуп.

Сыжьжьара ҳыыңагы акымзарак ҳнаҭом,
Насгыы сбыжьжьартә еипш уаҳа схәыңым.
Сбыхәоит, сбымшәтан, сбыхәоит, сбымшәтан,
Иаҭахым,
иаҭахым,
иаҭахым!..

1966

Иарбан са исылымшо, иарбан инсыжьуа,
Иарбан псра-зра зкәымкәа истынхо?
Икәзар амуеи амца сыхзыжьуа,
Саңьал аанза сара сҭазырхо.

Иалшоит сусқәа нхар хыбжа-фыбжа,
Исмазар, исзымхәар уаҳа сҭахәы.
Имацхап исылшаз, икәныршыап исылшаз,
Сыыза-сҭыза, сгәыла, сҭахы...

О, изалшом, издыруеит, наунагза, схала,
Апсра схашҭызшәа абрака сынхарц.
Сиетҭәахә кыдшәан назаза ианталогь,
Истахуп сымцапхаран ауаа сырҭапхарц.
1966

Зны скалахыр сара заа издыруа
Ишысзынхаз адунеиаф мыш затѣык,
Сѣынасхозма ускан, мшѣан, суазыруа,
Сызлаиеиѣу арбан хѣа шыта цсык?

Мап, издыррын ускан аамта иахѣу,
Уажѣ аихагы, зегъ сыцралон имцаха.
Зегъы ирнаѣо сара сашѣа агѣахѣа,
Зегъы ирныруа уи иахылтуа ашѣахѣа...

Аха са исыздыруам иахъазыхѣан
Сыѣстазаара акѣаѣ ахыгыло, исзынхаз.
Уи здырыцгы сашѣтагѣышѣам: ныхѣам,
Аилкаара сахыццакуа, сазыѣшушѣа, абас.

Аха иаха сажѣа гѣылшѣарц, сзыргѣамтуа,
Ма сзыргѣаргѣо рхѣашѣа еиѣхарц даѣа аѣсык,
Адѣы сыѣѣуз аринахысгы, исыхѣо амца,
Исзынхазшѣа адунеиаф мыш затѣык!
1966

АЦЕѢ

Шѣарахи ѣсаатѣи иртѣыртѣын абна илан,
Еиѣѣѣѣашѣ ишытан араѣа адгъыл ѣсыла.
Аха унхарцаз абри адгъыл уаѣшѣман,
Умаашѣар акѣын, аѣѣабаа ду уаѣшѣѣон.

Уи уадаѣмызт:

ара анхара саб иѣсы алан.

Аха иѣкан изѣѣоз уеизгы агѣала:

Зык кәеикәеиуа ааигәа-сигәа илеиуамызт.
Зыда анхафы анхафы дызлаиениуахыз!

Аха усгы,
иахынзеизаңсаз заа ихасаб,
Абрака анхара далагеит са саб.
Даакәгъежын җенак уи, цхыраафык дидшаан,
Иееикәыршәа, – ижыга, иеага, итцырконт... –
Атеңьжра далагеит.

Хҗака метра дасны ижын,
Нышәуп икоу, анышә ижын,
зы ыкам уи дыңшын.
Ижит даҗеа х-метрак. Иңылоз нышәын.
Ижит җаңхәа адгьыл. Иңылоз нышәын.

Нышәын. Хаҳәын. Хаҳәын. Җаңхәа нышәын.
Аха дааңсом, дхәтцуам, данышәом,
Данышәом азыдара. Хыдараз – данышәом!
...Абас анышә ижуан уи деикәынтәа.

Саб иашьцәа, идырцәа, итынхацәа,
Уаҗәытц хәа иархәон,
иаңсам хәа агәра идыргон,
Аха иара дышцац адгьыл дхәытцалан дцон.

Днеиуазшәа азы ибаны днашьтахх,
Дцон иахәа,
дцон уатцәы,
дцон уатцәашьтахь.
Парпантошәа адгьыл иагәылалон атеңь.
Имахәҗақәа гәҗәан саб, аҗәбаа дамрейцыт.

Адгбыл агәы акынза дназарц иҗахызшәә,
Дасны ижуан уи, цаҗа азыхь изыпшызшәә.
Жәәф саҗьан днeihьан, җашара имыхьт,
Унаҗәә хнатәә,
адгбыл иҗытхәраант азыхь...
1963-65

Иудыруазеи сара исытцоу
Закә мцоуггы са исыцроу!
Мцада, мрада җара сҗәйтцоуп,
Җара са схаҗа сымроуп.

Зны сныкәоит схы сықәхан,
Ихжәаз җушьяп сыхәдаҗьал.
Зных, сеидара наҗ исықәхәан,
Исымамшәә уаха уалк,

Исымамшәә уаха гәҗыхак,
Хьаакгы, иалкьяша сгәахы,
Сыла аантцыхып, слахҗыххап,
Сцап ишьҗыхны сара схы.

Аха, амҗа, ихало амҗа,
Са сызкәу, нҗәара зықәзам,
Уара иудырп еиҗанысзамуа,
Уара иудырп – уи мазам, –

Еиҗызароуп ахааи ашеи,
Рыҗбагь сүтеит еиҗшаны.
Зынгы сгәы саумыргазашеи,
Зынгы усзааилап уашәаны.

Абас ицозааит, иагъынхозааит,
Сымшқха шеишътац еицырхэхәә.
Сзыхәо: еснагъ сгәы иҭацхозааит
Ғәыҭра хаарак ашәәхәә!
1966

Уахь адәығбақәә зныкәом еишьталан,
Уахь аҳаирпланқәә зцом иңырны.
Снапы неитцыхны сназартә еипш, ҳаидтәалам,
Аха зегь сбартәуп арантәи снаңшны.

Уаҕагъ ажәәдан казказуа ирхагылашт,
Инылатәашт уаҕагъ итатаза ашьац.
Уаҕа аңсҭазаара ҕыцзаха ирңылашт,
Зызхара дгъылгъы жәәангъы зымбац.

Сзызхәыцуа қытам, қалақым, итәылам,
Сзызхәыцуа
 ҕеа зқышықәса рнаәстәи аамтоуп.
Архивк сара уанза сазнагоу сыздыруам,
Аха ғәаныла уи аамта сатоуп.

Уахь узго ацҳа изыхтцом азәы ихала.
Аамтагъ уабахәо, ахахәқәә арахәашоит.
Сзеигәыргьо: исәызоу, исеипшугъы акала,
Зны,
Исцәызуа адгъыл зегь иман изшоит.
1966

АПОЕТ

Аамта пыруеит, аамта җушәа икәаруам,
Аамта ацашәа – ишәымбаци шәара ахәа.
Абри аамта, иага аургыи дазмыркареит,
Дацны дааиуеит, иакәшәоит ишәаҗа.

Цангыи, адгыи дақәлоушәа дырдыруеит,
Ицъаршьоит, илакәыршьоит илша.
Аха апоет еснагъ игәи еицхафыруеит,
Апоет дыцкәыноуп есымша.
1966

Ба ибдыруама, бысцылаанза иштәкәахаз ахаҗы,
Абри амра, амра шамшам шзымназас сгәаҗы?
Сара усгыи ацхара сыгны сықан есымша,
Аха ибдыруоу нас иаалыркәан иансызша?

Ба бысцылан, блакта хаакәа снартацшын,
Ахьхәа-хьхәахәа исыхәлаччеит сара амшын.
Ацәкәырца реисра ашәа хааха инеилаҗәеит,
Уи сыхнахын, сара бааигәара снаҗәеит.

Амра ашәахәа хаакәа сгәи дыцсалеит иҗыпны,
Ажәфан еилгеит икеикеиуа са схақны.
Сыкәа иҗалан,
Смаҗра иҗысуан, игәи бзыгын зынза ацша.
Цхызу лакәу акы салан, салазанда есымша!

Абзиабара амырхәага игәи ркәандаган исхьыст.
Игәрымүа инеиуаз ашхәа зиас шәахәаран изҗыз.

Зхы зқәыжбыз

Ашьха зышқәағь рыхқәа шытқәыцәаа сапқха игылт.
Урт рырәашқәа рсимфониа схәы-сжыы еиланаргылт.

Ба бысқымлар, издыруадаз сара испылоз закә мшыз,
Ба бысмқымлар, издыруадаз иара саргыы сышуафыз!
Ба бысқымлар... (Аха, о, мышрақә сбыниееит!)
Ба бысқымлар, излаздыруаз ишыссырыз адунеи?!
1965

АҚЫҒА ИААЗАЗ

Уқыға уалтаанза, иуздыруам уқыға,
Уфны узгәәтом афны утәанатцы.
Убри азақәу, инсыжыит са сқыға,
Афны сдәылцит, уи азақәу, иацы.

Аха назаза урт ныжыны, са схыдам,
Назаза сапыртцы сцом схәышқаара.
Схынхәуеит сара афнықа,
Схынхәуеит сара сқытаһь,
Сыңсы штоу, ма иаины сыңсра.
1966

Ирыздыруамызт
Урт ирыхыыз иананышәоз, ишанышәоз.
Днаскьаргон рөыза, рыхқәа рықәыжь, ицагылан.
Абри хәаган,
Аены амшгыы иаақәымтцзакәа илағырзышон,
Ахағы азхымтуа еихәлаҳазан ажәфан рхагылан.

Иара диан иеыртынчны,
Днықәиазшәа дкарахан,
Иныруазшәа
Абарт ифызцәа рнапы аңхарагы.
Пшьаала итцысан
Дзыниалаз акәыба мыжда «гарахан».
Уи имамызт шыта уаха ауалгы ахарагы.

Уи имамызт
Игәы иасрыз, изырхышаз, иалакыакыарыз,
Игәы иахәаша изырбахуаз иара уахагы.
Игәы алакан
Шыта аңстазаара дызлалацагыарыз,
Ма дгәыгуазтгы сгылап хәа данкахагы?

Аңстазаара иара изыхәан
Инцәеит абрака,
Дзахымсуа уи акәаң абрака иргылан.
Ифызцәа ааилахеит аума рыхны,
иеибаргәаҕуа.

Абар, днаскьаргоит, рыхқәа рықәажь,
ицагылан.

Ицагылоуп уи ахәаша, ицаз ирылаз,
Ицагылоуп иңсы аңтаз изивамгылаз.
1965

Саргы назаза хәа испыртышт сааныжыны,
Сгәы иныкәырцашт хахәык хьантәза.
Сыбжыхәаша сцашт шьоук амца нархыжыны,
Шьоукгы рыцсы аавыргашт маза.
Рыцсы аавыргашт сахырбо зхы зхытцаз,
Исмыхәоз, сызнымшәоз, еснагь исағаз.
Урт ирдырааит абри адгыл сшапыртца:
Урт ирдырааит са сөызцәа шынхаз!
1966

САНЫКАМ

Саныкам,
Афныка иаауаз амфәхәаста,
Са санным хәа, еималар стахым.
Афцәыхәа ацәажәабжь ыкәыфәуаз ашта,
Амфасцәа ирбозааит сыфны ашәгы шаркым.

Дгыли жәфани лашоз сара сыдагь,
Сызхара исзымбаз рызегь лашоз.
Афны акәыз, ма амфәан, ахаблан, ақытан,
Ргәалака, рхалака, игәыргыо ирызшоз.

Еицыларц игылаз, ирмоуааит цынгыла,
Еицылоз аргама, еицылоз маза.
Урт рзыхәан, ацатхь дукәа нкылан,
Астол иахагыло афынза инагза...

Саныкам, ашәакәа ииузааит еинаалан,
Ицегь еинаалан, аамта иапыс.

Убаскан сынрыжбыр сҥахым саргы схала,
Сындәылцын,
уажәыцәҕы саафналошәа иңшыз.
1966

«АРҒ АШЫҚӘСКӘА»

1966

Ашьха зиасқәа хьшәашәаза срырит,
Схәытцагәа исхымсит, срыцәеит сызсаны.
Реисарагь зынза ишус мариам здырит,
Акәара санаакәтәа сара саацсаны.

Урт азиасқәа сышьтахька иныжьны,
Кәарала мацара акырза санца,
Шьта зегьы-зегь мариатәкьахоз цыышьон,
Икәлоз цыышьон зегьы-зегь ласза.

Аха саакылсит мшынк ахьыгәрымуа,
Ацәкәырдақәа еигәыдто, ицкәа иахьаго.
Абригь саиаины, сызсо сызцарыма,
Сахьааз схынхәрыма мамзаргьы, сгәагәо?

Сышьтахька мәа кәзам, ацхақәа хыхуп,
Азиасқәа иртоугьы хәыцкәоуп, хәикәлацәам.
Амшын ағ ысылоу цышәар стахыхуп,
Уи рәазыркуеит акала сзеицәам.

Агәыгра соуааит арака маакырас,
Сыгәагьра хыстоит инаганы цхас.
Исыхәап азиасқәагь амған сахьрырыз,
Азсашьа аныста, амшын сахьазааз.
1967

АДГЫЛБЖЬАХА

Океанк ихыршәлан, ирзымдыруа, ихъзыдан,
Кәапк еихахомызт, ахсаалаҕ ианнеи.
Инхарц, изырҕыхарц анеира зҕахыдаз,
Иацәыззарц иказшәа абон адунеи.

Азы ахәлатцәо ишьтан, иаапсазашшәа,
Акы иахьхәартам гәннагахуан маза.
Аҕбақәа авсуан, зынза ирымбазашшәа,
Рмазгәытқәа ргәылхәа ицон хараза.

Зны инахалт ииасны ицоз ҕбак алҕа,
Амца аншылеит иаразнак азы.
Аҕба шзахәоз, иахаштызшәа амҕа,
Арахь идәықәлеит аҕсы еиқәнархарцы.

Иҳанто, алҕа иахылтцуаз еилахәашь,
Кыргы иааскьеит уи абас.
Аха амца, аҕеанейтнах, иабахәоз,
Импшыкәа аҕба нрыжыит иҕаз.

Адгылбжьаха иаднакылт урт зегь,
Рацәал иахырцан, ирцылт иразза.
Уи акәхап еилахан ахьызгы зартаз
Урт ауаа, еибгала арантәи ианца.
1967

Амҕан слахәызар, акгыҕам са исхароу,
Сымҕа хараназ, уи сшықәыз, слахәит.

Ускан издыруеит сахънеиуа шыңхароу,
Схәыцрафә ауада җха ашә хъанҗа аатит.

Амца еикәуп уажә уаҗа ишахәшахәуа,
Уееилыхны, ухахаза, ишутаху утәаз.
Абри сшазхәыцуа, уа анеира сгәы шахәо,
Сымџа сыркәфәуеит, сәгънеиуеит уа нас.

Стәы-сыңха саныкоу зны ауадафә,
Агәгәахәа амца анҗоу ауаҗбаҗ,
Сантәоу уи амцаңхара сгәышпы аҗан,
Схәыцрақәа срыман идәықәлалоит наҗ.

Сыбла иаахгылоит: амш цәгъа ицәхалаз,
Асы җуа ишнеиуаз мацара илахәыз,
Җызада, җызада, зхала амџа ианхалаз,
Иашьҗоу аус хъанҗа, иашьҗоу ахәыс...

Амца ааныжъны, аҗенҗыыр ахь снеиуеит,
Ахьҗа иареиҗыыз срызхәыцуеит, исхуп.
Сазңшуп мца ңхарак урт ауаа аназнеиуа,
Уи рмоур, саргь ахьҗа сакуазар сҗахуп.
1967

Ахшара дызмам – шәартә хәа змам,
Ахшара дызмам – изеигәырғъара змам,
Агәҗыхеи ахъааи шәрыцәгылоуп хара,
Шәхазыхәан мацара шәәфуп анхара.

Ус имариазар, ус еиғъзар иаҳа?
Җынчрак хәа рымам дызхылҗыз аңҗа.

Улыхызыо улыцыз, дыхыча уи, дааза,
Улапш лыхмырцо мацара днагза.

Ацкэын дынтыцыр, иаара уазыпшыз,
Ацла дықәлар, уи дкамхарц уңшыз.
Азы дталар, уи дырырц уңшыз,
Уңшыз ес-шар, улапш ихыз.

Рхы рыхыыр ушәо, ргәы рыхыыр ушәо,
Ишьтахар, уахыгылоу уцо уеиҕышәшәо!
Зны амлеи ахыҕеи иргар хәа ушәала,
Зынгы абашаз угәы рзыпжәала...

Шәа дшәымам пқагы, дшәымам пагы,
Ахшара дызмам – измам акагы.
Ахшара змоу хауп гәтыхала итәу,
Гәырҕа згымхо, адунеи зегыгы этәу!
1967

АҚҒААД ҒБА

Иаабац ақҒаад шкәакәа иалхны, снапала
Ағба ҕацон.
Амшын ду ихушәа, аҕаршытра ихыхәхәала,
Ицон, иара цон.

Ихтын сшыапы, исхамызт ахылпагы,
Изтахыдаз дара!
Ақәа хкәаны, адәахыы саныздәылпа,
Уқан сукра!

Сылбаауан нас акәарахы, сыҕуа сылталон,
Ағба ҕацон.

Амшын ду ихушәа, акәара ихыхәхәала,
Ицон, иара цон.

Саваџуа, саваџуа, саван уа акәара,
Сыҕба сахьзон.
Сшьапкәа хыркьякья, сыхәмаруа, сыхәмаруа,
Амш ссиркәа цон.

Скәаад ҕба агеит зны акәара, имцанарсын,
Сыџит сахьзарц.
Аха схынхәит, исыхьыз сгәы иасын,
Сылахь еикәтца.

Изыхкязеи хәа сыҕан акәарахь сахьымцаз
Уи ашьтахь зынзас.
Акрыздыруазма усҕан аҕба сызхьымзас
Схәыцра шысцәагаз!
1968

АҒӘРА АНЫСДЫРКЫ...

... Икәкья инеиуеит аеуардын саман,
Сышьтахька асаба халоит игьежьюа.
«Ицашьюзеи хәычы кәдыць, деилагама?
Бзиарам, рхәоит, аенышмыбжьон дзыршуа»...

Аха сара аекәа рағәра сахом,
Урт сыраапкзоит, акамчы нарыхкяны.
Даргыы цоит еивасны, абар, ишзахәо,
Апхзы рықәш, сыргоит иткяны.

«Икәлазеи, икала, мцахә кацәа?! хәа
Аасхылыгзоит амџан сара пхәыск.
Сара ҕыстуан: «Пхьяка шәнеи, ахацәа!» хәа,
Ччаран сара, ччаран нас сызҕыз.

Итачкәым сырбо, ибжбы гон тахмадакгы:
«Икыдтатәуп, ааит, рацәа ухацәа!»
«Амџа сыт, уара, амџа!» хәа наиаҗакны,
Иаша уи снаивџон сгәыргъатцәа...

Скамчы еитасџон, наарак санаџалоз,
Ацха сықәџон, дәеиужьс ипхъаза.
Сцашьа сцашьан, ладарак санталоз,
Сцашьа сцашьан, ухатцоуп, усыхьза!

Абарбалқәа ирытџон аҗены амца,
Аха нас... аҗеуардын хбыкыт...
Ари ахтыс зысгәалашәо иахьанзагы:
Акраамта нас аҗәра сыдмырkit.
1968

САРА САН АНЦӘА ДЫЗИХӘО

Дықәгылан даапшуеит хкәасқьа абартца,
Илыздыруам сан сара абас сынзырхо.
Дзыхәо, схы-сгәы смыхьуа сылбарц ауп,
Уиакоуп, деиқәышла дахьтәоу, илызлырхо.

Еиҳау даҗаакы, изакәызаалак, дашьтам,
Аргама уиазыхәа дсызихәоит Анцәа:
«Лакьакьа имоуааит дахьынтытцыз аштә,
О, срыцхауп...», – уи дматанеиуеит рацәа!

Сара савоуп җа гәтыхақәак сыман,
Схы-сгәы шаҗо сызныкәом, иауам.
Срыхьзозар хәа усқәак сырџуп хыма-ңсыма,
Рыбжа қатқазаргы, урт рыбжа қатқам.

Нас, исызтада, ишышәхәара, схи аха,
Сабакоу, қяф уа мацара стәартәы:
Зны, уаха шаанзамоу, стәазаргы хаха,
Икам сзыхъзаша, исымтқом аутәы!

Сыцәа иахьагхаз усымшәа збахуеит,
Сыфатә ианагхәг, усым хәа исшьоит.
Сус иахьала жәфанахь сышътнахуеит,
Уажәазыхәан схи схарштүа сагоит.

Исыхьлакгы сыхьааит, схәыцлоит, уатцәы зны,
Аха сдақәа зегь рххазааит иахьа.
Сыкоушәа, сыкамшәа аңсҭазаара азызуеи,
Схи зтасҭари, ишызбо, лаҭба!

Схи сшамеичахац, уи шамуагь лдыруеит
Сан, дсызгәаҭуа афны дахьыңшу.
Лакьакьак ансоуа, исмырбакәа дуазыруеит,
Дымчыдахоит усқан, гагами дзеиңшу.

Уи илтахым сахьаңырҭыз ақыҭа,
Уи илтахым дааныжьны санцо...
Абака акәым, сыңсыр, пирамидак
Наган иргыл, шьхак ақәцә ифазо.

Уи аганк афы, амфасцәа ирбарҭан,
Ифаҭаза сыхьзи сыжәлеи анҭа.
Уи гәырфә хеыгам, илоурым ахгарҭа,
Сан – аҭакәажә зынза дышлазап.

Сыхьз-сыңша лхьаа лханарштүа ауамеи,
Инхоит ус ан лгәырфә гәырфаны...
Анцәа дызихәо са слымазарц ами,
Рацәак саңсамхаргь, еснагь сеибганы.
1967

Ашықәсқәа сҕәәкәа иаақәлоит еидаран,
Ихаам зны-зынла амра ашәахәа.
Сызлымгаз, инымтәаз ус дук саркаран,
Цшьяала схала саатәоит сааңсаха.

Ускан, сааңсара схазырштүа хамтан,
Сҕаңхәа иаацәырцуеит иссиру дунеик.
Сгәатца цәаныррак ҕыхоит иҕәандан,
Сышьтҕаа, уи ахара саман ицеит.

Сыбла иаахгылоит, идәықәлоит сырхымзо,
Амшқәа, агәырҕара азыхәан ишаз.
Срыхьзозар, иабыкәу срышьтал сахьымцо,
Хнырхәышья рымам, иабакоу, ицазаз!

Аха, знызатцәык акәзарггы, шыри,
Еиҕеиңыларц сҕахын: ха ҳҕәреи,
Ажәфан казкази, амшын ҕәандашьшыреи,
Иҕацәыз аҕәареи, бареи, агәызреи!
1967

Мышкы, ма мышкы шыбжьяанза
иадамхарггы,
Са истәхын уахь схынхәырц, ихатца.
Еҕаурымызт уаҕа цьара сҕәы ндырхарггы,
Исхасырштрын, хьяас искрымызт агаза.

Сдәықәларын ҕаңхәа сыџуа еимаада-еимсыда,
Ссарын иаша, ҳгәарабжьяра сныбжьишәкәа.

Адуinei абас иансырта,
еимыздарын сара ақыта,
Еимыздарын архақәа, еимыздарын ахәқәа.

Снавамлар, Кәыдры азиас, сгәы иаурызма,
Схәыцра иалоу, ицсыршыагоу уцшахәа.
Уцәкәырҗа шлакәа среисар, саацсарызма,
Сара исыцзар схәычрагә уаҗа, ихәа?!

Ара иавоу аҗша хьшәашә ахьысныруа,
Исхасмырштрыз схьааи сықәреи ма.
Иудырузааит, ҭынтәгы сшыруа,
хынтәгы сшыруа,
Наҥ, аз нырцә, цъара иҭалазар атама...

Ашкол ашта сҗалар, ифны сара испылап
Игъһаазгало сфызцаа, мфакы сызцаныз.
Амел сымпыцатата ағғафы саагылап,
Аһасабтә исымаз атак сазыпшыз.

Ак хасабуа, итѣагѣо, иантѣо, ианыхуа
Сшааиуаз, сѣызцѣа, сѣалеит сааѣсашѣа.
Иахѣа уиакѣахп шѣышѣа сыгѣгы зсыхо,
Шѣааи, нас, ѣапхѣа ашколаѣ хѣикѣшѣыршѣа.

Агәра згоит, иалшоит, иалшоит са сәҗахаргы,
Убри азыхәан уара, аамтагы, игәагы:
Мышкы, ма мышкы шыбжыаанза
идамхаргы,
Умдшын, сырхынхә, сга схәычрахы.

1967

Сахьаазаз акәу ашьхақәа рымцан,
Аҳаракырахь сгәы сыпхьоит еснагь.
Ишақьо идәықәуу сылақш зхьымзо,
Арақа, шьхатәылан, иқоума кәакь!

Ахрақәа ғылоуп, жәџан иатцәа реалак,
Арџашқәа ахьлеиуа ирхылгоит агәгәа.
Амџақәа шьтытцуа, иаҳа-иаҳа ихало,
Цшьаала сырхыган снаргоит ахәқәа.

Амџа санықәлоз схәыцуан җакала,
Амџа санықәлоз сгәыгуан еиҗа:
Сара аҳаракыра згарызшәа мышкала,
Шьыбжьаанза
схалозшәа Ерцахә ахатә.

Аха шьхамџоуп, мышкала узанысуам
Са сзынғылоу, сзынылаз иацы.
Ахра сңынғылаз, идыдуаз, имацәысуаз,
Икалом шьҗа усгьы схьацны сцарцы...

Ерцахә цагьа ихаларц, амџа ианыло,
Уџашьеит сымџа хьантам хәа анугәахә.
Иудыруаз уахьџеиуа уи ақәцәангьы иуцыло:
Итцааршәа
асы ықәжьуп зынгьы цхынгьы
Ерцахә.

1967

АМЦЕИ АҚӘЕИ

Иќалап,
знап иафоз азә цас иацраирсны,
Уи амца еибакызар абна агәтаны.
Идәықәлеит иаразнак,
зегь амехак, итрысны,
Иахысырц,
иагьалгарц абна былны.

Ацлақәа ирхалеит амцабз шатәы-шатә,
Амағра инылкьеит,
ианнатас аңша.
Дабом уи амқа иаңгылаша, изкыша,
Дабақоу, измада убас еиңш алша?

Иагоит ашәаңыңаң неилабыл иаразнак,
Ахауа иалоуп иццышәха абығкәа.
Аңша уи амца нгылар ауазма,
Абна зегь илган иагон иццакуа.

Аха арыцҳара
ма Анцәа дазгылоит,
ижәдыруз,
Иаатцнахт, ишнеиуаз, амца ашьапқәа:
Иблызгьы, инхазгьы,
акы нмыжкәа,
зегь азәзәеит,
Иңсҫыхган,
икыдхаҫа зҫаазхаз ақәа.

1967

AKĀPA

Аккаракæа ирытцсны иаауан уи акæара,
Иахагылан ашæ къантазкæа ыырбо.
Ажæдæн сдырбом хæа агæы иалахын даара,
Арт роуп, ахæахуан, са сгæы сазырго.

Инеиужь, уахьи-ени кашырран арака,
Иуахауан машәыршәа махәык аныпцәа.
Атынчра еилазго шытыбжык ма иабаказ,
Ашәа рхәон ара ацар гәыргьатцәа.

Ус, шыук ылала рѣархахит абна,
Рмахээркѣа пхьартѣа, имѣанырцеит аиха.
Уи нахыс хѣархьран,
 кѣаѣ-чаѣран, еицлабран,
Уи нахыс абна даман ага.

Дцон еснагъ уи, аккара цырцѣажѣо,
Ашѣ Ћантазкѣа еилараа ишѣтѣто.
Иччеит ахѣхѣ-хѣхѣхѣа, инатѣацшын ажѣѣан,
Игѣырѣеит акѣара, насыѣс уи пѣхѣзо.

«Мышрақә имѡахытѡан, сыблақәа хыртит,
Абнара сыхыны, исдырбеит адунеи.
Ахьхьахәа уцала хәа, амѡақәа сыртеит,
Абар, сызтахугы!..»

Иааиз рыгәра агент.

Урт, цла шыга нмыжьзакәа, ирылгон,
Иааиуан, хаиха зылшода хәа, еисо.
Атракторкәа еивасны ақыд дуқәа дырбылгьон,
Адгьыл иқәхәан иргон, ирхәазо.

Ирбеит уи ашәарах рацьал иадырган,
Ирдырит хнырхәышья шрымамгыи шыта.
Апсаатәкәа зегь прит, ррыцхара гәнырган,
Руакгыи уаниашам, хәлаанза уеимда!

Ухы назцоукуа цла умоуа, сакаран,
Ауразоуроу ари адгьыл аапшит ицәхәза.
Апсы нахыггеит убаскан акәара,
Хаара ишзымцозгыи абейт икказа.

Ас ажәәан ианаатцаха, шәшьыракгыи иахәон,
Ахыкәан цлакәакгыи абарц атаххеит.
Аха изымцеит уи уаха ахьхья-хьхьяхәа,
Амра ахацеиуа мацара итабейт.
1967

Ашьхауаф ашьхақәа идыруейт зегь рыла,
Иццакра зиламсуа уи акәхап рацәак.
Днейуейт ашьха данхало иҗынкыло,
Иҗаитцоит уи шыаҗак, җа шыаҗак.

Имҗа абжеихара мышкала дахысуам,
Идыруейт ишалшо мышкала иҗехәижәар.
Ипсы ааитейкуейт айҗааа дантысуа,
Ипсы ааитейкуейт, итегь днаскяр.

Иапхья игылоу ахра цыҗцыҗуейт,
Ажәәан иатцасуейт ашьхақәа рхы.
Игәи илапши ақәцә лашахь иҗуейт,
Ихоит, ипхьоит, еишьтоуп еишьтаххы.

Аха днеиуеит дышнеиц иеынкыло,
Ишьтахька иныжьуа агәаџа, аҗста.
Дгәырҗоит, ихахаза амра анизгыло,
Илахь еикәйтцом, лашьцахыр еиҗа.

Иршоит ахатцара аускәа дрызхәыцуа,
Ашара даҗылоит деилкәа-деилыхха.
Иага ихьантахаргы, имџа данытцуам,
Днеиуеит ахатца, ихы аџада ирха.

Акакала,
 акакала,
 шьаџа-шьаџала,
Уи ашьхақәа ирҗыгоу амџа даныст.
Зеггы ирзеилкаарым ироухәар ажәала,
Ари амџала ахалара арахь иаҗахыз.

Дхәыцуеит дахьгылоу: «Схалеит хәа схала,
Угәы каршәны умгылан зынза.
Цьабаа цәгыала ухалоит, уҗалоит мариала,
Уҗалоит унықәҗар, уцоит укәкәаза».
1967

Ицәхәза аулица кьантазқәа хрынхалан,
Иаххаштит адәхәыпшқәа хызкьоз ашьац.
Ськоуижьтеи краатцуеит даара уи сгәалан,
Аха сара ақалақь ныжьзан сымцац.

Инысмыжьуазаргь акәхап:
Зыкь рыла исхынхалоуп,

Зыкъ рыла, изатәума, ахы сгәанарқхоит.
Аха, санаақсо, иқамлац зны аламала
Сгәахәара мфыхо: ақытахь сеихоит.

Исышьтада уантәи
Уеизгы-уеизгы схяаган,
Имыцәазакәа сымнеит хәа изыршо?!
Аха исхаштып хәа сыкоуп уа схяақәа,
Снылатәар, снейны, ашьац қашәқашәо.
1967

Иқан, ицьоушьаша, сыгәағра анмаңыз,
Бааигәа сызгыларц санихәоз Анцәа.
Сцангы, саангы, са схәыцра банаңыз,
Ба бфы ианысымхәоз, нцәа сара, аахцәа.

Савахан саван, хәашабга, сгәәтеиуан,
Сыг-сфы амхәо саван зны аган.
«Ассирқәа бархәоит, – схәыцуан сахънеиуаз, –
Ибышьтоу чхырцәажәоит, рыгәра бымган...»

Сыгәтыха бсырдырырц амуит ажәала,
Бааигәа сахънықәлаз сажәақәа нцәеит.
Саргы игәәстеит, сусқәа маншәалам,
Исхәаша схәаанза ибзааигәаз хәәцәеит.

Ибфаччоз бырфаччон, уи сара сгәы ахәуан,
Сақәымшәо изуа, исыхъьон имцаха.
«Уи сара сзы акәым дзыкоугы» сгәахәуан,
Аха сбызхәыцуа исыцәшон нас уаха.

Ианаму, инсыжыт сызфыз ахьахә-хьатра,
Сгәы сыңхьейт: умңшын, улацәажә, уца!..
«Сшыкоугь лыздыруам, сабанзавоу аатра,
Сыгәтыха смырхәакәа дысцәыргоит, газа...»

Сара сышрызхәыцуаз аусқәа хьантамхейт,
Савамхейт исхәакәо башан аган.
Иахьанзагь сабаказ, сабаказ, неитамхәа,
Адәы снықәлейт, са сымшқәа ааилыккан.

Ага схәар – ага, ашьха схәар – ашьха,
Исхәо дахымңо, дахьызгалак дцо,
Абас иаразнак мшаңшара анысқәашьха,
Салагейт, ассир, сгәы даара имназо.

Уаха сылпылом, – сгәахәт зны, – иахьада,
Аха еихызгейт ла лышка сшьапқәа.
Уажә инсыжыыр сҭахуп зынза луада,
Аха ихымкәейт, ихымкәейт ақәа.

Илеиуейт ақәа. Илеиуаз, ихымкәоз,
Сцоит сара, хәиниара аҭыхәа ңцәаны.
Сцоит бысҭахымкәа, сыхҭдәкьа сҭахымкәа,
Аәныка сцоит сара аҭх гацәаны.
1967

Бгәылацәа баша ишыцуейт маза,
Урт зҭдашыцра акгыкам зынза.
Урт ирыздыруам насыңс ишьатәу,
Амали ақьафи ма рызбахә хәатәу!

Урт агым, хәарада, бзыѡноу аѡната,
Аха ишпыкәу бхы шыббо бхата?
Быччозар – мчыла, бымтәуарц – ичха,
Бхәыцрақәа ахѡахаха рымто ишыаха!

Бчоз баѡлашала, бгәы бадмыргоз,
«Волга» бымтарсны аңырмакыахь багоз,
Ауархалқәа ахькаршәу бныкәо быѡназ,
Ахкәажәтдас икәу бакәны бдырбаз,

Бгәы назам, иназам, о, зынза,
Ах, бцанда, мшәан, хатца банца,
Бынтытыр, хәиҕахар, хәиниар хәа бымшәо,
Нас, уажә аусқәа шыкәу бымбо:

Ғымткәа хәивысуеит, хәеипылар, ганха,
Ххәыцуеит нас хҕыңыагь, хзыцәом уаха.
Иарбан иахьанзагь, ишыбхәара, абас,
Ашықәсқәа ирзымго, хабжьара ибжьахаз?
1967

Сырбап хәа, срахап хәа,
Мамзаргы ак сырхап хәа,
Уи акәмызт ииуаз ма иихәоз зызкыз.
Абра схәартахап хәа, абра саҕаххап хәа,
Икын уи иңсы атан, игәы атан иус.

Имариамызт иусгы,
Имбазакәа даркарон,
Иңсҕазаара аиҕара уи азыхәа итихьан.

Аха, дааңсазшәә мңхьазакәә, иагараан,
Иагараан уи ахьзала атңх игахьан.

Еивасны инеиуан
Ахзыргара иашьтаз,
Рыхәдақәә тыхны хьыз дук иазыңшын.
Уи ахьзала дтымцит зныкгыи уи аштә,
Ахьз-аңша иашьтаз иа изы иңьашьахәын.

Илакәын излақаз:
Урт раңхьа узахьзомызт
Азы иагоз иацәгара, ма амца ахьакыз,
Иурцәарц урт раңхьа, уңрыргыи, узцомызт,
Уа инеихьан дара, зеггыи инараңыс.

Идырехәарц,
Ирахарц азакәын уи зыруаз,
Рыгәхьаа ркызма азы иагоз, ибылуаз!
Иқан урт ауаа злашатәкьязгыи здыруаз,
Аха иқан, хәарада, ижьаз, иқаңаз.

Ибаргыи, иаҳаргыи,
Дрыниаргыи итаҳымызт,
Иқан, дықан, даңын иара иус,
Дхагалан даман, датәзан, еак ихымыз,
Дықамызт, иашан, хьзыкгыи итаҳыс.

Дрызгәамтеит аңхьа,
Дрызгәамтеит нас-насыи,
Аха, иааикәшәан, зны игәи данага,
Игәартеит дахьгылаз атыңаң дзаңсазгыи,
Иабалак дузмыргыи, уи нхеит итыкка.

1967

Абри ауаџ зегь иаахо, дзыниазеи хәа схәыцуа,
Уара сузхәыцуа, сыштәаз уажә ааигәа,
Иаасгәалашәеит, шықәсыла бжьба-ааба
анысхыцуаз,
Цәа-цлак иахтаагоз ҳаивасны ахәыцқәа.

Алапкәа иаҳаргон уи ашкол ахь хәннеиуаз,
Алапкәа иаҳаргон, ххынхәны ханаауаз.
Цқәа икәлаанзагь икәыбаса илеиуан,
Ихьыдхәан, еидаран атцәа кәцшь иафаз.

Абгъытцәкәа азынхомыzt уи атцла тагалан,
Амахәқәа азаанхон, агәаҕ, ицәыккәа.
Цәак фәахазаргъы, иакәшәон уи халацш,
Иаахон, еиҕаахон, иагон алапкәа.

Рымахәқәа хахаза, анаџсан игылаз
Атцлақәа, ирфамыzt азыхәан ашәыр,
Ипхьакын, иаабомыzt, иҕынчын зегь рыла,
Иакәшәар хәа ишәомыzt қәнамгак, машәырк...
1967

Ҡызак дабаҕоу, ухеипш зыгәра уго?
Зегь реиха уеиызкаауа, угәы уанаго?
Абзиара узиур, уи аҕак иазыпшым?
Думамыzt, думам, дуоупхәагь уцшым.

Уцәажәоит, урт зегь анызба иарго:
«Ҡызак дкәлашам, бзанцык зыгәра зго...»

Ус убахъоу, ыушыт! Зегъытцѣкѣагы еипшым,
Дыками убзиара атак иазыпшым.

Уи уиѣахуп азы, – иамам ѣа мзызк, –
Гѣыкала иуит, дад, уа узыхѣан дызѣыз.
Уатцѣы зны иуѣеикуам, изуурц атак,
Хѣаас уи имоу – илшом рацѣак;

Аха илшо амац аѣы, – ибароуп Анцѣа, –
Уа узыхѣан иѣтихуеит, иашан, ицѣа.
Маза дувсны дымцац акаѣы,
Угха хѣатѣызаргъ, ихѣоит уѣаѣы.

Аха иѣамкѣа ихымтцша ушѣхымс!
Иѣоуп аѣызцѣа, аргама узѣахым,
Шѣыбжѣара ихыз уи ацѣа ахѣыбгаз,
Умбара иашѣоу рдунеи ахѣ иагаз.

Иѣоуп аѣызцѣа, иуцѣоу маза,
Иѣоуп аѣызцѣа, иѣазцѣо ѣыргаза,
Уиала мацара ухыхра зѣаху,
Иѣоуп ианумоу азыхѣа узѣаху.

Иѣоуп аѣызцѣа, азы уанаго,
Зыблацѣа хызѣо, ушгѣаѣуа зымбо.
Уимоу, ушыыцган, ицѣышхаз ааигѣа,
Ирбылгѣан, умѣа ианзыжѣло аѣыдцѣа...

Азѣы уиѣахымзар – еилкаауп сара сзы,
Цыѣѣык урѣахымзаргъ – еилкаауп сара сзы.
Зегъытцѣкѣа урѣахымзар – уѣалеит лада,
Зегъытцѣкѣа урѣахымзар – уѣеим ухаѣа.
1967

АҖСРА ИАҖУ АН ЛЫМАТАНЕИРА

Иааигәахама, мшәән, абастәҗьа сара саңьал?
Ах, иабыкәушь уи аҗсәәхәжә дахьсыхьза!
Дышгылоу гәастоит ашәәҗ иң хырҗаҗьа,
Уи далаччоит иахьантәарак иңаңа.

Схәыңкәа хәмаруа, аа, ара иахьамңоу,
Макьана ашә дтымңың аиңыбза...
Макьана урт рңәыхьчам ахьҗеи амңеи,
Җкьа аныкәашьа, агылашьа дыртңам.

Са саныкам, срыңхауп, ишңарыңсыхәо,
Алакә ссиркәа рзеиңазхәода иртәаны?
Ирҗаччода ашьыжь, урт аңҗыхо?
Ирхагьежьуада, икалар ишьҗаханы?

Есуаха, сара сыда, изкәабарыда?
Рхы зшьышьрыда, ргәы зшьышьрыда ирызгәыкны?
Ирыгхаз шрыгхаз рымхәар, избарыда?
Иныкәызгода, сара сеиңш, рнапкәа кны?..

Срыңхауп, адәы икәхар дара рыңҗан,
Срыңхауп, адәы икәхар иеибаха.
О, Анңәа! Сыҗекасыжьуеит уаңхьа җыңҗа,
Схәыңкәа смааңаң, урт рзыңхәан сеиңкәырха!

Иухьрызеи сара саңьал маңк уахьнахо,
Усзылбааңш, сгәәҗ, сахьангылоу амәа-па.
Схәыңкәа срымаз икалаанңа рхы инахәа-аахәо,
Рхы шырымшьуа сыблала исырба.

Исырба урт излоу ишрылаңхамшьо,
Мәа хәахәа ишаным, иагьшрызхаз.

Абри сахъзар, сара сзыхәа еиҗамшо,
Нас усмеигзан, җсрам, сыҗсыргы нас!
1967

Шәыҕагы зыџуам сара,
ибдырузааит, уаха,
Быхъзала
телеграммагъ сышьтуам шытарнахыс,
Җабзиабара абааш ду
харгылаанза еилахаит,
Ибымамшәа зызбои, нас,
уи бара хыс?

Ирхәоит,
уа былахъ еикәым хәа зынзакгы,
Уимоу, бычча-ччо,
бҕалеит хәа бхааза.
Шәыҕә гәартак
еишьталан ианнеиуаз, ажәакгы
Рхымхәаакәа,
иабтон хәа амца, газа.

Ба бтәы сыздыруам,
са сзыхәа иуадафын
Уи хаипыртцра амш.
Избоит иахыагы:
Афныҕа ххынхәырц аҗахызшәа,
асы аџуан,
Аха бара быццакуан
иахагы.
Сцәажәон,

зегы-зегь са сакәушәа изхароу,
Крысхәама усқан
ба бзыхәа иағьыз?
Быда сышхәартам,
бышхаароу, бшыцхароу...
Арт ракәын, сцо-саауа,
ажәасгы исҕарыз.

Аха, иамузар,
иамуз, еилаҳаз,
Изышьтысхра арбан
исаҕсыз шыта хыс?
Шәыкәгы сыҕуам сара,
ибдыруазаанит, уаха,
Быхьзала
телеграммагь сышытуам шытарнахыс.

Уи сылшоит.
Исылымшо акызатдәык ыкоуп,
Псыхәасгы иамоу сыздыруам зынза:
Сааигәара быкоушәа,
бсыцушәа бныкәо
Есуаха
цхызла бызбоит агаза.

1968

Җызас думоуп, уара узыхәа баапс ихым,
Итахым уи ацәгьа уакәшәар, итахым.
Уханы дтәаны, дмыцәакәа, иршоит, ушьтахар,
Уангыло дувагылоит, иааникылоит умахәар.
Уҕсыеҕәахар, дулабжьоит,

Уеырғәғәа, – иҫәоит, – агаза!
Ижә-затә уиҫоит, ахәда ашаха нахатә.
Цъара дтәашам, уара узыхәа даапсаны,
Ашьха дхалан, амшын дырып дызсаны.

Уи дуеиғһнатә.
Аха, уиеиғһхар, уаҫсахар?
Узымгыларц иҫаххоит уи, ушьҫахар.
Угәы умиҫьоит уаныҫсыҫо,
уҫаитҫоит уеиҫәахо,
Дувагыларгь, ииуа башоуп, дашьҫам унзырхо.
1967

Ухәан-схәанк рыбжьалан, иааилнахит,
Инеиҫырҫны, рҫыҫьагь иавалт аган.
Азә дгәааны егьи диҫапшзахуам,
Уара мчы амам хәала ухәан-схәан.

Зымҫа игылан ичҫоит, рҫатә ыршо,
Аҫәы зыршоз, ианырба изышьҫаз...
Урт уареи сареи, иудыруоу, хашҫьаршьо,
Урт уареи сареи баша иҫаҫраст.

Ухәан-схәанқәак рыманы рҫаархан,
Аха хабжьара изыбжьамлеит зынза.
Зыбжьара бжьыкказ роуп рзы-хәашь изаахаз,
Зыбжьара бжьыкказ роуп ашҳам зыхьза.
1968

АҦНЫ ИЗЫМТӘО

Нцәара ақәым, рымѡа цоит, иабаго,
Ианбыкәу урт рыгәаҗеира ианазхо?
Ашьха ишыкоу, дара кылсуеит ага,
Ақәара инықәлоит, амра хаа рхаҗхо.

Игазеазуа, амшын ихуп анышьқәа,
Ччабжыы хаақәак акыркыр ихҗо...
Имтәац шуҗәо, ақәара хара иныжыны,
Қаҗхыа рымѡа цоит икәаратҗо.

Извалазгыы зиас җык ахықәоуп,
Уи аауеит абахәқәа ирыбжькыа.
Хра җакнаҳак рымѡахәаста ағыгоуп,
Цәгыа ишәартҗоуп, аха ицоит җхыаҕа.

Ргәы еибархатҗо, ашьха дуқәа ирхыҗны,
Урт акаршәра инықәлоит иааҗсаха.
Игәарам усда-хәысда, шәкы ирызхәыцуеит,
Амахеқәа ирықәтәа инеиуеит, иеицырхәхәа...

АҦны изымтәо, аҦны изымтәо, шәымѡа абаҗо?
Шәара шәзыхәан иарбан, уара, нас,
Тәамѡахә зыҕам уаха, аҗынчра зызыз,
Адунеи ду ас изыҗшәахаз?

АҦны изымтәо, аҦны изымтәо,
шәа сшәызхәыцуеит,
Сагыҕалоит саншәызхәыцуа сеихыкка.
АҦны изымтәо, изыззари, сшәыҗашыыцуеит,
Сшәыхәоит, нас, сышәѡызатәны сыжәга.

Итәанхалаз рызбахә шәа ишәаҳама?
Ишәаҳама ргәы зынза ишҗәымсахаз?

Рашта иқәиааит, иштәаз, ахәа кама,
Ихамрыцқьои нас-нас хәа иштәцшуаз.

Адәы сықәзароуп са сеибаха-еибафо,
Сара сымфа ашьхақәа ирығгаз.
Сыжәга шәахьцо, шәабақоу, нас, шәабавоу,
Афны изымтәо, адунеи ду зцәйтшәахаз?!
1967

Ҳабацо, ҳабацо, абас зегь ҳаихо?
Ишышәхәара, иарбан дәығбоу ҳзыгхо?
Иарбан гбоу ма инзыжьуа асқьала?
– Ҳагхоит, нас уцаалап, уцала!..

Акы ҳагхоит еснагь, ҳаццакуеит,
Афнашә ныдцан, ҳласны иаҳаркуеит.
Исыздыруам ҳзыгхатқәкьо, исыздыруам ҳзыхьзо,
Аха издыруеит ҳазегь ҳахьцо.

Уа ццакра хәа убашам зынза,
Уа дыкам ақәыш, агаза.
Уа амра гылом, амра ташәом,
Акгы уаргәамтцуам, угәгы азыпжәом.

Абри аадыруаз ҳагәқәа аныпжәо,
Ма зынза изыцәшәатәым ҳанацәшәо.
Ихәатәым анаххәо, ианаауа иутәым,
Ихамоу ханеигзо, ханашьтоу атәым.

Абри аадыруаз, афызцәа, есқьынгы,
Ҳабла ианамбо ассирқәа зқьы,

Зхыцрак ҕалазшәә, ҳаихьымзо, ҳаихьзо,
Ҳаццакы-ццак, ҳаивасны Ҳанцо.
1967

Иааҕежьи-хынхәит, атықь анаатга,
Игәытшьяагаха итәәа-тәәаит ала.
Иназыдхалаз ашыаа аенадга,
Шьяаҕақәак ҕанаттахит ганла.

«Абриоуп мазала ацҳара иунаҕаз!» –
Аңшәма ишәақь аахаиршалт еиҕа.
Башаза игәыҕит маңзак ишаҕос,
Аха имырхааит уаха илакҕа.

Ҡаңхьа атықь анаатга, еиҕашьҕаст,
Аха еиҕагылт аарла, игәагәо.
«Уалга, үеиикәк, уабацо» хәа дшашьҕаз,
Аҕнатҕаа иныҕалт аҕәада аҕыкәкәо.

Иҕуҕәуо, иақәымшәо ируа,
Аласба хәыцқәа анҕәанатә ааигәа,
Ала, алабжышқәа цырцыруа,
Иааитцнахит цшьяала ашыапқәа.
1967

Срыҕәхәа-рыҕәхәан исырҕхон,
Лнап хәыцқәа ахьҕа ианакы.
Ажәа ҕәандақәакгы сҕәон
Ғәык-ҕсык ала, слызгәыкы.

Сара сцон, лара дынхон,
Ха хаипыртцуан уи аены.
Схы-сгәы зегь ара инхон,
Дызлансыжьи, нас, спырны?!

Са сахъааиз амра цхон,
Амшқәа спылеит цхынратас.
Ла слызхәыцуа, ара сынхон...
Шықәсы накъак ус имфаст.

Сеитанықәгылт сгәырғо амфә,
Хәыцра хаазак сатәнәтәын.
Акрыздырузма ишысзамуаз!
Сагхеит: уи җәзәы дитәын!

Ишпахымт, арантә санца,
Лцәанырра, мшәан, акы?..
Ирцхарц илҗазаап газа,
Лнап хәыцқәа ахьта ианакы.
1967

Ицсымтаз ахатца ихаштит зеггы-зегь,
Иҗапхъа даацәырымтит иан дышлаза.
Иааигәара иабггы дибом, изакәызеи,
Дмааит уи далаччо, иршо иҗатца.

Фызак диман, гәы тбаа дук, иашак,
Агеи ашьхеи уи дицны дрыбжьан.
Ирхаарц дашьтан ицстазаара анашаз,
Ацәгъеи абзиен данрықәшәоз диашьан.

Ишеицыз зи-мцеи ирылсхъан изнымкәа,

Иаауан изеибамбо урт рызхара.
Иара абритцәкыа ихаҕсахыа изанымкәа,
Игәы тацәыма, ианааи иҕхәара?

Ихаштит ҕызас даныршыоз, дахбыршыоз,
Изустцәаз ихаштит инижыуаз тынхас.
Уи акәында, ихаштит ацәгыара зыршоз,
Иаңбал аанза дтахарц зтаххаз.

Аз иацәигаз дигәаламшәеит хыла,
Игәаламшәеит уи зынза дышхәычыз.
Игәаламшәеит раңхыа амшын ду данхылаз,
Ихаштит данихәаз, данигаз аңхәыс...

Аха ахатца ибла иаахгылеит
Имшкәа зегь реиха иссирыз акы:
Иҕаңхыа лыблакәа тхахаза дгылан
Пҕхәызба цәрышкәак, илнаало лыткы.

Уи илнымаалоз арбаныз усгы!..
Игәалашәеит: ҕымт, еивагыла ианцоз,
Дантәуоз, дтәуарц иҕамкәа мзызгы,
Лыччабжь хаара адунеи ианахьоз...

Иҕыркааит, иаразнак иаакылсын, игәатца,
Дышыткәыцәаан дыргеит дара нас,
Раңхыатәи амши раңхыатәи атхи –
Иахьанза, цсраҕынынза, игәатца итахаз!

Дтәуарц егыгмызт ахатца дкыызкызыны,
Илагырз хаҕәкәалт. Дааикәыркит уи нас...
Ашәхымс ианахытца саңбал мышкы зны,
Анцәиныс, саргы бшысгәалашәо убас!

1968

АҠСТАА

Дабажәбахъоу аҠстаа алакәәҫ ада?
Уи дҕаларгъы ара ма ана,
Ихы уирбом, – схәыцуан, – ганкы иеәтан,
Идыруазар акәхап зықь маана!

Аха са дыспылеит уи иеҫыган
Аенышыбжъон ақалақь агәта.
Изхарафан, изхаражәны дықан,
Дәаҕха-ҫаҕчон, ихаан илақта.

Уи дызлақоу цәырцуамызт, цаны,
Иасырбаргъы башаза схы аҕьа,
Иман бжъ-цаҕхак аҫатаны,
ИаҠстаара зцәахуаз, ачықьмаҕьа.
1968

СЫЗҒАХЫМ РНЫХӘАҒА

Ацәца мацшьан, аҫатхь ала сҫахоит,
СызҒахым шәныхәаҫа жәуеит итыркәкәа...
Исышәымтан, сшәыхәоит, исышәымтан таха,
Сымҫа ианшәыжылала ирбылгьо ақьдқәа.

Са скарауараха, исыламкәа уаха,
Схала саннеиуа шәхы сшәырбала.
«Уалгеит, уабақоу, ицегь уеихәлахап!
Уалгеит, уабақоу!..» – шәара шәхәацәала.

Шьапҫаршә сыто шәааила, шәхысхысла,
Сара шәышсыцрыхо шәамгааит гәыҫцәа.
Цәҕьарас сахьшәымоу шәеигәыргьо шәхысла,
Ишәзамур, дшәыцхраарц, шәихәала Анцәа.

Иахъа сшәыцәцаргы, шәеишьклахауа шәсышьтаз,
Амшын схылар, шәымпшыкәа шәсыхъза.
Ацәқәырда шлақәа ырылсны инеилааит анышьқәа,
Сышьта ихылаз, шәзхытц шәеибгаза.

Азыблара сшамоу аныжәба, шәысмышәан,
Шәыччала, шәыччала, шәгәы аңсы ашәыршьала.
Шәыччала, уиакоуп усқан са исыхәо,
Уиакоуп исыпхьо: «рцасгы узсала!»

Сангәыргьо – сымгәыргьарц, сантәуо – еимастәарц,
Ицегь еимастәарц, схы еимлагәа искырц
Шышәтаху здыруа, аган ахь шәтәзааит,
Изауп хәа шәтәзааит ахахә ма акырцх.

Краамта, краамтаза ишәмоуааит лакьакьа,
Ахәа-ццышә еиңш сахьцо шәысфакыз.
Усқан сныкәап хәа сыкоуп сеырпагьа,
Шьабжьаанзагь исхаштуа сқалашам сзыкыз.

Шәыказ, нас, дадраа, шәыказ шәеибафо,
Са сзы шәгәы шыңжәалацгы иңжәалоз,
Хыхьгы-гәыхьгы уи ишәнамтакәа шәаваз,
Шәаваз, шәеибгаз, саргы сықәңалоз.

Сықәңалоз – сығәғәахап, сықәңалоз –
сызхалап,
Исызхалар, шыаңаршә кәшәңалап сызтахым.
Уи ахьызбо иахагь са сыццаклап,
Сцалап, иратәан ишышәку шәтәчкәым.

Исышәымтан, сшәыхәоит, аринахыс таха,
Сымға ианшәыжылала ирбылгьо ақьдқәа...

Атәца маңшыан, аңатхь ала сәахоит,
Сызтахым шәныхәаҗа эжәуеит интыркәкәа!
1967

Сәалазгалеит хәа сыкоуп са исусым:
Снапәы иаазгеит шысхәо, абар,
Избоит, илеикәахан, амца шахысуа,
Избоит икәган иагазшәа зны афар...

Иудыруеи арахь саанагазар машәыршәа,
Сара суздәкьа аансыжьыр, цаны,
Ацыруа ахьалырдо, адгьыл ахьыршәо,
Ацәкәа ахьнарцо зны ираңцаны;

Аңьа ахьырбо ағьара ихгьлан,
Аеага ахьыркьо, аңхзы нарҗафьо...
Иарбан урт ауаа ирылан исылам?
Абри акәзар ара зегь зыхкьо?

Схынхәып, нас, ақытахь, исыхоит ақыта,
Сыкоуп арааста уа саҗахыс.
Сахьырбо сыршәаит, рҗахызаргьы, хыдас,
Деилагеит, уаҗа акагьы хәа исзыңшыз.

Икастцар иудыруеи уаҗа ихьзырхәагоу,
Зны сцәағәо, аеазныхгы срашәо.
Аха исымкижьҗеи итцозеи аеага!
Пәсеипш исзымкыр? Абриоуп сагьзыцәшәо.
1968

Сынхьаңшын, саахьаңшит аҕароуп, уаха
Исымбеит сара исафсыз ашықәсқәа ахьцаз.
Истахуп, исылшаз даара акры ахахан,
Инасыгзарц абри амфа сызнылаз нас-нас.

Макьаназ
Имачуп арт ашықәсқәа ирцәызгаз,
Саңхьаҕа исылшаша еиҕауп хараза.
Иарбан мчу сара саңьал сахызго?
Иарбан мфоушь уи? Уца, укәаратца,

Ашықәсқәа рзыблара уаламхан, салга,
Сымфа, са сзыңсахша агәра га;
Унеила, исықәхап хәа умшәакәа ауалқәа,
Зызар – сырға, шьхазар – сыхга...

Аха сшәоит сара, иныстыргь фынфықәра,
Саңьал анааилак, исхәахыр хәа абас:
«Сынхьаңшын, саахьаңшит аҕароуп, уаха
Исымбеит сара исафсыз ашықәсқәа ахьцаз».
1967

Ишырхәоз:
«Макьана зегь уаңхьаҕа ишьтами,
Унеила, урыхьзап зегьы-зегь, уңшыз»;
Ишырхәоз: «Уҕами, макьаназ уҕами»,
Сымфа абжаратцәҕа сымбакәа саныст.

Иҕаҕаза исныртцеит ашықәсқәа рышьта,
Зыбларак салан мацара сшаауаз.

Иабакоу, ашықәсқәа, исыхәартә исышәтаз?
Иабакоу уахычхәартә сышътахька инхаз?

Исылшари, схәыцуеит, уатәы ма уатәашътахь,
Ианбыкәу сзышътоу зегь сара санрыхъзо?
Хәы сзақәму изуа, ирласны исхаштуа,
Икаму уаха са сгәы назыгзо?

Сгәы ндырхатәкьама, исызтада агәала,
Сфызцәа ражәа кәанда смахау?
Схала мацара амәа санхалоу,
Исыңшааз аиха исцәызыз еихау?
1967

Илеипшу сылпымлац лакә ссирк афы ада,
Пхызк афгы илеипшу машәыршәа дсымбац.
Дарбан пхәысу дызхылтц уи, дызшада,
Дзынцәахшада изыргъежъ жәларык рыбахатц!

Рацхәа данубо уаатгылоит: «Дышпашоу!»
Уқышә иаакәыххуам уаха җәак.
Лхыхра уҗазукыр, еилукаап уи шбашоу,
Ма ажәа анылнуца, уаргәырғьом атак.

Арахь, лнаалашьа ссирхуп зегь рыла,
Дымкыкьза шыбжәанзагь дизгәамтац азәгы.
Амәан, агаҗәф, дахьнеилак, уи рылапш
Дыцдамшәо зыкамлеит знымзар уеизгы.

Икәыпсычхауа илывсуа, шқәыпсычхауа ицароуп,
Ғацхәа иаацәырцуеит шыок лацхәа иҗырбо.

Лхафы гәык ихнахуеит, ицъаршьоит лзара
Арпар, уи пхызла уахынлагъ дызбо.

Анацәа лышьтоуп, аңацәа ианырзамуа,
Ажәа бжъызго, ахатәы рхауашәа,
Ицаргыы еиҥаауеит, икәуп урт амәа,
Иахъа иамуз, уатцә ма иауашәа.

Ахәса змоу ракәын, иуархәом аргамә,
Аха ргәы иҥасуа иавоуп маза.
«Сахьымзоз, сышпаццак, зынза сеилагамә,
Иауаз мацзак саапшыр агаза!..»

Лара лакәын, лакәуп дызлакоу иахъала,
Иуздыршам акала илгәу ма илху.
Зых иакәитү псаатәуп, дақәтәоуп аңшалас,
Дцоит ҕәа мәакала, лҕара ишаҥаху.

Дныкәалааит пытрак арпыск дылтахымшәа,
Зегъы-зегъ харгәыргъо, дхааза, дыпшзаза.
Иахцәызуа маңым, уи халаңш данытшәа,
Иахцәызуа маңым, уи хатца данца.

1967

– Истахуп сара абас хантыцыр сбыцны,
Агаҕа хшавоу мацара хнаскъар;
Хашнеиуа рымзкаҕе хаатәар, хамәахытцны,
Бгәы иахәо еилыскаар, бшыччо саҕар.

Истахуп, схәартам урт рыдагъ, ибдыруаз,
Былаңш хаа, насгъы – икәандоу жәақәак;

Ахъзы ықадыртәазшәә, хҗапхъа, ицырцыруа,
Амза ашәахәәқәа иахъышьтартар мәак.

Истахуп, баасыдкыл, снапы алшыуа мацара,
Быхцәы бырфын ххәада исхәалар.
Снапы акәсыршар стахуп бара бзара,
Истахуп быпсың шлагга-җабго сахар.

Атх лаша иалыҗуа артцукәа рашәа
Истахуп хшеицу ихаршар адәаны.
Истахуп мәакы ҳазааиуа ҳаицәажәар,
Истахуп, хгәырғьо ҳцалар ҳаиманы.

Истахуп, анасың иашатцәкьа сыман,
Сара сымшқәа абас инаскьар.
Бара ибтаху сабымхәо, сымыш?
– Исумырбан, – лхәеит, – уаха ухабар!
1968

СААУАН САРА АҦНЫКА...

Саауан сара аҦныка скахәыцуа,
Исыцыз ма исышьтаз сымбо.
Сҗара акәу, амҗан ак ызуан,
Сышьтахька ицон ак наскьо.

Сылапш ахъзозу саахьапшыр,
Стапшырузу абла еазнык?
Иамыҗрыз җыышьшон са сгәы абжа;
Уи аасымшатар җе цсык,

Сшьапқәа срызгарымызт аҦнынза,
Ихьантамыз урт усгыы лутдас.

Са сыбла ихгылан ихымтцзо
Асахьақәа, амшқәа – ицахьаз.

Сыбла дыхгылан царадагь икәышыз,
Геи-шьхеи еимыздоз, ахатцагә зызтәз;
Згәы чкәыназ, зхахәы даараза икәашыз,
Ахшарахәагь қытак заазаз.

Амхафь дызбон уи, иеага аанкылан,
Аштаф дызбон, иңсы ишьо.
Сыбла дыхгылан уи, сыбла дыхгылан,
Ихатцагә имымкьо – ихәрагь мғьо.

Сахьак цәырымтцит сәаңхьа дызцымыз,
Арахь, сгәы ак тажьын хахәтас.
Афныка саауан сынкахәыцуа. Истахымызт
Агәра згарцгьы абыда сшынхаз.
1968

Икоуп сыңсы зычәәроу зықь хазына,
Урт сызхаратәкьа макьана исымбац.
Икоуп, абар, изыкоугь са сзын ауп,
Адгьыл еиужь ду, икәымшәышәу ашьац.

Ажәфәан иатцоуп аңтақәа былгьо,
Рытра итаиоуп амшынқәа газго.
Ишьтоуп амфәхәастақәа, абнара сылган,
Инхатәи-аахатәи мацара сызго.

Аңрақәа неиуеит, ирытас аңшалас,
Анышьқәагь газеазуа ихыхуп хазы.

Ацлақәа гылоуп – абҕы иатцәа зфало,
Абҕы иатцәа змымтәо, ма ашәыр рфассы.

Ҷада, ажәѡан цаула рхы алак,
Ашьха цаҕақәа гылан иаацшуеит.
Арѡашқәа абахәқәа ирылҕьан италоит,
Агәгәахәа арѡашқәа ахьнеиуа еилашуеит...

Адгьыл узлақәтцри абарт зегь ааныжьны?!
Гәнаҳароуп абартқәа уаҳа иумбар.
Аха сгәыҕеит схынҳәып хәа мышкы зны,
Икалом са сыбжьахәаша сцар.

Схынҳәеит, аацны мыш хазыназак сацны,
Адуinei нсыжьыр хәа уаҳа сымшәо.
Схынҳәеит, сшыказ аамтала сыбжьазны,
Уфанынаухо сышәкә абҕыцқәа еихыршәшәо.
1968

АШАМҒАЗ

АПОЕМА

*«Шәнеибац, шәнеибац,
Аңсуаа рыцкэынцэа,
Аңсны азыхэан ашыа казтэо,
Аңсуаа рыцкэынцэа!»*

Амѡахэаста анаара ихалоит иаѡалакыа,
Ахэы харака иакэшоит уи маҕатас...
Днеиуеит даатгыло, атх еикэа иеалакуа,
Игэеитоит ақыта, ишытахыҕа инхаз.

Харантэи лашарак машэыршэагы иубашам,
Атх лашыца иатэахт ақыта ахаҕы.
Дхэыцуеит дахынеиуа: «Ианбашо, ианбашо,
Ианбыкэу ханкылсуа хызыгэаҕуа ахаҕы?..

Ишыхэлаз, иаразнак ицэт акэацабкэа,
Икылзрыѡуа аатцраҕа ирывоугы рцас.
Иага ицаргы урт, ацэҕа зхасабуа,
Рхы итацап хэа сыкоуп зегь нас.

Закэ аамтоузеи ицэырцыз, аиашаз,
Узеигэырҕо мыш каххаак убом.
Атхкэеи амшкэеи цеит еилаѡашыа,
Аха, са стэала, краамта изцом.

Зегь еилытроуп, еилгароуп ишнеиуа,
Аха аускэатцэҕа аныкоу уажэоуп.
Уажэоуп, шыоук амца ркын, иангэатеиуа,
Раҕбал шааиз рбазшэа, еикэашэоуп.

Урт еикәамшәәцкәа иаукоу иахьадагь,
Аха аргам аихъеипш иммақарц.
Ицхауеит акафыхәа, ирғагыло дыршәтом,
Рыцсы дартоит, имариа рбар.

Шьоук тәоуп иқәыпсычхауа,
Аус уи абахәо! –
Аусаз урт ыкам, ихашәалт, имцхәуп.
Азә алада дахоит, азә аада дахоит,
Шьоук жьоуп, икаәоуп, ишнеиуа иахьхәып.

Тынчрам уахънеилак, еилыхо еидгылоуп,
Аиашеи амци рышыхәәкәа еивцоуп.
Зегь шәартоуп. Тынч уоныцәкьа узахылом,
Дызустоу уздыруам аатраф итәоу...»

Амәәхәаста анаара ихалоит иәфалакьуа,
Ахәы ҳарак иакәшоит уи мақатас.
Днеиуеит даатгыло, атх еикәа иеалакуа,
Игәеитоит ақыта, ишьтахька инхаз.

Уи аханами, аәадкылан ашьха,
Иахьгылоу иаб иқәәцәгыи затәза.
Арантә амшын афы иубартами ашхәа,
Арантә зегь убартоуп җынла икказа.

Агәәкра хьантара дцарц дацәыбналан,
Абри атып ссир алихт иабду.
Аха аракагь, агәәкра рхьынҳалан,
Инхеит дара, ирзымдыруа анаәсан иутәу...

Ашьха иаазаз ашьхақәа изныжьуам,
Дызгаша ааины иаахытыргыи ашәхымс.

Иаха иахъеиғу дыңсырц итаҳгәышъам,
Абра ааста еиғу ға дгъылк итаҳым.

Дхабыхацуа дшааиуаз, иаамта даргәашан,
Иқәра анифа, абду дырцәыңсит...
Абракоуп иахьибаз зны ахаа, зны аша,
Иара игарагъ абра идыртысит.

Уажәгы агара тысуеит агәыдыхәа,
Агарашәа ғнығуеит арақа ағнаҕа.
Икоуп уи ныхәан, икоуп уи ныхәан,
Дныхәоуп зегъ рыла аңшәма ихаҕа.

Дныхәоуп ихәхәаза алҕатә ахъғеиуа,
Иа ихаҕыңан, дғеидасны, уатәы
Адәы дахъаақало, иеышькылбжыы хъағуа,
Зегъ рыла иа иеиңшу ғазәы!

Иреихауп адунеиҕе икоу зегъ шанас,
Ажә аҕыңан ағың ахьиуа!
Дбажәгәаламуа дгараз макъана,
Мшызха изхауа, цхызха изхауа.

Иимтеит ахъз Ахра хәа баша,
Дыңшуп дығәғәахап хәа хратас.
Дгылап хәа уи арҕыс аиашаз,
Илан иабацәа рхатцара, ртас...

Уажәазы игара тысуеит агәыдыхәа,
Игәы рахатны дыцәоуп дтахәхәа.
Цақәа, уи нан, дахъаатәаз ашьшыхәа,
Лхатца лыбла деиҕаахгылт уаха.

Арушьани Базалеи цэажэоит еидтэалан.
Абицеи ирхэаша иагагь калап.
– Уцэар сымуит уаха, саб, цэамта хаала,
Аха уахакгыи снашэылапш шэызбап...

– Сыцэан, дадхеит, – җааитт Базаала, –
Ицэо сабакоу, баша сышьтоуп.
Уахаггы ухынҗызааит аоныҗа еибгала... –
Акэачаб адыркын, наҗ-ааҗ еиҗатэоуп.

Аб дышлахъеит дшышлара дкѣашза,
Аѣа макъана иларшѣым шлацк.
Аха, иѣуазеи, иныкѣыршѣны ипашѣза,
Аха имоуу, ипѣтѣтѣкѣа имсац.

– Убнауафхарц егьугым, –
дцәажәоит Базала, –
Харгыы хаухаштит уазкәылаз, газа,
Насгыы ухы уашьтам, узлазбо, акала,
Егьырт зегь ракәым, уафт улдца...

Кралцуоу, баша усу шэзыргэакуа? –
Атак иахаанза диасуеит нас: –
Хлапшықэцан хрымоуп, дад, хара арака,
Ха хакэу цыушыап еиғызкааз «Къараз».

Аха ирымдыруеи уи уаргыы ушалоу,
Ушгылоу «ацэгъа зыршо» рыгәта.
Урықәшәар, иуафсуам, иулгоит мариала,
Ҳара хзықәдыршәашагъ уазхәыңи ухата...

– Ҳхы раҳтап зугаҳәуеи устәҥьа тариала,
Хусқәа шыхәмаргам сзымдыруеи, саб?..
Уи иажәа даҥыҥлоит иаразнак Базала:
– Зеггы ирызу ҳәа ауп иуасхәо ҳасаб.

Иуасхәом: «Амҥа уанымлан, иуҥаҳап»,
Дхаттам ахатца, амҥа иацәшәаз.
Уерутом иуҥылаз, уа унапқәа раҳан,
Урҥылап ҳәа сыҥоуп, дад, хатцатас...

Иҥалом цәҥьа-мыцәҥьак рыхәшәадуа анымшо,
Ахәа илхо шәыбжъара ибжъахаз.
Ишнеиуа, ироуа цъыршьоит ахыбжа,
Ҥироуп, цсахроуп, ҥироуп ирзынхаз.

Анаҳь акә, араҳь акә, иашьтоушәа аиаша,
Иахьыҥазаалакгы идыршоит атәы.
Ишәыламзааит убас шьоук рҥеырҥашьан,
Шәимҥиааит убас, дад, азәы.

– Иухәо закәызеи, мчыла ҳайдкылам,
Ҳа ҳаҳь инеиуеит иқәҥарц зтәххаз.
Мап ҳцәызкуаггы ҳнеин ҳаиҥагылом,
Азә дагхар, ак ахьуа ҳәа иҥам «Қьараз».

– Убри азәк иҥхастеитәыр илшоит ихала
Шәусқәа, риашашьа рмоуа зынза...
Артқәа зегь зысхәо, дадхеит, уахала,
Ҧаҥхьа уцахуазар акәхап шыжьзә,

Ацәҥьара зуз иеипш, атцх лашьца уеалак...
Са сажәит, сажәзеит, анцәиныс.
Анышә соуҥар сҥахуп унапала,
Уҥәышыз, уҥәыш, зегь улаҥш рхыз...

Иудыруаз, Қәыцмахан иеицшу макъаназ
Даара ишәартоуп, дад, Арушъан.
Шәыржъарц иафуп, игылоушәа аганахъ,
Излазбо, уаф дахәом макъаназ рцан.

Иаафует са сфынза: иахъавоу имақарует,
Қәыцмахан, уи ақәыцма, иашьцәеи иареи.
– Рхатцагәы рымкьоуп, баша ибарбарует,
Рәырбабара абакоу, агәыткәа иагахъеит.

– Еитасхәоит, умфашъан,
ихъатшәа шәдырбазаргъ,
Цәгъа дырны, макъана бзиа рызуам.
– Ирымам напкъарта, рзиас табазар,
Изфәу зегъ башоуп, иауам, саб, иауам.

Ицо раамтахъ рыпсы зегъ хазааит,
Аха, ирбароуп,
иацоуп уи аамта алагәым.
Мацгъы хачхама, хәхънаргаз азхазааит,
Хамфәқәа еицыртуеит, шыта хәилахәым.

– Иқәцуа, зусқәа есааира изцакәало,
Иацъал анааиуагъ ацәгъара ихуп.
Уишато хәа дыкәм усқан акала...
Угәоуеанызар еснагъ иатахуп.

Урт, Қәыцмаханраа, – дцәажәоит Базала, –
Ааигәатцәкәа исымбац хәтала рхабар,
Уамак рымхасабуа изтәашам пшьаала,
Дрыман идәықәуп хәа сархәоит фицарк.

Уи ифызоу рнапала акәхап ацәгъара шыруа,
Бзиараз дрыцым, иуасхәо хатца...

Уфызцаагь ироухээр, иазхэыцып, ирдыруаз,
Шәүскәа пхастартәыр шалшо маза...

Җымтран пытрак, ихэыцуан хазы-хаз,
Итааза раҗхьа иакын ақәачаб.
Издыруада, рхэыцра имтанарсын, иахьыҕаз,
Пшьаала даацәажәеит нас җаҗхьа аб:

– Ашәартәкәа ырыгхом, ырыцлоит, хәарада,
Угәүеанызар еснагь иаҗахуп...
Қәыңьмахан... иашьцәа... – Арт ас уахада
Аб иҗамхац, уахала имыцхәуп.

Иидыруа акәу, уи җеак иаҳама,
Дыкны дагозшәа ибейтеи ашәа.
Урт аныхтәкәа Арушьан уажә ибама,
Базала ддыршәәзаап, уамак рурашәа.

Адәы днықәлеит, алашьцара иҗеалак,
Ашны изыңшыз хәычи дуи зегь баны.
Дықәңа-қәсуа анаара дылталан,
Арушьан ақыҗа далцит аашоны.

Еидарак датқан, уи иаҳа иласхазшәа
Ихы ибейт, данынаскьа Арушьан.
Даатғылон, ишьтахь ак иаҳазшәа,
Нас җаҗхьа имҗахь дыццакуан.

Дгәартар ҕалом –
Иалшоит ишьҗа ихылар,

Шьоукы ирызхап ихабар рахар,
Урт ыцаап хәә шәыкоума уахыла,
Акатақәә рхап уи дағашәарц.

Дызныз амға ган аккара илган,
Ғаха-ғымтран аңсабара иахатәаз.
Ишьапышьтыбжықәә рхала абна илгон,
Икәмызт ға шытыбжык, иуахауаз.

«Уабанзаци, иуқатәо ҳа ҳаума?»
Дқалахт шьоук рыбжыы иахауашәә.
Баша бжьюма? Акатақәә ҳаума?
Иагирхеит маң-маң иныкәашәә.

Тынчран ғаңхәә иқаз, ғаха-ғымтран,
Илгомызт абна ңара ачыт.
Аха агәра абоугари кәыкәмдрак,
Абас аусқәә аншәартюу зегь рғы,

Иеибәтиуа адәы ианықәу иқьалан
Ғыңыа аишьцәә, анык илыхшаз.
«Зегьы ирымоуп иахәә гәалак-гәалак,
Згәы каршәны дарбану инхаз?

Азәы игәала цәыригоит ихала,
Азәы игәала игәатқан ицәәхуп.
Ҳанбақало тынч зегь ҳаидынхало?
Иахәә зегьы ихалыхәхәо мығуп...

Рхы ззанырқьо рбацәом шьоук агәашәә,
Аха усгьы азыблара иатәуп.
Сара бзиа издыруеит сзыргәашаз,
Сара бзиа издыруеит шыта иутәу.

Аус иахәом адыжәхәа агәы атасра,
Ахырқәақәара акапеи кылтәа иаңсам.
Игәхыршәагоуп иахәа иавоу аатра,
Игәхыршәагоуп иңсым, иагыбзам.

Избаанза хәа аусқәа зеиңшрахаша,
Аңхара зәәтан аеҳәа иеҳәахаз,
Дадгыло икалома бзантцы аиаша,
Уиқәгәыгуа дкалома уи нас-нас?!

Агәымхара җаңхәа ахы ианҗаха,
Аңсы ааивганы ашыта анаҗа,
Хара хус акраамта нас уабахәо,
Ухы узлахәо иузбари иаха?

Иабааугари узмырбзазо узлариааиуа,
Амч узтода наҗ иурхәашарц?!
Уажәы ишароуп, мразароуп иахзааиуа,
Икаҗәҗкәазар знымзар-зны иҳазшарц...»

Дцоит Арушьан абас дынкахәыцуа,
Имҗа иркәаҗырц дылхоит зны ажәырт.
Усс имам дахытахо, дахызуа,
Усс имам уи иахәа дыңсыр,

Аха игәтыхоу: дара ртәы иагароуп,
Иңсыда-инхада рхәароуп, ианцасы.
«Шәнеибац, шәнеибац» хәа игароуп,
Игәырхатцагоу уи ашәа лассы!

Акы еибыхәо ишааиуаз, азы иаарын,
Ргәырҗанзамкәа даарҗаҗаит Арушьан.

Инеихәаңшын Қәыңьмахан афицари,
Иааиҕагылеит рҕыңьагы ааскян.

Рыбз рыхәлашәан ңытрак ус игылан,
Рлакта рыцәгъан, дкылкаа изыңшын.
Иаргы ҕымткәа дыңшуан иҕынкылан,
Аха иныңшыртә уеизгы деилашын.

– Ужәәа ҕкьазшәа збоит сара аргама! –
Қәыңьмахан дцәажәо иҕааихеит гәоу-гәоу. –
Феида узаныхрым хәа сыҕоуп ари амәа,
Уахкылнаго удыруоу, иудыруоу иахьгоу?

– Уцхыраара саҳәом, скьалазшәа убазаргъ,
Схала сазкылсып хәа сыҕоуп мәакы... –
Дцәажәоит ңшәала, иңсахы еибакуазаргъ,
Наҕ инаивсыр... Уи даҳәом ҕаакы.

Ихәар иаңсамшәа, аха ихәарц иҕахызшәа,
Арушьан дахьгылаз даазхәыцит акы:
«Сара издыруеит угәы уахаңызжәо,
Сара издыруеит иузеиңшым ҕаакы:

Уекажьуа Цақәа лымариа уашьтан,
Ғынла, уахынла улыниарц уҕахын.
Бзиабаразма уҕызгалоз шәашта?
Уара узышьтацәкьаз усқан ҕаакын...

Иамуит, даҕамлеит, аңхәызба длашәымызт,
Баша иургылон ана-ара ашьацхәа.
Уаапкны уқәын, зынза уеихашәымыз,
Ианудыр ашьтахь сара дышсызхәаз.

Уи санаужьыр улшом, хәарада,
Цқьа уназхәыцыр, са исымам авба.

Җак хабжамзар уареи сареи уиада,
Абраҗа иҗахцәар аует атыхәтәа...

Ма иузхымго, абри акәзар иугәалоу,
Зны иуцәызгеит, суиааин, атарчеи...
Игәнумган изгәалашәо маҗәуп иахьала,
Уи аха змада, имҗасит, ицеит.

«Къараз» сахьалоу мацара гәйпжәаган
Иуоузар, иуоуит, унеила, ичхала...»
Қәыцьмахан дахьылаз диеипшын ахага,
Иблақәа ирхәон: «Ала, уара ала!»

Афицаргы иаргы цшуан рҗырбабан,
Цхьаҗа шыҗак җаитцар рмурашәа.
– Уағәра уҗыцҗан уздәықәлазеи, баба?! –
Дцааит Қәыцьмахан иаразнак, иаахжәа. –

Уара уоума нас, җамҗақәа кызарц,
Ажәырт илхо, иавоу аган?
Хтыпқәа җацсахырц даара иуҗахызар,
Угәы уажьеит, ух даара агәра умган!

Уа иуеипшу шәоума аҗәтәра хәа иааиуа
Иалачарц иҗоу, җанхарагь ззынхо?
Дызбанда уара аччиатцәҗа узиаиуа,
Заҗьал аанза унапала иҗахо!

– Ибзиоуп, ибзиа, ишәхәаша шәхәазар,
Амҗа сышәтанда, мацк сыццакуеит.
– Амҗа иахтанда!.. Уҗыззукри, иҗамуазар? –
Аҗыҗагы ахьылоу еицҗакшәа ицаауеит.

– Шәыхәмаруазар акәхап, саргы ахәмаршыа здыруеит,
Аха уи аха җамам, шәызҗугь аҗахым.

– Уңшы, уара,
иаххәо хәмаргоушәа иныруеит,
Игәы ғацъара икоуп. Хара хагыхым.

Уа уакәзамыз, цымхеит, харахә ирыцыз,
Уара уакәзамыз хаматц зулоз?!
Уара иуахтәз афызахт иахцәызыз,
Иухашту уцабаапса уман уанцоз?

– Уи сара стәакәын, иаусышәтах малахәа,
Еимаада-еимсыда, сцабаала исырхаит.
Сара истәым сыекажъны сагъахәом,
Ишәыхәозгы мамзар ирхәаз шәахаит!

– Уерыдкыл, амарца, ирыцхау, инанамгоу,
Шәцәытцхала иахъа хәлаанза афаса.
– Мамзар, иңсыша, шәышқа хәитамго!
– Алыцәха реиңш шәеицыз шәеицрыцсса!

– Илоугы ддыруп, иуафугы дырдыруеит.
– Алахәоуп иухәо, Анцәа хзырша!..
Кәыцмахан икама ағы аацырцыруеит:
– Уштыын иахъанзагы, – дхәаауеит, –
алахша!..

Акъаха дахымзеит итицааз акама,
Ацыкъхәа дхыст уа афицар.
Деицаеит Арушьангы иаразнак аганахъ,
Игәеитеит ишамуаз ара ашъа мкатәр.

Акы еибырхәо иабакоу шыта ажәала,
Ицәажәо абцар нак-аак еилнаргап.
Дарбаншь изымцо арантәи еибгала?
Арака азә идгылгы ижәфангы бгап.

Аха измада уртқәа рызхәыцха!
Дхыст Арушьангы, иенавак тлакы.
Афицар дхыдыџр длыштакшеит ҕыцха,
Изымхәеит, изымуит уахагь акы.

– Уишьит алахша, уишьит!.. – деилагазшәа,
Абар, Қәыцьмахан афицар днеихаххит.
«Хшеилгара здыруан, ианырмух, абасшәа»,–
Арушьан игәаҕуаз ишқа днаңшит.

«Изхарада ахара, ҕымраа, изывбада?
Шәцанда ҕшыаала шәымџа шәшаныз!
Дыҕам хәа ихәхәо иааилоз иахьадагь,
Шәџашеит даара, ҕакын шәыззыңшыз.

Дгьылгы жәџангы шахәтуп, исхарам,
Исхарам, исхара, ҕым, афицар...»
Абна иеәтан ддәықәлеит ихала,
Дцоит деиханы, иалшоит ихьзар...

Ишьтоу ҕыишьоит иткәыцәаан аҕама,
Ихьзо ҕыишьоит мамзаргь ахы.
Иаргы еибгалатцәкьа дзымцеит, убама:
Акыр днаскьахьан еиңш, игәеиҕеит дышхәыз.

Иарма напы имыхәо ицрамыз,
Изгәамтазакәа ашәа дархәашеит.
Аха днымгылт, амџа дықәын, царамыз,
Днаргон макьана уи имчи илшеи.

Исасцәамызт ипҗеибатца ашҗа иҗалаз,
Изакеҗәаз убон, знык унарзыпшыр.
Аха ддәылҗьан днарпыххылт Базала,
Ирықәйтцарц иҗахызшәа урт хатыр,

Иахантәарак дырзыпшызшәа арт аеуаа,
Уажә ианиба, дгәыргъазшәа цәгъаза.
Нас даатгылт дақәымшәазо ииуа,
Иихәогъ уаха иҗамшәо, дҗаббаза...

Иеағәра дахо,
Дааины иапхъа дгылан
Уи ақәыцъма – Қәыцъмахан ихаҗа.
Дҗеыжәихрашәа иаразнак иеышькыл нкылан,
Дааитцагылт, дагынҗапшит илақҗа.

– Укоума, Базала?! – ашәыта иҗалан,
Дҗцаауеит иара, дангылашәа ишькыл.
– Сыкоуп, дадраа... – аарлаҳәа Базала
Аҗак җаитцоит, шыцәгъароугъы дыр.

– Укоу цъумшьан, уалгеит, аҗахмада,
Иахьацәҗьа ианахамба уҗа ихабар!
Уҗынаха пшьаала абас ажәада,
Иахҗахуп иахьацәҗьа дахурбар.

Дҗкаларым уа уеипш дахьыкоу здырша,
Дхамбар замуа, ишамуагъ еилыргеи:
Уи уҗа бзиахә – Арушьан-ацәыршаф,
Сысас дахь ахызатә даиргеит.

– Ишца, дад?! – ицэымыгхеит аҫахмада, –
Еимакыс ироузеи, дзыхиркьеи?
– Ёакы сашьтам убри аилкаара ада, –
Қэыцмахан иҫамчгы ашырхәа инаикьеит.

– Дишьыз цыишьоит баша-машак,
Ианахарагь цыишьоит уи абас.
Хара изцо цыушьоит уаргы баша,
Лассы иҫашәоит «Қыараз» амацәаз... –

Қэыцмахан уа, иблақәа амца рхылан,
Иажәа далго ҫааитит: – Хәумырцшын! –
Базала цытрак дҫахахазшәа дгылан,
Нас даацәажәеит цшыаала, днарҫацшын:

– Мыц сымхәац сара сааизар, иашан,
Исыкыашьуам иахьагь, дадраа, сыҫсаҫа...
Сыгәра жәгозар, ишьта шәхылар, башоуп,
Дахьыкоу издыруам аҫстаа ихаҫа...

Излаздырри аҫны итәоу тахмадак?..
– Иудыруа зегь шухасырштүа хаҫа!
– Ёак сызхәыцуам, исызшәахәом исхәаз ада,
Инықкны наҫ ишәсозаргы сҫаҫа...

– Уи аҫны унхом, Базала, цымхеит,
Излазбо, ухы уҫахым рацәак.
Иахьа уалгоит, иахьарнахыс узнымхеит,
Аиаша анумхәа. – Аха, сыхәда хҫәә!

– Иумуазар, ухәдагь хысҫәап, усызшаҫом,
Аха уаанза амбатә усырбап!.. –
Аҫамчы ихкьеит дшазыцшымыз аҫахмада,
Аха имапын усгы иара имап.

– Амца ашәыркы!
Ижәга зегь ыкәыццышәаан! –
Қәыцьмахан ириҗеит ицыз адҗа.
Дшааңшуаз гәеитан Цақәа наӗ ахышә ахытә,
Қақхәа җааитит, ибжыы җацаза:

– Шәаангыл! Иаҗахым! Ақәацәажә гылаз,
Җцар җаиҗаап, җахьзап уи аус...
Уара амхәыц, мыш-мыждатқәа уҗасыргылап,
Җақхәа угылан, цшәаала унаҗаңыс!..

Иеанааирхха, инаицәхасит уа Базала,
Қақхәа аӗкәәхәа аҗамчы наихкьеит.
Дшыҗалаз зызхәода Цақәа ажәала,
Иара убасҗан артәаа аатлыргейт...

Ахахә дукәа рбылгьо,
Агәгәәхәа еижәылан,
Аңақәа хыла ирысуа, ихәашьза,
Азиас еилагьежьюа, агыгцәа ргылан,
Аиәхаа җырцәажәо, ицоит аекынҗа.

Аихац иҗаркызшәа ижәымлоз иахьадагь,
Аха иахьак ицәгьазоуп ахыңша.
Иазымцәахуа гәалак амоуп, хәарада,
Ацәқәырҗа шлақәа ағозар абас ирхәаша.

Уи абжьада бжыы ыҗам маҗьаназ,
Игылан иңшуп адунеи җаҗаха.
Ажәәан икыдуп амза мағанан,
Идырхуазшәа адгьыл аусқәа, уаха.

Ағаақәа ацәа ишалаз мацара,
Инымасит атх шытыбжыда, иууаза.
Ашамтаз ашәа иарфыхт ацсабара,
Игон уи, ирхәозшәа инытцак маза.

«Шәнеибац, шәнеибац» хәа
Ишьтыцуан нас ашәа,
Аиохаа дукәа рфыхо ирыбжъан.
Азин инатозма уи ашәа дыгәжәажәар,
Хәыцрала, гәтыхала итәыз Арушьан.

Рыгәкәа хытхытуа, рыгекәа кырккыруа,
Арпар зи-мцеи ирцәымшәо, еилыхха,
Агәаақәа иртысуа, акәарақәа ирыруа,
Иахънеиуа ағаақәа цшуп, ишанхан.

Хәык даакәгылт иара убаскан Цақәа,
Днатцпшит ажәван. Икан еихыкка.
Атх зегь лхылган дмыцәазакәа,
Амәа дықәын уи лыпшшәы лхыгга.

Лыцсы ааивылгап, иашан, уаха лылам,
Лчаанылкылт мацк абрака, ахәафы.
Дгылан фымткәа, дадырсызшәа дгылан,
Сахьақәак еилагъежъуан уи лхафы.

«Пхыз избама ма аргама избама?» –
Лхы дазтаауа дгылан хамтакты.
Лкасы кьо ацша иасуаз иаман,
Иагарц атахызшәха илыхцааны.

Ус, даашьтнахт
Зфаазхаз ашәа иаразнак,

Ихарамкәә «шәнеибац, шәнеибац» хәа гон.
Илдырт уи амѡа ишықәлаз Кыаразаа,
Ашәа иаҳа-иаҳа ишьтыцуа иааскьон.
1967

«СЫҚӘУП САРА АДГЬЫЛ»

1972

АУАҒЫ

Ухшыџи улаџши зхьымзо сакаран,
Сара сышътахъџа ашъышықасақәа нхеит.
Срылсны саауеит хәа сшафыз, сдыркаран,
Инымцәазоз амџа сышъхәақәа археит.

Ацәхәырақәа ирықәхеит абааш ду
цәыџџажәқәа,
Ашьхақәа ирықәхеит, еиқәжъакца, аихалых.
Аамтә зиааиуаз ириааиуан, иаражәуан,
Иафеит урт рыбжак, нақ адгьыл ианых.

Азы самгеит, салцуан сара амца,
Ацааи, аҫакари, амлеи сыриааи,
Сааит еибгала абранза, иахъанза,
Уатәтәи амшгьы са исымазарц сааит...

Ухшыџи улаџши зхьымзо сакаран,
Сара саџхъаџагъ ашъышықасақәа шыџоуп.
Ғыц џаџхъа сгарцызшәа збоит уажә агара,
Иахъа зегъы-зегъ сара сырхадоуп:

Акаршәрақәа – азыдареи амцеи ирзымгаз,
Ашьхақәа – ахаангьы зхы лазмырџәыц,
Арџашқәа – иџыхазоу сашәақәа сымдан,
Ахрақәа ирылџьо, ицдәазшәа арахәыц...

Са сырхадoup амшынқәа, аоканқәа,
Урт сшьамхақынза исзааиуа сыртоуп.
Икам снапы ахьымназо ганқәак,
Адгьылгы ажәфангы са сырхадoup.

Зегьы сырхықәхәо, ацстазаара ахы асто,
Сгылоуп, иац ааста иахьа исызҳаны.
Схуп, ашәышықәсқәа нақ-аақ еимаздо,
Ғабгара зқәым, акы змыхьзо цҳаны.
1969

Ашьхақәа ирхытны, аапын мра анцәыртц,
Асаркьеипш, амшын ду агәыштца аацырцырт.
Ахьзы рықәырша, ишьтан хара ахәқәа,
Азиасқәа леиуан, ирхылго агәгәа.

Абнақәа цәажәеит, абахчақәагь ґыхт,
Ашәапыцьяп гәырғьо иаагылт рыхқәа шытых.
Ажәфан – таца-хағы цқьа – ґырбон,
Арқашқәа рыцыпхьқәа ақәфқәа ирынқон.

Амра ашәахәа хаа адунеи иагәақхон,
Амра ашәахәа хаа есааира иқхон.
Ишәтуан ақсабара, еинылон аға...
Дгәырғьо инеихигеит хәычыкгы ишьаға.

Ихы агәра анига, дангыла игәағьы,
Дкаҳаргы, дгыло, уи дцон ахәахьы.
Илақта раз амра гәыбығза итаққон,
Иаргы дахьнеиуаз ахьхьахәа дыччон.

Дыччон иара иангы – илтэын адунеи,
Уи аразра, ақьиара лбан, рыгэра лгеит.
Дцеит, ишьтахька хьаас ак камта,
Аупшэыл хэыч, ашта дантыт, хараза.

Икалап уи, амра хааза ишихацхо,
Иибо, иңыло, дызпыло игэацхо,
Амѡа дызнылаз лакэк ахь дагар,
Аха ихьзеит уи нас-насшэа аҫакар.

Нас-насшэа
Уадаѡра-шэк цэыртт еицрыхэхэа,
Дацазшэа ибон уи зныхгы аухэа.
Абнара дылазшэа, дылхо ажэырт,
Амағқэа, ақэыцқэа ирҫахымызт дрышьтыр...

Ааңына цон, аңхына цон,
Цыара ақэа,
Цыара асы,
Цыара акырцх наихьзон.
Башаза амѡа ишаным агэра згаз,
Дыруан азиас, ацҫа ахьтабгаз.

Ишьтахька ддэықэлар хьымзгыс иңхьазо,
Имчқэа изымхар хэа дшэахуа дахьцо,
Амѡа дықэын ианыхэлос, ианшоз,
Мачк уареи сареи хэаста зылшоз.

Дышгэакуаз, амѡа дшықэыз деихо,
Ианалага азына хьшэашэа ааигэахо,
Ибеит уи: аңхара изхомызт зынза,
Иуаѡышлара иңылон, цэгьашэа алахь еикэҫа.

Ааи, дышлахьан уи, имчгы каңсан,
Аха игэатқан икан, икан, ибзан

Ааңны мышк, амға дықәтц, икаңхоз,
Аамта ссирк, даара ихы анигәаңхоз.

Дыңшын, еиҫа амра ашәахәа хаа аацәырцт,
Асаркьеиңш, амшын ду агәышҫа аацырцырт.
Ишәтуан аңсабара, еиңылон аға...
Инеихигеит имаҫа хәыч, дгәыргъо, ишьаға.
1969

СЫҚӘУП САРА АДГЬЫЛ...

Сықәуп сара адгьыл – амра зхаңхо,
Угәы ҫызго, ушьҫызхуа, ухы угәазырпҫхо;
Ағағақәа, акаршәрақәа зегғы инархьығза,
Ағара ашәақәа ахьырхәо ихааза.

Сықәуп сара адгьыл – иахьыҫоу са сдац,
Иахьыҫоу са сҫашә, иахьтатоу ашьац,
Ашәтқәа рыффы хаа адунеи иахьахьзо,
Арғашқәа ҫрысны амшын ахь иахьцо.

Сықәуп сара адгьыл – иахьеиқәшәо ауаа,
Иахьеиңырҫуа ргәы иамуа-иауа,
Акатахәа еишьҫалан ашәҫәқәа ахьрыбжьоу,
Абзиабара иаша еснағ иахьыңшьоу.

Сықәуп сара адгьыл – иаазагоу, иану,
Ауаатәығса иргароу, ирынхартоу, ирығону,
Урт амғақәа ахьрымоу, иахьрымам, иахьжьоу,
Иеиғызцәан иахьеицу, асал ахьрыбжьоу.

Сықәуп сара адгьыл – насыңдара згым,
Сықәуп сара адгьыл – зағара зғакым,

Имлашыа, иҗәжәкуа, ихәу, ишабоу,
Шьала ирҗсаау, лағырзыла икәабоу.

Сықәуп сара адгьыл – ашәақықәа ахьытҕьо,
Сықәуп сара адгьыл – амца зыхҕьо,
Сахьыччо, сахьтәуо, сахьрыцхау, сахьшәо,
Зны амра ахьыло, зны амза ахьташәо.

Сықәуп сара адгьыл – згәы дара инырхоу,
Ғәыла, җсыла, ауаа рыла ирҗхоу,
Дызгым гәымха, дызмымтәо разы,
Рыҗсы ахьтибахуа, иахьеилоу рыҗсы.

Сықәуп сара адгьыл – амра зхаҗхо,
Зны угәы казыжьуа, зны ухы угәазырҗхо...
Уи санықәтцуа, сыҗсы ықәхошәа збоит,
Уи санықәтцуа, сыбжыы насыргоит:

Иҗабуп, адгьыл сатҗеины сызшаз,
Уи злаҕоу зегьы-зегь хәтала исзырбаз,
Аҗсҗазаара ахаара агьама сзыркыз!
Иҗабуп ааҗын мышк саҗны сахьыз!
1969

АМЦА

Дышҗеигәырҕьеи ауаф раҗхьаза амца!..
Абна дылан. Дыҗхьон ахаҗаҕы.
Амра җашәар, иханы икыдын амза,
Иара иеипш, иҗәышза ахаҕы.

Асы бымбыл ихырҕьаҕьа дшылаз,
Ишьапқәа җеит. Игәы аҗаа җашәхьан.

Акәара деитцасуа абна дшылаз,
Егыгзамызт, имра ташәахьан.

Аха ихъзеит, ихъзеит иара амца!
Сасрыкәа иҗеитцаз аетцәа жжаза,
Иахьынкаҳаз, бахәапшь ҳаракк амцан,
Аҳапы итаргалт амца лашаза...

Адәны атцаа иарҗафуан зны баапсыла,
Зны асы леиуан, зны аҗша шәышәуан.
Ақыд дуқәа еиҗажьны, илахагылан,
Ахәатахәа ауаа акәац рыжәуан.

Атцеи драазон, амца пҳара игмырхакәа,
Ихә-ипҳь наиртон ирпҳаны.
Ахәышҗаара амца еиқәын имыцәазакәа,
Арыцҳара, агәақра иағаны.

Ус ишнеиуаз, амца еимырда-еимырдо,
Азқәа ирыруа, ахәқәа ирхытцауа ицеит.
Агәыла-азла амца ҳәа еиқәҗыртуа,
Кәызтҳак-кәызтҳаук зегьы инарыхъзеит.

Агәырҗьараҗ ирымамызт мцада псыхәа,
Агәырџа ахьықаз иххаза амца еиқәын.
Псҗазааран амца, амца ныҳәан,
Ауаатәыџса амца цәҗьа ирҗахын.

Изықалазеи, нас,
Иахьа амца шәартан?!
Дарбан гәымхоу раҗхьа гәагла итәыз, –
Згәыла инхара амца қьоуқьад иатан,
Атцх лашьцара зәалак зыҗезырпсыз?

Амца дэықәлеит нас, о, аибашьра амца!..
Атыхәтәан – ха ҳабацәа злахәыз,
Еибгала иалцыз ргәы иабоит иахьанзагь,
Уафы измырцәо, инхазшәа ишакыз.

Имцааит, амарҗа,
Ауаа идырҗиаз зегь ццышәха!
Амца рцәытҗьар, иатцасп аҗша җы.
Адгьыл кәымпыл баша ишьтоу нышәхап!
Хынхәышья ыҗам, насгьы, ахаҗахьы.
1971

САРА СДУНЕИ

Хамтак еицш,
Адуinei зегь сырҗеит сара.
Ааҗын мшы ссирзак иакәшәеит сира.
Адгьыл шәтуан,
Ажәфан ааҗшуан еихыкка,
Исдырбеит адуinei, иагьсархәеит: «Ига,

Иумаз назаза: архақәа, адәқәа,
Азиасқәа, арфашқәа, абнақәа, ахәқәа,
Угәы каршәны, ураҳатны, умшәо,
Улаиа унеины ашьац қашәқашәо;

Ицқьаз ухы-угәы, ублақәа хтыз,
Амшын дуқәа урыр, ахрақәа урҗыс.
Уцкәынра амтәыжәфақәа унаҗо уеырба,
Аҗстазаара ба, уафцасгьы уеарба...»

Сышьтнахит аҗстазаара, амшын ацәкәырҗеицш,
Сыхнахит аҗстазаара, иссирхеит са сҗеицш.

Афы сашьызшәә, игъежьюеит сыблахатц,
Сылаиоит, снейны, сеитцыхны ашыац.

Сгәырғьоит – икаххаа амра ахькапхо,
Сгәырғьоит – сааигәара быбла ахътыпхо.
Сгәырғьоит – сахьыкоу, сахьрылоу зегьы,
Иахьыспыло сара ассирқәа зқы.

Аиаша сыхьчарцаз, сжәыло хаха,
Мѡақы сангылоуп, абар, сеилыхха.
Адунеи ду сахәтакуп, сатцеиуп, сатәуп,
Бзиабарала схы-сгәы зегьы тәуп.

Сҫара агәырғьара ахәаакәа ирхытц.
Иахьа уи сара иснаҫоит мыч ҫыцк.
Иссиру сдунеи, сыпсы зыҫхәароу,
Акоуп сызлаухәо: сыпсҫазаара роу!
1969

АБРИ АСААТ АЗЫ

Абри асаат азы,
Иеивагъежьюа, иеинаалан,
Са исахәам чаракаҫ ыыҫьа кәашоит.
Ихалоит нас ашәа,
«Шьардаамҫа» халоит,
Агәқәа тгәырғьоит, ахаҫқәа лашоит.

Абри асаат азы,
Иеидзытыло, иеидгылоуп
ҫа ыыҫьа, уафы иахьымбо, рҫеыпхьак.
Егьрымам –
Хыбрас ажәѡан рхагылоуп.

Зегь рымоуп –
Иеипыршээр ртахым урт шыафак.

Абри асаат азы,
Иара абри ашәымтаз,
Игәытшыаагаз,
Ахәхәабжь нарықәшит ахәқәа.
Ажәак ихәарц итахын уи ипсымтаз,
Аха инаивахаит ахатца инапқәа.

Шьоук еилалоит,
Имааибыт – шьоук еилыцуеит,
Апстазаара асцена гьежьюеит уамашәа.
Шьоук рымға инангылоит,
Шьоук рымға ианыцуеит,
Шьоук жәылоит гәышпыла,
Иагоит шьоук ашәа!

Абри асаат азы,
Ихалеит цәғанцәы́ка
Ишәартоу, абомбақәа назго ҳаирпланк.
Уи иақәтәоу
Издыруам, хәашабга, афны́ка
Дхынхәраны дшы́кам, дшалазуа жәғангә.

Абри асаат азы,
Ан рыцхак, дыгәжәажәо,
Лпазатә дылцәыршыны афны даафнахоит.
Диит цъара атцеигы.
Афхаа тырцәажәо,
Гәырҕаеҳәашак иафызан ахысбыжь наскьоит.

Абри асаат азы,
Ибоит азә хапсыра,

Азә изатәра шыафәршә ихьнагзоит...
Иахагьежьюеит адунеи ду алыра,
Аңстазаарагь шцац еиңш ицоит.
1970

КӘЫДРЫ АЦҖА САННЫҚӘЛО...

Кәыдры ацҖа саннықәло, инытдак,
Сара бжык саҗауеит есымша:
«Уабакоу, уабацои еснагь уццакы-ццак,
Саха зумоузеи, утра уаныхшә?..

Иугәаларшә, зны чкәынцәк урыцны,
Раңхьа зталара угәырғьо уанаааз.
Сымқан уқәымлеит краамта ушәа-зызо,
Аха сзы хьшәашәа ухьысит, о, нас.

Са сҗоуп азсашьа ахьутцаз, иудыруеит,
Аңхынра шааилак – уқәңа-қәсуа уаауан.
Уталон, утыцуан, сзы хьшәашәа уруан,
Аңслымзрағь, амра уеатан, уиан.

Нас, иабагеи урт ачкәынцәа иуцыз,
Иарбан даргьы уаргьы шәгәы сыхзыршәаз?
Ах, издыруанда усгьы шәахьызыз,
Абас шәызкыз, шәахьагаз, шәынзырхаз?

Унхама урт ачкәынцәа рааигәара ушгылаз?
Шәыҗоума, пәсеипш, шәыгәра еибаго?
Сара смачшьан, мшынума узхылаз?
Иабыкәу уи амҗа узну уахьаго?
Са сухаштзар, иухаштит, иухаштит
Ухәычра аңхыз-хаа, ушьтахька инхаз.

Иухаштит уѡуа уантаз шәара шәашта,
Иухаштит аамта, атәы уанахаз.

Са сухаштзар, исхамыштыц хәа аума
Иухәо, ухәыци, узаазаз атаацәа?!
Са сухаштзар, иухыт, цым, аума,
Иуанаижьрым, идыр уи, Анцәа...»

Кәыдры абас аеыпныхәакәа снатан,
Саннышьтало, – изыхъозеи, ишәхәа, –
Пхызла савоушәа збоит сара еимаада,
Сыѡуа, сыѡуа, сыѡуа ацшахәа.
1968

СНЕИУЕИТ АШЬАЦ ТАТА СЫЛАЛАН

I

Адуinei зегь аҕ сыкоушәа сымала,
Аха уи гәнымго, исгәаҕхо,
Снеиуеит ашьац тата сылалан,
Амра ашәахәа хаа сҕаҕхо.

Сымѡа хра цәгъак иаҕыган,
Уи ахра саҕысхьеит, саҕыс.
Снеиуеит схы шытыхны, сгәы тыган,
Амцәыжәѡақәа снатан мыч ҕыцк.

Сатцапшуеит ажәѡан гәы-казказ,
Ицқьоуп уи саби́к ихы-иҕеи́пш.
«Абри ажәѡан атқака ука́зас,
Иссирхааит абра́ка уа уҕеи́пш?» –

Сгәы иснаҗоит исархәошәа абасгы,
Са сызтаху зегь еицҗак.
Са сгәырҗоит, абра иаанагазгы,
Абраҗа иҗаздо җеа шыҗак.

Адунеи зегь аҗ сыкоушәа сымала,
Аха уи гәнымго, исгәаҗхо,
Снеиуеит ашыац тата сылалан,
Амра ашәахәа хаа сҗаҗхо.

II

Ааигәатцәҗыа сҗамлац схы сгәы аҗәны,
Слахҗыхза, сычча-ччо абас.
Избоит аҗсабара зегь лакәны,
Избоит сара уи аҗәны сзаазаз.

Җы-цъбарак иеицшны саҗыхәоит
Ари ашыха җауа цҗаза.
Сааҗсара схаштуеит, сыцаазшәа сҗыхоит,
Снеиуеит, аа, сгәашьамх царза.

Уажә убас еихыккоуп сдунеи зегь –
Иччоит аҗсабара ахаҗа.
Арантә исбартам иахьеисуа, иахьеисо,
Исхаштит, сҗамлацшәа рыгәҗа...

Сгәы иснаҗоит инхазшәа иказказуа
Ари ажәфан, ихымлошәа цҗак.
Иҗамшәа уаҗа сгәы иасуа,
Иҗацоушәа зеггы-зегь рҗак.

Адггыл уаҗ дықәымшәа ишыыцуа,
Дыҗамшәа шыҗа ахәа жжуа.

(Агəымхара ома зегь ахытѳуан,
Ииазаахт, ицсыхт, уи маацшуа.)

Гəыразроуп дгьыли жəфани рыбжьара,
Уи акəхап сказтаз сеилыхха.
Ацсабара зегь иамоуп ацшьара,
Саргы дсымахым, иашан, аға.
1968

АШЬХА ҚЫТА ХƏЫЧ ИАЛЦЫЗ...

Ашьха қыта хəыч иалцыз,
Уи иаазахьаз, нас иуаѳ духаз ица, –
Иара убри ашьха қытаѳ ииз ахəычы, –
Ақалақь ду далазит, агəыр еицш...

Дхарахацшуа
Амѳақəа днарнылон,
Дынтгыла-аатгыло, афишақəа дрыцхьо,
Ахан дуқəа дрытацшуа дцон,
Ханқəоушəа акəымкəа, хракəоушəагь ибон.

Ауаа ршыкь-бжьы краамта
Арѳашқəа иршыкь-бжьны иахауан.
Афонтанқəа игəаладыршəон
Иибахьаз азтаѳеақəа.

Ацса-цла кахəхəақəа игəаладыршəон
Ашə-цла ѳьантазқəа шшəыр-шшəырза.
Ишиахац иахауан
Ашьха қыта абызшəа...
Ахəычы дцон,
Амѳақəа ааихытəтəо,

Ахәычы дцон,
Амѡа дахьанылаз ихаштны,
Изымдырзо уи ахьынцѡо.
Амузеикѡа данрыѡналоз дрыѡнахон,
Злиустракѡа цырцыруз атеатркѡа игѡаѡхон.
Ахәычы дцон...
Дарпысны дахьаакылсыз атып аѡы,
Ахракѡа ызын, ахан дукѡа нхеит.
Арѡашкѡа ршыкь-бжыы гомызт ааигѡа.
Афонтанкѡа игѡаладыршѡомызт
Иибахьаз азтәѡеакѡа.
Апса-цла кахәхәакѡа игѡаладыршѡомызт
Ашә-цла къантазкѡа шшәыр-шшәырза.
Аеа-цәан урт зегь ирхаз,
Ѣа дунеин уи дызлапшуаз,
Иахауаз ѡа бызшәан,
Аха ибомызт уи уамашәа...
Дцон ауаа рыжәпара далалан,
Ақалакъ амѡакѡа дырныланы дцон.

Абас дышцоз мацара,
Ашьха қыта хәыч иалцыз,
Уи иаазахьаз, нас иуаѡ духаз иѡа,
Ақалакъ ду далазит, агәыр еипш...
1968

Ажәѡан сатѡапшуеит, иахьада исымбацшәа,
Хәыцра хьантѡушәа, цстхәакѡакгы злачза,
Аѡша иагаз аѡызцәа ирцәынхазшәа,
Ашьхарахь аарла инаскъон, иббаза.

Ажәѡан сатцаѡшуеит, исхаштны зегъы-зегъ,
Исхаштны сахъыѡаз, сзызцаз, сахъаауаз.
Сгәы сѡахәыцуа, сылақәа хызѡеит,
Уи акәхеит, игәастеит сымѡарсны сшагаз

Схәыцра, амѡәыжәѡа мчыдақәа срыѡцак,
Дәык ахъ. Шәѡыла маѡара уи қәѡан.
Ажәѡан сатцаѡшуа, сиан сара схы ықәѡа,
Амра ашәахәақәа хаан, ихаазан.

Псѡѡхәа ыѡѡқәак ирхын сара сылаѡш,
Иласын урѡ, аѡша исѡәагон.
Хчыѡәѡьюшәа, ашъаѡ тата схы ылан,
Сханы ажәѡан зынзаск еихыккон.

Цѡакыра сымамкәа, сыѡшыммкәа,
исзыѡшыммкәа,
Ус сагымхо, сиан сынѡәаха.
Сиан иахътынчзаз, чыѡ быжъ ахымгоз,
Сгәы икыѡло ашәѡѡқәа рыфѡы хаа хәшаха...

Иахъа ажәѡан иатцаѡшуа агылаха змаѡа,
Аиара акәым. Уи саамѡа цахъеит.
Сахәланаршәын зны иѡуѡәамыз уаѡак,
Аѡнқәа срыѡнахо, срыѡнахо, срыѡнахеит.

Сынѡәылѡѡ санамыхәа.
Зхы ѡырѡъаз акәѡчышь еиѡш,
Сгылоуп акраамѡа, ыымѡ, газѡѡас.
Акы сарѡысуеит,

Сарѡысуеит уажә, анышь еиѡш,
Иѡасѡоит шъаѡақәак сара, нас

Ажәѡан саттаңшуеит, иахьада исымбацшә,
Хәыцра хьантоушә, цстхәакәакгы злачза,
Аңша иагаз аѡызцәа ирцәынхазшә,
Ашьхарахь аарла инаскьоит, иббаза.
1969

Ачара чароуп –
Еихсыгыра амам ашә.
Адуinei зегь шҗеитәу аѡ-иашьыз!
Ашьамхы царуп,
Аҗара иалоу җнашәоит,
Икәашоит ара иеивагыҗьюа, ишьтхыс.

Тахмадакгы
Дкәашо дықәлеит, уимоу,
Арыжәтә илсзоу, дықәтцуам дааҗсаны.
Игәы җкәыноуп,
Дласуп, насыҗ имоуп,
Итагылан дыргашт уаха зны.

Ѣыҗьа, рылаҗш еикәшәан,
Мцакы рхысит,
Дхәыцыхәаҗшьха дҗкалеит лара нас.
Урт еизшазар,
Иеибагап, итҗызеи,
Ѣаҗхьа чарак хнахатәашт абас.

Уажә сзызхәыцуа –
Аҗареи аамта ацашьеи –
‘Еа дунеик ахь сырҗеит сышьтҗааны.
Уа акалашәа ишон,

Ихэлон, еиҗашон,
Уа зегь спылон ицшзаны, ихааны.

Уаҕа
Сҕара иснатон амч-алшара,
Иулымшо крыҕоушь хәа иҗаауан.
Уа мра җхаран,
Уа дуней лашаран,
Схы-сгәы тыга сымҗала саауан.

Нас, ицама,
Аамҗа җырны ицама?
Зәыр ижәбазар сыҗкәынра ахьагаз?
Ааигәазами,
Җаны, акыр җуама,
Җара җчара абас ианахатәаз?

Аамҗа җазаргь,
Сыҕам, уара, сыззан,
Стәом, идыр, сара уи гәынго.
Сҕара спылашт
Зынза аеырҕыцзан,
Са сыҗкәынҗәа ахәса анырзаазго!
1968

Ахьҗа уареиҗьны,
Җызада, җхарада
Унхазшәа анубоз, угәы уанагоз,
Улахь анеиҗәыиз,
Умшкәа анхаарадаз,
Угәаҕуа мацара атҗхкәа ануршоз,

Ухәыцуан:
«Ицап, ицап инасхысны
Агәактәәкрақәа, уаҳа исымбо.
Анасың соуп,
Сышнеиуа, уатәы зны,
Анасың мчыла иузаагом уқәңо...»
Утәан. Уңшын.
Акакала еишъталан,
Ашықәсқәа умбазакәа иуцәңон.
Угәыңлон. Ухәыңлон.
Иуман агәала.
Узхымыз аз шыта хыаас икауцон.

Зны иувагылаз,
Улаңш рхымызо,
Усқәак шытырхын, ицеит хараза.
Избан уара
Ирышътархх ма узымцо?
Избан уара узтәанхалаз зынза?
Еилукааит:
Шыта уи амҭа узанылом,
Хара ицаз урт уқәлацәа зныз.
Еилукааит:
Шыта шәартә узаңылом,
Икаңсеит уара умчқәа, ушыңшыз.

Ҷакгы еилукааит:
Исоуп хәа уатәы зны,
Ишаңсам насың дук азңшра.
Уатә насың лашак
Соутәкыап хәа уңшызар,
Иахыатәкыа уа утыңтроуп кәңара.
1968

АҒЫХӘА

Ағара иахо,
Ицон ағыыққа еивасны,
Адәеиужь ду иакәшон иңырны.
Згәы еибафо игылаз атрышә иасуан,
Напеинкьаран –
Ағыхәа андәықәла ираңганы.

Ағыықкәынцәа артәаа-сыртәаа рымшын,
Аҳауағ имацәысуан ркамчқәа.
Ағыхәа усгы еихнагаз шыпы-мшын,
Раңхәа игыла инеиуан икакәкәа...

Аңшырта рибатомызт ажәлар хытцын,
Лада-фадантә еишытагылан урт аауан.
Аныкгы ғылтұан, лхәычы дылцәызын,
Аха ағыыққа рцашәағ дазыңшуан...

Иагхаз ыңыа,
Ауаа рыжәпара иналсны,
Ианаайдгыла, ирыст иччараха:
Ағыыққа шнеиц инеиуан ңхәақа еивасны,
Ағыхәа урт ирышәтан иааңсаха.

– Ишңанхеи, рыңа,
Ишңанхеи зынза атыхәахь! –
Ибжы хацал, ғааитит руазә нас.
Ирыздыруамызт усқан урт ағыңа, ағыхәа
Қынтә ағызцәа ираңганы ишаауаз.

1970

Избахъеит сара ацэгъеи абзиен,
Рлакта стапшыртә,
сырзааигәан зынза.
Избахъеит сара агәымхеи ақыеи,
Иеицаапшуан харантә урт разза.

Дыртиуа збахъеит зны ауафы-цкъа,
Уи дырзаамхәо збахъеит зынзагъы.
Саниахъеит ҕара амач иахъазытқьо,
Иахъцо збахъеит зегъ чҳаны.

Избахъеит ауафы дамырхуа азхыттра,
Игәтасны
азыблара дарто збахъеит.
Зынгъы аус баапс ахылцит ашыыцра:
Агәыпыхт шыапғаршә ҕаитдахъеит...

Сҕалахъеит сара амтәыжәѡақәа сыман,
Стәахъеит зынгъы сгәы сахапжәо.
Исыниахъеит сара акырынтәгъы сымѡағ
Адунеи зынза угәы ахзыршәо.

Аха апстазаара сақәзбо снеиуам,
Исхәом – угәхыршәагоуп,
Исхәом – устахым.
Исхәоит: еихауп, еихауп адунеиағ
Ауаѡ иқыiareи иразреи рымч!
1969

Иажәит,
Еилаҳарц акгы агым ахыбра,
Аҗҗа алго,
Игылоуп аңша ишагара.
Иреигъыз амшқәа цеит инахыпраан,
Ицәгъахеит шыта аамта ахгара.

Ахыбра агәы бжысит,
Җсеивгарак амам,
Ицарбаҗа ашәқәа адыркын.
Аштагъ иқәиааит, уңшишь, аҳәа-кама,
Ирбоит амҗасцәа: ара уаҗ дахым.

Уаҗ дахым ҳәаггы,
Урт шыта имҗахыцуам,
Рылаңш нахыжыны, рымҗахъ ицоит.
Снеиуеит уи савсны саргы сынкахәыцуа,
Аха хара смышьтыкәа исыхъзоит.

Схәычра гәыраз,
Абри амҗа иангылаз,
Астәи ашкол ахъ ицоз ес-шьыжыы...
Аңхәыс лассы-ласс агәашәәҗ дыспылон,
Иагъсықәлыргон, саалбар, уи лыбжыы.

Даңсышәа мацараха,
Даасыс, сымҗахылгон,
Иаҳарак –
Саныҗаз сгәы ахәыц еиҗнатцәо.
Санашыцыл,
Еимырҗьо срықәын уи лылқәа,
Салагеит зны-зынлагъ уа сынхацәо.

Даара лгәы иахәон акала сызлыхәаргь,
Уи лара леихагь са сгәы азнархауан.
Итдәахны илыман еснагь аңынңыыхәа,
Ашта сытмыжкәа, уи наслыркуан.

Арака
Зегьы-зегь аразра рытан,
Ихаан, иңшзан, иңкәан, еилырган.
Еснагь бзиа ибаны сымдәахыцуан,
Сымдәа уи ашта иңыган иган...

Уажә сеиңанны снейуеит уи амдә,
Схәычра сааигәара игылоуп аңза.
Сыбла ихгылоуп аңхәыс ейба лзамдә
Ианыз акачырақәа, лхата дышлаза.

Схәыцуеит:
Хнырхәышыа змам акы сңәызуеит...
Ианхәаазга, игәастоит сгәы ишазынхаз.
Сара уи слызхәыцуеит, срызхәыцуеит
Исзымдыруа лычкәынңәа, арра иңахаз...

Ирейңыыз са сымшқәагь цамашь исхыңраан?
Иңәгәамханда шыта аамта ахгара.
...Иажәит,
Еилахарц акгы агым ахыбра,
Аңға алго,
Игылоуп аңша ишагара.
1969

Ицахъеит аамтәк ҳцәыбналан,
Уажә иамуа акырқәа анауаз.
Иаабон адунеи даеакала
Ускан, ҳарт ицегь ҳанғаз:

Иагмызт амра ашәахәа хаа,
Насыпла, ашәала уи тәын.
Амшқәа зегь ыкан икаххаа,
Архақәа, ағәақәа шәтын.

Агәыргъара абаҳчақәа ирытцан,
Агәыргъара азиасқәа ирхын.
Ҳгәыргъара аҳәаақәа ирхытуан,
Зынза ҳатәнәтәырц атахын.

Аәада ицон ҳамәахәаста,
Ҳгәыгра ссирқәа ирзырха.
Атцхқәа кьағын уажә ааста,
Ҳацәагь тынчын иаҳа.

Ғакалаза икан аусқәа,
Ғакалаза икан – ҳанғаз.
Абаҳчағ атцлақәа ускан
Ихырқәақәо игыламызт ас.

Аамта ҳгәыграқәа ашатон,
Ҳарпшуан уи нағ, хараза.
Амч-алшара ду ҳнатон,
Ҳрылга ҳагон зқыи мца.

Исылшом уажә қәсеицш сыцшыргыи,
Сычҳара араҳәыцқәа рххацәоуп.

Игәнызгоит зны-зынла акыргы:
Адгыл иахоу даҕа цәоуп.

Адәеиужькәа цәсеицш иҕыхам,
Цәсеицш шәтыла икәтцәам.
Ирнызбаалоит амҕақәа гәтыхак,
Ицәырызгоит, уигы мазам:

Уи – сымшқәа ирыцыз лашароуп,
Сыжәдан икыдыз мроуп.
Уи – сычкәынра бзиахә азхьаароуп,
Хнырхәышья змам ааңыроуп.
1969

Зынза исаамтамкәа, ибасхәап аиаша,
Сышлазшәа збеит, абрака сыштәаз.
Иарбан усгы сзыдхало сызгаша,
Иарбан абрака сызкыз, сынзырхаз?

Абрака хаңсыра цәгьа шызбо еилзыргада?
Схаҭа исымбазакәоуп, бдыруоу, ишша...
Сдәылга, сдәылга, сдәылга абри ауада,
Аңхынха исҕасыр сҭахуп адәны аңша.

Ақалақ салга бымпшыкәа, иахьатәкьа,
Аңша кәанда ҳа ҳакәа итәшәшәо,
Иаҳхаҳарштып адгьылаҕ иказар ацәгьа,
Хгәы цызжәо, мамзаргы хзыцәшәо.

Исҭахуп, ахәы ххытца, азы ҳаруа,
Иахьәаҕа-ҕымтроу тыпк ахь ҳнаскьар.

Аваннаѣ акәым, о, сѣатцакны арѡаш,
Истахуп, сѣышышь, қыф уа саатәар.

Исхаршт адгьыл ақәра ду шамоу,
Скаца сара сакәушәа збартә еицш Адам.
Избааит ақсабараѣ икоу зегь шанан,
Бшанан сѣацхәа баацәыртц бхатә.

Ибдыруеи, ҕыц сины сынкашәазшәа,
Сгәы иснатар, ихаахаргьы слакта.
Сгәы цызжәозар акәхап нас-нашәа,
Зегьы-зегь аахәуазар акәхап еиҕа.
1968

«Сга, – лхәон ладатәык, – аҕада сга!
Атакар зыншыло амҕадукәа срынга.
Срылга наҕ атызшәеи агәырҕеи,
Исырба сзышьцылам, иҕыцу дунеик.

Сга наҕ, ахыта ахыаҕоу иҕацаза,
Исырба атцхкәа ахыкыаҕу зынза.
Убла хызкуа аханкәа сырба,
Сгәы ҕызго амшкәа сырба.

Сцоит иануҕаху, иахьуҕаху сцоит,
Утахызар – аргама, утахызаргьы – иззоит.
Амала, сга, хара аҕада сга,
Атакар зыншыло амҕадукәа срынга...»

«Сга, – лхәон ҕадатәык, – алада сга!
Икоуп уажә уаҕа амшкәа еихыкка.

Агаға абахчақәа узбом узхара,
Иссируп амшын кәандашьшыра ақәара.

Ақалақь ашьтыбжь саркароу, ихатца,
Сгәы сзықәкуам шыта арақа зынза.
Уи сыхоит, уи сдәылган сагоит ауаҭах –
Шьац мацарала ихкьоу адәқәа рахь.

Сга, нас, уахь, амра хааза иахьыцхо,
Исырба ашьха уаа гәыргьо ишынхо.
Сызхара исырба абнақәа, ахәқәа,
Арҭашқәа срырга, сыртыг ацтақәа...»

Азә – алада, азә – аҭада... Цхызу сызлаз,
Икәз аиашатцәкьа збомызт уаҭцас.
Зны сыжәҭан хәашьуа, зны сымра кацхо,
Ладеи ҭадеи сыркын сеимырххо.
1969

Зҭаб хәычык,
Зиыра мшы сгәалашәо зҭабк,
Уаха хатца дцозаап маза.
Уи сышлызхәыцуа,
Са сзы атцх ауцәахап,
Икалап сыцәа кьаларгь зынза.

Ихастдар сҭахым,
Аха усгьы агәра згароуп,
Аҭацаагарашәа харантә иансаҭа.
Ацсуа кәаскьа иҭнагылоу уи лгароуп
Уажә азыхәа са исбартоу иаҭа.

Сажәит ауп,
Сықара ға жәаа-шықәса анацла,
Жәаа-шықәса даазазар уи лыџната!
Иабаци,
Суазырит,
Сғара аамта абаци,
Иацы акәмыз жәаа анысхытцаз схаҭа!

Иреигъыз сымшқәа
Мтадырст, ус анакәха,
Атх лашә иналагәа, иргеит исыцәза!
...Ақыта иалсны,
Иаха-иаха иагхо,
Ашәа цеит, инаскьеит хараза.
1970

Зегь дырны, ихасабны, игәатан,
Инықәтан акырынтә ишәоит.
Гәынчыхьажәа реихәом, ишаҭоит,
Ауаа ргәы цәикьар хәа дшәоит.

Икытәҕьоуп иҗсы зегь ааҭыхны,
Уаргәаҕзар, дыхиоуп, дхәалахом:
Икьаҕ затә уиҭоит ишәыхны,
Капеи кылтәа иҗьыба иҭахом...

Ирхубаалартә иблақәа ирхыми
Ишаарту, ишыцқьоу игәаҭа.
Дызлагылоу еишыцәас иҭахыми,
Дынхарц иҭахыми рыгәҭа.

Аха дышнеиуа дычча-ччо,
Амѡа уи дшықәуу дразза,
Гыгшәыгтас ацқәа хырѡаѡа,
Агәымхара ааиѡахар, – имза,

Дызлақоу зегь аиѡит азиас,
Ихаѡит иарзанак ѡа цәак.
Ихаштуеит ахатца дышқьiaz,
Ргәы шнимырхацгьы рацәак.

Ацәымгра ашәеикәатцәа ишәылоит,
Уацәшәартә ицәгьахоит илакта.
Хыла абжьас еипш джәылоит,
Дгыгшәыгха дқалоит ихатә.
1970

САСЫРҢАНЫ

Дааххагьежьюа
Дааххагылан пхәызба тәрышкәак,
Уи даархымшәо са сыблақәа дрыххалт.
Ла дықамызт, иашан, мцак сыхлыжьюас,
Аха сара сахәомызт ѡа малк,
Уи лааигәа агыларада,
Уи маза лпыларада...

Итәтәа, апхәызба,
Дәәа атәыцак сызтәтәа,
Са схынхәып аѡнықәа аѡы сәатан,
Сгәаѡы иѡыхаз ѡыла еикәсыртәап,
Ма сархагап, сгылан сажәа сроузап...
(Ҳнызкылода иашьыз, ажәа анхау?)

Сахьхәыцзәзгы сара абас, сәтоумтан,
Сәтоумтан, аңшәма, издыруеит дышупхау,
Дышумамгы здыруеит абри лыда...
(Сара уи еилыскааит мазала)
Ах, афы сашьызаап ауаф хыда,
Хшәыргыл, ҳцалапи шьта, ҳцала...

Аңшәма,
Уашта гәыргъарыла итәызааит.
Учеицъыказ,
ууафраз,
угәыцкъараз табуп.
Итабуп дахьумоу абри лфызә,
Аха, иуасхәо, ласс еимыртцәо абуп.

Сгәы хьаауа, сықәлоит уаха амфә,
Саадгылашт, идыр, еиҭа сасра.
Аха сгәы иалоуп сумахәхар ахьамуа,
Сумахәхар ахьамуа сгәы иалоуп сара.
1969

Асы шьтан.
Ицааршәха ишьтан асы хьанҭа.
Рыңсы рхыгга,
Ацаа-цлақәа кәаш-кәашза еилагылан,
Ацаа-цлақәа –
Иеибарыфны адәы инықәлаз атыпхацәа.

Реацәыхьчо аңша-цәытцә,
Ҷырцдыс рымамкәа ишгылаз ангәаста,

Урт ахьтдаа-цлақәаз сеигәыргъеит цәгъа.
Мамзар,
Атыпқацәа лаҳәрын, сара сеипш.

Иссируп, ухәеит уара, ари амш,
Иссируп, ухәеит, адунеи,
Ицшзоуп, ухәеит, зегъы.
Уцсың науғарчуа,
Ашәақақәа урынғылан, ахара уңшуан.

Адунеи злацшзәз уа исымбазар,
Икалап усқан са слашәызтгъы.
Аха, мап,
Лашәыцәкьасгъы сумшьан,
Иқан сара шәкы-зқь сызмырбоз:

Уи аены
Адәқәа зегъ хкьан уа сыла,
Уи аены
Ахьта сакуан сара баацсыла...
1969

ИХЫНХӘЫЗ ИАЖӘА

Уаҳа абрахь сыбжьанагалап,
Сгәы сыхап хәа уаҳа абрахь,
Схы итамшәацызт сара акьала,
Аха, иббома, саанагахт.

Са сакәымшәа, арантә ибналан,
Ихьамцшзакәа, ишны ицоз,
Са сакәымшәа зегъ мариала
Инзыжкьыз, хьаасгъы икәзымцоз,

Схы сасны, сгәы сҗахәыцны,
Бара уи бҗахы-ибҗахым,
Еиҗаспыларц зеггы рҗыцны,
Саалагылеит җаҗхьа ашәхымс.

Сшыхынхәра схынхәит аҗныҗа,
Схы затҗәык соуны җас.
Бара базымҗаан сахьыҗаз,
Насггы асҗаамҗа сынзырхаз.

Сахьыҗазаалак сара исыгын
Ба быҗхара, ба бнапы.
Абрахь, ба бахь амҗа сықәын,
Аха сықәхаҗәеит, җаны.

Уаха сақәтәом сара аҗшалас,
Уи ахьасуахь сазгазом.
Акггы нымхеит сзыдзыпхьало,
Иацы исыхоз сҗанахәом.

Иахьа быда җсыхәа сывам.
Сымши сыҗҗхи еилырга,
Аҗны сшааиз, ара сшаҗшәымоу,
Ба бшыҗшыз агәра сырға!
1969

Иқәсны ахылағьара иҗалаз абарбал еиҗш,
Ашықәсқәа дәықәлеит, сзырхьымзо, иҗырны.
Изура сақәымшәо, иахьа сымҗа саанхалеит,
Аамҗа сзымхо, зегь сылшар сҗахны.

Сышьтахька схьаңшын, сзеигәырғьарыз
маңхейт,

Ақатәыхәа сгәы ак налкьейт зызтас.
Избеит, сахьахьзашаз акырцьара сагхейт,
Иқатцамкәа, инагзамкәа инхейт исыхәтаз.

Избеит исхароу, зынза исхарамгы шыкоу,
Избеит риашашьа змам агхақәа.
Игәнызгейт кырцьара хыда сахьныкәаз,
Кырцьара баша сахьрырыз азқәа.

Сышьтахька икоуп еиџызара хыдак,
Бзиабара хыдакгы сышьтахька инхейт.
Зны ак иалақазамыз сара сызтахыдаз,
Адәышкәғьаз иқәхаз тлоушәа сынхейт...

Рыгәра сымгакәа снарыхәаңшт исыцу,
Схаґы хәыцра-шәк еилагьежът еиґа.
Сышьтахька инсыжьыз назаза исцәызу,
Еиґаднакылару, мшәан, урт сыџнаґа?

Агәыразра сыңхьойт, игәымхаз санышәом,
Икоуп хнырхәышьа змамгы зынза.
ґабуп хәа уасхәойт, аґстазаара, аґышәаз,
Изыззари, мацкгы сылахь неикәґа.

Саґхьака ишьтоу амџа сабагоишь?
Уи џада ихалоит, избоит – имариам.
Ашықәсқәа рцашьа злакоу гәыґкьагоуп,
Урт рағәра сахоит, сеиґахоит, ируам...

Иқәсны ахылағьара иґалаз абарбал еиңш,
Урт ашықәсқәа цойт, сзырхьымзо, иґырны.

Изура сақәымшәо, иахьа сымѡа саанхалейт,
Аамтә сзымхо, зегь сылшар сҭахны.
1970

Агәы саақәхар зны, сейтымха,
Скәаѡза, ѡызада сынхар,
Издырроуп усқан са сшызынымхо,
Уимоу, ишалшо сегьтахар.

Сеихбаалангьы сцозааит, усқан
Исфо, изжәуа ашахашт.
Сымч рықәхарым сара сусқәа,
Хаара-бҭгара инейцхьытташт.

Сзаиааирым схалатцәкьа ацәгьа,
Мариаала уи сейкәанархәып.
Ицсыгечап амра ашәахәақәатцәкьа,
Аенышыбжьон са слахәып.

Схала аѡныка сымѡахытцып,
Сгәы алакамкәа, сейкәыцсы.
Амшын схылар схала, схызлап,
Хьаагь зоурыда уи азы.

Ант аишьцәа реицш, сшышәарыцо,
Ашьха сшықәу сеилыхха,
Хра-цәгьак сааҭахар, сшәа-зызо,
Атцх аасхацар иоумаха,

Инкылкьода уака ҳаи ҳәа,
Зыбжьы гарыда ешьацас,

Угәы каумыжын аҗаҗаи җәә,
О, ахра цәгъа иаҗахаз?!

Исылабжьода җаҗхъа ирҗыцны,
Сгәы мыжда санаго?
Сзырҗеиуада, нас, мышкы зны –
Схьырҗар аҗәса анырзаазго?

Сызатҗәра аҗаҗхъа игәатан,
Ихы дҗахашт исаҗаз.
Дсықәымшәац ас уажәада,
Ибашт иаҗа сышкәадахаз...

Уаҗ уқәымлан усқан сымҗан,
Исҗызам җызара узурым.
Схала исырцәазар са сымца,
Уара унатҗар, еибакрым.

Уца сымҗа наҗ уанытцны,
Ишыбзоу иҗсыз рахь сыҗхъаза,
Саҗсамхошәа убар мышкы зны
Сҗызак илаҗырз җхъаза.

1971

Зегь җаҗауеит җа змам тышак,
Зегь ахәлабгоит, иалагоит лыуык.
Ираҗау уи асаса ааиханакышам,
Агәы җәышам, иараби, бзантцык.

Ақалақьқәа адгьыл уи ианнахит,
Иҗазамшәа ахрақәа архәашеит.

Аңша иагон афныргәы иқәһаз ахәа,
Иаҭахышәа иахьнагзарц уи адунеи.

Ихнафәит уи, ҭа змазам атыша,
Абаагәарақәа, аханқәа, абаҭақәа.
Ибжьанарзт адунеи ссирс иакышаз,
Зегьы ирхыст, чалаала еикаратәуа.

Иагаша агеит, иазымгозгы иахеит,
Алу дукәа рызхара илагейт.
Шьҭа иазхоуп ахәазшәа, аңарда илахеит,
Асцена иқәган, ажәларқәагь агеит.

Издыруейт: шьҭагь асаса еиханакышам,
Ирыхан иагалашт уи наҭ иазго.
Аха инхеит иазымго уи атыша
Ауафьтәыфса игәыҭра – зегь зылшо.
1969

Инапала еиҭеихаз ҭәа-ҭла дук амҭан
Назаза хәа дыцәоуп са саб.
Иҳамам ихьаам, ихагу даргәамҭуам,
Хзеигәырҭгогь ибашам уи, мап...

Бжьы ыҭам, зынза иҭынчроуп араҭа,
Иңшуп аңсабара, бҭгык мырқәацо.
Еидара хьанҭак ықәуп са сқәақәа,
Схәыцуейт, сгылоуп сыбжьы мыргазо.

Адық-чық рымшуп, ианҭьоит аиха гәара,
Аҭәа ҭаңшықәа ҭалан ифьшәшәоит.

Саб рыцха дыцәоушәа иусқәа ддыркаран,
Игәы урт ахыкәхауа, дфыхар хәа сшәоит.
1969

ҲАИҶЫРҶРА АЛАМҶАЛАЗ

I

Сцоит, аха исымоуп агәтыха,
(Исымоуп уи сгәатца итәахны)
Сцоит, аха сышьтахька исыхоит
Мчы гәгәак, сынхарц атахны.

Аха цатәуп, умцар ада анамуа,
Ауал ануду, ианумоу адца.
Исымоуп, иббоит, иахьа амәа,
Сагоит уи арантә хараза.

Бырзынсыжьюеит апаркқәеи аханқәеи,
Амәадуқәа – хгәыргьо хазныз.
(Ба быда избон урт цәа рхамкәа,
Ба боуп сдунеигьы аазыртыз.)

Бырзынсыжьюеит, рнапы багъанызааит
Сәызцәа, схеипш зыгәра зго.
Агәылацәа срыхәоит, рылақш бхызааит,
Иафәгылааит урт бгәы базырго.

Агәра ганы, ари ақалақь дузза
Базынсыжьюеит сбыхзызо хәықцас.

Иќалоит, нас, араќа бысцәыззар,
Ихарахар уи, сара сахьагаз.

Аха, ибдыруз, иагацъара сцаргы,
Сыхнымхәыр шамуа, абра сшаанаго.
Иаххәап, машәыршәа цъара сҭахазаргы,
Бзықәгылоу адгьыл сыңсы шазынхо.

II

Иаҭахым, нас, бымгылан, маза
Бгәы бҭацәуо, былахь еиқәца.
Амҭа сықәлоит, иазхазаант, аҭа...
Дачеазнык ба бшыччо сырҭа.
Иҕамшәа, исмоурашәа ахьааи агәырҭеи,
Исырба дачеазнык иссирха адунеи.
Исхаршҭ, ччацшыла схы-сгәы зегь ҕацо,
Амҭа шсымоу, бааныжьны сышцо.
1969

Г. С.

Ехәшьак леицш,
Анык леицш дысзыҕоуп,
Иҕалап дааигәазаргь иаҭа.
Дтынчуп уи лааигәа саныҕоу,
Дҕахоит уи, сыбзиа анлаҭа.

Саныҕам,
Ҥынч ак лызкышам,

Дышхэыцуа, зегь дрыхкыашоит.
Стаҳара җылышыоит атыша,
Дыцаоушәа, дыцаамшәа ишоит.

«Ихъри?
Дабакоу? Дабаго?» –
Шылхәо, афныка саауеит.
Хьаак аасызцәыртыр, дархагоит,
Ихьааха лхата илызтысуеит.

Уи азакәушь,
Ихәеишь, уи азакәушь
Сзықало сара сымға спырны,
Сдунеи насың лашак зацу,
Имхылдызха изсыхо ҳафны?
1969

Пытк ыжәны, аха усгыы сашьымкәа,
Афныка саауан сара, атх гацәаны.
Аф ус сканатцоу, ажәфәан хәашьымкәа
Сахьатацшуаз акәу, схы збон сынцәаны.

Сгәы алақан, зегь сылшозшәагь сықан,
Насыңк схы-сгәы зегь артәуан.
Атх сшыапышьтабжықәа алыфәуа сныкәон,
Сәаңхәа дунеи ссирк аатуан.

Архәара баавцын, быспылеит убасқан,
Ибыхьыз здырхуадаз, бцәуон хәыцтас.
Зназы, аиашами, исмоуит ибасхәоз,
Сынхеит сәаҳаха, аха нас,

Зны аарла игәығыны, уи ашыҗахь – сыхәмаруа,
Зтаарақәак быстон, иҗабтцомызт рҗак.
Са сакәушәа араҗа зеггы-зегь зхароу,
Ғыстуамызт нас, ҳахьнеиуаз, рацәак.

Исгәалашәоит, усқан, афнынза бнаскыаган,
Сбызхәыцуа, схала цшыала санцоз.
Ицәырыбгеит хьаак сдунеи иацырхаган,
Аха сыҗамызт уаҗа ҳаиниос...

Сара уи атҗх исзыннажыит агәҗыха,
Иҗалеит нас зеггы иреицәаны.
Ах, исазхәода аиаша, уи ауха
Бзырцәуоз, бахьынтәауаз атҗх гацәаны?!
1969

Мшәан, сызбышыҗоузеи сеиҗафуа?!
Сызҗу, ухәыцыр, газароуп...
Бара бзыхәан ак удафым,
Бара бзыхәан зегь мариоуп.

Имариоуп, ома җалазшәа,
Алабжышқәа ркаҗәареи
Баакәгъежыны бара насшәа,
Ак җамлазшәа атәареи.

Бара бзыхәа, бычча-хәмаруа,
Имариоуп сгәы анырхара.
Бара бтәала, зиас ҳаруам,
Бара бтәала, ҳцом хара;

Мыч дук амам ацәанырра,
Изыхьчатәузеи, зегь уаароуп...
Бара бзыҳәан зегь кашырроуп,
Бара бзыҳәан зегь мариоуп.

Аха имариам сара сусқәа,
Имариам са сзы, ихатца,
Зегь мариала бахьырхысуа,
Иахьбызгәамтә бжак зынза.

Ас сызбышьтазамзар скәаруа?
Саахынхәыр са сгәы нханы?
Сшәоит зегь ба бзы ихьантахар хәа,
Сара сзы имариаханы.

1969

Ишңеихыкказ,
Ишңаказказуаз ажәџан усқан,
Адгьыл иқәыџ игозгьы закә ашәаз!
Ҕхыз хаак дала дцон, игәы иаңысуан,
Дгьылгьы жәџангьы дрыман уи аҳас.

Зегь лыбзоуран
Ҕҳәызбак. Ҕҳәызба тәрышкәак.
Лыңшра-лсахьа, лыччаңшь... деилагон.
Илаңш дытциршәомызт, дыџуа длышьтан,
Ҕынла длыцын, уахынла ңхыз дибон.

Дихәеит. Дигеит.
Иқан. Иарбан уаҳа!
Аха, сишь, дқәыңсычхауеит ахәхәа.

Агәыгра лаша ахан хьцәца неилахан,
Дтәоуп ахатца, датцоушәа ауахәа...

Аҗаҗа-җачча,
Зыхцәы бырфын цхьахәаз...
Уажә асаара лкалт ду шыҗахәазон.
Иркалан ашә анныдлыжыла агәарахәа,
Ибаџкәа зегь кәыбаса ицәа иҗаңсон.
1971

Сызку зегь сыриааирц,
Сџагылт сеиханы.
Сџагылт сара еиҗах,
Сыбналар сҗахны.
Сыбналар...
Иабыкәу сыбналан сахьцо?!
Сцароуп
Сызхьымзәз зегьы сахьрыхьзо:
Зегь ирхәо, ируа
Ауаџра иахьатәу,
Рыгәкәа ахьаарту,
Рыбла ахьыхту.
Аџыза изыхәа аџыза – иаха,
Агәыла изыхәа агәыла – иаха.
Цәгьа рыҗамк,
Урт ахьупыло иразза,
Ухәан-схәанкәа
Ахьрылам зынза.
Иушьклахәуа,
Иутәу иахьацым иутәым,
Зегь ахьырзеилоу,
Иахьыҗам атәым.

Иахьрымоу
Амазара еихау даеа малк...
Сцароуп,
Аехәара, амцхәара салц,
Сцароуп,
Иахьацәкьа,
Ацсреи абзарей
Абастәкьа
Акәақәа иахьықәым хдунеи...
Сызку зегь сыриааирц,
Сәагылт сеиханы.
Сәагылт сара еитәх,
Сыбналар стахны.
1969

Саауеит сара,
Мцакы салцны, еидарак сатцан,
Амәа сықәуп схи сыхшыөи еилаго.
Инсыжьуа зегь
Сара инсыжьуеит шыта назаза,
Сгәы саххәыцуеит, иара саццоит сахьаго.

Шыта истәхым
Срызхьацшырц хланцы италаз,
Иацтәи амш иазынхаз агәырфәқәа.
Аха сцаргыы амуа, акы аасхьынхалоит,
Сыбла ихгылоит, исыкәнаршоит анапқәа.

Уи қәңоит
Иарееирц атәағәа назхьысхәаз,
Сеитәгоит уахь – сахьтәыз, бахьынцәаз.

Егъамам акәу, нас, иакәым ахьысхәаз?
Еипшышыак рыман иҕоумашь арахәыцқәа
ипцәаз?

Ицахьоу амшқәа,
Ицахьоу атцхқәа срылоуп,
Урт рыхаара цъара сгәатцан итцәахуп.
Сызлааз амәа сшаныпшылоз уаҳа сылам,
Сызлыцыз амцахь
Сеитагазар цәгъа истәахуп.
1969

АРЫЦҚА

Апша ихнашәеит ифны ахыбра,
Ихышәтит арыцқа ица.
Игым арыцқа хыпхыпра,
Имам арыцқа катца.

Агәыргъара иоун, еиматцәеит,
Икыдхаҭеа идәықәлеит ақәа.
Ихәыштаара ахьеиқәыз иахацәеит,
Амца рыцралом амҭқәа.

Арыцқа дтарыжыит акәыцқа,
Их цъаҳанымка идырхеит.
«Шәуаами, шәызфүзеи, шәаҕәытц» хәа
Шиҳәоз атышахь дыргеит...

Зны иекаижьхьан уи ҕыцқа,
Иеиртынчхьан: «Стәхеит...»
Ихы аныкаитца дрыцқан,
Ирыцқара даман ицеит.
1969

Иңырзаны идәықәлеит
Аамта шыамхы-лас, –
Ианалага сыңқәынра сышытаһыка инхо.
Гә-тынчрам,
Гәақроуп сыблақәа ирхылаз,
Ирыгхом, ирыцлоит сара сеимзырххо.
Амға сықәууп,
Шьха-мға удағзак,
Сцоит сырхағало хахәқәак царза.
Ақәа хымкәоз,
Еимаңығны асы ағзоз,
Сара уи амғала сцоит хараза.

Снеиуеит,
Сказыжыуаз шәкы-зықь сырхысны,
Иахьа амч сызто, сызғу сгәазырқхо:
Схағы исзаагом иалшон мышкы зны –
Аңсуа дықамкәа, аңсышәа рымхәо.
1969

ТӘЫМ ҚАЛАҚЫК АҚНЫ

Истаху дықам, дызбом сызтахугғы,
Ала қыалеиңш, ақалақь салоуп сеимдо.
Усда санаанха, акоуп сара исхугғы:
Иахьатәқьа исыңшаароуп арантәи сызго.

Аха сымға хароуп амашыыназ,
Адәығбағь гәйрмаңгоуп: уи гәагәаңоит.
Хаир мғоуп нықәаган иқоу хазынас,
Аха ушгылоу аблетқәа уңәынцәоит.

Хынхэышыа умам уатэы ма уатэашытахь,
Сара иахьатэҕыагь избонда сызго!..
Схарахапшуа сныкэсуеит аенышыбжыон ашта,
Схала абахчаҕе снатэоит смыццакзо.

Мышкала аеаҕсахит, игэастартэ, иаразнак,
Иахалт адунеи даҕа цэак.
Рхы рынкылан ицэыѡѡажэу шэҕэ ҕээзқэак,
Снаѡс, арымзаҕе, итэоуп ҕакэажэцэак.

Пхэызба цэрышкэак, иеихышэашэо лзара,
Дызшаз дисасны, ахщэа лхыкэкэа,
Сгэы ааҕеааны, лашаран, мра цхаран,
Дкэаҕкэапуа днасывсуеит ааигэа.

Схьаҕшит ицахьаз ахь, – уи хьааго,
Сгэы тытцуа, сызхьымзо сазҕшын...
Ххала ханаанхо ххы абааго,
Хҕеахтар хҕахымзар амшын?!
1970

АҚӘРА

Ақәра ду ныртцуеит араҕа,
Шьхатэылан, сара сахьынхо.
Ақәра ду ныртцуеит араҕа,
Зны-цхын амра зхаҕхо,

Арѡашқәа рашәа иарҕыхо,
Ахрашәа згәы ҕнарцраауа,
Ашьхақәа рхауа иаҕыхәо,
Ари адгьыл зҕынцбу ауаа.

Исашәәеишь, иҫоума қытак,
Иҫоума қытак Аңсны,
Дахнымхо таҳмадак, ихыцуа
Шәкы, шәи җажәа инеиҳаны?

Ҳбыргцәа дыршьоит дықәрахымзан,
Хынҗажәа зхыцуа дтахар.
Асцена иқәуп, ршьап пынцә
Иқәгыла икәашоит утаххар.

Аха зны, ирхытцхьоу аагәастар,
Сабицәас исшьаргыы стахуп:
Софокл инитцит урт реиҳа,
Гомергыы дара дреиҳабуп.
1969

Иахьа сара сгәалақара җеим,
Уара идыр, иеилкаа изыхкьо.
Адәахьы сдәылтцны саанеиҗеин,
Сеиҗаакылст арахь сгәагәо.

Сааган бахтак сҗадыртәазшәа,
Сыҗноуп ара схала, җымт.
Иеиқәыло иааиуаз сусқәа нтәазшәа,
Саатәеит баша, акгы саҗым.

Сыбла иабом сгәы назхыло,
Ирыхшәеит урт, сгәы зыхқәаз.
Мап, арақагь сөйсзынкылом!
Сеиҗандәылцит сара нас.

Ауаа цоит еихьымза-еипымзо,
Ицоит сныжны, уаф дынхом.
Саргы сцапи ссөыз аҕынза:
Иахьа аҕауа цҕьа исызхом...

Уи дысҕылт ихы-игәы ҕыцза,
Алаф ихәон, иҕьафгы ҕан.
Ссөзыеи сареи ҕәыцак-ҕәыцак
Аанахкылеит, ҕынч хаатәан.

Сырлахҕыхра акы ахимырцит,
Сылахь шейкәыз заа ибаны.
Ажәа шаххәоз, ашәа цәырцит,
Ашәа халт ицәкәырҕаны.

Сдунеи ссирын, ауаа қыан,
Зегь лашон, ипхон мратас,
Сгәалаҕара дара ибзиан,
Схынхәны аҕныҕа санаауаз.

Аха сара акы сазааиуан,
Иҕастар сҕахын уи аҕак...
Лассы-ласс хайтанеиааиуам!
Сгәы иалан сара абри ак.
1969

Ерцахә схалара ҕыысшьоит уатҕы зны,
Иага идууз, иҕаҕьаз Ерцахә.
Ацҕа хысдара ҕыысшьоит амшынҕы,
Макьана сыцкәынзоушәа анызбо еиҕах.
Сабаҕоу,

Иабыкәу макъана сахъымцо!
Сымшқәа сапхьақа избоит еихыкка.
Исзыпшу рацәазаант, иарбан сызхьымзо,
Саннеиуа суси схьи рыгәра га!
Схәыцлоит абас.
Уи иацлоит ҕа хәыцрак.
Маза гәтыхак сгәаҕы иартцысеит.
Иарбан шьхоу, схәоит, шыҕазыхәа сызхыцра:
Лермонтов иқәра сахысны саауеит.
1969

Акгы санаҕым, санаанхало схала,
Сгәалақәа цәыртны, рхы сҕадырцоит.
Иаауеит урт шиашоу, асар реипш, еишьталан,
Иахьанза сзышьтазгы мцуроушәа сдырбоит.

Ускан исыжәлоит, иеилахәашьза, ибылган,
Сымч-сылшара зегь хыздо цәқәырцак.
Ицарц еҕагхом, аиашаз, уи сылган,
Са исызмышылар аган ахь шыаҕак.

Аха исыхоит, аган ахь исыхоит,
Исыкәнаршоит ҕа мчык анапқәа.
Пхыз цәгьак салазшәа сшааиуа, сааҕыхоит,
Сәатцапшуеит ажәфан, зынза еихыкка.

Мәакы снангылоит, амра аныччало.
Сара уи амға сагоит хараза.
Сагоит сдырра, сылшара ахьанаало,
Сахьрымоу ҕызас, ешьас сыпхьаза.

Срылнагоит уи испырхагоу, сзырхаго,
Ауаа рыжәпарахь саман ицоит.
Избоит адгьыл сызкәу гәазырхаган.
Азатәра – сгәалақәа ран – аеазоит.

Ус анакәха, аамта, сааудкыл,
Сыргъежь, сырхынхә, скатца сеилыхха.
Дача цытрак сазаапсароуп сыдгьыл,
Аусқәа рзыблара сат, сеикәырха.
1969

АИААИРА

Ауаа гәгәакәа рхы зқәырцо,
Хаха изжәыло абаагәара – Аиааира,
Мариала азәгы уизымгазац бзантцы.
Шьяәа-цыпхьаза
Урыниар алшоит иатцахаз,
Имчыдаха,
Ихьагәгәа инеиуеит иатцахаз,
Иаиааиз роуп имацәу есымша.

Аиааира игарц
Дықәцоит аға иәагылоу,
Аиааира игарц
Дықәцоит аз иаго.
Иаиааитәуп зны амц,
Амц – Аиаша аңашәқәа цызшәауа.
Иаиааитәуп зны агәымхара,
Рееишья змам арыцхара кәзцо.
Ашьыцра бааңс,
Знык ахы ианәаха,
Адунеиаә акы агәхьаа акышам,

Ршьапы иқәкъан, идәықәнатцашт атышахь
Гәнаха змам,
Хара здым зынза.
Заа уи иаґагылатәуп,
Иаиааитәуп,
Азинқәа зегь амхны ишытатәуп...

Мариала азәгы изымгазац Аиааира...
Иутахума уаргы Аиааира угарц?
Абри гәынкыл, нас:
Илакәакуа –
Бзанцы Аиааира рзымгац,
Ихьахәхьачо –
Бзанцы Аиааира рзымгац,
Згәы цаз –
Бзанцы Аиааира рзымгац,
Зхы агәра ззымгаз –
Бзанцы Аиааира рзымгац...

Уца, нас, цхьаґа,
Умшәакәа цхьаґа уца.
Аиааира угарц азы зны ухы уаиааи!
1971

АХАЦА ДАНЦӘУО

Ижәбахьоума шәара,
Ирыпказ ахәыц иеипш,
Ихы инапаґы изаамго,
Игәы нхазаны,
Ахатца данцәуо?

Ахатца дантәуо –
Адуinei зегь қызқызуеит.
Рыхқаа рыкәажьны
Игылоуп ашьхақаа.
Амшын ду
Атра иҫаиоуп имцысзо.

Ахатца дантәуо –
Амш абла азыхтуам,
Ажәџан иатцоуп
Ақсҫхәа еишьылқаа хьанҫаза,

Уажәымзар-уажәы
Ишынеимартәара,
Илыгырз-цәыкәбарқәаха
Ағшаанахара ақаа.

Ахатца дантәуо –
Хәатә имазам азәгы.
Амза хағы хьшәашәа
Кыдуп имқәацо.
Ихырқәақәо,

Ирыцҫахәхәа
Бзантц ағәашәағ иуцымлоз
Ахатца дантәуо –
Зегьы ргәы иҫатәуоит,
Зегь ҫабоит.

Уи,
Иахьынзауаз, мчыла,
Иееихагәа дгылон,
Иаңхьа дышьҫазаргы
Иҫазатә дышьны...

Уажә дтәуоит ахатца.
Хазтаарым ихьыз.
Ахатца дқызқызуа
Дантәуо абас,
Иҕалеит ауп
Рееишьа змам ҕара акы...
Амала,
Ирыцхара аҕстаацә ирныхәан
Ишыҕалаз анидыр,
Изгоит сара агәра,
Иаразнак
Ихы инапаҕы иааигоит ахатца:
Атәуара даҕәытүеит,
Еишьталан
Илағырзқәа игәы иштәцсогы.
1971

Иигаша игеит уи, ириҕашагь рытан,
Иажәра ииааин, даатәеит шыта хазы.
Ибзиа ада ицәгьак рызхәомызт ақытан,
Дшыҕам рымбоз урт ахатца ихазы.

Лаандақәа қахаит хәа пхәысеибак длышьтан,
Ахьта иакит хәа дрыхзызон хәычқәак.
Ачара ахыҕаз иҕхамшьарц уи дрышьтан,
Имырееикәа ақытан инымхеит цсрак.

Азынра анааилак, нанамгак, хамыхәак,
Дысгәылоуп хәа, датқан имҕы.
Игәы иауамызт пхынракгы димыхәар,
Иусқәа иеырхаршәал, драшәон имхаҕы.

Уанихәә, ижә затә ашаха нахеитдон,
Ахә анузымшәөз, иугон мала.
Угәы артызар, иухәөз зегь хеитдон,
(Угәы аартымкәагь абрака укала!)

Амц данужба, нас угәра игомызт,
Импан уқәлар иуамызт җазны.
Уаха уа узыхәә излагара лагомызт,
Дқаломызт уаха уа узыхәә дразны.

Уажәгы дкәалкәало дрышьтоуп дызхьымзаз,
Шә-уск дрызхәыцуеит дахьышьтоу уаха.
Пхызлагь иабыкәу ахатца дахьымцаз?
Дааҗыхар, еитеибоит дымчидан дшынха.

Уаха измырҗееикәә, абас ала далгар?
Игәы инаҗалоит, пшьаала даатәар,
Иигаша игазшәә, аха иқәхазшәә уалқәак,
Ишҗеиҗаху,
Ишҗеиҗаху урт зегь ишәар!
1968

ИЗДЫРУАДА?

Зынгы пхынгы асы хьшәашәә иатцоуп,
Издыруада Ерцахә уи злахнаго?
Азқәә зны иаахтыр уи, нас агәатца
Мрак җаңхашан, маңзак аңсы арго.
Идәықәларын арҗашқәә хыш-хыҗәән,
Иасны ишәахәарын, илбааҗеаны.
Шәышықәсала еикәшәы ишгылаз, иашан,
Иҗыхарын Ерцахә ду уи аены.

Аха иацоуп асы хьшәашәа ишатца,
Икамлеит уи уаха аңсы аго.
Ари – иахьа, ари – уатәы... Ианбанза?
Издыруада Ерцахә уи злахнаго?
1969

Уи игәы тынчым цәгьак анимыршо,
Шьоук еинимкьалар – ихьуеит ихы.
Исмахац азә бзиа изихәан машәыршәа,
Дсымбац ани ма абри дитәхны.

Ах, дышшыцуа убанда хәа, иркәағны,
Азәы иқәкны икуп инацәа.
Имахуп, иаб дишьызшәа, игәағгы,
Даиргоит маза-аргама ахәынтәа.

Дахьааунио, – ацәгьаф, абзиаф – улымха
Тишьаауеит уи, еазә избахә рххо:
«Дахьугалакгы дгәымхоуп агәымха...
Закә матцуроузеи иигаз, деихо!»

Агәымхатәкьа уишьталар, хара изцатәузеи,
Деицгәартарц егырыгым уи шыта:
Ауаа рзыхәа иааихәо зегьы-зегь
Ихатә дрылакоуп, дадраа, ихатә!
1969

Агәымхақәа... Рыбз уахәом,
Иузырхәоит урт рҕы итәшәаз.

Уларыжьырц иафуп ахәа
Ашьыцра баапс итцнаркәкәаз.

Ицәахыхгоу акы иашьтоуп,
Ргәы ақәцымтәазо еимдоит.
Иуфәрыжьыртә ҕара иақәшәар,
Иара уи ала ргәы дырдоит.

Ихәыцуа иҕам: «Икәнагамзар?..»
Имчыдоуп урт, угәағ иаго,
Уламыс аҕаҕхьа уцқьазар,
Уара ухы уаназынхо.
1969

Q-цәак уи җаса ихазамызт,
Иусқәа дырҕымызт маза:
Дгәаазар – дгәаан, итәахуамызт,
Дангәырҕоз – дупылон дразза.

Дразын уи иашта уанталоз,
Идыруан аиғызара, атҗас.
Иаацәырган иуеиҳәон игәала,
Иуеиҳәон дзеигәырҕо хәыҗтас.

Усшәоуп дшыҕоу иахьанзагь,
Усшәоуп зегьы ишаҳирбо,
Аха иеиқәйтдахьейт амца,
Харт җазлаижьуа, дыччо;

Харт – италоз уи иашта,
Qызас уи имаз, тахыс.

Харт – уи ибзиабара иашьтаз,
Знапы даныргылан дызкыз.

Имчзар, дхаигзом акала,
Хлеикэыжъны, итихуеит ҳахә.
Ҷызада, ихала, мариала
Дхалара ҷышьоит Ерцахә.

Итдәахуеит иуафымра ахафы зегь,
Ирхышьуеит зегъы-зегь ашша.
Иубом уажә ацәгъа дафызар,
Ҷәсеипш, дыччоит есымша.

Иснарбон уи аччацшь зегь Ҷыхан, –
ИҶамшәа сгәы назыхшәо.
Иахъа исызцәырнагоит гәтыхак,
Салагеит уи сегъацәшәо.
1969

Улымҳа иҶахәйтхәытүа иажәа
Ануурҳа,
Избоит ушцаз унеикэыхьшәашәа
Уажә иаҳа.

Улымҳа Ҷишьаап уи дышниуа,
Хәыц-хәыцы,
Дувагъежылап уи дгәәҶеиуа, –
Абгахәыцы.

Иушьтоушәа гәағла, еивасны,
Ахәа жуа,

Ишузыкоу хәа абас-абасгы,
Ацәгъа ршуа,

Цәымгс иуитарц рацәак игым
Узтахыз,
Уи дафыстаауп, уи дарныгым,
Угәы уеаныз!

Уәапхәа дласбаха дышъталоит
Ихаҭа,
Умагра дтýсны, укәа дталоит,
Иоуп феида!

Иеырдадны, зны ухаҭыпан
Уи днатәп.
Умариа ибар, днаухыпан,
Дкәаратцәп:

Дцап, дкылсып агәыр аҭа,
Унеикәжъа...
Мап, дуздыруам уи ахатца –
Уи ажъа.

Иудыруандаз, ех еак акәым,
Уи иацы
Ишеитоз ушхәа шәарҭа дагәан
Нак азы!

Иузамур, дфәтҭьон, уажә ибама,
Дуаҭаха.
Дуфәқақьоит уажә аргама,
Уанынха.

Иара ида зегъ уаҭоушәа
Урбаны,

Уара узыхәа иңсы җоушәа,
Ухҗааны,

Улымҗа иҗахәйтхәйтыз иажәа
Ануурҗа,
Избоит ушҗаз унеикәыхьшәашәа
Уажә иаҗа...
1971

Скараха снықәиент...

Пхыз избеит нас сынкахан сыңсызшәа,
Аңҗазаара иснаркыхызшәа аҗәы.
Амҗа иақәҗан снапфымҗақәа иблызшәа
Схатқы казмышәлоз сфызҗәа руазәы.

Уи даасхагылазшәа дқәаҗәа, дыңынышха,
Дсыхәаңшуазшәа ажәакгы мхәазо.
Деигәырғьозшәа сахьықәкьаз са сышьхәа,
Иҗаңхьа сахьышьҗаз абас сымқәаҗо.

Ишҗа,
Зегь реиҗа исзааигәан игылаз,
Сангәырғьоз игәырғьоз, сгәырға-җәҗа згәырғаз,
Исыңанымхо, ичча-ччо есышьыжь испылоз,
Ишәара дыҗану адгьыл абас?!
Мап! Имҗуп, ихьтхәаауп, лаңҗашәароуп,
Уи иашазар... Сгәы цон еикәыччо.
Сааңшызар – дгылоуп. Исызидымҗо хара,
Аҗәа уамшыи хәа сфызҗа дыччо.
1971

Уара уакэын, дадхеит, имаз ызас,
Дахьцалак уа уакэын ицрахэаз.
Ишэызшэырхар шэылшон зынгы хызак,
Шэфатца еишышэшон наф-ааф еишыцэатцас.

Дкэаратцо мацара хыхь данхала,
Имбгазеит уи ацха, шэыгэфа ихыз.
Дуцэызыр хэа ушэозшэа, уихьынхалан,
Рган уеатан уфан дызтахыз.

Жэак узрымамкызааит дызтахымыз,
Тынха дус дышумаз иурбон.
Иатахызар – ирехэара уафымыз,
Иатахызар – иафхьагь укаион.

Насып уман машыынак шэеицтатэозар,
Узиццэырцыр насыпын ауаа рфы.
Иааигэа утэон ачара шэахатэозар,
Иааигэа угыла унеиуан ацсрафы.

Уцэа утала-утыцуа иафхьа ухырхэон,
Уа узышьтаз аус данатахха.
Шэеифызара мырзкэа ухы даурхэон,
Имафра утысуан, игэы укыдлон ухэшаха.

Аха енак, даныларышьтыз дламхэан,
Ахылагыара дбылгыо даназца,
Угылама, цым, абри деилкаам хэа,
Ихэоз ажэа уфытцшэама зынза?

Рафхьа угылан, уи ихыччоз рафхьа,
Ахыбжа уртарызшэа, азы-хэашь дат,
Уфхамшьакэа, жэлари рфафхьа уафхьон
Зышхэа утаз изурыз «атрактат».

Аха ажәлар рылаңш зегъы ирхызаап,
Ибжъы иргаззап дхәыцуа азә дыштәаз;
«Уара уакәын, дадхеит, имаз ҟызас,
Дахьцалак уа уакәын ицраҳәаз!..»
1969

ИААИТ САРА СУАЛҚӘА РШӘАРА ААМҢА

Иааит сара суалқәа ршәара аамҗа,
Суалҳәацәагь цәыртдт еицырҗсса.
Азәы унымхан, амарҗыа, исызгәамҗаз,
Шәааскыа сара сышка, шәеиза.

Рәаархеит... Ааит, сара агәықәха,
Исықәну аскаҟытәкык руал!
Аха истахым, мап, ак сықәхар,
Истахым, истахым азәы имал...

Сахымзаст, иаазгазаргь иахьанза,
Икастоит шыоук рыбзиара атак.
Ирыстоит урт ауаа са сгәы амца,
Зыңхара ду снырхьоу абаскак.

Уажә срыхәоит санкаҳа сзыргылаз,
Сангылагь сара амҟа сзырбаз;
Гәыразра дула зны испылаз,
Сгәы санагоз сазмыргаз.

Иуал ду сыдми, нас, иашан,
Зегь кажьны, сыбналан санцоз,
Ажәақәа зхәоз зыгәра згашаз,
Ухынхәы хәа иҟны исыхьзоз.

Слаҳэны амѡа санықэыз, сыбғалартѡ
Ишѡартаз хракы санаѣаз,
Сықэхар зымуазғы са схала,
Иќастар сґахын иухѡтаз.

Исызхьамцшыз исымам рыгѡхьаа...
Схы агѡра згартѡ еицш сќазтаз,
Буалқѡа сызшѡом дунеихаан,
Ирыгхом уртѡ буалқѡа сызтаз.

Ахѡынтѡа цќѡ, акѡарақѡа срырны,
Сыхшѡаа сахьнеиуа исзыцшыз,
Бѣбабаақѡа исыду зегѡ дырны,
Сбеихырхѡоит, рацхьа ртаѡыс

Са исымаз цаса зны, ақытан!
Сышкол ѡацхьа аштѡ сантал,
Схѡыцуеит, цшьяала саатғылан:
Изласшѡаран иќоузеи буал?!

Иага уал сықѡеит сахьыќам,
Исхаштыз, иззымцо сыхгы.
Схынхѡны саауеит уажѡ аѡныќа,
Срызхѡыцуа дыргы-таґхгы.

Хамтаќ еицш, зѡызара сытоу
Сѣацхьа иаагылоит еиґа.
Срызхѡыцуеит зыбзиара сыду,
Сазхѡыцуеит ишызуша аґак...

Иааит сара суалқѡа ршѡара аамта,
Суалымшѡан – шѡгѡы сыхсыршѡом.
Баразѡќ боуп, сан, «исызгѡамто»,
Ба буалќ сара ахаан исызшѡом!

1970

Сыңшуп сара,
Сгәы мҗыгъуа, сгәы ахымшәо,
Уи азыңшра самыркарәо зынза;
Уимоу – иацнатәо сымч,
Уимоу – иарлашо сымш.

Сыңшуп сара,
Шьыжъ шаанза, икаҗа шыҗыхны,
Зхатә Амшын еикәа ңсызкра хәа дхылаз,
Уи днаскыаган, краамҗа акәараҗ игылаз,
Згәы җынчым аңхәыс затә дшыңшу.

Сыңшуп,
Сахынавало архәара, анака,
Избап хәа ибырлаш-хьыршәыгәха
Уаҗ иимбац ссирк,
Имрахә, илашаза,
Зызбахә цаша иаразнак хара, хараза.

Сыңшуп,
Сымҗа җахауа, ихало,
Сышнейуа, ахәы сҗыхшәаны,
Снадгылап хәа, сгәы җнарҗраауа,
Алакәаҗ ада узнымиио хазынак,
Исҗылап хәа убасейңшгы мшык,

Исаҗсхәоу амшқәа
Зегь реихә имшны,
Исаҗсхәоу амшқәа
Зегь реихә ейхыкка,
Ирҗәыхаран лахьейқәрей гәырҗей,
Насыңла мацара иҗәны.

Сыңшуп сара,
Ахәса, – зны испылаз, сызпылаз,
Сгәы зхылаз, изхымлаз зынза, –
Зеггы-зегь налыцарз,
Дныхгыла-аахгыло,
Ма амѡан, ма абаҳча сыштоу,
Слыниап хәа ааигәа зны, –
Иахьа ма уатәы, –
Слыниап хәа
Иахазто сдуней даҭа цәак.

Издыруада,
Иашан, уатәтәи сара сымш,
Убас игәытгагахо, иссирзахо мшызар?
Издыруада,
Баша, зынза баша сыңшызар?
Издыруада,
Изжьозар са схы?

Аха сыңшуп,
Сыңшуп есымша,
Сгәы мҕыҕуа сгәы ахымшәо,
Уи азыңшра самыркаро зынза.
Мшәан,
Ссирк абас сазыңшымзар,
Иахьанзагь сара сызлаарыз?!
Мшәан,
Ссирк сара сазыңшымзар,
Иабаазгарыз амч – еснагь сеикәзырхо,
Иабаазгарыз амш – адуней сгәазырцхо?!
1969

АҢХЫЗ БААҢС

Ажәџан иалахын алаҳәәқәа ҕыруа,
Адгьыл шытан абылфџы ахышәшәџ.
Схы здыскыло данысмоу, суазыруа,
Сгәагәџ снейхуан, са сгәы сахаҗжәџ.

Исабаха сылагылан шыамхахыы ахәа,
Иара ажәџангы хәа-җштәын иахаз.
Исыздыруамызт
Абри адгьыл шыта сызлахәџџ, –
Амца зхысхъаз, аҗцышә иагахъаз.

Ҙара җлакгы нымхеит ма машәыршәа, –
Схы знысҕаша, схала санынха.
Зынза сшәџмызт сара шыта сыҗсыр хәа, –
Адуinei зегь шытан иҕааҗтаха.

Азба!
Агәхъаа скымызт змах табаазаргь,
Маҗарушәа изжәрын, абас санҗажәк.
Аҗцышә сықәнаут,
Ианымтәаза аҗша иасуаз,
Исымбеит ҟаҗхъа схы назласкра ҟнашәк.

Длашәы, дҗырккы, дсаға, дсуа,
Азә дызбар сҗахын, аха иааг!
Иара лакгы тәаmeи җара иууа,
Схала сынхеит, схала, сара агәаҕ!

Сыхәхәар сҗахын,
Аха иамуит, сҗы еилымгеит,
Сылагырзқәа
Сзамҟа иқәкьаса икаҗсон.

«Издыруада,
Анцәа ихатә абри изхымгар?
Имбацзар акәһап, ибар – деилацсон!

Аха уигь сизгәамтәит, иеирдагәан,
Ахара здыз агеит ихәарашәа,
Ихы аасықәимкит уаха са сахьгәаҕуаз,
Хьаас имкит сагазап хәа агәыпжәа.

«Ахара зхароу
Рхара рхы иҭаҭазааит,
Аха изхарам, – ҕаастит, – о, Анцәа,
Изхарам урт ирыцқәццышә изцазеи?
Изнымхазеи адәы ишықәыз игәырҕацәа?!»

Сааңшызар,
Амра хахаза иҭагылон,
Игәыбзыгын. Ихаан уи ашәахәа.
Сывараҕ,
Инап хәычқәа ихы рынкылан,
Сычкәын хәычы дыцәан дҭахәхзәа.
1971

АҢА ДАНИУАЗ АҢЕНЫ

Уи аҢены
Аб аңсра даҕызаарын,
Аңсыуа қытакаҕ иҗа даниуаз.
Дәеихон:
Акы ихәарц иҗахызаарын,
Аха иҢеникылон уи аңсуатас.

Анышә-аза,
Амагә-шьхәа иарапаз,
Дықәиан, ома зегь чхауа.
Иқацәҕьаз ибла иабабоз,
Дабаҕаз шытыбжьык иахауа:

Дахәитәырц,
Аибашьра аҕсцәаха
Иҕьахьан ичалаа хәахәаза.
Ифызцәагь гәыҕуамызт уаха,
Ихагылан рылахь еикәтца.

Лапшыла ҕазныкгы днархысшәа,
Ғымт, иееитых дахьиаз,
Ирбон
Акы ихәарц иҕахызшәа, –
Иҕсы аца итәахыз, имазаз.

Закә мчыз
Дғагыларцаз ихоз?
Илымшоу, иҕхеишьоу, имхәеит.
Иҕааикәикит,
Ишимаз агәтыха...
Арцәаахәа убасқан дыхәхәеит

Шьхатәылан ииз уи аҕеи мыш.
... Амра ғагылт иххаза.
Ргәы рданы, аҕстхәақәа неиуан,
Ажәфан тбаа иатцсны, иббаза.
1971

АЛАКӘҚӘА РЫГӘРА АНЫЗГОЗ...

Алакәқәа рыгәра анызгоз – са схәычытәкьан.
Сгәы иснатон, адауы ианигәаңха,
Мышкала ртыхәа цитәоит хәа ацәгьа-мыцәгьа,
Ихәда аартәи дышьтеитоит хәа иаға.

Атла дукәа ытжәо уи дахьнеиуаз,
Пынгыла иоуп хәа сы́камызт бзанты.
Зшьап ауқәа тлак ашәаратәкьа иөеиуаз,
Дызмыркәа ма дынхозма ңара азы!

Аөстаацәа кеицон абна илцан,
Урт аиааира рцәигон есымша.
Арыцха дниуан, дахьцалак, аиаша а́кынза,
Игәыразра деикәнархон, изымхозаргь илша.

Амц ашьапкәа ахьатдырхәаз атәылахь
Узгоз ацха шәартамкәа ихын.
Уаныкәс, насыңын ианыз ура улахь:
Ацәгьа укәыблаан, узцыз уртахын.

Алакәқәа рыгәра анызгоз, зынза имаңфын
Аиаңым рыцха игәәк ашәа заөсуаз.
Шьоук ршьала җәа шьоук анытхаңьуаз,
Урт уи рфьытлар акәхалон нас-нас.

Алакәқәа рыгәра анызгоз – бзиа сы́кан,
Сара даара исыхәон сахьгазас.
Аөны идәылтыз зегь хынхәуан аөны́ка,
Ма итахон ишықәңоз хатцатас.

Ицәгьан усқан, сара урт сырдырган,
Җәа дунеик ахь иаарлас сгарагьы...

Саналага алакәкәа рыгәра сзымго,
Сныжъны ицеит, испыртцит схәычрагы.
1970

АМАРДУАН

Изхамлаша пшуан уахь рыхкәа рахан...
Саргы избеит уи, снаҕацшит харантә, –
Цъара, цсые дахьзымназаша, иалакнаҳаз,
Ажәџан ахь ухазгалоз мардуанк.

Ишиашаз уи ахан лашахь ихалон.
Апоезиа ахан лашахь. Уца!
Насыц имоуп цсра зкәым жәеинраалак
Зызнагаз уи ақәцәан злахьынца.

Амџа иқәны збеит еихьымза-еицымзо,
Аха, саназааигәаха амардуан,
Итаҳаз аибашьцәа реипш, џахьхьынза
Апоетцәа еилараа иаҕацсан.
1971

Срыцашьыцуам
Уацәтәи амш зыгәтыхам,
Иацтәи зхазырштыз зынза.
Урт ирымам изымцаныхәо ныхак,
Иееимхарашәагь збоит рлахьынца.
Адәы иқәууп,

Иҗоуп урт иахьала,
Ирфо, иржәуа, ируа – зегь иахьоуп...
Избан сара ицаз амшқәа зысхьынхалоу,
Изсыцрыхо урт, сышьтахьҕа инхахьоу?
Срылгахьеит
Иацтәи сусқәа, урт сыриааихьеит,
Сызхьымзаз роума исышьтоу игәагәо?
Уацәтәи амшгьы, смырцәо, ашәәҕ иааихьеит,
Сытнарҕьарц егьагым абжыы иго...
1970

ИБЖЬАЗЫЗ АФЫРХАЦӘА

Афырхацәа зегь азцәыргом аамта,
Уи амцәыжәәа ицахеит шыоукы.
Хьыз ду рхымлеит, ирмоуит хамта,
Урт рпатретқәа кнаҳазам ҕьаргьы.

Аха ахьз-аңшазы ма медалказ
Афырхацәа тымцит еибашьра.
Амца ҕьоуқьад рымәа хьанта залгаз,
Итамшәарц ауп рыцсадгьыл ахәура...

Иахьа ирдырузәтгьы ишәцанарзыз аамта,
Уи амцәыжәәа ишытәахаз дара,
Агәра згоит урт шамыхәоз хамта,
Ишашьтамлоз хьыз дук агара;

Хрызгәамтеит хәа рхы иахашшаауамызт,
Ахзыргара пхаршьон, ихатца.
Урт фырхацәан. Урт зегь тахарымызт,
Шьоукгьы хынхәрын, руал-пшьа ду нагза...

Амаç казтаз данхаргало асценахь,
Уи рнапқәа анизеинырқьо зегъы,
Дтәазар хәа сшәоит сара аганаф
Афырхатцәкьа, ахьз ду дацсаны.
1970

ЗНЫ АҲАҲЫ ҠНЫС ИАНСЫМАЗ...

Усқан ҫныс ҳапын исымаз, усқан
Мағас исшәыз ашәапыҫаң ирыбғын.
Еиха скымызт, сасны тла злапыскоз,
Аңсабара сара хәмаргас саҫахын.

Сгәы иаҫахыз сылнаршомызт, исҫагылан,
Сымға иахьа шәыҫара иңнатәон.
Азы хытцны аңшахәа ианылар,
Саргы схьатцуан, сышътахьҫа сааскьон.

Арыцҳара хылан иааиуан сышъта,
Уи сеацәызгарц сдәықәун сеыхәжәа.
Агыгшәыгқәа рыцқәа еихасуа исышътан,
Сҳапы самкыр, сыргон сеимыжәжәа.

Бъар смоуцызт, искымызт хыци хәымпали,
Сымч зықәхоз шәарахқәак еилацал,
Ак сызрылңаар, уи нырхаган, малын.
Ҷсеиқәырхаган... сааааиуан слахьынцә.

Ҷсымышътыгак сшашътаз сышңаркарроз,
Сгыгшәыгха абна сылган уи сагон.
Аҳаңаф иеиқәыз амца алашара
Насҫахәмаруа, сааины снаиалон.

Убас сышиаз ауп
Ихааза былапш шықашәаз,
Бхапыц бырлаш кәашкәа шысҕаҕчаз.
Зегь аалашеит усқан сыкәша-мыкәша,
Сгәы иснаҕеит адунеи зегь ччас.

Цқьа исзеилымкааит, иашан, сара исыхьыз,
Сдакәа иртала идәыкәлаз ус маза,
Исыздыруамызт, икәандаза, закә зыхьыз
Сгәатца итхәраа зҕаазхаз, ицкьаза.

Исыздыруамызт, исымамызт ахгарта.
Абзиабара амтәыжәҕақәа анысхьыс,
Агыгшәыг раҕеи абна шоуреи шшәартам
Сара идьрны исыман уи нахыс.
1971

ИАХЬА

Умыццакын,
Уаапшы, рхәит, уатцәынза.
Уаатәа, рхәеит,
Иаашьа, рхәеит, уңсы.
Шьоук хәмаруа иаауеит шьынтца-кьынтца,
Укала, рхәеит, ахыда, ухазы.

Икаутцап хәа,
Урыхьзап хәа уатцәы зны,
Сускәа зегь саңхьака иргоит.
Сара мцак сыхкьоит имацәысны,
Хьаа цәгьақәак сгәы садыргоит.

Ишьтоуп
Сара саңхьаҕа адәеиужь –
Ас-быбыш, грапара зылгам.
Сызнеиуоушь,
Мшәан, уанза сызнеиуоушь?
Иҕоу, исзеиңшу ак еилгам.

Сышьтахьҕа
Схьаңшуеит иаразнак,
Игәастоит ишсымам ҕаҕа.
Иаңсам,
Иаңсам агә аҕасра,
Баша аамтаҕь ырзтәым зынза.

Уеиха, ахәеит,
Уеиха, ахәеит иааибафан,
Сгәы ытцны идәықәлеит: уеиха!
Амш го ианбыкәыз санаваз,
Аха шытахь сынхазаап, сынха!

Снеиуеит,
О, исымам аңшыха,
О, исымам аңсыхаҕь зынза.
Исыңгылаз зегь цазшәа еилаңыххаа,
Схы збеит сласза, скалаза.
Умыццакын,
Уааңшы, рхәеит, уатцәынза...
Уатцәтәи амш цшзала иахзырша,
Аха иамур,
Иахтәымзар, хәхымзар?
Иалх иахьа иалоу! Улаша!

Иаҕахызар,
Аңсратәҕьаҕь саңылап,

Сара иахьатәи амш саҭахуп.
Уацәтәи амш ртәуп уацәы игыло,
Уацәтәи амш уацәы игыло иртәуп!
1971

Иамуит,
Сзымцеит – исылшомызт уаха,
Сышьтахьҕа схьапшын, агәытҕҕа сагахьан.
Ажәџан иаларсыз хракы саҕакнаҳан,
Сытҕаҕа азыжь ду ҕамҕамауа итатәан.

Иқәңа-қәсуа илталан, сшьап иатҕҕаз
Хаҳәык, ҕаҕа аҕызцәа артҕысит.
Салгеит хәа аасгәахәт иара уацәҕҕа,
Иара уацәҕҕа ишызбоз сыҕҕсит.

Сааилышша-ааилышшон,
Сылапш набықәшәеит,
Иаразнак снапқәағь налапсит дацк.
Саңьал акраамтағь инасыкәшон, иаасыкәшон,
Игьежьюан, игьежьюан, игьежьюан сыблахатц.

Нас – иааихыккеит.
Иеитабықәшәахт сылапш.
Бтынчын. Быччон. Ибгон акы агәра.
Бнапқәа рхахан ңара аҕада бгылан,
Аңтақәағь хытҕны иаҕын ацара...

Исгәалашәоит,
Сзымцеит – исылшомызт уаха...
Былапш хаа сыпхьон: «Сыпшуп, игәаҕы!...»

Усқан еибгала ахра ҕакнаҕа
Саҕыбган... атышахь сбыршәт ашьтахьы.
1971

Ааигәа зны схы саздааит, амца ҕахысны,
Снапқәа сываҳан, ҕшьаала саатәеит:
«Сзизазеи, сыңсуазар? Сзизазеи, мышкы зны
Аңсәәаҕа сигозар, иуааразар ҳдунеи?»

Ихәмаргазшәа збеит сара, сылаңш нархызган,
Иахьа уажәраанза схысхысуа сзышьтаз.
Иаңсамшәа збеит сара, сгәакуа исыхтызго,
Инхазазшәа ари аамтаҕь асаса штыкказ.

Уи иахәлабгоит, ҕастеит, зықь хазына,
Зегь еижәагоуп, ҕастеит, агаза:
Усқан сышхәа шхышәтра ихынаан,
Ажәәан схагылан, цәҕьаза алахь еикәца.

Атысхә еиңш, схыршәлан ҕынкылашья
змамыз,
Иеитасны хаха ижәылоз амшын.
Мыш-мыжда сҕеиңшын, сыңсәзаараҕь
хаамызт,
«Сзизазеи, сыңсуазар?..» – ахәыцра саҕын.

Ус, иаша, аңсәхәа злач дукәа неимгәыцкәаан,
Игәастеит, иаацәыртцит амра ххаза.
Ахәыцра хьанта исхаңазгьы насхытхьан,
Ацәкәырпақәа аныцәоз ршьапқәа еилатца.

Сыңшын, сышхәа хымызт ахала,
Харантә җә шхәак сышқа иааскьон.
Иааскьон уи есаaira, ихыхәхәала,
Касы шкәакәак аҗауаҗ изсон.

Избон сара аңстазаара җыцхан,
Истахын аңсаатә еиңш сыңрыр.
Схәыцуан: «Срыцхан, о, даараза срыцхан,
Суафны зны адунеиаҗ сымир!»
1971

ИААХӘЫР КАЛОИТ ЗНЫ АДУНЕИГЫ...

Ан-атакәажә – лпазатә данызза,
Уи шыта дшыхнымхәуа анлаха.
Ахатца хәа агәымха даницца
Уаха зда думам уңха;

Зыгәра рымгац – игәра ануга,
Даныкоутца уи дгәырҗацәа,
Ахада – уихан атцыхәахь дануга,
Нцәа дхазтцоз – данимух Анцәа;

Ақәыңьма – алацәҗақәа анакәша,
Атыс хәыц – атра ианыхшәа,
Ашәахәаф – амитә данақәшәа:
Иашәақәа игәы анрыхшәа...

Иаахәуеит, иаахәуеит адунеи.
1969

Агха цеит: игылт аҗартҗаи
Иахьятыңмыз, изт акәәң...
Агха збаз атҗәы иахарҗап,
Инеимҗаркып, идырххап.

Иазымхәеит ахәоу иахәашаз,
Ажәәкәа рҗакы рыҗсахт:
Ихааушәа иҗалахит Аша,
Ахаа узымфо иашахат.

Митә рзырхәоит, ргәы еибафо,
Ари зшьаз ома калас:
Хҗтипография – зеггы зхароу,
Акорреҗтор – уи зымбаз...

Агха җазар, иҳариашап,
Уи уадашым, сыгәра жәга.
Иеитатҳажьып, бзиа збаша,
Ирҗыцны, ирҗеины, еилырга...

Сымҗа снеин сеитанангылар,
Иага гха снарыхҗыашап:
Иахьыртыңзам исыргылеит
Җәара – аҗартҗаи, җәара – акәәң.

О, исызгәамҗеит, исыҗәәшәеит,
Гхада сныкәар ахәуаз.
Сымшкәа иреиҗыз кыр арашеит
Сыгхақәа зегь иреихаз.

Исхамыштыц уи агһама,
Сҗара иацны инаскъаз.

Издыруанда риашашы амас,
Издыруанда реишы аяс!
1969

Дышмацзас ахыта ицэа дтанацалан,
Заа иеиликааит ацхара зыцсас.
Иеадыркэыкэлан астал хэыч, жэеинраалак
Ифит иара, ицкэа еихасуа дыштэаз.

Итахын ахыта даиааирц убри ала,
Иацхэо жэа кэаанда игэы ирцхарцы.
Ажэа иамчу идыруеит иахыала,
Изымдыруазтгы еилкааткэан иацы.

Итахуп
Ахыта иаргэамцуа адэ ицэхалаз,
Ицэахэақэа иреигыу нхарц ихафы;
Ихаштырц дшыкоу уи ауаф ихала,
Мацк ихалашарц уака ихы-ифы.

Итахуп
Ацэқэырца шлақэа иреисо, дышнеиуа,
Игэы имнакэар амшын аапкзаны,
Иажэақэа илымха итафырц агьефхэа,
Игэыткэарагы иаразнак ицарц аезаны.

Ацэарта ианхалаз, гэыгра зызнымхаз,
Мац-мац згэы тыфаан ахыаа изцэаго,
Иеиликаар итахуп иаацэырган изымхэаз,
Иеиликаар итахуп игэы абас дазырго.

Итахуп

Ажәа кәандақәак иеихәарц гәыблыла,
Дахышьтоу пшыаала иханы днатәаны.
Иудыруеи уи ажәа кәышла диргылар,
Ихьаакәа, игәалакәа игар икәганы...

Азә икәра датцоуп изышьтымхуа еидаран,
Ишьамхкәа ирылгоит, арыцқа, шыта аефеа.
Дызивагылар, дызиццар уи даара,
Иагараан иеихигап макьана ишьафеа...

Абартқәа дышрышьтаз, ахьта дакызаап:
Еикәым ихазыхәа ишахәшахәуа мцакы.
Ихала мацара мәа цәгьак данызаап,
Ихы ихаштит зынза, дрызхәыцуа зегьы.

Уи ҫыашьатәым, нас, хьаасгьы измада,
Игәы итыхо ҫыт-чытқәак дрыхьзоз...
Амала, дынхазаап аймаазыхы еимаада,
Акәыба имоузаап акәыба кәзтцоз!
1967-1970

Сыкоуп са сычхара гәгәоушәа,
Аха зны аихатәкьагь уцәхоит.
Иоусышьтуеит сагәра нароушәа,
Сгәы цкапуа, арахәыцқәа пахоит.

Схы азымцац, иашан, сызқәызуа,
Аха ба ибышьтоу иеырбо,
Инап ианыңсалоу хапыцқәан
Избоит урт, дыбфаччо ибирбо.

Истѣахырц сашѣтам сгѣи иалоу,
Имзакѣан иаггысхѣоит сара:
Исырхынхѣыр сылшоит мышкала
Ажѣйтѣра иагаз ашьаура.
1969

Башаза сыкѣлеит сара амѣа,
Иббоит, нас, – бысхычча – сшынхаз.
Хѣаибабарггы хѣаибамбарггы амуа,
Хѣашѣеишеи барггы саргъ хѣазшаз!
Арахъ саазгаз аиѣа имчыдан
Инхама, мшѣан, арантѣи сызго?
Сдѣылтѣхѣан, сзымцо сызкыда?
Сказѣазеи абас сеилаго?
Аѣыстаак сирѣашѣеит, сирѣашѣа,
Исзызбом уи дахъзырхѣра.
Исымам арантѣ сара цашѣа,
Нгылашьагъ сымам ара!
1969

ИААДЫРТУАН АФЫРХАТЦА ИБАКА

Ааѣны мыш гѣыргъахѣк аѣены
Иаадыртуан афырхатца ибаѣа.
Ажѣлар еизеит аѣыѣа агѣѣаны,
Иѣшын, рыхѣа шѣѣыхны, ѣхѣаѣа.

Иѣшын, уи дѣазшѣа дыбѣязны,
Аха дхынхѣрызшѣа еиѣа,

Дааиращәа абри аапынра дацны,
Даагылошәа, дгәыргъо, рыгәта.

Ипшын урт, зычкәынра дацыз,
Җызас, тахыс ма дызмаз,
Ихьымзас, уажәада дзымбацыз,
Иахьа ипылараз иааз.

Ус,
Ианышьтарта ихаршәыз ааихыхны,
Рәаңхьа даагылт деикәкаца,
Уи афырхатца, зхы шытыхны,
Җхьа ипшуаз, хьатра җамта,

Хаха аға ипылоз, ижәылоз,
Изыхьчоз ауаџи ауаџреи,
Зны абрака шыапеимаада игылаз,
Иссирыз абрака здунеи,

Зхәыцра хьантаз, зәара гәазырхагаз,
Ақыта иатәыз, иазынхаз...
Ишьапаны ашәтқәа шытарцеит инаган,
Афырхатца – хьызла итахаз.

Нас,
Ицәажәон, ицәажәон, ицәажәон...
Ибомызт жәа-мыцхә атахны
Уи иџызак, иамыхәазаз ажәа,
Аганаџ игылаз аены.

Уи дхәыцуан, уи даман дышьтыхны
Аамта ссирк, ахара ицаз.

Ибон уи хәмаррак иаҗыхны,
Ибон уи азиас иантәз,

Уи ахықәан аөнқәа андыргылоз,
Рҗаңхәа ахаҳәқәа еизыҳәхәа.
Абар, ибон уажә дахыгылаз,
Иавоушәа иџуа аңшахәа.

Ибон уи амца иахьалаз,
Азиасқәа ирырны иахьцоз,
Адәазәҗ иахьыцәоз иеидиалан,
Аси ақәеи ахьрыхьцоз.

Еишьас уи дышимаз иџыза,
Ишеицзәз урт, аха нас...
Зегь хеитцон, ихеитцон зегьы-зегь,
Изхамтцоз – уи дыштахаз...

Данаалт, ажәлар, ақыта агәтаны,
Ипшын, рыхқәа шытыхны, пхьаҗа...
Аапын мыш гәыргьахәк аены
Иаадыртуан афырхатца ибаҗа.
1969

ЗУАҖЫБЖАРА ИНАХЫСХЬОУ АХАТЦА

Иаңхьаҗа ишьтоуи ишьтахьҗа инхази
Урызхәыцыр, иубоит еилыкка:
Хнырхәышьа амамкәа ичкәынра мџасит,
Қьафла иҗаз, митәыцәгьа ахнага.

Иацицто мацуп, иидырша идырхьеит,
Дзыхьзашаз дрыхьзеит – ихадаз.

Мшынзар дызхыз – хымҗада дырхьеит,
Шьта дхытхьеит – шьхазар дызфаз.

Фыза димамкәа даазар иахьанза,
Ицәгьоуп шьта афыз аирхара.
Иахьанза ға диҗагыламзар дхьамцуа,
Шьтагы диман аабашам хара.

Иуафбжара дахысхьеит уи дықәха,
Иргылоз – иргылеит, ирбгоз – ирбгахьеит.
Хьымзгыла адәы дықәзар – дагықәхеит,
Хьзы игозар – шьтазыхәа игахьеит.

Аха дшыпшыц еснагь пхьа дыпшыхуеит,
Илаимышьтыц игәыгра абираҕ.
Бжьы-мшынк срырп хәа дгәыгуеит,
Сырхыцып хәа дгәыгуеит бжьы-шьхак.
1971

САРА САҢСЫУОУП

*Аңсны жәлар рпоег Дырмаит Гәлиа
игәаларшәара иазкны*

«Сара саңсыуоуп!» хәа
Итаот сара слымха,
Геи шьхеи ирхыфны игаз быжь җацак.
Хәыцрақәак сышҕа рҗаархеит имшынха,
Исаҳазшәа цәыргашьа змамыз мазак.

«Сара саңсыуоуп!» –
Арт ажәакәа ирыцын

Аңсуа иңоурых зегь, ңхьаҕа изыңшыз.
Адгыл ишақәлазгьы, ахәашьала иҕыцын,
Сеимырдеит иаразнак, мңоушәа инасхыст.

«Сара саңсыуоуп!» –
Иаартуп, маза ак аңам,
Абар уи иаанаго, абар уи иахәо:
Ахатца данхатцаха, дымџасроуп дышхатцоу,
Аиаша амџа ато, аңәгъара хьхәо.

«Сара саңсыуоуп!» –
Ахәра цәгъа иашәоуп.
«Сара саңсыуоуп!» – ламысуп, уаџроуп.
Иуеиҕысшьо дыҕам, аңсышәала иңәажәо,
Уаргьы саргьы, иашан, анык халңаңәоуп.

Ақьиаңәа иуаңәан
Жәынгьы уи ҕангьы,
Уаџ гәыңбаауп аңсыуас зхы зыңхьазо.
Уаауп хәа рызхьаңшра иңахымызт ахаангьы,
Аңсуареи аңсуеи атәамбакәа иңоз...

Аңсуара –
Аңсуа ихагылаз быраҕын,
Еснагь иҳареикуан, дызҕыз ңхьаңаран.
Дырблаҕьа даршәырц акыргьы даргәәкуан,
Аха аңсуараз ақәңара аиашаз қәңаран.

Иаңәыхьчатәын ашхам,
Иалгатәын амца,
Аңеиңәа ссирқәа ргәы ашыра ахтынңо.
Шәәаңхьа схырхәоит, иаҳзаазгаз иахьанза,
Сшәықәныҳәоит, аңсуара зман ңхьаҕа иңо.

«Сара саңсыуоуп!» –
Җабацәа ирымтан
Иҗауит, җақәгәыҗп, уи агәра аагап.
«Сара саңсыуоуп!» – җабацәа ирымдан,
Аамта азыблара иалган иаагап.
1971

«АЖӘҒАН САРКЫА»

1973

АМШЫН АХЫҚӘАН

Ашьха ирықәычҗоит аҗсымра,
Ғынчрак саҳәоит хамтакы.
Са сгәы кыднамхыц угәрымра,
Аха иуасхәашан акы:

Издыруада, шыта иазхазар
Аекыдкьара – ацәкәырҗара?
Издыруада, уи хжьаразар,
Акгыы хнамтозар хара?

Издыруада, иаха икәышыз
Ракәзар, нак рхы нахго,
Аган иаваз – ауаа анзышоз,
Са сандәықәыз зегь гәынго?

Исзырбазеи зегь уашәшәыран,
Иахынхалан зегь ахац?!
Сыҗеныцаскыр саргыы шәшырак,
Игьежьрымызт сыблахатц.

Аха иамуит, иашан, иамуит,
Сара ишытысхит указшьа.
Са сызнылаз ари амәа
Пшак аныслон есымша.

Аха жәәангәы икыдын сымра,
Сымәа сықәын сымшәәзо.

Сааигәа уафын уара агәрымра,
Уцәқәырқа шлақәа неижәтцә.

Издыруада, нас, иазхазар,
Са сцаауеит, ацәқәырқара?
Издыруада, уи хжъаразар,
Акгы хнамтозар хара?..

Амшын гәаан, арахь исыжәлеит,
Иагеит ацәқәырқақәа рхәаша.
Сара сымџа еиҥананыслеит
Тәамџахә сызымтоз аҥша.
1972

АЗ-НЫРЦӘ

Сызсо сфынаскеит,
Ацәқәырқа шлақәа среисан,
Ссирк ыҕаз ҕысшьон аз-нырцә,
Ицәгъан,
О. даара ицәгъан урт рлеишәа,
Иртахын са сымџа ркырц, сырхәаҕырц.

Руакы салтцәрааит шысхәоз, ижәылан,
Ишьтууаа аҕаанахон дача цәқәырқак.
Убриггы сгәы меитаскәа снапылон,
Убриггы са стәала иастон аҕак.

Уажәы схәыцуеит:
Иабаазгеи абас еиҥш алшара,
Ианалшоз иамуит хәа шыҕахьҕа схынхәыр?
Азыблара сналцыр,

Сазпшын мыш лашарак,
Ссирк ыказ ыысшыан аз-нырца.

Аха ссир хәа егысымбеит сара уаҕа,
Итацәын,
Акәара зегь шытан иууаза.
Снықәыпшит убасқан ашьхақәа ркәакәа,
Рөырцагьан,
Урт гылан нахьхы, хараза.

Гәыгра лашарак сызцәырцит аргам,
Мацк саатгылан, сгәы саатахәыцт.
Акгы хьшәам, схәеит,
Са сзыхәан макьана,
Ссирк ыкоуп сгәахәит шыа нхыт.

Ашьхарахь сцон нас,
Хәык схало, хәык схытуа,
Сымша аиохаакәа иртыганы иган.
Сымчқәа
Агәыгра ду исымаз иарфәыцуан,
Исхыкыз ажәдан тбаа цқьан, еихыккан.

Ус,
Ашьхақәа ирфәахәит ацстхәакәа еишыылза,
Атықьхәа ихысит, исхыкны имацәыст,
Ахра сафамхеит уа сымчқәа насылзаан,
Пхьа сагон, нахьхы, шыа нхыт, изыпшыз.

Сшәахәоггы сзымцеит,
Сгәакт сара акыргы,
Итәааит, иуазырит, исхашәышәт ацша.
Асы-мкәыл кахәит, илеиит акырцхгы,
Ацәхәыра санықәнак, саатәеит сеилышша.

Схы сѡахан санынаџш,
Еиџанақашеит сылаџш,
Игѡастеит ассир, шыха нхыџ исзыџшыз...
Абас мацара,
Уи сыбла ишыхгылаз,
Ашыхақѡа сышыџахыџа иныжыны сырхыст.

Снықѡлеит акаршѡра ду, улаџш ахымызѡ,
Ссирк моу, ѡеикгыы сымбеит уа зынза.
Аха иабыкѡу уи сшашыџѡу сахымыџѡ,
Иџѡушѡагы збозар, абар, шыџа ааигѡаза!

Акаршѡра снықѡсын –
Азиасқѡа сџылеит,
Азиасқѡа срырын – ицѡырџџ ѡа шыхақѡак.
Абар, егыџагым, абар, џааиѡагылоит,
Исзааигѡахаз ссирк ахы иџасџѡит ѡа шыѡѡак...

Акрыџѡуп,
Даара акрыџѡуп са исыџқѡѡу!
Хымызгымхааит, амарџыа, исзымгаргыы хызы.
Усгыы исылшап џѡа сыџѡуп џыџ-чыџқѡак,
Аз-нырџѡа сара ссирк збѡнаџы.
1971

Мап, раџѡак сџахым сара адунеиаѡ,
Бзанџык амџхѡ самыџѡазаџ сџазы...
Избѡааит амра шгыло ишеишеиуа,
Азаза еимгѡѡѡ, сынџыџџлааит шарџазы.

Исыдакәашо, снақәымтәацшәа уи иахьада,
Ирашьха, сама иньцкьалааит са сөы.
Сцәа цыщцыџуа, амра цара сеаџан,
Сееитцых, зынгыы сиаз ақәарафы.

Амра нтәшәар, џақхьа хханы икыдзааит
Амза гьамгьам, ахьы шәахәа ххьыршо...
Ишџастаху сара абри адгьыл сықәзарц,
Гәыгра сцәымзуа, издыруа – уатцә аншо

Рыцҳарак шаанамго амш игыло,
Слымҳа иштәџуа арџашқәа рыбжьы;
Иааины џақхьа сыбла ишыхгыло
Хашьха дуқәа, руапақәа ирташьшы.

Истахуп имџасларц амшқәа каххаа,
Абра инаркны адунеи ду аханза.
Сџатџащлар сџахуп, са схы сааџахан,
Ажәџан саркьа агәытбаа иатцәаза.

1972

АМџАҚӘА

Азиасқәа срырган, агәаџақәа иртысны,
Ақалақь дуқәа рбара сахьыгза,
Ақытақәа ирылсны, абахәқәа ирфьысны,
Акаршәрақәа ирықәсны, ицоит хараза.

Цьара афьықәреи лапкьа дуқәа царџаруеит,
Рытаара иахәома ашәырқәа калар!
Цьара адгьыл фәжәкуеит, аарџароуп,
Аҳаскьын хыблаан иагеит аџакар.

Сыкоуп сара ага, снейуеит аҫаҫахь,
(Уа сара исылом сасыс сыпхьаза.)
Снаргоит амҫақәа аҫаа иахьарҫаҫуа,
Аңша ахьықәсуа еснагь иҫәйтәза.

Адәыҫба сҫоуп, зны салоуп аҫауа,
Амҫәыжәҫақәа сымоуп, сегьҫоуп.
Сшәарыҫоит, ашьха абҫабқәа сырхаҫоит,
Шьапыла ахра цыҫыҫқәа сырҫоуп.

Аҫада сыҫазар, алада исыхоит,
Алада сыҫазар, уаала, рхәоит, ҫада.
Амҫақәа сыпхьоит, исырҫоит агәтыха,
Снейны урҫ снарынгылоит еиҫа.

Амҫақәа исырҫошәа збоит сара пхарак,
Урҫ сырнылоит еснагь рыгәра го.
Амҫақәа бзиа изызбо иахарак –
Ҫызцәа ҫыцқәоуп аҫныҫа исаарго.
1970

Мышкы-зны, ханыҫамло харт зегь,
Дҫаашт хара иаххылҫыз абас:
«Иабаҫоу, исшәырба урҫ ихартаз,
Иабаҫоу, инрыжьзеи ихәартаз?»

Пхызк еиңш, ус баша хамҫасма,
Хҫама наҫ шәахшәа хҫаба?
Хазҫыз, уара, сҫаауеит, мышгаразма?
Хабаҫаз, хабаҫаз, иаба?

Иаххылтцыз имбазар ҳа инҳажьыз,
Ицәагазар ашәышықәсқәа рварз,
Издыруеит ицшатлакәха ишасыз
Аамтак – зегь наӀ еилышәшәарц,

Еилышәшәарц иацсоуи иацсами,
Ишьтанатцарц наӀ-ааӀ дара еиџша.
Аамтагь зыбжьало уи азами.
Иласхама, атцыхә еицш, хтынха?

Исабаха иалазма ахауа,
Афыртын баацс иагама ишьтыӀкәшә?..
Избеит иахьа амшгаха шҳамам,
Исхәоит иахьа, абри санаршәа:

Хазџу амач-сачқәа зегь башоуп,
Ибжамҟамшәа инҳажьуа акгы нхом.
Хазџу ухәан-схәанқәа зегь башоуп,
Иахьеицш, уатцәгы урт ртаххом.

Ххы қяф аҳаруазаргы ибашоуп,
Иҳамамзар цәыргатә, Ӏатца.
Хгәыграқәа еижьагоуп, зегь башоуп –
Ицшатлакәха аамта анҳахьза.

Мышкы зны, ҳаныӀам, ирзашам
Зны ҳаӀазу ҳаӀамзу ҳарт.
Иаххылтцыз рӀынза хназашам,
Ханкыдыџр, ҳаипшхан аҳарт.

Ускан зегь башоуп, ибашоуп,
Ахшьырахь, атышахь зегь цеит.
Ускан иаабашам, ижәдыруаз, иаабашам,
Иаабашам уатцәтәи адунеи!

1972

Ирашьха уеы-ццышә гылоуп, ағәра иахо,
Иңдырны идәықәлашт уи,
знык ушьхәа анаурба...
Умға абахоу, ҫым хәыч, умға абахоу,
Ағаға дгыл – ашьха қыта хара аға?

Сара сымға аңышәа хәыч иснәтаз
Сыбжыы уқәсыргарц сиднацоит: – утрыс!..
Аха, иудыруаз, уаңхәа ишьтоуп ақәапа-ғапа,
Уеы уахкәп, машәыр ухьп, угәуеаныз!
1971

Ачара захәам иеиңш, ҫара аатрағ
Сгылоуп, маңк сылахь еикәтә.
Сыңшуеит, (истахым зынза абжъазра!)
Сыңшуеит сара абрантә хараза.

Избоит даға усқәак ирышьтоу,
Амғақәа ирну иццакны.
Избоит сара архақәа ахьышәтуа,
Ашьхақәа ахьгылоу ишланы.

Ихнацоит, аа, адәқәа зегь ашьацра,
Адгыл ду ахәрақәа ғыеит.
Икәмзаап хык ҫара иткәацран,
Абҫьар атоурых иагахьеит.

Изхәода шака зы ыкәышьшь имғасыз,
Шака рғаш агәгәахәа еилатәаз,

Шақа цәқәырқа шақа паф ирыкфасыз,
Шақа аамта ниакәкәа ицаз!

Адунеи ду ззаапсо нырхагоуп,
Цырхага хәа амам, иба...
Ех, сара уанза сазнагом
Иеиладуа аамта ацәқәырқа!
1971

Уеаанкыл,
Хаңсы ааиҭахкып,
Умыццакынишь,
Хаатәап, сыцкәын, цлак амцан хамтакы.
Ицаз срызхьаңшыр,
Сгәы сҭахәыцыр цәгьа истахыми,
Ҷаңьара акәым, иара абрақа саатәаны.

Ишышьтоугьы
Уи макьана еиқәыцәаак,
Иаразнак сыдгьыл гәакьа аңхара снырт.
Сыцкәынхазшәа збап сара уажәытцәкьа,
Сшьапқәа еилыхны ани акәара снырп.

Ахәы скыдлар
Шҭастаху уажә сыфәуа,
Ма, ишьаҳан иқәу ант аҶеқәа
Руакы снақәтәан,
Сыбжы адәы иахыфәуа,
Схы сықәыршәны сҶынасхар скакәкәа!

Иахьсызхаз акәу,
Иагхеит зынза хқәара,

Хкәара хәыч, азсашьа сзыртцаз.
Абра цьара иҥагылан хазлагара,
Уара уи узгәәташам зынзаск:

Икәыргеит.
Сара сыбла ихгылоуп,
Ишызбац еиңш, ахыухәа илаго.
Саргыи сатцоуп
Макәанк азна ашыла,
Саб аатцәак аҥныҥа ианааиго...

Иахьа ушсыцу,
Дахьцалак уи сицын,
Зны сцәагәон, сасны зны срашәон.
Аха ишызра назаза аамҥак ызуан,
Иахьагаз збаанза, сымшқәагь ацрышәшәон...

Ҧхыз хаак иеиңшха,
Ахәыцрақәа сышрылаз,
Изаамгоу абра снызкыло ихахьы,
Дцеит сычкәын, дцеит, зны ацәыргыла,
Сықәс, сара сахьахыңоз адәахьы.
1971

АКЫР БЖЬОУП МАКЪАНА...

Акыр бжьюуп макъана сажәра аҥынза,
Сәара акәзар, иабаҥаху, имѡаст.
Сымѡа цхьаҥа инагоуп, лаңш ахьымзо,
Уи сшаныз акырцъара сҥагәҥаст.

Амра хышәтны, егъагым, наӳ илтәлеит,
Уи схацеиуеит, иӳсырмаӳгоуп аӳакар.
Шәшыраӳ сыӳхьоит, игъыбзыӳуп уаӳа
аӳшалас,
Аха гәалас сара ак сымоуп уажәы, абар:

Сгәәӳуа сшалаз сара исхызгаз атӳх еикӳара,
Ӳсшьаха смоуит, аӳәа сыӳхәаит
шыыжымӳтан.

Са санӳыха,
ашәахәа сӳаӳхьа иаины ихәмаруан,
Са санӳыха, ашьыжь заӳа зегь бахьан.

Сиамзааит, нас, сӳархасуа, сгылан сахоз,
Иамуит, сус ианымӳшит раӳәазак.
Ихәа, иабаӳоу, ӳымхеит, уажә атәаха,
Утәуп, ӳабаауп сыбла ихгылоу сахьцалак.

Избозааит уи лашаран, сыбла ихымӳцааит,
Ӳхьаӳа сама иӳоз, сыгәра ганы...
Акыр бжьоуп макьана сажәра аӳынза –
Исызгәамӳ, абрантә сыӳшыр, еилырганы.
1972

Ажәәан иалоу баша иалам,
Амзахь хыда баша иӳом.
Ршьапы иафан ашьха ихалом,
Знап иафо ахан ӳартӳом.

Шьоук аӳхәәыра агәы сакараӳ
Аӳакар бааӳс рхацеит.

Шьоук амшын ишхыз мацара,
Лацшы рхымзо, хара ицеит.

Сыгәтыхақәа есааира ирыцлоит,
Схы рцәызгап схәап, ируам.
Стәоуп, уахынла акы сазхәыцлоит...
Са сызғугы мышгарам.

Аха, ишәхәа, сабарж-сабарго, –
Адамра иаша хыла сасп, –
Спацәа ирбар уацәы зны ихәмарган,
Са схы зқәысто иахьа абас!
1971

Баргы саргы хтәыла хәыч анахша,
Q-хәынтқаррак гылеит хаз-хазы.
Акрыздырма сызқәыз адгыл иахьшаз,
Хабжьара агәағ фыртынха ианцысы.

Мыч ҳамамкәоуп уи хара хшаңылаз,
Уара идыр, нас, агәытқьа хазыргаз.
Абзиабара ахан лаша ихазгылаз
Лабыцәқәазма иатцаз шыақақәас?

Азәгы хәхәхәом хәқәгылан: ххынхәыроуп!
Хашьтахька, хәхьааз ахь, уаф ханхом...
Аха, ибдыруу: сара стәыла цәхәыроуп,
Сара стәылаф сымала сзынхом.

Ара, стәылаф, абла азхымтит ажәфан,
Уи сықәығәғәо кыргы иааигәахеит.

Сыдгыл шытоуп бара быда иҕажәкуа,
Сыңсылмыткуа дгыли-жәфани срыбжьахеит.

Издыруада, ичышәны сара сылахь,
Исықәшәацәгъан зымџа абас сантәоу,
Акәтагъ былгьо иқәзар бара бтәыла,
Ныхәа мшызар, уасыртә акьаброу?

Уи азоума указ зыбхәо пшыаала?
Уи азоума абасгьи сшыа бзахәо?
Уи азоума ахәаа мыжда иҳабжьалаз
Басны бара есаирагъ избыргәгәо?
1971

ЗАНЦСА ИЛЦӘЫБНАЛАЗ АЦХӘЫЗБА

Уи лдунеиағ амра мрамызт,
Зынза ихаамызт ашәахәа.
Уи леидарагъ, о, имариамызт,
Датцазшәа лбон ауахәа.

Уи лдунеиағ лу лагомызт,
Илагаргъ – еибафон есымша;
Жәа хаа рхәомызт, ашәа гомызт,
Ицәыцәза иқәсуан уақа аңша.

Пхызқәак дрылан уи уахынла,
Пхызла илзаатуан ҕа дунеик.
Уақа аңта хьанта хымлеит,
Уақа адгыл даҕеакхеит.

Уақа илымахын амтәыжәџа,
Быжьқәак ааџуан иашәаха.

Уақа иҳаракын уи лыжәван,
Мѡакы дықәын деилыхха.

Данфыхалак – гәамцран-хамцран,
Цәха-шҳаран арақа изфыз.
Лыкәша-мыкәша еиҥакуан амца,
Дгьыл тшәак дықәын – икәыкыз.

Луада атзамцқәа еидығәғәалон,
Адәы днықәлон нас дшақьо.
Аха дықан уеизгы лхала,
Ара данцар, ана данқьо.

Дызныз амѡа – ахылағьарахь,
Нақ, ахшыырахь, дама ицон.
Хтынқьа лыгмызт, зегьы лхаран,
Лыбзиагь цәғьараны илыхьзон.

Дааит абас мацара акырза,
Аха, лычҳара анхыжжы,
Маза лаб ифны дапыртцуан,
Дцон дыбналан уи шыжжык.

Лышьтахь иқан цәытцлашьцарак,
Иахьанза мчыла дызхәыҭеуаз.
Хаң дук даман лымацара,
Лхахьгы иааиуамызт дышфаз.

Далцны дцон уажә зеилашырак,
Дцон – илыман ҭеа хафык.
Илбоит, дзызцо дгьыл уашәшәырам,
Шьтахьқа инлыжыит ақьык-фык.

Лҭағҳьа ицәыртцуан зынза ифыхаз,
Зынза иссирыз адунеи.

Ихъааха исыцран сара гәтыхак:
Ишаашаз еиңш сымѡа хазхон...

Истахын сара абраќа хтәазазар,
Истахын сара абраќа ихаршар.
Аха аамта хамбакәа ихәцәцазаап,
Аресторан аанхажьроуп, абар.

Хандәылтит, ишаѡыц асы аѡуан.
Бмахәар ааныскылт снапы атцх.
Аскрипкабжь гәытшьяагаха иааѡуан,
Уи хьшәашәаза иналазуан атцх.
1972

Гәыбған истом,
Рацәак гәыбған истом ааигәа иңнышхаз,
Ааигәа иңнышхаз –
Зны амаалыкъ-цәа зхаз.
Шьяпфаршә итан, уи дықәыркъеит ишьхәа,
Ихарамкәа, хагәха дларышьтит шьоуки изцас.

Рыңсы дартарц
Иақәыркит иаңхьа иңсышаз,
Адгьыл иқәтәхәатәыз изцәыртцит изѡаха.
Реалак атцх лашә,
Зны дтарыжьит наќ атыша,
Игәыргьо ихынхәит, хаңсы дахтеит хәа уаха.

Аха, анааша,
Атыша дтыцны, акгьы имыхькәа.
Цасгьы дґапха-ґаччо уи дырґылт.

Идырхәашьзон уи нахыск изыхьқәа,
Уи нахыск зынза ихагаха иґагылт.

Ргәыцхтра дахыччон,
Рымдырра ранаижьуан,
Адәы дықәла дцон игәы разза.
Зны аргамә, зны маза дларышьтуан,
Агәысакара дықәхап, рхәон, ма дзатцәза.

Аха агәыраз зегь идгылон,
Абри шыыцган –
Ишьклагьежьуа алапкьа ишьтан,
Икәлаауа ахақәқәа аауан.
Иахьцалакгы, иахьа шәынтә, акы иаґытцган,
Ихьз зырцәоз, ицәа ихызхуаз уахауан.

Данамыхәә –
Нак ихыхит амаалықь-цәә,
Данамыхәә –
Дәагылт, иратцәан иґачкәым.
Данамыхәә –
Рцәа рхихәеит ацәа хыхцәа,
Данамыхәә –
Урт аникит рхыцәкәакәын.

Данамыхәә –
Нак ирґихәеит рышхам,
Ршьапы иқәкьан, зегь еижәитцеит уи лада.
Данамыхәә –
Уи дәагылт дыңьнышха,
Дыңьнышха уи дәагылеит ихаґа.
1972

ХЫГӘ-ИҘА

Уара зныкгы уамкит амла,
Ахьтагы уамкит, Хыгә иҘа.
Шәбахча еиужьра шәыр анҗамлагь,
Шәыр угырмыжт, Хыгә иҘа.

Уара узыхәан җара аарҗарак,
Зысаамтәкгы зны иҗамлеит.
Ухала ухамлеит ма җадарак,
Ушьтпаа хыхь җара удыртәеит.

Уҗызцәа-уҗызцәа ианыршәымыз,
Ианцоз рымҗала илаҳәны,
Уатҗеырбон уара иумаз,
Уагырыхәаҗшуамызт урт уаахәны...

Уара убас уагыаит иахьанза,
Қафла иҗаз Хыгә иҘа,
Адунеи җаҗа акы иаргәамтцуас
Уҗам, җхыз ма лабҗаба.

Зызхара ыфан, зызхара ыжәны,
Зеытхәа идәықәу есымша,
Аҗара убоит баша ибгыжәны,
Ублақәа ирыхшәылт ашша.

Инымха-хымтәа-хымхәа-рыцхан
Урыхәаҗшуеит амал зкым.
Итабгаз җушьоит дара рыцха,
Иагаз җушьоит иахьакәым.

Иагырыцхаушьоит... Убриак улоуп,
Ғаказ рыцхашьара злам...

Сара уа сузхәыцуа сгылоуп,
Избоит умѡа, цъаргы игам...

Анцәа иишаз, хьта иацәыхьчаз,
Мла иамкыз, Хыгә иңа,
Акгы згымхац, акгы змышьзо,
Урыцхасшьоит, Хыгә иңа!
1972

Ажәа уаарак рыстарымызт уи дахьхьырхәо,
Ҷымт атәара сгәы иаурымызт бзантцы,
Снапы дықәсыргыларын, ицәгъа ахьырхәо
СырҶагыларын, зегь Ҷаңыххаа изгарцы.

Ацәгъа дақәшәар, сатцагыларын сара абжа,
Изызурын ҫызара, исхәарын игәшәа.
Иѡны анылашо, агәырҶара анимоу амшаз
Ҷәык-ңсык ала исхәарыз, нас, шаҶа ашәа!

Сиацәажәаларын гәытыгъҶаала, аѡныҶа
дымѡахыган,
Игәра ганы изаасырттын сдунеи,
Снеин сыҶазаргь иагарыла ахықәан,
Сңыба иңысхрын атыхәтәантәи скапеи.

Дрылахәызаарын иаргы сусқәа-схәысқәа,
Дрылазаарын даара зыгәра газ,
Цқъа дызбартә, уи цқъа деиыскаартә,
Сааигәа цъара дгыламзар абас.
1971

Снапшы-аапшит цкъа, цкъа сгәы сҭахәыцит,
Исшәеит исхызгаз, иззеит, искапант.
Иаңсамшәа збан, сзышьтаз акы саҕәыцит,
Зынза даҕаҕара имҕанысцейт атцырконт.

Аандак, уаҕа аналымшаза, икаҕаит,
Ирызнымкылт, атҕәанкәа леизкәаҕын.
Сыҕхзы зтаҕәоз жракгы ҕара еимаҕаит, –
Сара зны уи атрыцкәара саҕын...

Аңша анасуа – дара ишәартоуп хыбрак:
Аарла инкылан иркуп шыакақәак...
Сара усгы исыгымхеит хыҕхыҕра,
Сара усгы сцәызар ами қәак.

Снаныххылт исцәеималаз мҕахәастак,
Снадыххылт зны исзартыз ҕнашәк.
Ицарбаҕа уи шаркыз анҕәаста,
Сзышо амҕа сықәызшәа, сааҕажәкт.

Ныхәаҕа ссирк зланкылатәыз тәыцак
Ғазәы ишьтихт, снапы анысмырххаза.
Сылахь еикәтдан иахьа столк сахыцуеит,
Лаңшык сара ишсышьтоуггы ихааза.

Изхәартоузеи сара шыта саапшит хәа,
Уи алапш хаа баша сеилнашьаап.
Зны ихәатәыз ажәа пха анысзымхәа,
Ғазәы ихәеит уи, ғазәы иргылт акәап...

Иршатәымызт зны сара иахьсықәшаз,
Икәашатәымызт сахықәлаз кәашара.

Схы саналапш, даци пашәи
Пшаауа срышьталт, кыр сеимдеит.
Ифазшәа избоз рыбжа шпажәи,
Иажәны избоз кыр җахеит.

Пшьяала, рыпсы ахьтаз акынза
Са сназеит, избеит изкыз.
Сҗапхьа ицәт ипашәдаз рымцахә,
Зпашәкәа җәҗәаз ирмоуит кьыс.

Сара сытцлагь шыта иңарңаруеит,
Уи аарцәымшәеит чыхьи пшеи.
Уи ашьаҗа злагәҗәоу рбаруеи
Хыхь-хыхь иқәыпшуа адунеи.

Алапкьа дыршәуеит дара җашьан,
Иара гылоуп, иаамзазац...
Ухы зыснукьои, ңым, уаргь баша,
Иаку зңыушьои сыпсы ахац?
1972

АПХЫЗҚӘА

Атцх цахьеит.
Амцәыжәфа дуқәа ирытцак,
Алашьцара адгьыл иқәуп иҳанто.
Иага ссир рбоит уажә ауаа пхызла,
Иага җааста ирылоуп урт еимдо.

Арқыск,
Адә иқәыз хқосмонавтцәа ирытцашьыцны,
Датцампшыцкәа ажәфан тбаа изхара,

Ибоит, адгьыл нахьхьы цъара иныжьны,
Амзахь амѡа дықәушәа хара.

Ўа арқыск,
Зғаб цшзак даараза илыргәашаз,
Абар, уажә, длыцәнымхо, длызгәыкы,
Дигәытцәхәхәа дгылоуп уи абла тшаша,
Дахыцахуам иихәо цъара акы.

Ацкәын хәыч,
Иѡуа иахьа игәараз,
Уажә ацхыз-хаа акәа данташәа,
Адәы иатцәа ишықәу иѡызцәа хәмаруа,
Ибоит иара дхалан дцыруашәа.

Ауаа ирымоу
Мыш лашара мбакәа,
Адә иқәыз агәырѡа цәгьа иарѡаны,
Жәымта шкәакәа лоуит ан-аҫакәажә:
Лыцкәын затцә дхынхәыхит деибганы.

Малымзар
Акы ыкоуп хәа адунеиаѣ
Згәы изнамтоз – инасыц ипылт:
Аенышыьбжьон уи имала дышнеиуаз,
Аатцәак азна аҫара днахагылт.

Згәыла игәаҫ
Баацсыла зхы зыхнахуаз,
Игәаҫрақәа, рыцха, рцыхәа цтцәеит:
Ас нхашьа имазма, дабахәоз,
Ихы ықәигеит игәыла, ара дыхтцәеит.

Арт ахы-шықәсагь
Ашәҫәтыжьыртә иадгьежьылоз,
Ихынхәны аѡныҫа инеилоз игәгәаза,

Ибахуеит, дҕаҕа-ҕаччо уи дахьгылоу,
Ишәкәы тытны икушәа ипшзаза.

Изагәзагәуа Акәардә тата иашьтаз,
Зыбла ихгылаз иреихау ахан,
Ибоит, абар,
Дхылан уажә ак ашьта,
Хыхь даҕалан дөеиуашәа мардуанк.

Аҕыч, дгәаҕуа,
Деихан азқәа дрырлап,
Ибан аҕычтә аз-нырцә иаха ирацәас.
Инапы алишьуеит, абар, пхызла абырлаш,
Иаҕхьа икашәоит акараҳәа ус мацәазк.

Шьта
Шәарта имахым азә уаха,
Ибоит икәша-мыкәша зегь лашо:
Згәаҕ имаз амахәаҕ дыкнаҳан,
Иара дықәхуп итаҕа дкәашо.

Афны дынхахит
Пҕәыс кадыцьк лхала,
Лхатца зымҕа уск данахнага,
Дымшәо, дыпхамшьо, ихәда дахьынхалоуп
Даҕа хатцак, даарак игәра га.

Еилкаашьа амам,
Азә ипхыз гәыткьагоуп,
Ихы ахыгара издыруам уи агәаҕ:
Ацә иеипш дбыџуа, дрылоуп иеырхаган,
Атәыџақәа ихагылахуп наҕ-ааҕ...

Шьоук – ашамтаз,
Шьоук цхагәазы иҕыхоит.

Ахышәтхәа иаақәтәоит дара нас,
Ирзымдыруа изроуз урт агәтыха,
Пхызу лабҕабазу насгы излаз.
1971

ЗАЛАГАШЬА УАДАФЫЗ ИАЖӘА

Иуадафын салагашья. Мчыла, ирымжәан,
Схы ақәтцо идәықәызгалеит сара сус.
Сыршаҭошәа – сгәы иасыргы рҭахымшәа,
Сҭархара акәын маза-аргама изфыз.

Ахахәқәа шсышыкларыжьюаз ирымбазшәоуп,
Машәырхазшәоуп урт атышахь ишсыцәхас.
Ргәы ирнаҭама кыс сымҭакәа исынҭазшәа,
Исаахоз ҭаҕа ицазшәа зегь еивас?

Иззаргы, иснаҭо збом, сагеит ашәыта,
Сгәы ианылаз ахәрақәа мҕҕазац.
Арахь, ирхәо уахар, амҭа сыҭан,
Аханатәгы разк сыман – зеипш ҕамлац.

Уаха рмоуааит!.. О, иуадафын салагашья,
Агәыр аҭа скылҭеит сымҭа анкыз.
Нас сыриааит сара сымшқәа зрашоз,
Идсырбеит ишбашаз дара зфыз.

Иалшон сара амшын санхыла схызлар,
Сеикәзырхада, изыбзоурада сыҭсы ахьҭоу?
Исалагашьяз – уи шәара шәазхәыцла,
Сшалгашоуп иусу, шыҭа ихадоу.

1972

СЫЗНЫМШӘО РАХЪ

Ихәазозаргы җәра азә җсышәак,
Дәыҗсшәоуп, гәәҗам, истахзам.
Урт җәҗаза иртахуп сырнышәар,
Җанужыт хәа игылоуп ианакәзам.

Аха, мап, бзанҗы сзырнаалом
Аҗәҗа, аҗәымхара зылшо.
Еиҗаашәа хәмам харт мәакала,
Җаиҗачча-хәмаруа, хәибажыо.

Шәымәа шәымәоуп, шәара ишәымаз,
Шәнапқәа еибаркны уи шәаныз.
Трак җашәҗеит, убра шәәпшәымаз,
Акҗы хәеилам шытарнахыс.

Са сҗәы кыднахит, аиашаз,
Ихыҗыз шәәжәа җәәқәа рәар.
Схы сзаҗәгомызт зынза баша,
Истахуп шыҗа наҗ саҗәҗар.

Схы сырхазшәа жәбоз сахыызра,
Сҗоит мра җхарак сахыпшы.
Аҗәәҗаҗәҗра, амҗ, ашыҗра –
Рдунеи салҗны, иҗоит сыбжы:

Шәызтәу ртыша лашыҗа шәамаз,
Адунеи лашазы шәшам.
Җаидызгало шыҗа мәа хәмам,
Харт хәимаздо җҗа хәбжәм!

1972

Угәы уамжъан,
Ацәгъа наӕ ианызаан,
Зегъы амтәыжәџа роуны иӕыруашәа;
Дгъылгъы жәџангъы
Амаалыкъцәа иахъа иртәыртәзан,
Ишыртаху урт рыбжъара ахра руашәа.

Макъана
Ацъныш имоуп амчи абгъеи,
Шъацрам, мап, дылагылоуп уи ашъа.
Ихы рцәигеит ишыклахаз, дагътамхеит,
Уимоу, дтәам уи дгәаӕны, деилышша.

Ацәкәырца ирылсны,
Икәха иааиуеит ишхәа.
Ишхәа дыкәкъа даназымга шъта фыртынк,
Дшәартәуп даара: игап, амарцъа, иццышәха,
Наӕ икәиблаап ишътоу, дызтахым.

Адгъыл иамбац,
Изнымиац иарбан гәнахау!
Ацъныш имчра аиааира ахъырцәаго –
Блеитцыхра ыӕам,
‘Ееирак ыӕам уаха,
Цкъа ирыздыруам изыдгыло, зыгәра рго!

Адуinei цкъахарц,
Ихтызарц уи иаха абла,
Агәымха ихәда ашаха анахадыршә,
Уи ианилга, уласы,
Иулшо ӕатца уаргъы ухаблаӕ,
Ацънышцәа ыкәызгаша ашхам дыржә!
1971

Иеишьт ауаҕы.
Нас, дарбан издыруа
Уи ихы зыхирҕыаз? Изиргылаз акәаң?
Адәы дықәхар хәа дшәазар дуазыруа?
Иацәикзар ма аңсыҕехара мап?

Бзиа иибоз длыңсахзар хәашабга?
Уи иңылтәазар илахь ада?
Ртак имоузар дзыдтәалаз хәсәбқәак?
Урт ракәзар – иа изыхәа – Ахада?

Дзатәхазар ма, иҕызцәа неимбҕыжәаан,
Итацәызар, мра ахамҕхо, идунеи?
Данрызгәамта, ихы ирхазар анышә ахь?
Изеиңшхама аңсреи абзарей?

Издыруада, издыруада, издыруада,
Иеишьырц данцоз иара ихыз?!
Ибазар уи зиаск дызмыруа,
Ацхагь таңтәазшәа, зны ихыз?

Ахра ду бгама? Еимазыжьда?
Изкыда, мшәан, амҕа дызныз?
Издыруада, ихыдаз уи ишьта,
Избадашь иахьанза дшаныс?

Инмырҕшзо иааигозма гәырҕа-цәгьак,
Уи ихәда хнаҕхьазма маза?
Зәыр дыҕоума издыруа дзыхҕьатцәҕыаз,
Шьоук башаза изырхәоу «газа»?

Ус акә, егыс акә, уи дхамам.

Ихъаа-цэгъаха ирнырт азэырфы.

Иеишьит ауафы, о, ишэахама?!

Иеишьт, уара, иеишьт А у а ф ы!

1972

Азгаб хэыч – хахэы бырфын, хафы лаша,
Азгаб хэыч – маалыкъ сахъа, ззамѡақәа тыңхо!
Адгъыл алахъ, мап, ахаан еикэылашам,
Ба быцшзарей ба быцкъарей ахъазынхо.

Амра кыдзаашт, бзантцы итамшэо, сара
сыжэѡан,
Сара сажэа адгъыл икэзаашт иашэаха.
Иеикэампсазо исымазаашт сара амтэыжэѡа,
Быбла гэыкқәа абас есышыжь иантыңха.

Бара бацнатц иамам уаха аангылашъа,
Ацсэазара неилашт ус, зегъ хаикэырхо.
Азгаб хэыч – хахэы бырфын, хафы лаша,
Азгаб хэыч – маалыкъ сахъа, ззамѡақәа
тыңхо!..

1972

Сеиѡаадхалахт бхамаѡагыара баагэара,
Сеиѡааѡахат сгьежъы-хынхэуа амаѡэаз.
Аха усгыы сгэы саатасуа сгэарам,
Сыѡам сызхынхало зегъ нѡэас.

Исыздыруам сара нас сахьцаша,
Агәыҭра хәыч исымоу анынтдәагы.
Бгәы ааҭшқахар, уаха сыбмыргәашар,
Цъара ак банаижьрын Анцәагы.
1971

Ныхак аҭаҭхәеиҭш, сбашьапкуа схырхәеит,
Сбыхәеит: «Тәык иеиҭш, бааигәа сааныжь...»
Аха адгьыл ансытцаа, амшын ахь иасырхәеит,
Ацәқәырҭа шлақәа ирылган иназгон анышь.

Бара бмыхәхәеит: ухызлап, амарца!
Умҭа шәартоуп, ухынхәы хәа бмыхәхәеит.
Амшын агәы сықәтдан мпылцас сахьаршәуаз,
Гәыҭрак насызтәоз ажәакгы бымхәеит.

Сабацоз, ацәгъара зуз иеиҭш, сыбналан,
Алахьынтдәдареи схы агәаҭ бааҭси рцас?
Азыблара сәаҭан сәанықәызга схала,
Исеигәырҭо иҭылоз, нас, иарбан кәараз!

Сгәы цәымсахазшәа, о, ишықаз быздырзом,
Сзызхьуаз зегь уа цъара бааигәара изжит.
Амшын леишәа цәгъа сеисеит акырза,
Краамта сышьтахькаҭ цасхәа смааҭшит.

Исыхьша ансыхь, шыта исылатцәкьаз ҭысшәон,
Ҷаахәыра ахьысмоуша сцон сыеҭкьаны.
Уажәы-уажә сгәы иснаҭон снышь хәыч аахәызшәа,
Снахәлашәа сцозшәа амшын ааимкьаны...
1971

Дзаакәкәало, җаңхә аарла иңсы алго,
Дмадагъ-мадашәон, дгәаҗуан аз-иашьуаз.
Хъзык ихәон уажәы-уажә, Наалоу Аллоу, –
Аха еилкаашьа амоуит уи уаџтас.

Азыблара бааҗс уи акраамта деисон,
Аха иамуит, имч зегъ ишәахьан.
Анахьтә-арахьтә иңсы еиқәзырхаша анеиза,
Иара цшьяала азатцахь дагахьан...

Иарбан зу сызмышәо, исиааиз, исҗатәо,
Иарбан насгъы исыхьуа сара исмышьц!
Аха азатқан салтцуеит җаңхә ацәа,
Ахауа сзымхо, исхәоит уажәы-уажә быхьз!
1971

Азәы абырфын җны ргылан дыҗналеит,
Азәы ахы уардын дақәтәаны дцеит.
Сара исхамацәыст, сара амҗа санхалеит,
Акырцх сыхьзеит, цъара амра схацеит.

Хьта дамкит уи – абырфын җны зыргылаз,
Дныхәан – ахы уардын иақәтәаны ицаз.
Слахәны, хәаҗык иеипш, аатраҗ сангылаз,
Урт қафла иқан – ируазшәа са сцас.

Аңхьатәи,
Сааигәатцәкьа дгылан – сизгәамтеит,
Аҗбатәи, цагьа сҗаңхә дымҗаст.

Са сыңсы ахьтаз затцөк сеигәырғон, хамтан,
Уи сызсырхон, сагьамыхәеит абазк.

Сымала салтит, з-ғык сышьтнакәыцәан,
Шәсыцхраа, амарца,
Стәхеит хәа смышәхәеит.
Икаххаа ускан уи захашаз зегь ыцәан,
Ицәан, идагәан, иҫахан адунеи.

Ант ракәзар,
Ирымазма мамзаргыи саха,
Рхы-ргәи иҫаз бырфынын ма хьын.
Игәи мтәызт,
Дахьтәаз азәи, ахәса реицш, дхахон,
Ахьи уардын иакәтәаз ахьи рацәа ихын.

Аха срыцамшьыцт урт сара акала,
Зычезырманшәалаз, зых иахәоз кәзцәз –
Зны абырфын ҫны ргылан иҫналаз,
Зны ахьи уардын иакәтәаны ицәз.
1972

Даара акыраамтагы сыңшны сгылан;
Сымҫа кызшәа збон харантә.
Аха сааит уажә бара бтәылахь,
Сҫацхьа агәашәкәа зегь ааимкьан.

Сырзыцшын сара амш кеикеикәа,
Ихымкәа ажәҫан зынза цтак.
Аха кырцху, хахәу илеиуа,
Ари амш аахымкәәзо иахьак?!

Блеитцыхра амамзаап ба бтәыла,
Саднамкылеит. Сгәы сажьеит.
Схынхәып сышътыхъҕа, снанылап
Итыкка инсыжыыз адунеи.

Избом шыта сымҕа сахыагаша,
Инхеит зеггы-зегь ууаза.
Сымшқәа хыдан, саамта башан,
Еиқәышышы ицоит ус, итацәза.

Сақәтәартә сыҕам – сөы кәадыруп,
Баша игылоуп ахәда тхәа.
Сара сылахь зеиқәу дыруп,
Бара былахь зеиқәу хәа.

Издыруада, гәыҕра еижыагак
Бама ицозтгы хараза,
Аха, атцәаҕьейцш, цшыаала, бнаган,
Аҕәара бнықәнаршәзар бзатцәза?

Издыруада, сгәы атра итыцуа,
Сеихан бтәылахь санаауаз,
Бхы-бҕы бхалашо бзызхәыцуаз
Атәыла нхазар ишхараз?

Аха усгы былацш кыдуп,
Бхы-быцсы зегь уахь инхеит.
Сара, цаны, ахара сыдуп:
Мчыла бхасырцшыр стаххейт...

Адәы ҳақәуп зегь ҳаизцасшәа:
Бзышьтоу итәылахь ба бызцом.
Дхьацшны бгәейтом уи, бимбазшәа,
Баргы ибышьтоу дыббазом.

1971

*Нуждаясь в дружбе и опоре,
Я был один, как никогда.
С. Кирсанов*

– Дара ирхара, сара исхара,
Ҡыза дсымам, җаилгахьеит.
Сара сеиңшғы уажә иҗару
Азәҗғы дықәым адунеи.

Исфо сымаз, изжәуаҗ ыказ,
Икьуа игылаз сара сца,
Схы стахымкәоуп шыта афныка
Са сышгәарло сыгәгәаза.

Ашьтәа исымоу ззыстахыда,
Изызхыстрыда сҗапшыа?
Сыңсы тоуп җәа, сызтахыда,
Сааигәа дгыламзар ешыа?

Ах, ешыас, ешыас, тынхасғы
Сара исымаз дызбазом.
Амца иахәхааит исзынхазғы,
Схала ахара сызцом.

Сызтәом хәаас иҗамтазакәа,
Тымитышак сҗахацәеит.
Сызқәыз ацҗа, исымбазакәа,
Агәҗа снейуан – иҗапцәеит.

Сыңсы тоума, ма сыңсыма?
Амра гылан – самырҗхеит.
Адуניהаҗ акғы сымам:
Сара җызада сынхейт!

1973

Иа, Анцәа, сухәоит,
Сымчыдаха, суазыруа,
Сылауымырхан мышкы зны ацәарта.
Ргәы рыхып са сырбар сыздыруаз,
Схьаа ахьаа ацлап са схәта.

Суада тшәа хәыч
Ашә цшьяала иныдтцан,
Цьаргы сзымцо, бахтан сцауымырхан.
Старха нақ, старха сықарахьымзан,
Ианысзаму – иамуит, сумырххан.

Ахауа сзымхо,
Есаaira еидыгәғәало,
Атзамц хьшәашәақәа зны санрыбжьаха,
Агәра згап уаха шьха сшызхамло,
Уаха са сшанымсуа цьара рха.

Асцена тацәып,
Сара сыбла ихгылаз,
Аңарда цшьяала илеип ихьантаза.
Исылзаан ишцаз гәастап сара ысылаз,
Иснырп ишееим исзааиз алахьынтца.

Уи ааста,
Исыт сара амәа, агәыгра, алшара,
Сыргъежь, сырхынхә, сыргәақ, сцәа сытца.
Зны ысықәыхәлааит, нас сахьзап ашара,
Ус сышнейуа, усылга, сыбгәтца.

Саңхьа ишьтазааит
Асы-уархал цырцыруа,
Сгәысеанзамкәа илеиааит аңарда...

Иа, Анцәа, сухәоит,
Сымчыдаха, суазыруа,
Сылаумырхан мышкы зны ацәарт!
1972

Саргы истахын, сылахь ааикәымта,
Адәы сықәзарц слахьыхза есымша,
Аха адунеиаф дҕалома акы змышьзо,
Згәы тыгоу, игәырҕа-хәмаруа есымша?

Саргы суафуп. Ари ажәван казказуа,
Амш каххаа ишыҕоу зны избалом.
Изыззои, имаҷым макьана сгәы иасуа,
Слашәушәа, сыблақәа хыздарҕь ҕалом.

Исылшом акькьыхәа ашәа хәо саакәтәарц,
Сцәажәар стахуп сара сгәатца тыҕьҕа...
Ажәеинраала лахьыхқәа итахуп аредақтор,
Иабаазгари, сылахь еикәызар иахьа.
1971

Сөызак иахьазы дшысзыҕоу
Зны дузыҕалар уаҕа,
Угәы каршәны нас аоныҕа
Ухынхәуа убарым, шамаха.

Уи цьара аатцра давагылоуп,
Угәуеанымкәа данухьза,

Иҗалом уафрак дыннакыло,
Ирцәгьойт, гәәк, улахьынца.

Игәы даатасуа нас, уацәы зны,
Уи уицәуап ауаа рҗы...
Мап, слашойт сара смацәысны,
Исырба, уара ацхамшьа, ухаҗы!

Уца сымҗа наҗ уаныцны,
Исцәыцсыз рахь уцхьазоуп!..
Сҗызцәа ирейҗыыз азә дысцәызны,
Схы кны, схәыцуа, схала стәоуп.
1972

Саныздәылымц –
Илеиуаз ақәа анхымкәа –
Сқәаадқәа санрылаха, ааигәаза,
Иныцакзан бжык ааҗуан: «иутахымкәа,
Иумҗын, цыым, цәахәакҗы зынза.

Ашыҗхәа зҗымта иахьызхәо,
Ирыхьуашәа умбан газарак.
Укәардә уанакым имхылдызха,
Иацсам акы ақәаад антцара.

Иутахымкәа,
Уҗырхасуа уыздхалаз,
Икамтәаз угәатца анхыхәхәа,
Мчыла ианааурба жәеинраалак,
Идыр мышкы зны ушахьхәуа...»
1972

АҒЫМТРА

Ихъзеи, мшәән, ғиҗуам, акраатцуеит,
Иаабом ҳара иҗыцу ицәәхәак.
Дызғеузеи, ишәхәә, нас дабази?
Икаитцама зеггы-зегь рҗак?

Ибама ацәә аҗтыхра изаңсамшәә,
Ма хыдаран – атҗхкәә ахыршо?
Дкашәәма ҳәынцәроушәә уи дамшәән?
Иахьяаинырҗкьо дықәзар дкәашо?

О, илшара амаҗ-саҗаз ишама?
Наҗ, аган ахь, инхама ихадаз?
Дыхәжәәма уи, ма дааилышшама?
Зегь җатцоушәә ибама – дзышьҗаз?..

Ус рымам, рыбз иасуа шьоук гәароуп,
Далгеит, дцагәит хәә иччалап.
Уғымтра иахароуп, уғымтра! Иазхароуп.
Иаарты, нас, уашәә ссирқәә ркәәалаң.

Амала, ғааихак змамггы дгәыңцәагоуп,
Иихәо угәахьы иузнагом, ианңоит.
Уара уажәә – исаҳаң! – гәазырҳагоуп,
Уғымтра – уиггы бағхатәран избоит.
1972

Удыза уиаңәажәом гәытыҗығьала:
Игәра угом.
Уеихаб иихәо улымҳа иҗалом:
Игәра угом.

Уеиџабы думоуп дыкџацалан:
Игџара угом.
Уџџаыс џџџагџ аламала
Лыгџара угом.
Угџаы андырџаыхо уара ашџала
Агџара угом.
Уаџџаы ирџаџо ус, ажџала,
Агџара угом.
Ушьџахџ ирџаџо усгџаы акала
Агџара угом.
Угаџоуп рџаџан шџоук ааидџтџалан,
Агџара угом.
Уџџаышуп, рџаџан, дад, уамала,
Агџара угом.
Аиаша рџаџан, уи уаџралеит:
Агџара угом.
Амџ анырџаџо амџа уалоуп:
Агџара угом.
Уџџоуп рџаџан, аџауа уалоуп:
Агџара угом.
Уџџсит рџаџан, иуоут агџала:
Агџара угом.
Утџаны уаџџаыан сажџеинџраала,
Агџара угом.
Аиаша, абаша... убџзиа, уџџџа...
Рыгџара угом.
Зыгџара угода, уара ухыџџџа
Агџара угом!
1971

ҒЫҘҒА

Иеицәнымхо зны иеицын, аха ирыбжьалаз
Уара идыр, иааиґагылт иеиґацәаха.
Аңарда леиит урт рыбжьара цшыаала,
Даґеа рольқәак нарыґзоит, аа, интәаха.

Руазә дхәыцуеит:
«Ҙыара упара збап, уабацо,
Шыапґаршә устап – уи иаґа уаназыґшзам.
Ауаа рлымґа иґасхәап узакә хатцо,
Узырамло, уцәа ухысхып икказа.

Уара усґы, уахыцалак, уа уами,
Атәыґақәа зхагылоу аґеадхәыс.
Рылахь ада цыстәап уахәшьеи уани,
Зы дамызәзәо дықәсырхап уцхәыс!

Ухы ужьон, цым,
Азәык-ґыцьяк уртахушәа,
Умцан урт уаґ дықәло усырбарым.
Иуархәо убарым уеиґабацәа цсышәа,
Уцхаршьап, ухәымґаршьап, рааигәа
удыртәарым.

Ғаґыр уқәцан иузныґәоз, кыр уацсазшәа,
Иґытцпан зтыґ узтоз уеитбацәа,
Иувыґр ицо иґастап, урымбазазшәа,
Ишухысхра ианухысхлак уара уцәа...»

Еґы дхәыцуеит:
«Сара сакәхап ахарамхәыц,
Сара сакәхап иґазтазґы агха,

Иқәыцмақәаха иџацкьеит иааин,
Рыц хырцъацъа рџеисџарыжт.

Исырымтарц уаха хџаха,
Сымџа иаангылт еицхытта.
Исгәалашәом сара исаахаз,
Аха ирзымгеит урт феида...

Амџа сықәуп. Сара абрантә
Избоит сахьцо, сагъзыцо.
Рыгәхъаа сымкыр сџахуп сара ант,
Снарцыхәхәар – шыапџаршә кәзцо.
1971

Аапынра ааит,
Абар, џацхъа аџеырџеыцны,
Ашәапыцъац цкы иатцәа
џыцхат иџеырбо.
Аџаџқәа ирысуа,
Илеиуеит азқәа хыцны,
Арха еиужъра
Дара нықәлоит ицәқәырцо.

Ари амра-хаа,
Ацсабара инықәшыз,
Иарџыхт зегъы-зегъ,
Рыцсы танатцеит.
Изытуеит
Ашьха дуқәа ркәақәа иқәжъыз
Ас-бах-блахкыга-ссири цеицеи.
Ихәхъзеи, нас,

Схы сазцаауеит, икалазеи,
Оыцъа ахацәа
Абас еипш ҳзыбжахаз?

Рқсасишьа амоуит,
Сөыза, абар, ицуазеи,
Уи атцааршә хәыч,
Зны ҳабжьара ибжьахаз.
1971

Шьта сымѡа шиашоу ицоит амраташәарахь,
Иара сымрагь аалакәит шьта, абар.
Сызцәымшәазоз мацк сара сацәшәароуп,
Алакта сҗацшыртә сацьал ааигәахар.

Сгылам уажә сеицъыпза, снапкәа раҳан,
Сгәы кыдшәан сиашьапкуам Анцәа.
Ғынч атәахагь сымазам шьта уаҳа,
Са стәы егьыкам – сгәыгҗракәа анынцәа.

Амш го. баша сгәарамызт шьыбжьаанзагь,
Стәартә еипш ашьыбжьышьтахь уи гәынго.
Аха усгьы исыцроуп сара амца,
Избоит аамҗа сыҗас сахьаго.

«Ғьаҳанымкоуп!» – саҗа дгәыргьоит баша,
Сөыза днеиуеит илахь еикәҗданы.
Сара егьыкам җысышьоит сымшкәа зрашо,
Ишызбогь амра саҗны сҗашәоны.

Абла еитнахит, илахґыххеит,
Уи иахалеит аґара ацә.
Амцәыжәџа инаґеит, игәы ихеит,
Дґалеит ахатц дґәыргґатцә...

Агаґаґны еицны исцґылеит
Урт аџыцґагґ ааигәа зны.
Дґахатцәґеит уи зегґ рыла,
Ихы ибоит зынза дласны...

Уґахарц, схәыцуан, кратахума,
Ушымгәыгґзо, дааины ґенак,
Днангылар абас умџа
Каґа-чаґа – бла тыпхак?
1971

Пґхыз хаак салoup,
Игәыркәандагоу пґхыз хаак:
Пшґаала-пшґаала, акы сацәшәошә,
Истахымшә ларгґы ацә дахґалоу дсырґыхар,
Зны иаргаман, зынгґы имазаашә,

Азә лыхцәы бырфын
Снахґысуеит, сахзґызо,
Лхаґы ґәымшәышә еимыздоит блала.
Избоит
Ажәытәтәи хдунеи аґешарґыцуа,
Хамґатцас уи ҳара ишҳамоу мала.

Уажәытәґяз
Иаҳзаанхара цґысышьоит назаза,

Ажәфәнгы адгьылгы сраҳны схы збоит.
Исцәыхъантоу,
Исықәыгәгәо еидаракгы саттам,
Исхибахәа, иласза, хара аңтақәа цоит.

Сгылоуп акраамта,
Сазымхәыцуа ак уаҳа,
Насықк иашәахәамзар, еак мааиуа схакны.
Ус, сәыхеит сытрысны:
Сгәы иснаҗеит, аңсцәаҳа
Сышьтахь дгылоушәа, ичалаа мыжда кны.
1971

Афы рылсхъан. Зегь лахәыхза,
Алаф еибыхәо, иччо еилан.
Дкәашарц даакәңалт хатқак дұыхза,
Игәы қкәынзаха дқалан.

Иеивасны иқәзан нас азалағ,
Шьоук абартцағ ашәа рхәон...
Бтәан аганағ бара бхала,
Бгәатца иҗаршәны ак бгәырфәон.

Бара баха змадаз уақа,
Рхы аңша аңтала аф-иашьыз.
Қхәыскгы днасихит маза бқәақәа,
Анцәа идырааит уи зызкыз.

Бизхьуа ани арқыс бнеизыңшызшәа
Лгәы илнаған ус қалцоу,

Лара леицш афы башьызшә,
Бхы быхьуа бтәоушә лбоу?..

Адәы ианбақәлои, мшәан, ашара?
Ғынч бнарылцны нақ бымқоз...
Сара издыруан зегь зхараз,
Сара издыруан зегь зыхкьоз.
1971

«Ахьта сакуеит сара арақа», – анылхәа,
Агәгәахәа амца ґейтґеит ауацбақ.
Ауха илеиз асы-мқәыл ишьта агәылхәа,
Аенынтәарак амфы дацан уи агәақ.

«Схьыртәатцәа хәыч», – имшын, ибґа цьықәза,
Уажәы-уажә даалагылон иара афнашә.
Лхәы днахытцит нақ, лқьышә инықәцан,
Иага иунда, аены уаха дизмырцәажәт.

Алаф ихәан – ихаддылт лылабжышқәа,
Апырхәа даныцқьа – даапышәарчґеит маза.
Лылацш хан уи аенынтәарак ргәылак ишқа:
Арцыск уақа дымфәхытцит, дкалаза.

Ишґеиґахаи агәашәаґ урт машәыршәа!
Иґы еилымґеит. Ларґы ажәак лымхәеит.
Иґы днасны дґеит, лбараґы иґахымшәа,
Лара дахьгылаз, гәаныла, акәукәу дыхәхәеит.

Нас, дызмыцәо, дцәуо лиартаґ диан ауха.
Ианааимыггоз дкәафза даақәтәеит деиханы.

Лгәы җадыць тытны ицон, иахьамуа илыхон,
Аха абҗа җыыҗа дааины дгылан лханы.

«Ахьҗа сакуеит сара араҗа», – анылхәа,
Агәгәахәа амца җеитцеит ауаҗыаҗ.
Ауха илеиз асы-мҗәыл ишыҗа агәылхәа,
Аенынтәарақ амҗы датқан уи агәаҗ.

Инапы ыҗәишыуан ихы апашра, дхәыцуа дгылан,
Иҗаз-ианыз дақәшәомызт,
издыруамызт рхы ахьырхоз.
Амҗәа былун, агәгәахәа амца еиқәылан,
Аха еиқәымызт усгы амца,
уи ихьырҗәатҗәа хәыҗ дзырҗхоз.

1972

Җҗәыс аҗкәажәк
Бзиа дызбон сара зны.
Хыдаран. Хәыҗран. Газаран.
Аха усгы
Уи аҗҗәыс аҗкәажә
Бзиа дызбон сара зны...
Азин сылҗар –
Лыматҗ аура акәын,
Сашьҗамызт уаҗа җаакы.
Лакәын,
Уаҗ иимбац лакәын
Сара сызлаз ес-җны:
Садгьежылон

Абааш ду хытцэцара,
Лара дықэтәан уи аханза.
Илбозар акәхарын,
Сышгәаҕуаз мацара,
Сара атқан сышнеиз зынза.

Аха лара дылбаауамызт,
Сыҕәнылшьоу,
Сара халашья сзамтеит Ахан.
Амала, Анцәа сиҳәозшәа, сгылан,
Краамта уи Ахан ахь сыңшуан.

Исыздыруам, иашан,
Мышла ма шықәсыла
Шаҕа аамта ниакәкәа ицаз,
Аха санаахьаңш,
Дытшәахьан сылаңш,
Амца еикәтәахьан – исыцраз...

Илура дақәшәомызт аакьыскьа,
Санылба,
Хьаа цәҕьак аныңшит лхы-лҕы.
Дахьажәзахьаз акәу
Аҳкәажә игәнылгаз,
Сахьылбаз акәу сарҕы сысланы?
1971

Акәымра лашьца
Иәнеибагала арольқәа аныршоз,
Аңьнышцәа ианырызбоз
Зегь хаҕала рлахьынца,
Дзыҕамлазеи

Урт рыбжьара уаха, издыршаз
Ишыбыштымхуа ароль ибыртаз,
Бара ишыбтәым уи зынза.

Барггы, иашан,
Бгәы бажьазар акәхап, Зызлан,
«Инасыгзап, цыушът?» –
Бгәахәзар акәхап уи ароль.
Изыбзымдырзеи,
Машәыршәа акәзаргь, зны хайдислар
Шалшоз? Сара ма газас сыбшьоу?

Аәхәа са сыәхәымтцра цыбшьоу
Знык ианыхәла, –
Атцх лашә ба баналало бшақьо.
Бахәызба цагә
Баша башьтоуп, сыхәра
Еиҭафьыбшьыр зуам, егьықам
сзыхбырқьо.

Аха бцарггы зуам
Шьта ас быбналан,
Зызлан, быгызмалра ацыхәа җцәаз.
Амш захьзу бсырбап, нас, атцх лашә иалаз,
Иршо искуп быхцәы шықьыр – бызшьахаз.
1971

– Иакәымк уархәар ааста – удагәаз,
Иумбаша убар ааста – улашәыз!
Умфасырцаз иахәтам ак удмырхәакәа,
Уфахаз! Хара ишеиғьу, анцәиныс...

– Рыбз ацәа ахьахырхәо – са сахьхьырхәо,
Ажә еицш сәнтәа – ирхәо анысмаҳа,
Исхыччалап шьоук ахьтәоуггы ақырқырхәа...
Сыҕазамзар еиҕми, нас, иаҳа!

Абзиа збар сәфсуа – ацәҕа збарггы,
Еиодыраашьак сызрымто, санлашәха,
Изхәартузеи даҕа акраамта сгәагәазарггы...
Сыҕазамзар еиҕми, нас, иаҳа!

Ма исаҳауа, сыблақәаҕ ирбаҳуа,
Цәҕаггы бзиаҕ ус санрыхәацш – аҕаҳа,
Ауааггы, аусггы, иара сыхггы сабаҳәо!
Сыҕазамзар еиҕми, нас, иаҳа!

1972

Сгәы сҕацәуо,
Сашьтагылоуп ҕацхьа кәыбак:
Анышәынтрақәа рахь
Дрыма ицоит агәлымцәах...
Уажә ааигәа акәмыз,
Адгьыл, сгәаҕра анубаз,
Даҕа гәаҕрак
Сзақәуршәазеи сара еиҕах?!

Сгәы ааикәхәалан,
Схы сааҕахап шысхәо,
Сеиҕаҕацәцшаанза
Ажәҕан гәы-тбаа иацәаза,
Илеи ҕа хлымзаахк
Ласышыклаҳауеит – схьызхәо,

Инықәхауеит сқәәкәа
Еидарак хьантәза...

Абар, кәыбак сашьтагылан,
Сцәуо снейуеит,
Сыхәрақәа зегь арҕыцит
Уи сара.

Даара акрыкоуп
Са сзышьцылаз адунеиаҕ,
Аха сзамышьцылеит,
Сагызашьцылом ахаан аҕсра.
1971

«Зегь еишьтоуп еихымза-еиҕымзо,
Иеибаргәаҕуеит, ак рызхом.
Шьоукы идырцәоит ҕа шьоук рымца,
Иназыцрамсуа уаҕ дынхом.

Зегьы ирымоуп гәалак-гәалак,
Аган иавоуп ак гәынго.
Изцыз, изҕырцыз, изыдтәалоу
Азәгьы дрылам зыгәра рго.

Даеакгьы акәым, ара иуҕыло
Рхы агәратәҕкыа ргом рацәак.
Аҕкы рылоуп, азҕа рылоуп,
Зегьы ирыкәыршоуп шә-цәак.

Узтаххаша, иутаххаша,
Цьаҳанымҕа ухы змырхо,

Ұызак ңхызлагь ма дубашам,
Ғылагь дуауам уеиқазырхо.

Ахәса ракәын, иззатәузеи,
Инеибеиңшуп; рыхқәа хса,
Тышак иағатәуп урт рызегь –
Данхәа, дґаца, даныңса...»

Ҷсеивгарта ыҕам, саазлоугалаз
Закә дунеиузеи, иаууеи!
Цәас иахоуцаз ауп иахалаз,
Уара иумаз уи удунеи!
1971

Сгәы иснаґон:
Ағзағы икнаҳазшәа уи ахәа,
Акырынтә икнырґаахьаз, изларухьаз ршьа.
Аха са сыцәан.
Азә цхыраарак дахәон.
Иаауан уи лыхәхәабжь аман аңша.

Ҷхызла,
Сғаңхьа, иґааршәха, ицырцыруан,
Иҕәашза, иблахкыгаха ишьґаз асы.
Дыхәхәон, –
Дқахауан, дгылон, дуазыруан, –
Ацхыраара дахәон аңхәыс шарґазы.

Сгәаҕуан сарґы,
Зы-хәашь дук сыруан,
Скахауа, сгыло, хра цәґыак саған.

Сгәәкуан саргы, о, сгәәкуан, суазыруан,
Аха сзалтуамызт ацәа. Мыч сымамкәа сиан...
1972

Сырхаштзаргы стахым, аха саныкам
Ргәы тысшьяаргы стахым сара исыхшаз.
Рыхкәа шытыхны ихынхәааит афныка,
Дара рзыхәан уатцәтәи амш лашаз!

Урт ыканатц – сара ахаан ак сыхуам,
Ишыкац инхап са сифны лашо.
Сажәа бжъазрым, сашәакәагь еихсыгыам,
Сгәы дзыкәларым сагагы дкәашо.

Урт ыканатц – схыбра пша иазхымшәап,
Урт ыканатц – сеимтәара гәагы!
Урт ыканатц – ирбалап сыңсымшәа,
Сгәы рахатны сыцәазаап нахьхы...
1972

Дызустада, –
Издыруанда, –
Ихылода сышьта,
Сызхымзас иахьзода,
Ицода сцынхәрас?..
Уеизгы-уеизгы
Исеигу дгылароуп сышьтахь,

Аус дукәа имоуп уи,
Снаѡсан инхаз.

Инсыжыуа адунеи
Зынза ирѣыцзан иргылап,
Акраамта,
Ихьыршәыгәха,
Ак амыхьзакәа инхо...

Аха,
Дсеигьхаргыи уи иагарыла,
Идырроуп,
Стың сара истыңны ишынхо.
1971

АИАША

Сыргәыбзыґра иалагоз сырхыччон акыркырхәа,
Сыршәара зәазызкыз ґашъеит, срызмышәеит.
Ишґартахыз урт зегь мчыла схьырхәарц,
Аха исыдкьеит – рыгәкәа баша ипжәеит.

Шьоук рыґсґазаара иахьагыи аргама исрашоит,
Аенышыыбжьон урт срызкылкьоит сдыдраха.
Сара сиашоуп, сахьугалакгыи сиашоуп,
Сґәыршха ибла схыслоит, дысшәтазом саґа.

Иазхоуп, амарґья, шыґа уґы ааикакы хәа,
Уеаґ хәа, егькамлазшәа, зымѡа аган,
Русқәа хырѡарц шьоук сара иансыхәо,
Урт ртәахыи саґап хәа агәра умган.

Убла иаумырбан хэа шьоук сѣагылоит,
Шьоук слымхэ итахэытхэытуеит: иуумырхан!
Абар, еивасны, инеиуеит дара жэылан,
Афы анрылас, арахэ реидш ирхан.

Аха, мап, сара – сара сакəхом ускан,
Сеансырдагəа, ма аңша ахьасуа санага.
Снапы ианыз иаха зцазкуа аускəа,
Иаха ишəартуу сыдыз, сыгəра жəга!..

Уатцѣ зны ирто цѣишьозаап ахыбжа,
Иахья маза сазто сара азы.
Аха са сузытиуам, срахѣушѣа,
Сагьузаахѣаран сыказам бзантцы.

Угәы урдалап – сцәа сыххла уасны,
Узлоу ҕаҕа – умаалыкыха ухы дырба,
Еснагь ухиаз сыбгоутарц усыгәтасны,
Цәкәырпак салтыр, исыжәтә ҕа цәкәырпак.

Зегь акоюп, баша ухы ургәашоит,
Уңшыз, агәыр атца скылшәоит сара зны.
Сахьугалак, сынхоит сара сышиашоу,
Сара Аиаша сыхьзуп, иутәху сызу!
1972

Исызгәамтәит цыаханым агәашәкәә
анеймкыаз,
Исыздыруамызт сара арахыгы сшаанагаз.
Шьоук сыхызарц исыштан, җә шьоук сәәкыон,
Шьоук матанеиуа игылан, ршәмхкәә арс.

Ағғахәа иакын, сыкәша-мыкәша амехак, амца.
Салызгода абри амца? Сышьтахьҕа мѡа збом.
Данте дтәахуп ицәыббылза инхаз цлак амцан.
Иҕоу-иану зегь ибахуеит, аха акгы ихәом.

Сара издырхуеит уи дыштыцуа наҕ атыша,
Дшалцуа амца, ҕаханым зегь иахаңаз.
Сагышьтахын дара акраамта сгәаҕуа, сзышо,
Аха избомызт уи дахыыз, дахьагаз.

Аңсҕазаарахь дхынхәит уи – амра шаша
Ашәахәа гәыбзыҕкәа адунеи ду иахьахьзо.
«Сара сгәаҕуеит, - сгәы иааснаҕеит, – зынза баша,
Мѡаҕам, мѡаҕам, сара абрантәи сызлацо?»

– Иҕоуп! – игеит ҕаханым атыша итыҭны,
Ирҕыхагаз, иргәыҕгаз, иңсҕацагаз абжь-ҕаца...
Снеиуан нас, амца қыоуқад салкьан, сыҭны,
Иаатуазшәа збон ҕаханым гәашәк хьанҕаза.

Аѡыстааи ҕныши ҕазкны исышьтан иаасыцрымшәо,
Сыларкәахарц рҕахын урт аццышә цәҕьа.
Аңсҕазаара сшазыхынхәуаз здыруан,
урт сыҕерымжәан,
Акгы змыхьуа, цсра зқәым ансызрыцәҕа.
1972

АШЬАПЫШЬТЫБЖЬҚӘА

Шьыжык,
Ақалақь аарла ианҕыхоз,
Ианышьтаз уи амѡадуқәа тыкка,
Шьяпышьтыбжьқәак

Назазаз исырҕеит агәтыха.
Схы абахаз, урт сааигәа ианга?

Сыццакы-ццак,
Сабақәыз сара амҕа?
Иарбан дәығбаз усқан сзыгхоз?
О, блақәак сырҕапшит ишамшамуа,
Урт сааныркылт, иагьсхаштит сахьцоз...

Еишьталан
Акыр тых мҕасит уи аштытахь,
Сынкахәыцуа
Акыр мыш сырпылт сара еиҕа.
Аха иамуит,
Иааиқәымтәеит уи ашьтыбжь,
Абар, сҕапшуеит агәыҕкаага лакта...

Ишьтарцалоит
Еидара хьантак сықәхәан,
Схы збоит усқан сара спыррашәа.
Игоит, игоит,
Игоит урт атыгә-тыгәхәа,
Ашәышықәсақәа ирылығны игошәа.
1972

САҔХҲАКА

Ифытцхаз амреипш,
Абри адгьыл саннықәлоз,
Зегь саҕхьака ишьтан саргьы зны.
Хәык сынхыцыр,
Ға хәык аҕны испылон
Ахаан сызнымиацыз ассирқәа зқы.

Усқан –
Агәгәәхәә еиқәын сара сымца,
Усқан ауп сыжәәдан гәытбаа анлашаз.
Усқан –
Саңхәәка ишьтан, лаңш рхыымзо,
Ацәхәырақәә – цслымз мацарала ихкьаз.

Усқан –
Уахылагь тынч санызмыцәоз,
Уажәеиңш, ианамуаз сеыртынчны саатәо –
Саңхәәка
Азиасқәә цон ихыш-хытәән,
Арәашқәә леиуан агәгәәхәә еилатәо.

Саңхәәка ишьтан
Урт сымәа уадаққәагь, –
Зны аәада ихалоз, зны ахшьырахь сызгоз.
Саңхәәка – уртын,
Саңхәәка – асы аәуан,
Саңхәәка ишьтан сзышьтаз, зыгәра згоз.

Адгьыл иахаҳаша
Цхы еиқәатцәа збомызт,
Усқан
Шыыжыын сара сзыхәән, иаашон.
Саңхәә
Машәырны қатакгы еилаңомызт,
Ихарамкәә нцәахшак лхафы гәык лашон.

Сымала,
Сцон сара сымәала, сныкәән,
Адгьыл ду сықәла сцон, сгәырғьатцәа.
Саңхәәка
Сөызцәа зегь сңыларан иқан,

Имақаруа,
Саңхьақа иңшын сағацаа.

Саңхьақа – гәыгра дук,
Саңхьақа – ныхәак,
Саңхьақа ссирк сазыңшын есымша.
Саңхьақа ысылшаран избоз рхыхәхәон
Уаанза изхьымзоз, иззымхоз сылша.

Сышәеиуаз
Сағалан мацара җадарак,
Аамта, исмырбакәа, сышыхцақәа археит.
Скәақәа ишныкәыгәгәо гәастоит еидарак,
Саңхьақа ишьтаз кыр сышьтахьқа инхеит.

Аха ифымцааац, о, усгы лашарак,
Ажәван икыдуп са истәу ецәак.
Иснатоит аңхара, иснатоит алшара,
Иснарқатоит уи шыафак, җа шыафак...

Избоит,
Саңхьақа ишьтоуп уи адәеиужь,
Макьана изнысым, уи анысра – хадоуп.
Схәыцуеит:
Уацәы зны уанза сызнейуоушь?..
Аңсра қадыңығы саңхьақа ишьтоуп.
1972

«АҶА АНՁЕИҲА»

1976

ИАХЬА АКӘЫМЗАР, ИАНБЫКӘУ?

– Иахья акәымзар, ианбыкәу? –
Даарылапшит ифызцәа.
– Җа ҳакәымзар, дызустә? –
Дцааит иара нас.
Ахра-тәра атыхәа назазаз иңызтәоз
Бжын уи,
Җашьхақәа ирҗыфны зны игаз.

Ахақәитра иахәон
Ари адгьыл хазына.
Игәакуан ари адгьыл хазына,
Ишабон.
Рычхара хытыртә аҗеицәа еилашыназ,
Аңсра ма абзара хәа
Урт шгылаз абон.

– Иахья акәымзар, ианбыкәу?
– Җа ҳакәымзар, дызустә? –
Рыхкәа ааидыркылт,
Иаахәыцт,
Иааилацәажәт.
Зегь раҗхья аҗықхәа усқан ихысда?
Итҗада зегь раҗхьаза агәашә?..

Шәышықәсала
Ирҗан урт аҗаҗа,

Аха рычхара анхытц – цхьацаран.
Иахьнеиуаз,
Адыххәа рыеқәа неиҥаҭо,
– Иахьа акәымзар, ианбыкәу? – иҥаауан.

Адгьыл иартан,
Ажәџан ҭбаа хызан.
Иабрагыҭәан,
Абна ишылоу идыршон.
Иҥсра ҥсрамызт иартынчуаз ахызатә:
Нахьхьи ҭьара амра шгылаша ибон.

Иаггылеит уи амра,
Ахьшәахәа еиҥыхны,
Зегь зхыкәласуаз атәыла аҥсы агеит.
Рәагақәа шыҥыхны,
Ржыгақәа шыҥыхны,
Идыргылон иҥыцыз, иссирыз дунеик.

– Иахьа акәымзар, ианбыкәу?
– Ҳа ҳакәымзар, дызуста?.. –
Икаҳаз дыргылон, игылаз дыргәҭәон.
Цәахәа иатәан
Адгьыл абахчақәа анырдон,
Зхы згәы аҭәцахьаз ауаџы дындырхон...

Агәаҭра иацәыхьчаз
џаҥхьа алџа анахаҳа,
Аҥсадгьыл азыхәа ашьа анкаҭәатәха,
– Иахьа акәымзар, ианбыкәу? –
Ҧхьа инеиуан ахаҭәа.
– Ҳа ҳакәымзар, дызуста?.. –
Иҥылеит аҫа.

Иңылеит,
Пеипшцәгъа иҗо иҗагылеит.
Матросов иҗызцәан –
Абзырбзан хҗәа ршәаҳаит.
Европа зегъ
Аццышә иалган урт рыла,
Урт рызбахә адунеи зегъ иаҳаит...

Аха ақәдара
Ацыхәа цымтәеит араҗа –
Адгъыл ахәрақәа дара акры аңҗа...
Шьардаза шыҗоу збоит уи зыргәаҗуа,
Тәамҗахә соурангъы сыҗам иахьа.

Апхзы азкастәоит,
Иахьа ашәақәа азысхәоит,
Сылшара зегъ стәыла иасыскуеит иахьа.
Хәахаха амҗакәа, агәымхара хьысхәоит,
Иҗастцоит җаахәыра ахьамоуша, лаҗа.

Исылшарым
Иахьа исылшо уатҗы зны.
Сгәы сыпхьарым уатҗы ас еипш:
«Уеиха!»
Иахьа сҗызцәа зегъ җызара рзызуеит,
Сзидгылогъ – иахьа,
Сызҗагылогъ – иахьа!

Иахьа акәымзар, ианбыкәу?..
1972

МЫШКЫ ЗНЫ

Уа сѣбабаакѣа зларшѣо иарбан шѣагоу,
Иарбан ажѣа кѣѣу исыздырхаз?..
О, иргѣалашѣом анкѣа зны испырхагаз,
Исышыклахѣны, иутѣыз кыр сызмыруаз;

Ма ирыздыруам сара сымѣа зыруадаѣыз,
Уи сзанымсыз ашѣа мацарала аханза.
Сыбжѣы анхѣанчаз,
Хѣпѣк стѣоушѣа уи ангѣаѣаз,
Издыруада са исыхѣнахыз слахѣынѣа?

Уа ирбарыма, уа, иахѣгылоу са схѣтыѣан,
Сымшкѣа ишрыѣыз гѣыгѣра хаарак есымша;
Иансхамаѣѣыс, сара сшымтѣооз сѣыреиѣѣыѣны,
Са сшаѣылоз ифырѣтынха иааиуа аѣша.

Амшкѣа ирылсны, шыкѣса раѣѣа наѣ
ирхѣпѣраан,
Иназарыма сара сажѣа, акгѣы амыхѣ?
Ирзыѣкалонда адѣы иѣѣхало амѣан хыбрас,
Ирыхнагонда, хѣшѣѣык иаѣызан, ауаа ргѣыхѣ!

Амѣа иѣѣлеит уи ашамѣтаз, зны игѣыбзыгѣза,
Зынгѣы сажѣа ѣѣѣеит ахеиѣш – иахѣѣахыз.
Уи ажѣаанза, сара издыруеит, акгѣы сыхѣзом,
Уи еибгазар, иагѣа мши ѣѣхи са сырхысп.

Уа, мышкызны, са сахѣыѣам, сажѣа бѣъарыз,
Уи ѣахѣѣѣагаз,
уи гѣырдагаз –
ишѣѣахыз!

Аха, сажәа, аамта азырѡаш ха ҳазларуа
Ҳацқа хумашь? Ихыз, амарѡа, ихыз!

Уа, назашья са иахьсымам, сажәа назгоит,
ѡ-аамтак уи рыбжьастгоит ицѡаха.
Сгәы зызхьуа зегьы-зегь уа иеиѡазбоит,
Сылаѡш адгьыл инахызгоит сазгәыкха.

Ишѡацеи сгәахәып амшқәа, атцхқәа еишьталан,
Саѡхья игылаз,
сышьѡахь иааиуаз...

зегьы мѡасп!

Зынза иѡыцу, зынза иссиру ажәеинраалан,
ѡа аамтак ашьѡыбжь сара слымха иѡасп.

Са суасхырны, сыжәѡа ишьѡнахуа хыбрак,
Дәәа шәышықәсак амра насхацеип.
Избап уақагь аамта шнеиуа исхыпраан,
Ицзозеи, схәап, сықәмижьтеи хдунеи!
1973

АИНИАРА

(Пушкини Мицкевичи)

*Они протянули друг другу руки,
как на кладбище. Над их головами
бушевала гроза.
А. Н. Герцен*

Издыруада
Алакта абас изарыцәгьаз,
Ахаѡы зазхымтуа ажәѡан хәашьза?
Амра алакта хаа

Дазхъуеит уажэазытѣкъа:
Апхароуп уи изымхо зынза.

Ацх лашѣ даналсгы,
Мшым иара ипылаз,
Еиларгъежъуа,
Асырхъы ипнагалеит ацша.
Иааскъомызт
Анапкъа рхаха Урыстѣыла,
Иахъарц агъы итамызт игѣшѣа.

Уи азыхъѣан
Зегъы-зегъ акакѣын, иазеипшын,
Игъы нырхазу, ирхиоу дтѣзырхо.
Иѣеипш
Иара атѣеицѣа дукѣагъ ирѣеипшын,
Ирыман урт Сибраќа икѣын ирххо.

Ршьамтлахѣќѣа рхъаѣбыжъ
Ааѣуан аранза,
Ипшын Петербург шѣа-зызо маза.
Арцѣара цѣгъѣан уи,
Иеибакыз амца,
Агѣќѣа зырѣыхаз, изырпшыз хараза.

О, рыцѣа тынчымызт
Романоваа усќан,
Рышьѣата шшѣартѣз ангѣартѣа, иѣыѣит.
Нас, урт ргѣымхара ахъчара русхан,
Зхы иѣахаз Аиаша аамтала ирхѣаеит.

Убас ирхѣаеит,
Дара ртѣала, имгыло,
Хѣаха азыќамтѣо знымзар ѣазны.
Есаaira ажѣѣан аќтаќѣа хылон...
Ихы ибеит, иаразнак, Мицкевич дзатѣны.

Ашыза иңшаара
Убас ицәгъахама,
Дыһамкәа уаха угәтыха зауҳәо?
Идагәоума уңсадгъыл,
Ма ихарахама,
Ихьаңшуамеи уаха, угыларгъы уҳәхәо?

Петербург далалан
Днеиуеит ңшьаала,
Дгылоуп краамта дхыңшыло Нева.
Дхәыцуеит:
«Ухала абри адгъыл уанхалар,
Иңшзам ахәылыҳәа асгъы анауа.

Иңшзам
Аштақәа, ацҳақәа, аханқәа,
Ауаа рыжәпара уалаз –
Адунеи зегь тацәуп.
Урыцҳахәхәа унеиуеит,
Ухьчамкәа, урпхамкәа...
Узңылода! Иуңылода! Укоуп. Уазәуп...

Ауафы затә
Анасың иман дызбахда!
Дагозар збарыда уи арыцҳа агәыңжәа?
Урыстәыла калама
Са сзыҳәангъы ибахтан?
Тытщыа хәа амоума – знык уанташәа?

Абахтағгъы ыызак –
Иһам ға ңсыхәак –
Абахтағгъы ыызак – иузааигәоу – дырҳа!
Изоуҳәода мамзар, Мицкевич, угәтыха?
Ҡызада – уиеиңшхар калоит ағаха...»

Абас дхэыцуа дахыгылаз,
Еифызара зушаз
Уаф иааигәа дибомызт Мицкевич Адам.
Инапқәа еитцыхны
Иҕааихахьан ускан Бестужев,
Ускан Рылеев ифнашә ааиртхьан.

Дыццакы-ццакуа
Амфа дықәлахьан Пушкин,
Акы дагхан,
Дышзахәоз даауан уи арахь.
Даауан уи афныка,
Даауан уара ушка,
Идыруазшәа уаргыи угәи дара ишунархь

Ахтны-қалақь зтагылаз
Аамта лахьыцәгьа.
Ара иказ ибеит апоет еилырга,
Игәгыи инаҕеит
Петербург уажәазытәкьа
Инхазшәа, уаф дахымкәа, итыкка.

Ихырцеит,
Ғаахәыра ахьырмоушаз иадырхеит
Уи ифызцәа. Ақәпацәа рымфа ҕахтәоуп.
Игәи кадыць
Икоу зегьы-зегь адырхьеит,
Ғеигь дазыцшым – иаға имчра ахьынцәоу.

Иара абра,
Хкыдыларта ахьыкамыз уаха,
Урт еицылеит,
Рнапқәа еимырхит иаарғәғә.
Иааихыкказшәа рбеит

Ажәџан хәашь ирхәһаз,
Ирҕачҕеит аҕыҕыегь гәыграк ашәәхәә.

Ирхагәыргәыруан ажәџан,
Урт уажәада
Иеибамбацыт, аха рымџа акын.
Иара убри азакәһап,
Иеилибакаан ажәадагь,
Бла иамбазац етәак иеицазыпшын.
1973

АПОЕТ

Иеизгазар, ибазар ҕьарак инеидкылан,
Апоет ихтысқәа зегь тҕаазар хәыц-хәыц,
Инымтәо, лапшы зхьымзо мџакы ханыпшылон,
Хәпстәзаарагь хәләпш ахаагон харт ҕыц:

Аиашеи ахәәхәеи, о, ирахтәон ҕеа шәагак,
ҕеа капангак ианахтәон, ҕеакала иаазон
Уи иажәа нырхага, уи иажәа ҕырхага,
Уи итҕегь хәаигәа дааган дхартәон.

Имцым, иҕырхаган, уи иажәа ҕырхаган,
Шьоук рыпсырта иарбатәҕһан икшон.
Ғәҕшақә шьоук хьзысгы иртәон «Ахага»,
Дызларкшаз акаҕа шырхауа ишон.

Ианааилахоз урт адунеи ду иазымкуа,
Назаза идырцәҕьар рҕахны илахьынҕа,
Аҕыцәхәы даақәдырхон – имамкәа-ихзымкәа,
Рхы дакәыхшан дхыртәон уи хараза.

Аха, җаһаным атыша ду дтысны,
Апоет дхынхәуан ауаа рахь деиқәханы.
Адәы дықәын уи атцаа цәгә дардысны,
Адәы дықәын мрак шкыду дырны иханы.

Апоет дынхахьан, о, зынғы дкәала-қалан,
Иахьықәыхәлоз иршон, адгьыл аза ицәартан.
Иахьа дтаркуан уи, уатцәы дырцәыбналон,
Згәы нырхаз, зымға ркыз, ихәәчәыз дырхадан.

Шьоук ытдыркьон, иџуа ихылон ишъта,
Иара усқан, дабақахыз, дагахьан аңша.
Уи иҗы еихазкырц дахьцалакгы ишътаз
Ахәынтқарцәа зегь дырхықәхәон есымша.

Нахьхы җәара, адгьыл тбаа атцыхәан,
Агәынқыбжы гар, зегь рақхә иахауан.
Дрытдан адунеи ду азна агәтыха,
Тынч дызтәомызт, мцак еснагь ицран.

Хыхь – ажәџан, цақа – адгьыл, җәак уаха
Дашьтамлацызт ихазықәан уи бзантцы.
Убри ақнытә, дгьылгы-жәџангы драхын,
Дагьрахуп уи, абри адгьыл даннатцы.
1972

АФНЫКА

Иприт, иприт рымтәыжәџақәа еитцыхны,
Схәычра амш хазынақәа мџаст.
Аха еицакым, атзамцқәа зегь шыыхны,
Уи ақәацә хәыч, сара иахьсызхаз.

Уи ақәацә ашә затәггы нкыдтан,
Итдарқаца уафы иаимыркит.
Схы збоит уи аҭаҭхьа схынтыжәза,
Сеиқәышлаггы афныка схынхәит.

Ишпацқьоу, мшәан, ашта кеикеиуа!
Ацәартеицштәкьа итатоуп ашьац.
Снықәлеит уи цшьаала снейфеиуа.
Сааит сара арахь сыцсы сшьарц.

Имала, ашәшыраҭ, ара амтан,
Дтәахуп саб, илахь еиқәца.
Иарбан иахзымхо, дзыргәамтцуа,
Ихьааиго хәа акрыкоу маза?

Лыцсаа хәа уаф дхамам макьана,
Егьлыхьрым, улцәымшәан сахәшьа.
Абар, ивараҭ иарсуп маганак,
Даргәыҕеит, ихәмаруеит ацша...

Сынтыцит, иеимыздеит ахабла,
Ацәыргыла сахыҭеит сеитцас,
Ицаауамызт: «Иабода, мшәан, хабла?!»
Испылон, цәсеицш, хәыццас.

Избанзар, аиашаз, схәычыхын,
Ихәыхын سخәггы еиқәатцәаза.
Хатә усқәак, хәыц усқәак сырҭыхын,
Зны аргам, зныхггы маза...

Схынхәит сара абас иахьа афныка,
Снылагылт хаштаҭ ашьац.
Зегь реиха сзеигәырҭо акы ыкоуп:
Дкәашза са сан дмышлазац!
1973

АҒА АНҒЕИУА

Аапын шәтышраз, аға анґеиуа, сара сгәатца
Хьаак талоит, хәыцрак сысуеит имитәха.
Бґыи иатцәала ихыбны игылоу хара хқәатца
Нхара ґыысшьоит зны, дамоукан атынха.

Знапала уи заазаз дымґааст, иґхзаша
Наґ иалабеит адґыл, игәы иқәиаахьеит ашьац.
Иара изыхәан шыта зегыи-зегь башоуп,
Итцәааит итцла, итцла ґарґар-ґаґа, адац.

Иаашт ґаґхьа аґхын, амра кыдшәо ицәыртцып,
Иқәнарцеилап уи амра хқәаґәа аґакар.
Аха иара амра цоу ихьшәашәоу издырзом,
Трысшьа имам, ашьха асыґсацәґьа ґыбгар.

Ашьха дыґан, арахә дрыцын, Ерцахә дхалон,
Иаґхьа иқәсны, хыла иґалон азхыґеа.
Тәамґахә иман са дсымбеит ураґагалан,
Азын, аґхын, ма ианґеиуа аға.

Аапынра цан, ґа аапынрак аакылст иґыцза,
Аґхын аґсахт иашьтаґылаз ґа ґхынрак...
Зегь хынхәыма? Иґоуп. Иґоуп иззаз!
Хнырхәышьа змам схьаауп, аа, иахьак.

Сарґыи сымґасышт... Аха ицәхәыран усґыи
Адуinei нымхааит сара сышьтахь иґыкка!
Схьырґар, са саныґамло, мышкызны,
Иґынхадан хқәатца шнымхо аґәра сшәырга!

1973

В. Шукшин игәләршәәра иазкны

Иахзеиламызт ңсышәә,
 Зны хаибадыршәә,
 Хамгазеит нас хаз-хазы.
 Хаинымиаңызт ма амған машәыршәә,
 Хаиһызцәән иеиламызт ҳаңсы.

Аха дыздыруан,
 Дыздыруан сымәашәо,
 Гәыла-ңсыла, зегь рыла исашьаз.
 Исбарған, ажәәлеиңш, услагь дышиашаз,
 Исныруан Аиашаз мацара дышшаз.

Дзеигәырғьоз
 Гәырғьара Һәандаха исныруан,
 Ицәымғыз, дызнымшәоз алһьон сгәәхгы.
 Дсымбаңызт – дысһызан,
 Дсымбаңызт – дыздыруан,
 Сааигәара дгылан дызбон есқьынгы.

Ацаатцлақәә гәырғьарын –
 Днейәеиуазар рымцән,
 Азиасқәә рсаркьа кеикеиуа иҫаңцон.
 Датцхон, изеиқәын уи иабацәә рымца,
 Ижәһан тбаа ахьыцқьаз насыңын, дыччон.

Дызтәомызт,
 Дгәетеиуан, иман агәтыха,
 Иумыз, ихәамыз, изыхьзамыз рацәән.
 Имазма атәаха, имоуцызт аңсыха,
 ИаңхьаҺа иреиғьыз имшқәә зегь шытан.

Имѡа дшангылаз,– илшаша имшѡама, –
Дшыѡаз хара, хараза дцарцы,
Шѡкы-зыкъ дышрышыѡаз, – иаразнак
дыхѡѡама, –
Иецѡахѡ кыдшѡан иѡалеит хланѡы...

Иѡиблааит,
Иѡишыѡаит уи жѡпаѡза ргѡатѡа,
АГѡра ргарѡгы рѡахым дышѡахаз.
Аха дыѡам, дѡаѡхейт уи назаза,
Гѡатала иаѡзааигѡаз, зегьрыла иѡашѡыз.

Аха ѡсрам уара уѡсра,
Уѡсѡазаара рхѡыѡгоуп,
Умѡасны, униакѡкѡа уѡом, уныбжѡаз,
Уанырхѡыс,
Ианурѡѡауа абас ргѡы арахѡыѡѡѡа
Хаѡала узымдыруа, ахаан узымбаѡ.
1974

АИБАШЬѡЫ ИПАТРЕѡ АѡАѡХѡА

Сара избазар,
Уи апатреѡ кыдын аѡзамѡ.
Уѡахызар уиѡачѡа, уѡахызаргьы угѡамѡ,
Унеины уиашѡапк, ѡшыѡала унаихѡыс,
Ажѡак иѡѡомыѡт уа зсахѡа ѡшѡа аныз.
Диаѡѡажѡомыѡт ауа, адыр, аѡынха...
Иахѡа, сыбла иѡѡынхалан абра санынха,
Иѡаѡхѡа санаатѡа ѡынѡ, сейѡѡышыѡы,
Иныѡакшѡа слымѡа иаѡѡѡт уи ибжѡы:
«Сара шѡа сышѡѡын, араѡа сегьшѡылан.
Ускан аарла схѡы ѡшѡа ааинышѡшѡылон,

Абри ашта сантыцуаз шыжык сеилыхха.
 – Ида уаф дсымам, Анцаа, деикэырха! –
 Уаха акгы лзымхэакэа, сан даасхынхалт.
 Аипыртшыа хакэымшэо, хгэакуа хаайдхалт.
 Саргы ажэа сзымхэеит, лгэы зыргэгарыз,
 Амала, пшыаала лыхцэы шла снахыст...
 Данымыз рыцха, уи дсыхзызон еснагь,
 Лылапш хаа схымшэо исхын сахьцалак.
 Дшэон, ахьта сакыр хэа дшэон есымша,
 Дшэон, амла сакыр хэа дшэон есымша.
 Мфакы сныкэлалар, ак сыхьыр хэа дшэон,
 Саараны сзымаар, дгэак-цэакуа илыршон.
 Агэшэ ахь дынтыцуан иаразнак ишшаз...
 Анык леипш дыкан са сангы абас.
 Иарбан усгы уи абастцэка дзыцэшэоз?
 Акрылдырузама,
 Сышнеиуаз, нас-нас сызлашэоз?
 Ахьтагь сшакуаз, нас амлагь сшакуаз,
 Анафсан ишыкалоз урткэа иреицэаз?..
 Д ы л ц э ы р ш ь и т,
 Лычкэын д ы л ц э ы р ш ь и т са сан!
 Лхьаа умыртытын уи, сфыза, иапсам.
 Лгэырфа умырфыцын сыңсы зыфхэараз,
 Хашон тацара ззымуз, пхэысра зымбаз,
 Са исызхэаз, аха исзымгакэа инхаз,
 Сыхьтэы мацэаз назаза иззынхаз.
 Краамтаза илышьтан игэакуа сыңсы...
 Илоумашь уи дышнеи-шнеиуаз насып?
 Илхаштма ишааигэаз уи амш, хаззыпшыз?
 Слазцаауа сдэыкэламашь, ных, азэ ипхэыс?
 Иацеипш, иахьагь анацаа шэома ишшэац?
 Урт рхэыцкэа ылоума иеибарыфуа ашьац?
 Икоузеи рапхьа, ирзыпшузеи зызхаз?
 Ргэы тынчхазшэа,

Ихьатцызшәа жәбома иҗахаз?..»
Зҗаарала маҗара сыхҗеикт асолдаҗ.
Ак иасхәар сҗахын, ахы аҗ, ашьапы аҗ,
Аха сызҗымҗит, исзымхәеит ажәак.
Изахауадаз уаҗа са исхәоз аҗак?!
1968

АПОЕТ ИТӘЫЛАХЬ

Пабло Неруда игәаларшәара иазкны

Ахаан сшымнеицҗы уаҗа – Сантиаго,
Сшымтәацҗы «Исла негра» – уоны,
Срымоуп, Пабло, хҗысқәак сырхаган,
Ихьааха исныруеит, исыцроуп имцаны.

Иарбан фыртыну иазкылкыз утәыла?
Иарбан зыблароу Чили злашәаз?
Ацхыраараз ашәәҗ унеиаанза ункылан,
Иакәыршан «Исла негра» амацәаз.

Ршәақьқәа харшалан, рмагәқәа цырцыруа,
Иаагылт, иудмыркаҗарц уаха шыаҗак.
Унхама, Пабло, уи азыблара узмыруа?
Иҗаҗәҗьоу сазхәода, исызтода аҗак?

Дарбан уа уашәа, уа уажәа зҗахымхаз,
Зхы зыхнахыз, игаларҗы зымуз?
Аиаша қәацалан иахьышьтырхуа цәымҗыс,
Ақәзаара амҗа иангылт, анцәиныс.

Ақәпаф ахаанғы дынхашам ихала,
Ақәпаф еснағь изтоуп агәы ғәгәа –
Ипсы ихырхырц атзамцқәа еидығәғәалоз,
Имнеуаз абахтағ амра ашәәхәа.

«Исла негра» аума атыхәтәантәи убахта?
Издырыр стахын уи атзамцқәа ирахаз.
Пабло Неруда – апоезиа лаша агба,
Иарбан атыхәтәантәи ухьаакәа иреихаз?

Иац асасцәа дырпылон араҕа Неруда,
Иахьа «Исла негра» ионаеҕеит азы.
Ғәы зызтам ахьгыло – апоезиа зтахыда!
Аха уи шәанахом, дадраа, бзанцы!

Ахаанғы еинышәашьа рымам, ижәдыруаз,
Апоет агәы-ңшқеи ашьа казыршуеи.
Океанк ыҕам уи иажәа ахьызмыруа,
Ингылом, иахыџеит уи иашәа адунеи.

Зегь акоуп, срымоуп ахтысқәа сырхаган,
Апоет ду итәылахь сыңшуеит есымша.
Рмагәқәа цырцыруа шьоук алоуп Сантиаго,
Агәымхақәа ирытқыаса инеиуеит ашьа.
1973

АҲАҚЫМ

Сзыкәгылаз адгьыл анагоз исытцдраан,
Чмазара цәгьак сымџақәа анакуаз,
Сыңсәзаара зхьынхалаз арахәыц-па
Уа уоуп иҕба шахаха исзырбаз.

Уара уоуп иңстҕаа хьантан исхаҕаз
Ахэыцрақаа насхибаҕаа изышьтыз,
Исылымшара анҕыысшыоз сара уаҕа,
Адуinei лашахь сымѡақаа аазыртыз.

Уи адуinei сцэызырын уара уда,
Сырхаштҕаазаарын сықалацэа, сҕахцэа...
Иаҕа уанмчыдоугы – зынза умчыдам,
Унапқаа ҕаны успырцуам, о, сынцэа:

Исхагыежыуа исхагылаз аз уа уакэымшэа,
Ари амшгы еибгала санахьза,
Иаркны угылоуп, ахаан ҕыцэаара ақэымшэа,
Ғэыгра хаарак ацэашы ххаза.

1972

СѡЫЗАК ИАЖЭА

Анатоли Колисниченко изкны

Испымлеит амра
Ашэахэа гэыбыгқаа хэмаруа
Ускан, са саниз аены, шыжьыза.
Адгыл иқала,
Ихытны ицон ашьарѡаш,
Иҳанто алѡа халон, ихэашьза.
Аға дааскьон,
Адунеиағ акгы мшаҕо,
Иеилаҕэыбаса ақалақь дуқаа шыҕаҕо;
Аҕстазаараз ишаз зегь амца иаҕо,
Изыхызызаатэыз наҕ ахшыырахь иҕаҕо.

Сара сиит уи ашықасан,
Слыхшеит Катерина. –

Шьамхан аццышә илагылаз Ан.
Уара уакәымзар,
Агәыткьа сагарын, Украина,
Уара улакта хаа – уи сан иллактан.

Иабааугеи уара амч,
Иабааугеи алшара,
Абасеипшха, амца кьоуқьад ануцраз,
Уиҕаччартә еипш
Ғыц адә икәлаз уа ухшара?
Иарбан уаға изгәамтартә узлашаз?

Са издыруеит иахьа:
Уазыпшын мыш лашарак,
Ғәыграк угәатцан ипхон иххаза.
Иубон амца уалган узгашаз лшарак,
Азәгыи ишизмырцәгыо ахаан улахьынтца.

Уара иухьааз
Зегь хьаа цәгыаха ирныруан,
Ашьха цагыакәагь ргәаг баапс хьчәеон.
Дыкәпцон Одесса,
Днепр азиас дыруан,
Апсуа хатцагь аукраин дгыл ихьчон.

Иеицыкәпцон аишьцәа
Харьков, Москва амцан...
Ҳаицыкәпцоит, ҳаидгылоуп, ҳаишьцәоуп –
Ирыхшаз.
Сақәныхәоит амч ду – салызгаз амца,
Ҳаиашьара амч ду – сара сеикәзырхаз!
1972

ИКНАРҲАРАН ИКОУ ИАЖӘ

(АЦИКЛ «АХАҚӘИҒРАЗ» АҚНЫТӘ)

Издыруада сара сымра
Мгылазозаргы уатә аншо:
Илақәуеит есаaira уи ашаха,
Сара сыхәда иахашәо.

Илақәуеит есаaira уи ашаха,
Илашьцоzaап шыта лассы.
Аха ируам ашаха снахар,
Стәоуп ус баша, сеиқәыңсы.

Зхы зықәхан хара игылоу
Сфызцәак мчыдаха иңабоит.
Иц хырңаңа, ақырқырхә,
Афстаа сааигәара дыччоит.

Сгәы днықәлашт адрым-дрымхәа
Уи агәымхажә зны дкәашо...
Илақәуеит есаaira уи ашаха,
Сара сыхәда иахашәо.

Сыбға анқыртәа, сымға аныркза,
Саго саалаган ашәа,
Сгәы иснаґон ахыкәалаа
Знымзар зны сагарашәа.

Аха са сзыхәа ахытәкәа
Иеигзеит. Сгәы сахаңжәо,
Иааскьоит есаaira уи ашаха,
Сара сыхәда иахашәо.

– Еи, ахацәа! – бжыасшәа сәатцән,
Сыбжы сыргоит иҫацаза, –
Псратәкьоуп ас аңсра аңылара,
Уи сҫахым сара зынза.

Уцәытцамтәан, уааскы умшәакәан,
Ҳаизынхап ура, исағаз!
Үа мөак уаҫа ианыҫамла,
Аңсра саңыжәгал хатцатас!

Схы зқәыстцә сара издыруеит,
Сызҫагылоу дысшәырба!
Сара саҫәоит ахы цаҫәцаҫә,
Баша ишқоуҫьои алаба!

Пҫашьароуп ацәытцлашьцараҫ
Ғәымхарала ашьа кашыр,
Исҫахуп, дад, усағазар,
Адәеиужь кыаҫьаҫ ҫаиҫаңшыр!.. –

Аха ҫымтроуп сыкәша-мыкәша,
Аҫакс егыҫам зынзагы.
Аҫзамц хьшәашәақәа еидығәғәалоит,
Иңсырмаңган иаҫагы...

Издыруада сара сымра
Мгылазозаргь уатцә аншо:
Илаҫәуеит есааира уи ашаха,
Сара сыхәда иахашәо.

1971

АЛАХЬЫНЦА

Сыѳцәкьо сызушьтамлеит –
Исылнамыршеит сыламыс,
Исылнамыршеит ҳаңсуара, ома зхыцуа ҳцас.
Аха усғыы
Еснагь уа уааигәа сгыламыз,
Изпардада ихабжыахаз, изакәузеи сузмырбаз?

Сгәы тыңсаауан –
Убла са сыхгылацәан,
Сгәы тыңсаауан –
Сзон баѳ-баѳы сеиҕышәшә.
Ари рбон са сықәлацәа, игәартыхан сгәылацәа,
Аха уара изумахәзеи сыбзиабара абызшәа?

Лафқәак ухәон,
Аха уашьтамлазеит сыххра,
Уара учча-ччон, сара сгәырѳон есымша,
Знымзар-зны ухы азымцеит сырғәыбзыҕра,
Знымзар-зны изузымхәазеи сыгәшәа?

Сынкыларә уашьтамлеит
Слахыцәҕаха санупыртцуаз,
Ғәыҕрак сызтоз ажәа кәандак умхәазеит.
Схы сықәыжь,
Сара санцоз, наунагза уансырзуаз,
Схы сҕахымкәа сшықазгы умбазеи?

Ҳаилгеит схәан,
Сажәагь уаха уаламшәеит,
Уныжь сызқәысыз ацҳақәа табгеит.
Уанысхасыршт – уаха зны сааугәаламшәеит,
Лассы ишцоухашт зны сшықәыз адунеи?

Сцеит, суңырцит,
Исырзит сгәэхәуит сышыта,
‘Еа дунеик ахь сагеит – алахьынтца!..
Уабаацәырци, нас, иахьа ашыбжышытахь,
Сгәысеанзамкәа, уҕыцҕахараза, узатәза?
1972

И. Р.

Ххәыцқәоушәа,
Җаибарыфны хцон хара амшын ахь,
Абас җаңхьа амш кеикеиуа ианша.
Җаицлабны,
Иахгәйтдәчәео, азы иатдәа ххылон,
Азаҕы дыңсызхон Ирина есымша.
Акәара ханаақәтәо
Дхынхәуан уи апрозахь,
Иарала
Икәлтцарц азы зтәара радәа ртак.
Хҕынаххон хҕыңыагь нас иахгәаңхоз рахь,
Ахматова Анна, Борис Пастернак...
Рызбахә шҕамаз, иаххаштүан хәхьыказ,
Гомери Петраркеи рҕынза хназон.
Акаршәрақәа хрықәын,
Дгьыл хара хныкәон,
Парижынтә ҳашиашаз Алабамаҕа хцон.
Уахьынтә ҳаауан Урыстәыла хазынахь,
Ицәыраагон Пушкини Блоки ртызшәа...
Нас, җаңхьа дыфны лҕынахо амшын ахь,
Уца, лхәон, уҗла, лхәон, Ирина есымша.
Ацәқәырц ахьарч хәа

Акәара еиужь иахьнасуаз,
Сара сыбла иаахгылон еиҗа:
Достоевски, Чехов, Бунин, Некрасов,
Толсто иду – аурыс проза ахада...
Еидара дук иатқан ари абжьарак слира,
Уахынла җшыаала схала саатәон.
Җабаҗаз, җазцыдаз, җзацлабуада, Ира!
Сахьхәыцуаз есааира скалам хьанҗахон.
1971

НАХЬХЬИ ЦЪАРА, УРЫСТӘЫЛА АГӘАНЫ

Амра җхозаргьы араҗа, Аҗсынтәыла,
Иаабозаргьы ажәџан кеикеиуа ес-ены,
Уажә асы леиуеит ахәалыхәа еимагылан
Нахьхьи цъара, Урыстәыла агәаны.

Уа, аҗаатцлақәа җәашза иахьгылоу,
Адәеиужь ахьызбо – грапара зылгам,
Зны җхәызба җәрышкәак дыџны дысҗылон,
Иахьагь уахь сгәы самгар ауам.

– Уа мшыбзиа, – җыстуеит, – Наташа!..
Ари адгьыл ду зтәу җара җауп.
Бааи, нас, риашашьа змоу зегь җариашап... –
Аха дгьылгьы жәџангьы җахауп.

Иҗалазеи, сҗаауеит са схазыхәа,
Ак нымхазоу җабжьара иаҗсоу,
Ма асы леиуа, илеиуа ахәалыхәа,
Җашьҗак анымкәа, аграпара еимаҗсоу?

Бара анасың бымоума җасеипш,
Ажәә җәандак бхы-бгәы азнархауа?
Бара анасың бымоума убас еипш,
Зегь рейха ибзааигәаз ибжыы бмахауа?

Сабацеишь гәаныла! Снахысуеит лаңшыла,
Избоит сара сқәыпшра ааигәаны.
Уи неиуа җыышьоит грапарак ианылан
Нахьхы җәара, Урыстәыла агәаны.
1972

Шәауардынтас,
Амтәыжәәа дукәа срытқак,
Аамта ахьнеиуа, нкылашьа амам, иласцәоит.
Амшқәа, са сышрыхәогь: – итцегь! Итцегь! –
Алу иахәлақсо арыцқәа реипш интәоит...

О, сшәауардын,
Иҗазами уаха җсыхәа?!
Лассы убжыы ургозар акәхап: – иазырха!..
Арахь, срыхьзарц аусқәа, са сгәы иҗыхо,
Дәәа шәы-шықәса сҗахуп, ианеитҗаха!
1971

Ирхәо саҗахьан сара: «Җажәиҗәәба рнафс
Акгы иаҗсахом, мап, укалам җынтҗа иафз.
Апоет ихымтцроуп җажәиҗәәба рҗынза,
Дбылуазар, дыблыроуп уи дықарахьымзан...»

Аеыѡ еиѡш, искиз аґәра насымжәо,
Иаауан сара сышықәсқәа, ацәґа санмыршәо.
Исгәаѡхон сара амра зхаѡхоз адунеи,
Сышықәсқәа ишрыцызґы ахьааи агәырѡеи.

Ицеит урт ашықәсқәа, мтәыжәѡак рґеытѡак,
Аха усґы ирацәам, мап, исхытѡа.
Апоет дажәызар гәашәтароуп гәыла,
Сара гәыла иахьа жәаа сыртаґылоуп.

Жәаа сыртаґылоуп, сыцкәынзаха сґылоуп,
Агәра ганґы сыґоуп зегь рыла:
Апоет дрыцхауп дынхар дықәрахьымзан,
Апоет дфархьым, дбылуаз шәкы рґынза!
1969

Хмацѡуп харт –
Абаагәара дуқәа хызжәо,
Уаѡ иимбац, уаѡ илымшац зылшо.
Аха сыґоуп шыардаѡара хатахызшәа,
Хатахушәа, иахьеипш, уатәґы аншо.

Уи мачума –
Гәырѡала итәыз ма шыыбжьаанза
Иузыґатѡозар дызѡоу иеидара ааласшәа.
Уи мачума –
Насыпк лоур шалшо агәра хамѡо
Адә иқәыз – лхы лурбазар дѡыррашәа.
1973

Бара бахь исыңхьо амѡа
Гоуп ирхыган бжъы-шьхакы.
Хабжьара атышақѡа таиамы,
Хабжьара ибжьазракѡын зегъы.

Шѡынтѡ исархѡахьеит ишамуа,
‘Еа дунеик са сзыхѡа ишшам.
Аха исыңхьоит ѡаңхъа уи амѡа,
Ба бызцым дунеи лашам.

Хыдаразар акѡап, усшѡа
Рхѡоит аргама, шьоук – маза.
Иаңсам, рымшуп, шыта сыѡхѡызжѡар,
Мѡакы сықѡлар сыѡкантѡа.

Сѡаңхъа асыңсақѡа цырцыруеит,
Рѡеужь иаауеит азтаѡѡақѡа.
Саргъы, дадраа, бзиа издыруеит
Дара ишшѡартѡу сшыѡѡақѡа.

Аха сагааит сагозар ахра,
Қѡаз, исыз, илеиз акырцх,
Акгъы иалшом сара сѡахра,
Акгъы иалшом сымѡа акырц.

Скѡышхар акѡын, ауаа ртѡала,
Зегъ сшѡахъазар акѡын шытак,
Аха иѡастахуеит сгазарала
Бара бахь даѡѡа шыѡѡак.

1974

Акгыы саҕымызт сара ускан:
Сыџуамызт, сапхьомызт сынза.
Зымџа инсыжын иацтџи сускџа,
Пшахџак саван скалаза.

Ашьха сықан, ага сықан,
Амра цара сеәта сиан.
Адунеи сакуамызт, сныкәон,
Изжәуан, сыцан ресторанк.

Исхәон алаф, ақафгы сыман,
Исхаштит ашлара сшафыз.
Избанзар ба баангылеит сымѡа,
Илашеит ажәфангы – исхакыз.

Жәа мхәазакәа, ус, лаңшыла,
Дәы иатцәак ахь са сыбгеит.
ҫакарк сымҭа иананшылоз –
Пша хаак ныкәбырст адунеи!

Ихарабит итгегь сыжәџан,
Иахалт сыдгьыл даџа цәак.
Иаасоузшәа збеит амтәыжәџагь,
Схы агәра шызымгоз рацәак...

Амшқәа згазеи, нас, иаразнак,
Ухатдоуп, ирхынхә, урыхьза!
Илабҭабазма уи, сгәы иазназ,
Ըхьыз ссирк салазу ихааза?
1973

Дгьыл сакарак сықәнакызшәа, сааигәа игылаз
Уафытәыфса са дызбомызт. Ажәван саатхаеит
сзатәза.

Пшак цысит, сара сәаңхә асаба ргыло,
Адгьыл иқәсуан уи фыртынха, спынца
итәсуан итәытәза.

Мәакы сықәын, избеит ахаан инымтәарызшәа,
Уи гәырфыгьган, уи цстыхган саңхә ишытан.
Сәаңхә дцәырцуан сзықәтәаз амахә
сытхызжәаз,
Сара сзыхәан уи иацы зны ешыасгы дшәан.

Уи идыруан са сызлағәғәаз, узласмышәоз,
Уи идыруан, бзиа идыруан сахкәадаз.
Сышпамфыхеи уи деилыскаарц сандырфыхоз!..
Сцәырхаит, аха шыта изыцсоузеи, дансыгәтас!

Шыта изхәартәузеи иеилсыргеит хәа хшеи
хамтәышәи,
Сгәы ахәра анхалеит, хәгәта илеит аңарда!
Хәифызара са сшахныхәоз, ашхам сиржәуан,
Игәастеит, уи ус шакәыз гәастеит са схаҭа.

Сдунеи аахәит иара убасқан. Сааигәа игылаз
Уафытәыфса са дызбомызт. Ажәван саатхаеит
сзатәза.

Пшак цысит, сара сәаңхә асаба ргыло,
Адгьыл иқәсуан уи фыртынха, спынца итәсуан
итәытәза.

1973

ИЗЫДНЫХӘАЛОЗ ИАНАРМЫЖЬУАЗ

Идырныхәалоз акы ыҕан идеизалаз,
Жәпаф хытцит, иашан, уи ишәхымс.
Иааин агәта иаагылт зыезыргызмалыз,
Аганахь инхан иаҕа дызтахыз.

Ицо-иаауа, ирхәо еитахәо, уарцәо,
Ицәнымхазошәа, маза измаз игәағ,
Уаф дырмышәо, ицәажәеит аңсшәа картәан,
Ражәа тацәқәа нырхит меигзарах.

Зегь наныңшылт уи дызнысыз амѡа,
Ажәѡан гәыштцеипш, иаатын икказа.
Ишьтан уи нахьхи, деитанылар амуа,
Иара дгылан, дышѡатцкьара, аханза...

Иаразәк азқәа дрырт дымбаазазакәа,
Изывасуаз ахқәа иѡызцәа ргеит.
Иңсҗазаара мѡасуашәа зны алакәағ,
Ѣаңхьа дбахза даақәгылт адунеи.

Бзиагь камцакәа, нас, уи ашьтахь!
Цәгьамзар бзиа гәоумтарггы қәнагам.
Аха иҕоуп иеизаз зеггы игәарто –
Хнырхәышьа змам, шыта рееишьа змам.

Издыруада уи имазаргь гәалас,
Ихьаазар дахьанымлаз җа мѡакы...
Идырныхәалоз акы ыҕан идеизалаз,
Ианармыжьюаз ыҕан даҗа шәкы.

1973

Дааудгылоит – маза улымха дтахэйтхэйтүа,
Дааудгылоит – иныцакны уи деимхэо.
Зегь цэгьахэацаоу цыишьоит иара ида,
Зегь цэгьахэацаоу цыишьоит ацэгьа зхэо.

Ибла шафьоит ҕазэ уфны данымфохытүа,
Дааилыршьаауеит иара имам, дназхэыңшыз.
Уаф дыкамшэа ибоит уи иеитамшьыцуа, –
Ашьыцра чмазара цэгьан излаҕыз.

Ауаа ҕатэо, зыбз иасуа идэыкэу,
Аиаша анухэо мцуп хэа дазыңшуп.
«Еибатироуп!..» – имшуп зегьы ирыгэо,
Зегьы ирыхэо уск еиңш уи даҕуп.

Аҕыч изыхэа дыказам аңсыцкыа,
Зегьы изахоуп жэлар рмал еимтэо.
Зыда псыхэа шрымам еиңш аңсызкэа,
Ибоит «ҕычшыа ззымдыруа шынтэо».

Азэы ихарала азэы азы дызмыруас
Дыказам ақыи – згэыразра ҳарцхо.
Зегь гэыразкэан ибоит уи агэыраз,
Бжеихан иара убри ауп дагытазырхо!
1973

Ллакта аахаахеит ауп,
Уаха акагы.
Уи аасгэаңхеит ауп,
Уаха акагы.

Лнапы снахыыст ауп,
Уаха акагы.
Цшаала хнейыст ауп,
Уаха акагы.

Аха иазхеит, иазхеит
Иара уи ак:
Ишәахәоит, ипыруеит
Адунеи зегь иахьяк.
1971

ХЭЫЛБЫЧЕХАК

В.К.

Адунеи зегь хамегах, хачча-хәмаруа,
Хнапқәа еибаркны хнейуан. Хылбычехан.
Исгәалашәоит, аңша асуан имақаруа,
Исгәалашәоит, даараза ахьта аған.

Аха уи амш ссир хара иахтәын азыхәан,
Хьта хакуамызт,
цша ханнамкылт – ицәытцәза.
Ааңынроушәа хгәы иахнатон, иказ ныхәан
Абра инаркны нахьхы, адгьыл аханза.

Адунеи иакәыблаан ацәгьа,
ицқан ажәван ахафь раз,
Адгьыл икәыфуаз ашәа хаак хаимнадон.
Са сеипш насың змоу уаф дшыкам здыруан,
Уажәазыхәан зегь маалықцәан, рыгәра згон.

Икамлацшәа ахаан еидарак иатқан,
Атысхә еипш, зегь ласын, ипыр-пыруан.

Ҳаибарыџуа, мшәан, усқан ҳа ҳабацоз?
Цлақәак кахәхәа иахьгылаз маҳәра руан...

Иара убасқан, ҳара ҳада уаџ дахымшәа,
Адуinei ҳамҗахак, ақырқыр ҳаччо,
Архәара ҳахьнавшәаз, ишҗацеи сыбжа,
Баргы бнымхеит быблақәа тыҗыҗо:

Ҳара ҳшықаз дааиуан, лхы дымџаха,
Ғәырџала иҗәыз, зшәы зхьыхәхәоз аҗҳәыс.
Акгы ықамызт уи лҒәырџа ҳазлахәоз,
Ишаадырузгы уи аҗҳәыс дзыблыз.

Аха иҗҳахшьеит ҳанасып, ҳааҗгылеит,
Абар, җа цәак ахалеит адуinei.
Ахарағь ҳадшәа аабейт, ианааиҗагыла
Ҳа ҳҒәырҒәареи уи аҗҳәыс лҒәырҒеи.
1973

ИЦЕИТ ДАҒА ШЫҚӘСЫКҒЫ

Ицеит даҒа шықәсыкҒы шыҗыҗраан,
Иааин иааҳадгылт җа ианарк.
Иацло, иацло ицоит са сықәра,
Исҗахым, о, сажәрахь снаскьацәар.

Макьаназ ашықәс җыц саҗылоит
СҒәы цкәынзан, сеилыхха.
Макьаназ схьацуам, сиҗагылоит,
Аиааира ицәызгароуп саҒа.

Сыхәда хнаҗырц алшом сҒәалак,
Сҗаҗшуеит Ғәыҗрак алақта.

Сааңса-скара цақа сҭалом,
Схы шхац ихоуп уахь, ҭада.

Даҭа еидара цәгҭак маҕына
Сара изгароуп хараза.
Даҭа акырынтә – зқьынтә! – аргама
Иччо исылааит слахьынтә.

Маҕына сөызцәа срыцнаскъароуп,
Ашьха ххала, ххыла амшын,
Урт сшырҭызатәҕьюу дсырбароуп,
Агәра дсыргароуп даҭа шәынтә.

Азәггы илыгсыжыт ажәа кәандак, –
Ла дыссироуп уамашәа, –
Амҭа сықәуп, сзыназанда,
Исызхәанда уи лыгәшәа!

Азқәа срырып, схыцып ашьха,
О, маҕына мцак сыцроуп.
Сшьамхы ансытцаа, сгәы анбажәха,
Нас еггыкам, зегь мцуроуп!

Маҕына алшара снаҭоит сықәра,
Истахуп зеггы-зеггы срыхьзар...
Ицеит даҭа шықәсыкгы шытыпраан,
Иааин иаахадгылт ҭа ианарк.
1973

Сыңсы алахеит,
Избан аңстазаара ағыма,
Ұы-хаак иафызан снафыхеит иара.
Изжәит, еиңазжәит, сзышоит, аргама,
Изжәит, еиңазжәит, икалом сызхара.

Уи сара.
Аха иихәо здыруанда, шыри,
Шәышықәса иртысхьоу, измам неихыркәа.
– Аңстазаара ахаара, ағыматцәкәа здырит,
Сажәзо саналага, дад, уажә ааигәа...

Аңстазаара, аңстазаара!
Измам цәыхәаңцәара,
Ирзеиңшу, ирзыхаау абырги аҕеи,
Иабыкәушь иахыыкоу сзызхымцуа акаңцәара?
Иабыкәушь сазгәакуа иахынсыжьюа адунеи?
1967

АҢХЫЗ

Ақәабаа-сабаа леиуан игәыңцәагахан,
Ауаа ршыапы иаңкьон ахәынцәа.
Исытагылан, рыхкәа рыкәәе, снаргахуан,
Игәағ сыман усқан сара Анцәа:

Агәыла-азла, сызтахыз, сыздыруаз,
Ес-ены сызцыз, сзымбазаң ааигәа,
Зегъы ишңарбеи, ухәарауеи, хаңсыра,
Иаауеит, абар, азыңсы рфыкәкәа.

Шьац гылашам акраамта ҳаштаё,
Аха уи уадаџума зынза,
Ирыламланда исыдынтџало ахьта,
Иныттакшџа исхџахуан ус маза:

«Ант ачкџынцџа сара сџызцџа рами,
Қџаки сыки рысыргыи ирычхап,
Аха, дад, шьта шџыџныџка амџа
Уа унанылар еиџхарын иаџа.

Умаазандаз, аха угџы ианаму,
Ухы умыргџаџзан, иаџахым, уца...
Бара бнеип зны анышџа сахьамоу,
Уажџы адџы бцџымхалан, газа...»

Азџаб, ачкџын, алыгажџа, аџакџажџа,
Рхы рықџжыын, урт ргџы цшаауан.
Сара сгџы сџацџажџон. Рџырдагџан,
Агџарабжџара ибжџалан дара аауан.

Хьаас исыман аџџынцџа иахьылаз,
Шьоук – џымт, шьоукгы – ома џаџо...
Иудыруеи, ажџџан цџакгы хымлар,
Аџыхџтџантџи сымџала санџо.
1968

УААЛА, СџЫЗА, АџАРАџА ХНЫҚџЛАП

I

Уаала, сџыза, Аџараџа хнықџлап,
Хџеырсасны акџым, ирбац хџыцқџатџас.

Уара уда, дыкам ааигәа сықәлак,
Уахь сгәы зсыхо еилызкаара уаџтас.

Уара иудыруеит, еималахьеит, еимала,
Амџахәастақәа, хашьтақәа зынгаз.
Аха сгәы исызтыгом аламала
Аамта ссирк, хашьтахька инхазаз.

Иссиртәкьазаргь угәалашәоит ухала,
Иугәалашәоит шака агыз ххәычра.
Ашкол ахь ханныкәоз жәцәеимаала,
Иахьеицш, сыбла ихгылалоит сара...

Ицеит иара мџасны, изырхынхәуада,
Хәгеит харгы, хнанылан, мџакы.
Аха усгы, о, иссирын хәа ада,
Сара уи аамта исзазхәом џакы.

Уаала иахьа ххәычра ахьаххаагаз,
Хгәы ззыбылуа ақытауаа хартаз.
Хәицны хнеины, урт рыгәта хәитаатәап,
Хәырсасны акәым, ирбац хәыцкәатцас.

II

Абра иахдырбаз, абра ихартаз ала
Хәаит иахьанза, уатцәынзагь хнагза.
Абра иахдыртцаз хәбацәа рбызшәала
Урт иратәоу ахәаха хәхьыгза...

Уаџроуп, ламысуп
Ихартаз хара арт ауаа.

Уаргъы саргъы ҳакоуп агәра га,
Урт иреихау акымзарак шаҳмауа,
Ааигәа ҳақа, хараза ҳага.

III

Уаала, сөыза, иқахцап иахуалу,
Ҳхәычра ашьта ҳхылан, ҳнахыңшып.
Истахым Ақаа, абра са стәанхалоу,
Истахым иахъа, ихоуцдома, амшын...

Истахым ауаа рацәа, уи иавоу,
Санни стахым ишыз акатран...
Кәыдры шлеиуа збааит еибах-еибафо,
Уи аеынтшьха сымтакаагь сааумган.

Ҳаитарнылап, еималазаргъ, иахрыцқып
Амѡахәастақәа, ҳашьтақәа зынгаз.
Ҳагәқәа ғыхап, сөыза, ҳагәқәа ғыхап,
Ҳаибарыфны ҳеынаххап, ҳаивас.

Игәынгатәым, амала, мацк ҳаахьантахазар,
Ҳшьамхқәа кәадахазар уажә иаҳа,
‘Еа шьюук ыңо иахъа атцәы иахазар,
‘Еа шьюук ықәзар аҳа ма алаҳа...

Урт рґы иаабап ма илацштцашәаран
Ҳхәычра бзиахә, ҳашьтахьқа инхазаз...
Уаала, сөыза, ҳналацшып Атара,
Ҳеырсасны акәым, ирбац хәыцқәатцас.
1969

Аамта рыман урт, ақяфгы рыман,
Адәы иқәзарц рнапқәа еикәыршаны.
Иеицанын, рыгәгы ҥнагартә иқан рымға,
Аха имғасуан рыпсҕазаара ашаны.

Аиташыыцра ргәы афан, урт еицәхасуан,
Аха иҕахын урт, арахь, уи мазас.
Ирҕахымызт ауаа ироур лымха ҕасгы,
Иеилыркааргы ргәы абас иазыргахьаз.

Азы иеибато, ирыцло дара ргәалақәа,
Иқәибамырзо, дгыл ссирк ишаныз,
Амшын иаанахәан, уи иашьуа ианалага,
Иеиҕаабакит, аха, мап, еибамырпсырц,

Уимоу, шьҕа иаинышәарц ҫыҕьа ахацәа,
Азы иартарц, дара залцыр, ирыбжьаз.
Рнапқәа еикәдыршеит, иаабакит
иааилатцәан,
Иеиманы... иагьылзаакәкәалт хахәцас.

1969

АҢАКС

Шәара исзышәхәо, шәара исзыжәуа,
Шәара ишәыршо зеггы рҕакс,
Шәатцасырпшуеит абри сыжәдан,
Шәара шәцасгы уи ҕыкказ!

Шәатдасырцшуеит абри сыжәван,
Икьалан цтакгы анхым зынза.
Уи еидаран зынгы сыжәва
Инықәығәғеит ихъантәза.

Снапы сәахан – сатдаккысуан,
Схы сәахан – исцәанкьон.
Сааигәа-сигәа еихъыс-еиңысуан,
Афыстаа мзышәәкәәк саңкьон.

Ацха сықәлар, маза иғаркәон,
Бнакы сылсуан, амца акит.
Сымариа рбар, сеиқәпах сғархәон,
Аха сымәахь сыццакит.

Акыр иааскьеит исывакәаруа,
Исышыклаҳәуан, срыхкьашеит.
Исықәмақәаруа ирт акәара,
Нас цла гәаәак илтапкеит.

Срыцәшәан акәым, аха усгы
Ускан сыжәван аасхағәғеит.
Сыбла иамбеит сызтахызгы,
Сгәы араҳәыцқәа сыцәпахеит.

Изнапыда, о, изнап тата,
Сара исцыхъашәаз шыжьзак?
Уи аиғызара анап ада
Са сызцомызт, мап, харақ!

Снеилар алшон ажәырт сахо,
Сагар алшон дәәа ганк.
Аха сыжәван лақә иәахаз
Срыцны, сымәа цхьақа иган.

Амцэыжэѡақәа сыман, иашан,
Схы агәра згеит сара цәгъаза.
Сәара гәырғьахә шыыцга израшоз
Нхеит мѡа гәымхак аханза.

Нас, уажә дарбан зегь зырҕыцуа,
Са сангәырғьо – зхы еилаго?
Сдунеи лаша иатцашыыцуа,
Аган иавоуп игәагәо.

Иаваз урт цәгъаза рҕырѡашьан,
Саргыы икастѡит ҕыргаза.
Аха ахаангыы изысхаңашам,
Избоит сыжәѡан цыкказа.
1973

ИИХӘО ИАШОУП

Ажәа иртан, дасны дцәажәоит,
Цъара акы дузаҕархашам.
Шәаазырѡишь, нас, далгааит иажәа,
Шәаазырѡишь, дад, иихәо иашоуп.

Иажәа ауцәазар, уи егъамам,
Зынза агәыңцәа ианаргашам.
Цак змам акыр иҕшәама,
Изызырѡуеит: иихәо иашоуп.

Ицәа ихихит азә дыкҕацалан,
Дрыликааит имч зықәхаша.
Ишңоуури, уи мцра алам,
Дцәажәалааит, иихәо иашоуп.

Аиҳабгъы дицраст дышнеуаз,
Икаиџаху уи дызгашаз.
– Ииуазеи! – рхәеит шьоук гәәҗеиуа...
– Шәаагыл, – рхәеит, – ииҳәо иашоуп.

Ацҳа хымзаргъ, азы дыруеит,
Икам ибз ахъымназаша.
Ииҳәо иашоуп, уи дыздыруеит,
Аха ииуа, ииуа иашам!..
1973

Ағәра сзағамкуа, изызымкуа, ие-уран,
Сыцкәынра адәеиужь ду инықәст иҗырны.
Скаҳауан, сгылон, скәышхон, схы здыруан,
Зныхгъы сеиҗахкьон сые-ура сбырны.

«Имам аҗышәа, – иҳәон Зегъздыруаз, –
Дкаҳазар – дгылап, дгылар – даахәыцп.
Ибап уи иахьамуа, идырп дахьызмыруа,
Ғы надик дақәтәап, арахь дымҗахытп...»

Уи иоума, са соума, дарбан иғашьаз?
Дарбан җынчра зҗахым, уи иацәшәаз?
Сые-ура бжьара ақәым, о, идыр сахьагаша
Уи иажәа змаҳаз, зых иамоу аҳас.

Ғы надик сақәтәа, икалом сымҗахытцран,
Уашҗа санҗало – ицәсыртәоит ашәа.
Иғажәкуа архақәа срықәлоит сызхытцран,
Схьатцрангъы сыкам – иакым сыҗсы ахац.

Иагъацъара са сымѡахъеит, Зегъыздыруа,
Иагъацъара са сымѡахъап, ухаткъ.
Исоут уи апышѡагъ, дад, Зегъыздыруа,
Аха, иарбан, ихѡеишь, зегъ рыцкы?

Иабакоу зегъы-зегъ зыкѡныкъѡаша аңкара,
Иабакоу зегъы-зегъ хзырбаша икказа?
Зегъыздыруа, крудырцѡкъозар, сухѡашан даара:
Сымѡасырц егъсыгым, шымѡастѡу сырца!
1974

ЦѢГЪА-ЦѢЫПХАМШЪЕИ ЦѢЫРША-ЦѢАДЕИ

ЦѢгъа-цѢыпхамшьеи ЦѢырша-цѢадеи
Анык илхымшеит, мап, иеишьцѡам.
Аха убас иеинаалт, ажѡадагъ
Иеилибакааит. Ирзеилоу цам.

Иеипш уѡѡ гѡыраз дыкъазамшѡа,
Дхѡыхѡ пшқоушѡа, еснагъ дыччо,
Иускъѡ дырфын ЦѢгъа-цѢыпхамшьѡа, –
Шьоукы рзыхѡа игѡы ейкъыццо.

Дгѡакуа дгѡаран уи уахынлагъ, –
Ауѡа аныцѡѡу рыгѡкъѡ каршѡ.
Уѡѡ димшатѡеит иаңхѡа игылаз,
Маза ирзиуан зегъ шыапѡаршѡ.

Дахъымназоз, ЦѢырша-цѢада
Иитѡн уи анапынца.
Ак хѡымгамшьѡ, уѡѡ дымшаѡ,
Агѡымха ддѡықѡлон иекынца.

Аенышыбжыон, зынза аргама,
Ма дыпхамшыо, ма дымшәо,
Дааудтәалон – уажә ибама! –
Уи атцәыршаф дтцыхәаршәшәо.

Иуитарашәа иңсы тыхны,
Уааигәа дгылон есымша.
Иумхәаша игон иуфыхны,
Ауаа идирбон узрашам.

Дыпхашьомызт Цәгъа-цәыпхамшәа –
Цәырша-цәада уи диаңыст.
Хьзыс хәа иртахьан Шарамша
Урт ашыца иреихабыз.

Арахь, машәыршәа днышәацәхныслар,
Иматанеиуан: «О, х-Анцәа...»
Нас икәыхуан уара уныс хәа,
«Иңсуан» арыцхәкәа ифынцәа...

Иара агәаф дажәын, дуазыруан,
Аха итып аф дыззаза
Дыштәаз, ицәхәит ихы цырцыруа,
Икәашза ишлеит иңатца.

Цәгъа-цәыпхамшәа иихәоз ала
Уи иахьанза аус иуан.
Цәырша-цәада кәаб дук ала
Урт рзыхәа зык иршуан.

Цәгъа-цәыпхамшәеи Цәырша-цәадеи,
Нас Шарамша – иреихабыз,
Рнапкәа еикәдыршан, хьзыда-цәада,
Хатә ус гәымхәкәан изфыз.

Цэгъа-цэыпхамшыа ипхэыс Хыткэаѡа
Шаѡа саан, о, шаѡа мхатѡ
Лзааихэаз зхэода Цэырша, ишнеиуаз
Аштѡ изѡеигалт аѡаѡаѡа.

Датѡахозна Цэгъа-цэыпхамшыа:
Цэырша ипхэыс даниз аѡены
Хылыхѡаак лиѡеит, дапсазѡа,
Лхэыцѡагъ – ѡарак неикѡарѡены...

Аѡаѡаѡе итѡан урт шыыбжышыѡахык,
Нѡэас ирымаз дрыма иѡан.
Ирхѡон ахаан ишмызуа ишыѡа...
Джъан, арыѡѡа, игѡы ѡаѡан...

Урт еинаалан, урт маншѡалан,
Краамѡагъ дара рѡѡы иакын.
Аха еинаалан адѡахѡала,
Урт рыѡныѡѡа амѡа ркын.

Дбылуан аргама Цэгъа-цэыпхамшыа,
Цэырша-ѡѡада игѡаѡ дагон.
Ибон, дахырхѡар зны Шарамша,
Цэырша-ѡѡадагъ уахъ деихон –

Иара дзышыѡѡу аѡып ѡадыѡъ ахъ.
Ихѡаѡѡал хижѡарѡ ак иѡбон.
Рыѡѡа игахуан урт аѡыѡѡагъ,
Шарамша дреигѡыргѡѡ даатѡон.

Аѡэыршо дѡѡаралт Цэырша-ѡѡада,
Цэгъа-цэыпхамшыа ихыхуа иѡѡа...
Нас, Шарамша иѡып зызѡада,
Дыззылбаапшда хыхѡѡ Анѡѡа?

Сгәы ишқалоу, хьзыда-цәада,
Инылеибагәан ахәынтәа,
Цәгъа-цәыпхамшьеи Цәырша-цәадеи
Итибажәжәазаап рыхәдацәа!..

1973

Иекынтәа зегъы дрышьтан адунеиәф,
Тынчрак ихы иеиҗомыт бзантцы.
Длызхьуан, ашәа лзиҳәон Дульсинеиә,
Ашьха дхытцуан, дыруан цьара азы.

Дыннакылап хәа дыҗамыт баагәарак,
Илымшартә ибомыт цьара уск.
Дталомыт, ицәхаст хәа, ахылағьара,
Исәагылеит хәа хьатцрамыт дызфыз.

Рапхьа дгыла дцон уи абахә цызжәо,
Ашьха иргәылхәа зымәа пхьаҗа изго.
Мцак итцан, уи ахаан ифымцәарызшәа...
Нас, дышпаауеи уажә арахь дгәагәо?

Итызҗьазеи ахлахәацәгъпа иахьа ижәәа,
Имәа амра ахьгыло ахь игам.
Илфакны имтәыжәәа дуқәа дырҗәыдызшәа,
Апырра даҗәытхьеит. Ажәәан ахь дыпшуам.

Ихаштхьеит адәы дшыкәыз Дульсинеиә,
Агәра игом уи анкьа дшынцәахшаз.
Ичахы ифытцрак, иқәлашьцан дахьнеиуа,
Ипхьазоит ицьыба итаршәу шаҗа абаз.

Ихы шҗацеи, рыцҗа, ихы шҗацеи,
Хылаарақәак дырҗеуп нас дтәаны.
Ихьчарц игәы иҗоуп адиссертация,
Иажәымтычеха, чафагак ирҗарц атыхәтәаны.
1994

Зегь сыцәдырзырц иашьтан, уи смырдырзо,
Исытджаан иргон адгьыл – са сызқәыз.
Урт ирылшаз маҗым – кыр сыцәдырзит,
Иразагәышьбар – скартон уггы җатхәыс.

Иразагәышьбар – идырцәашан схәышҗаара амца,
Инахысрын сыҗныргәы зегь цәағәаны.
Иразагәышьбар – избо блак иазхамцо,
Ишьтарцашан урт араҗа зегь аархәны.

Иаҗа сзыхзызо арташан азы-хәашь,
Цсыс исхаз уи наҗ иадыргарын.
Азәгы сзимыхәо, схаҗагь схы сзамыхәо
Адәы санықәха, сгәы цжәангы сыцсрын.

Аха сара сҗыхеит схы иҗацаанза,
Избеит исҗаччоз ирҗарцаз ацәа.
Имыцәацызт – снацҗеит схәышҗаара амца,
Ирцәымыҗхеит –
иааилагьежыт, иааилахынхәт саҗацәа.

Иҗахушәа рхәон нас урт сыцәнымхо,
Смагра иҗысны, сыкәа иҗалар рҗахын.
Аха ирдыруан даргы саргы шыҗа хшызнымхо
Хәибажьо, хәибаҗатәо... Наҗ хәилыргатәын.

Ирзымтәахит ргәы иҗазгы, рыба ихызгы,
Изҗыз башан, иҗартахуан җыргаза.
«Сгәысеанызааит, – җаастит усҗан, –
шыҗарнахысгы!»
Сныҗааҗшит адунеи җыц кказа.

Сгәырҗон – салҗит аҗныш җабаа итәыла,
Сгәырҗон – дхыҗуам шыҗарнахыс сышәхымс.
Сгәырҗон – гәырҗон агәымхара ахысҗылаз,
Ианейҗаха, сыбла ихгылоз даҗа хымз.

Хьаас исыман исыҗадырзыз, измам хнырҗышыа.
Срыхҗәуалар, рышыҗра иҗалан урҗ аазом.
Азәгы измырзыз сгәыҗроуп, уи хәашышам,
Сгәыҗра-сымра сханы икыдуп,
уи ахаангы иҗашәазом.

1972

Бзиа бызбоит хәа сызлаҳәом,
Алафгы сызлаҳәом, аф аст;
Инхаз схахәы шла наҗхәхәан,
Ус баша лыҗны аҗхәа сымҗаст.

Слымбазшәа, уи дыҗәтәан абартҗа,
Ашәҗәы абҗыцҗәа ейхыршәшәо.
Акгы хәеиламкәа абастәҗәа ханхарҗу,
Изаҗәызеи исыҗгылоу, сзыҗәшәо?

Акраатҗеит, дсымоуп длаҗшыҗәҗан,
Длашәума, сгәы шҗынчым лымбо?

Дкәаңкәаңуа даннеило лөырчыгәзан,
Сңа иакәзар уи дзеиөырбо?
1973

ИЗЫПШЫЗ

Изулак, сырт сара азиас – цңа зхымыз,
Саныст сара даараза ишәартаз мөа-пак.
Зны сгәырғьон, зныхгы, иззом, схи сҗахымызт,
Аха гәығра хаак сгәатца иҗәахын сахьцалак.

Зыбларак салан, схии сымчи еиқәымхо,
Гәафак сҗысуан, хра цәгьак саған.
Снанагон згәы цаз бзанҗык дахьызнымхо,
Аха иғәғәзаап са сгәы: сызғьыз пҗацаран!

Аҗх еиқәа схажьын, сымшқәа зегь рашан,
Сықәгылан адгьыл, згәы цаз зегь ахьжыз.
Аха имцеит сара сгәы: о, издыруан сымфашьо,
Иҳабжьагылаз зегь хьаас имкыкәа бшыҗшыз,
1972

Сзон, исмоурц арахь уаҳа ғәахәыра,
Сышьҗахьҗа инсыжьуаз аҗҳақәа рбго.
Сықәнакып сгәамхәит нахьхьи җьара аҗәхәыра,
Стәап хәа сҗамлеит схи иазызуз гәынго.

Аха сышьхәа аҗырқьхәа амца анфәҗҗәа,
Иангәаста сызқәыз ари адгьыл шбылуаз,

Ицызжәар сҭахымхеит ацыхәтәантәи ацҭа,
Ицъысшьеит сахьынтәааз уи ала схынхәуас.

Аха сышьтаһьҭа ацҭақәа леихьан акымкәа,
Игазго азы хәашьқәа хьтцны ихәбжьан.
Схы сықәыжьны сгылан, ара акы сҭахымкәа,
Исыцәкыдҭьаз цәаныррак карпыжәтцас ишьан.

Сҭьалан саауазшәа бна тоурақәак срылан,
Цхыраарак сахәар сҭахын сыхәхәаны.
Исҭахын ҭазнык даҭа мшык ҳаицапылар,
Сгәы сырдар сҭахын, зегь хәаны.

Аха, ишҭазури, арт ацҭақәа хыхуп,
Исыздыруам, схынхәыргьы, сахьааз сызлацо...
Дызбом араҭа акала са исыхәо,
Схьатцроуп, снапала ҭыц ацҭақәа хтцо.
1971

Ахәылыхәа асы леиуеит ашьха,
Аҭәа амра каххаа ианыцхо.
Хамшын ихуп ацрақәа цҭа ҭәашха,
Ицәаршәыроу аокан агәы анхахәхо.

Аурт анууа, нахьхы цьара ацшалас
Хааза иасуеит, ашьацра қашәқашәоит.
Сылахь еиқәны са саннеиуа цшьаала,
Бара усҭан акыркыр быччоит.
1973

Мшәән, уаха бзиа иибарыдаз,
Ихәә, иңсы зыдхалодаз Адам?
Иватцарақәә ирылихыз ба быда,
Итыкка ишытоу адгьыл уаф данзам.

Бара бацны аңсабара аңғыха,
Амра ба банацгыла бкаңхо,
Икалозма игәы ба бахь имыхар,
Абзиабара мирцгы, ихы игәарңхо.

Ева! Абзиабара хыхьзаап, гәыхьзаап,
Мцәыжәәзаап... Аха, ех, аф аст,
Адам длаңшыртә дыкамызт, са исыхьзеи,
Исыхьзеи, мшәән, ибеиңшыз зәырфы збаз?!

1971

Гәылак дсымоуп, сфымтак тыцдыр,
«Шака унаңазеи?» – дцаауеит.
Уи дазцаазом сара исцәызыз,
Уи дсазцаазом: «Иуцәагеи?»

Аха уи, иснаңаз ааста,
Хара еиҳауп исцәагаз.
Уи исцәагеит сара игәастаз,
Исызгәамтакәагы инхаз.

Амшқәә сцәагеит, амра згымыз,
Адәы анықәлара анахәңаз.

Иахьцаз сымбеит ымыз, хымыз,
Сара сгәыла амшын дантаз.

Сыфа иагын, сыцаа җылан,
Атх ауқаа са исыршеит.
Зыбларак сеисо салан,
Зынгы аңаққаа срыннаҗеит.

Агәахы сагарц амшын сыхеит,
Сара исоут агәыхь, ахыхь.
Сара исоут ахьааи агәтыхеи,
Җәрышықәакгы – урт рхыхь.

Аха исмыхәеит урт аҗәрышықәа,
Урт аҗәрышықәа са исымбеит.
Аҗны иаазгаанза, акы нмыжкәа,
Цшак нарыласын, иагеит.
1967

Ибдыруеит сара исху, истдыхәоу:
Сахынтәаауа, исааишыоу, нас сахьцо,
Исхынхалоу, испырхагоу, уажә исыхәо,
Уахгы җынгы сзызхәыцуа, сгәы җазцо.

Ишыкоу бдыруеит сара сыжәдан хыздо,
Сышцо, ара скыдкьо, ана санцо...
Зегь бдыруеит. Ихәа, нас, иаҗахызма,
Дунеи ссирк ахаара сырбо,

Сбыдбыңхаларц?
Игәырәатәхар уатәы зны?

Ихатца, – бызжъарц сара исыхәтам, –
Сыџны-сгәара, схы-сыхшара ныжьны,
Ацароума, уи ахәара мариам.

Бымџа хазуп, бца, хайнымиазашәа,
Сыџам џъара акала бгәы нсырхас.
Бныжьра хъааго, иџабуп хәа басхәоит,
Банџыџцахоз мраны бахъысџаџхаз.

1968

ИАЦТӘИ АМШ

Амшын ихызлаз иџба шкәакәан,
Ихылџа-џсылџан икабаз,
Иацтәи амш! Цџъа усымбакәа,
Ушџабналеи уара абас!

Ушџабналеи, сусқәа-схәысқәа
Сырхъымыгза, наџ уеџа,
Аџхзы алымхкәа сара сызқәа,
Ашә аџынза снамыгза!

Сеыззыскуаз дара акрыџан,
Сгәы иџаз раџәан.
Схы ага иџан, ашьха иџан,
Аха сымџа џџәан.

Ус инхеит иулсыршашаз,
Ирымазамкәа абжак къыс.
Ахы ахъааскыз инхеит сашәак,
Абри сгәалоуп зегъ рыџкыс...

Иацтәи амш! Уи сҕара акәын,
Иахьагаз схаҭа исымбеит.
Амшын ихызлеит иҕба шкәакәан,
Ихылҭа-ңсылҭан инкабеит.
1971

Иагъарылагъ са сгәы каҳааит,
Иагъа сңылааит иоумаха, –
Аңсҭазаара сгәы ахзыршәо,
Абзиа бзиамшәа исзырбо.

Сымшқәа зрашо, сытхқәа зроууа,
Сымра шаша иаҕахәуа,
Сдунеи зырхәашьзо назаза
Акгы зыкалом уеизгы.

Саңбал зны ашәхымс иаахыцыр,
Уи сзаңылом сгәырҕацәа.
Аңсҭазаара амахәк сахынҳалоит,
Зыңсы зхымцыц аңсаатә еиңш, скәалкәало.

Ма схы ҭасырхоит сара,
Ашьауардыңқәа рхы шҭадырхо еиңш.
Рхы ҭадырхоит ашьауардыңқәа,
Ахра дуқәа ирынҕьаны.
1969

ЗЫҢРА ИХХАЛАЗ АЖӘҢЫС

Ажәҗыс хәыч, асаса рахан,
Хәлаанза ан иахьазыңшыз,
Иаур хәа ишәон, цақа икахан,
Цгәы абаак җацахәыс.

Иацы ишәон уи, атра ихтәалан,
Атра иххалеит иахьа ишәо.
Аҗызцаа пыруа ажәҗан иалан,
Рхала рыфатә еизыкәшәо...

Сара издыруан зеггы зхараз,
Уи зыххалацааз атра:
Ихыпраахьан шыта иагыраан,
Иазыңшымзар ан аара.
1969

Сынхацаеит,
Сынзырхаз ура идыр, сынхацаеит...

Убриакара игәҗәоума уи амч,
Убрахь сара сцартә сказымцо –
Мызкы аҗнутцкала ма знызатцәык?
Адунеи амаа сара исыдмыркызар,
Снаган сара сыдмыргылазар
Нцәара зкәым аусқәа рхаҗы,
Снабыжькьар амуаз, иагыагы сеилахаз,
Иагыа усгы сыркыз, сындырхаз.
Исхашту мамзаргы,
Агәырҗа иаршлаз сан,

Хәыч гәартәк хәааз, иахцәажәыз,
Зны саргыи сгара рцысуа дшысхатәаз,
Дмыцәакәа атхкәа шлыршоз?

Днасцыршәар шңасымуаз ускан!
Слыцын ианылыңсоз аштә,
Слыцын – аутра дантаз.
Агәылара дцар,
Уа мацк дынхацәар,
Слышьталон, аха алақәа срыцәшәаны,
Ахтыста сықәгылан, исгәалашәоит,
Ғытран дхынхәаанза сызғыз.
Уажә ара сынәхацәеит,
Сынзырхаз ура идыр, сынхацәеит...
Афныка!
Сыңрыр ауп афныка!
Сынкылкәап уажәыцәкәа – ихарам.
Ашьхеи амшыни хабжәам...

Хла ду сңылеит ахухәа ишуа,
Сазымдырит сыбжыи анахагыи.
Сғанынасха хашта стаңшуа,
Схы авба астеит, иззом, иахагыи:
Ифәуа уи иқәыз хапырцын,
Агәи ғығыуан, инхеит итыкка!..
Ах, ишпа́таху, иараби, уи
Ицәызкәо, ицәғәыхаа иахысуа ашьац!
Ах, ишпа́таху, иараби, уи
Ахәыцкәа рышьтыбжә, ааигәа иамахац,
Ғацхәа илахғыхза инахкәар,
Ахабла зегь урт идырғыхар ғацхәа!..

Ажәфәан кеикеиуеит.
Ихаауп иахәа амра ашәахәа.

Ғагалантәи аңша хышәашә,
Абығ җежықәа еиларгыежуа,
Макыана имтысыц.
Снеиуеит ашта ғбаа сықәланы,
Ахухәа ишуа исцылаз ҳла ду насықәцо.

Аматдурта даадәылтцит, лнапы ыргыежуа, сан...
Сан!
Исыбтар ғалоит уажә гәыбған,
Ахәа, сан,
Хырқыиара смааит иахы арахь,
Исҗахым ба бхәара,
Схата издыруеит:
Сынхеит, сынхацәеит...

– Узғузеи, унзырхазеи, мшәан, усгы? –
Инамәатәшәа бцаауеит бара нас.
Исыңшаауеит сара амзызқәа акымкәа,
Исхәоит сара шәкы-зқь еиқәыршәа...
Исхәоит ишыгәхыазгаз ақыта,
Исхәоит ишыгәхыазгаз ҳафны,
Ғаңыара ишеиңшым, ишыхаау иаҳа
Аратәи ақәыди аратәи абыстеи,
Ашыа ишафызоу аратәи афы.
Исхәоит...
Исымхәо: схынхәыхроуп уатәытцәқьа,
Сазцароуп уатәытцәқьа
Сан зегь реиха илағоу – ақалақь,
Са сызгацәаз, сынзырхо...
1969

АИАШЬА ИЗЫ АЖӘА

*Леуарса Кэыйниа
игәаларшәара иазкны*

Дызбом сашья. Амца иҗықәыхәхә амҗа дықәым,
Ицәахәа җахтәоуп. Иажәеинраалақәа нагзам.
Аха сылапш дытдашәоит. Ишәхәа, иабыкәу
Игәырхатцаган иахьсахаз ибжь-җаца –
Харантә иааҗма, игамашь ааигәаза?..

Сара истахым ажәеинраала нхарц ахала,
Уи маакыраз, уи мҗақәтцагаз есымша!
Уи аҗсазар, атх-лашә уалган уарманшәалап,
Уахьнеиуа, иухадыд-иухамацәыс, иуҗасуа аҗша,
Умч каҗсарым бзантцыкгы, иагхарым улша.

Иуцзар стахуп уи аҗҗахәа ицәажәо,
Аҗсгы җазар – ишеилашуа убартә ашья.
Убас мчы гәгәак амоуп, иашан, Ажәа,
Иаҗгыло зегь леиуеит иахкьяша,
Амцәыжәа унаҗоит зныхгы уҗырашәа.

Аха, са стаауеит, ишәхәа, дзыжәлада,
Згәатцәажәпа гәырҗеи гәаҗреи зегь анҗо?
Зыбз иасуа, иҗахәартам зажәала ада,
Ххьяа зхьяам, җара хҗәалақәа зымбо,
Длыҗсаа хьшәашәоуп, са сыздәықәлом сиҗаҗо.

Уара уажәа баша ажәамызт, уи абҗарын,
Уара умҗа кахха игамызт, итбааза.
Умцарсны ицон зны зыбларак маҗаруа,
Шьарҗашк хьтцны иуҗылт атыхәтәанза.
Итәон аиха. Уи ааудгылт, ех, алахьынца!

Сара схәычын уҗкан. Скаха-бғало,
Ашта сныкәлеит, ажәәән снатцапшт ицкыза.
Акрыздырма уҗкан амца ушалаз,
Акрыздырма ихьчо ушгылаз слахынтца,
Урылсны пхьаҗа ушдәыкәлаз зкыы мца.

Укѣадкѣа нужыт, узыкѣгѣыгдѣа, сара соума?
 Уи мариоума, игѣра угартѣ изабалак?
 Акралцуама, анаѣьалбеит, сымч азхома?
 Исыт икѣышу, исыт азѣаара аѣак!
 Удѣа сымоуп, удѣа сыѣуп сахѣчалак.

Агәымхара. Сара ахаангыи уи санышәом.
Сыкәа изталом, мап, изталом сымзырха.
Гәымхарами, уқьаад бғыцқәа зегь
еимбғыжәаан,
Итынхадаха агәысакараҕ инзырха.
Аха игәы дышпажъеи, мшәан, хаҕа!

Уи издырмызт, уара уҕаҕаҕа имчыдан,
Ихьаҕыны, аҕсра шчащаз иггэҕаза.
Ҧаҕаҕа уа ушазыхынхуауз уҕыта,
Абра инаркны Ерцахэ ду аханза
Ҧаҕаҕа ишгащаз уажэа, убыйж-ҕаца!
1963-1973

Ҳшеилгара ҳанеилга, ҳаидызкылоз аннымха,
Иҳабжъаз ацҳа агәтәтәкьа антаптәа,
Схаткы уцеит, шыта уаҳа устахым ҳәа,
Афныка сыхнымхәит сара сгәырғьатәа.

Са игәнызгон, иашан, уаҳа ахьахымтдыз,
Ҳаиғызара ара атыхәа ахьыптәаз.
Са игәнызгон шыта ҳарт ҳахьахьымзоз
Бзиарак, наҝ-ааҝ иҳахәтаз.

Сгәы иснаҭеит иахьанзагь иахәтазшәа
Иҳабжъаз уи ацҳа арбгара,
Еснагь ҳара гәагла ҳаишьтазшәа,
Ицәгьазшәа уи даара ахгара.

Аха, машәыршәа, альбомқәак сышрылаз,
Сылапш сахьак инақәшәеит, абан.
Уаргьы саргьы уаҝа ҳаицәнымхо ҳаидгылан,
Ҳаччо ҳаидгылан, ҳнапқәа еикәыршан.
1969

Иахьа ааста усқан лахҭыхран,
Сызғыз шәахәаран, кәашаран.
Бғьыжәтас амш ссирқәа рныхра
Ауан, о, иаҳа, зегь мариан.

Уца рхәар, сындәылпцон иаразнак,
Слакѡакуа сынхозма мамзар!

Хыла абахә сагәйдутцар, сасуан,
Истәхын сара мчыла ҳаисар.

«Ааи» хәа сәагылон мариала,
Имариан усқан «мап» ахәара.
Иааилысшьуан мышкала хә-жәаинраалак,
(Исықәшәеит урт нас рыпжәара.)

«Снызкыло арбан, сымцакәа!..»
Сышьтахька сымдырра нхон.
Саауан ус еидара мбазакәа,
Сыча-ччо мацара сааскьон.

Иамуит нас амшкәа хьантамхар,
Апсҗазаара ахы снамырбар,
Иснархәеит уи: «Абрака сантамха,
Икалап сара ахара сцар».

Стәеит нас даара слакәакуа,
Сымәагь рацәак агәра мго.
Сышхьатцуаз, сышжәылоз, сышгәафуаз,
Иааиуан ашара еимыгго.

Зны «ааи» хәа ацәыртцра уадафын,
Ицәгьахеит зны мап акрагьы.
Зны анаара баша саҗаауан,
Саангылт, сазыпшымызт акгьы...

Иҗакто ыҗам иахьала мариала,
Җасеипш, мариала сахьцо,
Избанзар, избом сара исуалым,
Иҗам уаха зҗак җасымцо.

1968

АЖӘАК

Ажәак ауп – ажәа затәык! –
Амѡа хара иқәларц зычезырхиаз,
Ацсреи абзарей ирыбжѡақшуаз,
Гәтыхала итәыз асолдат,
Ипқхәыс данылпыртцуаз илеихәаз:
– Б ъ ы ш ы з...

Уи ажәаф иқан агәыгра,
Азыпшрей агәрагарей.
Уи ажәаф иқан матанеирак,
Иқан ахѡаа, агәырѡа,
Уи ажәаф еизган
Қѡаад бғыыц ианзаларан
Икам зеггы-зегь...

Арра сагом сара,
Ацстра сагом.
Еибашъра ыкам, тынчроуп,
Анцәа икнйтә.
Аха сцароуп,
Мѡа харак сықәлоит иахѡа.
Сарггы
Ибасхәо ажәа затәык ауп:
– Б ъ ѡ ы ш ы з...
1969

Игылан аѡыңѡагы, ихәыцуа, хазы-хаз,
Рѡапхѡа амшын ду гәрымран изѡыз.
Изхәода, издыруада ргәатца иарѡыхаз,
Игылан, ирхаштны иахѡатәыз, иахѡаныз.

Ишеинѣоз, ишеинѣоз, ишжәылоз мацара,
Уаха аламкәа инықәион, амшын ааңсаны.
Қаңха инейдысло, иааидысло, ихәмаруа,
Ацәқәырқақәа шәахха ицон иґыпны.

Илаңш рыххалан, урт ғәәтә ғәыблыла,
Хәасғы имкыкәа ирхысло аңша,
«Рыңсы еилазаап, –
аҙә дхәыцуан дахыглаз, –
Игәыдеибаҳәәалоит, еишьтоуп есымша».

Имахын еғы дахыглаз агәала,
Игәы дтахәыцуа, дағын уа ахәара:
«Ацәқәырқақәатәкәа еишьтоуп еигарала,
Имачушәа амшын ду зтабылгыә атра».
1968

Схы сықәыжыны,
Стәоуп, абар, сеитарызхәыцуа
Иацтәи амш, иахьатәи хдунеи.
Исхадырштит, иашан, шақа схыцуа
Абзиеи ацәгәеи, аңсреи абзарей.

Ибылуеит,
Цъара инықәсын, сара сышьхәа,
Хәаак сылкъоит иаразнак имцаха.
Аңша ашьтагьежьюа,
Инейуеит цъара сышхәа,
Амца сыжәтә, дсышьталоит саға.

Аццышә иалган,
Исгәйтәкны, срыхзызо,
Сысабицәә згоит наҕ, хараза.
Ҳаҗ тылашыцак
Урт гәаҕ-цәәкуа ицоуп,
Алахьынтадара сара амған иансыхьза.

Сәаҗхәа ишьтарцеит
Сықалақықәа леилапыххаа,
Агәы тарчақан, сығнаргәы иахыст.
Иалгеит,
Иҕам сзымцаныхәо ныхак,
Иргәаҗсеит иҗшыоу хәа сыззыҗшыз.

Ахаангы
Сара сыбла гәырға хытшам,
Сзыччашам хәа слахьыцәгьаха сшыҗшыз,
Сгәы еидырғәғәала
Изкыз аҗашәқәа нытҗәән,
Ихааза амра ахьы-шәахәа насхьыст.

Сәаҗхәа ишьтәлеит
Адгьыл гәйтбаа хьы-уархалха,
Дахкәажә гәыкха
Уи днықәызбааит Анцәахша.
Ҳнеишькклахауа,
Шьоуки сареи ажәырт халхо,
Амға хшықәыз цеит са схы илтышша.

Итәеит асабагь,
Ашәышықәсақәа зны идыргылаз,
Аамта бжыалан,
Кыр цәгьа-мыцәгьа ныхнаҗеит.

Исылзаа иргеит шысхәоз сара исылаз,
Сымра ангыла, иңсҥыхгаз наҕ ицеит,

Ицеит,
Ирмоуа уаха араһь ҕаахәыра,
Ирзамыркыртә адгыл ҕазны рдац.
Сыңшуа сгылоуп
Урт ахьцаз ахь, наҕ, ахшыраһь,
Игылаз сымрагь цҕа макьана самырҕац.

«Абзиен ацәҕеи
Рышьхәа еивцоуп, угәы ҕеанызааит! –
Слымҕа иҕаџуеит
Исызгәакыоу бжык хааза. –
Уатцәы-зны, џаңхьа, иаҕаххаргы
Иухамацәысааит.
Абзиа мырзкәа,
Иҕыиоу рҕынза инагза...»

Хәы-ңшзак иқәда
Инагоуп иахьа сымџа.
Изгылоузеи, нас, арт ашьхақәа, ак гәынго?
Издыруада гәалас уеизгьы ирымоу,
Иарбан зыгәра рзымго, зыгәра рго?

Сара џеишьа сымамзар џахьхьынза?
Сызмыруазар саңхьа илеиуа з-гьык?
Ихьаам уи, сус сара сахьымзар,
Сыңкәынцәа ахьзап. Урт иаха ргәаҕып.

Иаиааип
Исиааиз азгьы агәхьаа мкыкәа,
Уи реаларыжьп, агәхьаа мкыкәагь ирп.

Сара сеиҗа рхы агәра ганы амѡа иқәлар,
Сара сеиҗа рылшап, сеиҗа рдырп...

Схы сықәыжыны,
Стәоуп, абар,сеитарызхәыцуа
Иацтәи амш, иахьатәи ҳдунеи...
1972

Ақстазаара азақәанқәа даара ицьбароуп,
Урт аиааира зцәыргаз дызфәу җәабароуп:
Еснагь адәы дықәуп, игәы дахапжәо,
Ибом амра шгыло, ибом иштәшәо;

Идунеи зегь шәахуа хаак җәара иахапхом,
Имшқәа зегь рашоуп, акала игәапхом.
Дгәамтц-хамтцуа, игәы даатасуа дшаауаз,
Ианхәатәыз, ианхәатәымыз ишихәоз ауаз,

Илымхатшьяаган мацаран уи шгоз,
Иааигәа игылаз агәыпцәа ишаиргоз,
Иажәра мааицкәа, деилахәит дышфәз,
Иреигьыз амшқәа имбазакәа имѡаст.

Ақстазаара азақәанқәа даара ицьбароуп.
Ахатцара – урт ириааины ацароуп.
Угәы җыржәар – ушнеиуа – уанхьампшша
уажәоуп,
Умтәан уқуцәуо, ианулго – уаншәоуп.

Уаргьы уеибакы, уаргьы уцьбараха,
Амцеи, ахьтеи, амлеи урцәынха!

Иуңылап нас-нас зегы-зегь хаахо,
Дзышьтоу мариала иоуаант хаҕоу!
Ишуаҕоу умҕас. Адуней ду уаароуп.
Апстазаара азақанқааҕь даара иңбароуп.
1968

Зҕаб ңззак,
Исықәлаз, исеипшыз акырза,
Зны ақәа дыцәгылан сара дсыцәшәаны;
Ахәыцқәа афаршьтрақәа ақьаад ҕбақәа рхыртон;
Икаңсон абыҕь ҕеижьқәа ҕежьюа,
иҕышәшәаны.

Азҕаб ңзза
Слыхәон аҕныҕа дыҕналарц,
Лыткыҕра лырбарц, лцәа иадчабло илшәыз.
Аха илдыруан, дыҕналар, сара сылхьынхалон:
Жәаф шықәса иамамызт усқан ак усс!

Исгәалашәоит:
Иамуит, дысзыҕнамгалт аҕныҕа,
Цас иҕалтца, ма дшәа, дыңхашья.
Уи краамта сқәыңшра адуней лакәәҕь дықан.
Нас уаҕа сылнымиеит уи илеипшу нцәахша...

Уажәҕы илеиуеит ақәа,
Илеиуеит, илеиуеит ихиаалан
Ацла тагалантәи рбыҕь ҕежьқәа ҕышәшәа.
Иарбан бҕәы иалоу, о, иарбан бҕәы иалоу,
Сахкәажә хәыц, иарбан ңшоу ибҕашәшәа?

Аарлаҳәа

Сылаңш ахъзоит уи бытқыҭра,
Багәылқхо бахъгылоу быччоит сара сцас...
Аха исымам, шыта исымам агәыҭра,
Сасратәкыаҭ сызнеиуам бара бахъагаз.
1971

Акраамта
Уи сханы мраны дсызкыдын,
Дысхалашо,
Апҳара сылтон есымша.
Аха, иззарым,
Саргы ахара сыдын,
Уи амра сара сзыҳәан иантәшәа.

Ахьта сзамкзеи,
Сшынхаз еипш сымацара,
Сгәы ишыснатоҭы
Сапҳа ак шыкоу сзыцәшәара.
Акраамта
Адгыл икәуп уи апҳара,
Итәшәазаргы амра штәшәара.
1971

Ацәкәырца аапккәа
Акәара ишажәлоз иахантәарақ,
Аеыртынчны ицәеит уажә амшын.
Узыршы,
Шьтыбжык ыкам ацсабараҭ,

Ишьтоуп адунеи зегь еикәышьышы.
Нахьхыи цъара,
Ажәѡан гәыштца рхы алак,
Ишгылоу ашьхақәа ыцәоуп имқәацо.
Арха еиужьқәагь ацәа итәнагалеит,
Ахьзы рхьыршоушәа амза шырхаццо.

Итәхәхәа ицәоуп
Иахьа зус иаркараз,
Усда игәараз ыцәоуп итәхәхәа.
Амѡадуқәа ирным уажә игәаргәаруа,
Амашьынақәа зегь ыцәахьеит уаха.

Амза затцәык
Зсо инеиуеит цъшаала,
Уи амшын ахьтәы цха ныхнатцеит.
Сара сыхшыѡ цыруа ахауа иалоуп,
Уи, сышъткәыцәаа, сама абрантә ицеит.

Ага сшыѡоу
Сцырны ашьха схалоит,
Нцәара зқәым амѡақәа сырнуп...
Аха сахьцалакгы сыѡоуп схала,
Аха сахьцалакгы са сзатцәуп.

Иашоуп,
Ёынла ауаа срылоуп ахьзуп,
Сызрылсуам урт, аха, соупшәыл, ихатца,
Ихьааха исыцраз ыѡоуп, уи егьахьзом,
Уи араагь сыннажыт са сзатцәза.

Хәыцра баацсқәак сыжәлоит ихышхытцәан,
Сцар – сабацо? Стәар – сызтәом!

Абри атх ссирха бара җынч бахыцәоу,
Иара җхызкгы ббоит хәа агәра сызгом.
1971

Уи иац аума, аҗыжәац аума?
Сымшқәа зегь иреигьу мшын.
Афны сгәы аныфнаҗцәазоума,
Схала снавалеит амшын.

Сарфыхазу усқан быччаңшь,
Ацәа салнаху аңша,
О, с-Лаура, с-Беатриче,
С-Магдалина, сынцәахша?..

Насыпла итәын уи амчыша,
Амцәыжәфа соуртә сканаҗеит.
Сара сгәафы ахаангы иңсышам
Уи лхаҗсахьа... Аха дцеит...

Дцеит, дыҗам... Мап, дагьызуам..
Сылаңш дытшәом... сыбзаҳәит..
Илымфатәшәа уи днасхьысын,
Сдунеи зегь аалырҳәит.
1972

Мшаҗенеиңш,
Иахагьежьюеит адунеи ду алыра,

Итагылоуп аамта азлагара лаго.
Ажэйтэтэи ахахэкэа ирныртдаз ашыра
Аныцит. Дарбан уи шыта еилзырго!

Ицэхэыраха,
Икэыблааит ыара, амра ахацеиуа,
Ашэтра иафыз канзеит, итахеит.
Рхырхарта рыцсахит азиаскэа шнеиуаз,
Азыршытракэа хахэра мацаран инхеит.

Ажэван иатдасуаз ахракэа еилахаит,
Азиас хышхытэакэа рымѡа ршэахаит.
Зышыхэа икэкыаз ак зымгыацеит уаха,
Ибжыхэашаз рызбахэ анаѡс ирмахаит.

Адуinei ду
Акырцара ишэтартеит иццышэха,
Игыломыт ахэа илиаан ашыац.
Уаѡ изымгоз баагэаракэак нышэхан,
Иара иахыанзагы иахыагаз рымбазац.

Аха, ианызааз
Рхагыцан иѡиаша зкыы ргыло,
Ашэышыкэсакэа ирылсны, акгыы амыхь,
Иаауеит,
Мра цхаран баргыы саргыы иахцылаз,
Абзиабара – ацстазаара итамбо азыхь.
1973

Маза-аргама, икыышэ дыкэтцан,
Ааигэанза ихихуан азэы ицэа.

Уи изыхэа атэы ыршо ддэықэзан,
Итиќьон, гғағшақэ, ахэынтэа.

Зы дамызэзэо, иара итэала,
Шьта цэа ихатэќьам анигэахэ,
Акэуеиңш, пшьаала ицэа дынталан,
Ишьтихра цыишьон иуафра ахэ!

Нас даацэыртит иаразэк дыпсыцќьан,
Егьырт ирхамшэа блак пхашьо.
Аиаша дашьтан, дыңон, дытќьон,
Икэша-мыкэша игылоу жьо.

Ишынархьихэоз зегь акака,
Уажэ даакылсит уара уфы.
Ихьз иеиғыны ухьз шпаго!
Апхьахэ ама ишпацои уеы!

Иеилкаа, идыр дудызцалаз;
Дыкоуп уи еснагь абас –
Шаќа анышэ уизытцало,
Иара убриаќара изхауас!
1972

Уи дпоетым, уи дышэќэыффым рымшын,
Хамцхэ икьыпхьт хэа ирыпхьазон
ицэахэаќэак.
Ифатэар алшон игэыдыгечеалоз ражэа зы-мшын,
Аха иритарц дашьтазамызт зегьы аќак.

Раха имазамызт, зынза раха, уи бжеиҳангы
Иахауамызт ирхэоз, еиҕахэйтхэйт иахьтээ.
«Аһны сапхьан, илзеилымкааит хара хангы,
Ибылтәуп лхэеит иақәтәан наӳ агаз...»

Иһызцәа ирччон, дхаӳэза, уи атцәыршаӰ,
Хэоук иртытуан, иагәылпаан ашәӳы абӳыц...
Имбеит, рымшын, артқәа зегы здыршаз,
Даеазә иахыгы гәагшақә имѡахыт.

Аеҳәа иеҳәатәан, кәац мцаак иацрыхо,
Иатцашьшь иржәуан, атцәызхәа ѡтабаак.
Еилкаашьа уаӰы изатомызт рыгәтыха,
Аха рызегь еицтадыршәуан хтак.

Иргәапхомызт урт азә иажәа, даеазә иашәа,
Шәӳык иагәылаз, даеа шәӳык ацәа.
Азә изыхәа рыгәқәа хахәшәа ихьшәашәан,
Еидшылан дадыргон иахьа ахәынтцәа.

Змахк итажьны ирыман дыздынтцәалаз,
Ипсцазаара зегь здитцаз дырхәашеит.
Азәы игәала даалгар, еазәы игәала
Атәы шихэоз, иӳьяӳьаза идыршеит.

Ашьыжь адәы инықәлеит рыгәқәа цкапуа,
Азә амгәахь ихьуан, азәы – аимхәа.
Дара ирмыхәо, еазәы имыхәо ирхасабуа,
Инеидаҳало инавалт ақшахәа.

Азәы игәаг икны иагон, шьта хымшын,
Уи цьара иартәомызт. Изырхауан катәк.

Уи дпоетым, уи дышәкәыѿѿым рымшын,
Имыцхәуп хәа, еицлаб, ирыцхьазон
ицәахәақәак.

Хара хнаѿыс уаѿ дыказам хәа згәахәуа,
Иржәуан нас акахуа, ирыцшаан хқака абаз.
Аха дара ирылшаз шытых ианахәацш,
Уи акит, иагьазмыртәит мацәазк!..
1974

АЦХАҚӘА

ѿ-кәарак еимаздоз ацха,
ѿымш рзыхәан зәыр дафызма!
ѿышә-шықәсагы ицар акәын,
Мшаәнеицш, иғәғәаза,
Мшаәнеицш, еиқәкаца.

ѿ-кәарак еимаздоз ацха,
Ианалгалак зегьрыла иқатцаны,
Анцъныр – урт аѿ-кәарак еимаздоз
Рхада – ирхәоит датцагылон хәа
Уи ацқака днеины.

Рәаархон нас, абрахь, еишьталан,
Еидара хьанта гәартәк рыман,
Амѿа змаз, абри ацха иазыцшыз.
Ацха табгар – иатцагылазгы дагон.

Аха дгылан уи, дымшәо,
Дагьтынчымкәа рацәак. Дыцшын.
Ицәбаа ду агәра игон.
Игәы еисуан атхара-тхара...

АЧЫМАЗАФ, АТЦХ, АПША

Ааттраф, псы зхоу акеипш, иуазыруеит,
Апша иадырмаш дышзымцо харак?
«Ари азиасгы сиааирым, цыушът, сыруеит», –
Игәы дтахәыцуеит дахышытйоу уахак.

Ашыжь ипыларушь амра гәыбзыгза?
Ихагылахуоу ажәфан алахь еикәтца?
«Умшәан, ахахаи, акымзарак ухьзом!» –
Бжык иара илымха иаатәст ааигәаза.

Агәыгра иабжьума, уи пхараха иныруеит,
Иудыруеи дкәапза даатәар уатә анша.
Аха ааттраф, псы зхоу акеипш, иуазыруеит,
Ааттраф итәуоит, игәәкуеит апша.

Тцлак амахәқәа иценцьыр иадхоит ажәжәахәа,
Ахьта иакызшәа, ак иархәоит, абар.
Зхала адәы ицәхалаз ацхыраара иахәоит,
Еимхәа-еимсо, имақаруа, иаарыдгылт ианар.

Ипсфыхгаз, нас, амш, уатә аштә изтало,
Аха ари атцх ду нтәом, иауцәахеит.
Ишимоу ихаштуам уи атцх-лашә дахьалоу
Агәыгра дуқәеи изызхаз ицацәеи.

1974

Схәыцын, хәыч қазшьамызт исымаз зынза:
Азә дымцацызт, схарала, шәытак инта, –
Сеисуамызт, сықәпомызт, искьомызт таққәым,
Сызиааиуаз сицәхасны, иқастдомызт иакәымк.

Аха, хаибарыџ-хаибарцо, ханрықәыз ахәқәа,
Ампыл пхарс, хаивас, ханырхысуаз адәқәа,
Хзыфан иахьа хәлаанза Кәыдры хантапсаз,
Сказшьа зтахымызгы дцәыртцуан, уи цас

Сихәәыртц далагон уа мчыла азафы.
Зны ашитцәхәа ачын ахыйкьон ма сөы,
Мамзаргы, иџызцәа ирччартц, дыхәмар,
Хаибарыџ хашнеиуа, исзиуан шыапфаршә.

Иабаазгоз усқан сара амч, «адау-мч»?
Апқаџхәа иаразнак искьон атачкәым.
Дыспырган дызгаша дкалар, деикәырхан,
Мамзар, псышьа цәгыа итә сихан...

Сааигәара икоу, сызцу ескьынгы,
Схы рылазгалар стахым иахьагы.
Истахуп сара стәала пхьака сцалар,
Аха, уи згәампхакәа, исзызуа шыапфаршә,

Зны санхәычыз еипш, исыцәхасуа еитә,
Изымгар хәа сыкоуп иахьалагы феида –
Исзынхеит уи сказшьа, схәычра аказшьа:
Зегь акоуп,
сахьцалак,
изуеит сара сшьа!
1975

Б. Агәмаа игәаларшәара иазкны

Иштәу аңсҗазаара хаарала, ашәала,
Ушыңшым, иаразнак, еиҗасуеит абас:
Аҳарт еиңш, уи амахә иалышәшәа иҗалоит
Макьяна ишәуазарц, иҗазарц зыхәҗаз.

Имчыдахоит усқан адгьыл, ак алшом,
Ажәғангы баша иаанхоит иҗыкка.
Иан рыцҗа ишҗалуеи, лхы абалго!
Дҗахеит аңкәын. Аңәыңшза. Ааигәа.

Иаңхьаҗа ишьҗамыз аңсҗазаара хәаадан,
Иазар, шаҗа ыҗаз макьяна дзыхьзоз!
Иагьа ус ихын уи ихала данаатәоз, –
Ахәыцра ссирқәа дышьҗкәыцәаа дрымгоз.

Иазар, адгьыл шыапылагь дахысрын,
Иазар, афызцәа җыцқәа ирҳарын.
Имәа хьанҗазаргь, ишиатәаз данысрын,
Иазар, дыззымдыруаз ихьз раҳарын.

Иацеиңш сымәахыҗыр сҗахуп уи иәныҗа,
Аха аәнашә иара исзааиртуам...
Сажәеинраала са сзы игәырәа хеыгаз,
Сызлалыхәари чкәын җадыць иан?
1975

АМҲАҶЫР

Сыңсадгыйл хазына
Агәәкра иабаз,
Аамта, иңта хәашьха
уи иахаңаз,

Изнысыз амға,
Иахтысыз акыр,
Сыбла ихымтца
иаахгылт амҳаҷыр.

Сыдгыйл гәакьа
Аанхеит хараза.
Снеиуеит, снышәнап
сыкәа иңатца.

Алахьынтцадара
Ҳзалихт Анцәа.
Ҳазымхәает ҳалабжыш,
ҳабға аныңцәа.

Иеиғьызма, иараби,
Гәырғада сыңсыр
Сара, ахлымзаахқәа
ирыниаз амҳаҷыр.

Сыдгыйл гәакьа
Аанхеит хараза.
Снеиуеит, снышәнап
сыкәа иңатца.

Исхаштран сыкоума
Хагаға, хабна,
Хашьхақаа, ипағыза
игылоу Ерцахә.

Пхыз хаак салоушә,
Ицәырцуеит урт сғаңхә,
Урт зегь сыбла
нархызгоит еиҥах.

Арахь, исзынхазеи,
Ишәиуп слахьынҥа,
Снеиуеит, снышәнап
сыкәа иҥаҥа.

Сыкәша-мыкәша
Икоузеи, рыцҥа?
Ихы дамышәо,
дкажьуп азә ҥыцҥа.

Аҥба газеазуеит,
Уазырроуп – анша.
Иааҕәымҥзо аҥша асуеит,
иасуеит аҥша.

Исықәхәлан сгылоуп,
Сылахь еиқәҥа.
Мәа харак сықәуп,
ицәгыоуп слахьынҥа.

Еишьҥалан, аҥҥақәа
Еишьылза, иббаза,
Ихырҫеит ажәәан
агәышҥа иахьза.

Ахьта афалеит,
Илеиуеит ақәа.
Ағба иагәйдлоит,
ишьтыц, цәқәырқақәак.

Сыдгьыл гәакьа
Аанхеит хараза.
Снеиуеит, снышәнап
сыкәа итәтә.

Згәатә итәахымда
Гәыгра лашарак,
Гәыгра змам,
уи далгеит, дыбжъазт.

Саргы ак снаҭара
Ҙысшьоит ашара,
Снапқәа сыважъ
макьана саамтәац.

Уи – сцәымза,
Уи – сгәыгра
лашоит хараза.
Снеиуеит, снышәнап
сыкәа итәтә.

Шәтыла италахан
Иаакылсышт лассы,
Итәнаптап ааңын
зегьы-зегь рыңсы.

Сгәыгра, ааңын
Саргы сахьыгза.

Снеиуеит, снышәнап
сыкәа итәтә.
Истахым, агәра згар
Ахаангы истахым –
Амѡақәа зегь
са сзыҳәан иакым.

Җамѡа амра
Анычалашт уатәы.
Азә дтахаргы,
деикәхароуп җазәы.

Абри агәра шызго
Сыңсуеит, ихатә.
Снеиуеит, снышәнап
сыкәа итәтә.

Аңсуа дзеигәырҗо
Амш данаңыло,
Аңсуа иҗалашо
амра анизгыло,

Хьымзгыла адәы
Данықәхо иаҗа,
Сѡагылоит усқан
саргы сеилыхха.

Сыдгыл гәакьа
Аанхеит хараза.
Снеиуеит, снышәнап
сыкәа итәтә.

Арахь сазырхаз,
Сзырхәаз, исхәаз

Агәәкра ду абла
схыпшыларым уаха,

Избоит уажәнәтә
Хара ажәван тлашо,
Ицәыртып хәа сыкоуп
мчык, зегъ зылшо.

Ицәыркъа-цәыраст
Уи сымѡа аханза.
Снеиуеит, снышәнап
сыкәа итәтца.

Ирғалашар хәхәәкәа,
Хашәәкәа шытыпраап,
Хчамгәыр абжыы хаа
еитә адгъыл инықәлап,

Хәапхәа идхалаз
Ашәкәа неимкъап,
Хабацәа рашәагъ
акаѡхәа итхаркъап,

Нхыти-аахыти
Уи нахыгза.
Снеиуеит, снышәнап
сыкәа итәтца.

Хеы тоуганкәа
Рыхәдакәа тхәа,
Изхытцран ианылап,
иеивасны, ақшахәа.

Асас ҳаиңылап,
Афы атәца иңыңхап.
Ҳайдтәалап,
Ҳаиңәажәап,
ашәакгы тҳаркыап.

Арыцҳара ҳхыга,
Уи амш ҳахыгза!
Снеиуеит, снышәнап
сыкәа иңаца.

Иага ааундазгы,
Арыцҳара, атәра,
Ҷсыхәа ҳазрымтеит,
ҳзырцәымцеит хара...

Амфә сахықәу
Акоуп сгәы иңоу –
Адгыл, са сабацәа
рыбаф змадоу.

Снеиуеит арыцҳа,
Сызцоугы мазоуп,
Снышәнап сыкәа
итоуп, иңазоуп.

Абар ирасхәо,
Аңсны иахъырхәаган,
Уатцәы зны игыло
уаҕа, ҳа ҳагап:

Ишәхашәмырштын, дадраа,
Зымцахә кадырцәаз,

Ишәхашәмырштын шәашьцә,
ишәыҕәгаз амхаңьырцә.

Митәыцәгъа ианакәшә,
Агәаҕра анрыхъза,
Урт неиуан, рнышәнап
рыкәа итәца.

Аңсәзаара сара схы ашышъуамызт,
Иаасхыкәласуа саннакылон смахцә.
Ома снарбон, аха схы асыршъуамызт,
Сымчқәа азгомызт, сшытәнацозгы сцәа.

Зны саңуан, адырган санызшә,
Сгәы итәцаарц ҕазныкгы саршәуан.
Сышьтарбылгьо сықәхәан сагарызшә,
Ицәаа-цәаауа сханы аңша шәышәуан.

Сымч мырха нас абрака исылган,
Аңсәзаара ықәлан имцазеит.
Ома сырба, ажәғьырғага скылган,
Сама ишааиуаз, нас сара сҕацеит.

Сара сҕацеит сразҕы саназықәца,
Исышьклахәуаз анызга иҕәаңсаны.
Сыдгыл ацәа зырзуаз наҕ ианнықәба,
Рхаңыңан са сәагылеит саңсаны.

Абар пхәака снейуеит сгәы тыган,
Схы сақәғьыргьо, снейуеит сгәырғьатцә.

Иахьа ахшырахь сузтацом усыгәан;
Иахагъежьюеит дгъыли жәфани са снацәа.
1963-1970

ΑΠΟΕΜΑΚΘΑ

АШЪХАЦАМҘА

I

Ахәыцрақәа идыршлазшәа,
Зынғы-ңхынғы изышза,
Ахы шытыхны,
Аха алахь еикәтца,
Игылоуп
Ерцахә цагъа ҫымтзо,
Игылоуп,
Иңшуеит хараза.

Издыруадашь
Ииасуа аҫаңхьа,
Алаңш зқәымшәо, изықәшәо?
Дсырбеишь
Ахаҫы хьшәашәа изаңхьо,
Уи акы аныхра зылшо...

Иарбан
Иаҳа алахь еикәытцаз,
Абас уи зызхәыцуа маза?
Иазхьыртә,
Иарбан ианызааз,
Хнырхәышья змам шыта зынза?

Издыруада,
Аҕаһыа ицәкэһирпозар
Ииасны ицаз аамтақак?
Еилаххаашь
Иагәйдлошәа абозар
Амшын Еикәа хытцны еитә?
Издыруада
Хагаға икәһаз,
Цсыбаһла ихкызар еитә?
Издыруада
Хтәыла хәыч, рыцха,
Ипыртәазар алахь ада?

Издыруада,
Иагэытыѳр, лабжышшэа,
Алада илеиз шаҕа рѳаш?!
Издыруада
Ерцахэ пагыа знымшѳоз,
Издыруада излеицшхаз абааш?

Издыруада
Аамта азы-хаашь,
Еилафынтуа,
Иаҕатцэо ихэаҕеуаз,
Азкэа иазныжны ҕба пҕеыхак,
Ахата егыамыхкэа инзырхаз?..

Аҕы еилго иҕазар,
Иашан,
Ицәырнагон уи зқыы хлымзаах.
Адгьыл ду рзызо,
Ихәхәашан,
Митәы цәгьа ахылҕьон Ерцахә.

Ускан,
О, ускан апысуак
Джалозма, амца зымкрыз!
Ускан, сөйзә,
Уаргы саргы ускан
Иеилаҳкаарын агәйрәтәкә захъыз!

II

Атомқәа ирынзалом
Ари адгыл иахтысхьоу.
Хәарада,
Сышьақәа зыршлаз гәйрәоуп.
Имариамызт
Уи амәа, аңсуа дызнысыз, –
Ахрақәа ирәалакәуа иәеиуаз мәоуп.

Дызуазар – дызуан:
Азыблара даман,
Назаза
Ғаахәыра ахымоушаз дагон.
Аха, о, әжәһан
Игәытбаара абама?
Ичеиңыка абама?... Агәәкра даңәһон.

Ғашақә иааиуаз
Хәәтыхла диңылон,
Зтәылаз
Зыңсәзаара еснагъ изтахыз.
Аңсуа изыхәа –
Дунеин Аңсынтәыла,
Дашьтамызт
Дгыл ғәтә, ахәаақәа дырхыс...

Истахым
Уаақалар ус баша уцәыс-жыысуа,
Иахьа ари адгьыл
Цьанатс ицхьаза.
Угәырғьа-хәмаруа
Хадәқәа уанырхысуа,
Хтоурыхгы умаашьакәан ица.

Араҕа
Иамадоуп сабацәа рыбаф,
Ирыман
Уахьгылоу атыцгыи ҕныргәыс.
Ухы ламырҕәыкәа,
Ус баша унахысыр,
Иудыруаз,
Ушьтысхран сыҕам тахыс.

Араҕа
Дгьыл ҕатца шамаха иуцылом,
Ацсуа ихатцара азбахә зымхәо.
Итоурых уацхьар,
Ухәы-ужьы еиланаргылап,
Улымхагь итафышт, артәаахәа ихәхәо,

Ахацәа ахьнеиуа,
Аеышькыл иангылан,
Аҕаҕақәа рцәажәо, иеивасны иахьцо;
Алҕа еилахәашь
Ақытақәа ирхылап,
Атәыла ахьи атдыхәеи иахьзо.

Сара абри адгьыл
Саазеит гәыблыла,
Агәырҕа иаршлаз Ерцахә ду сацоуп.
Исхаштыр ҕалом, нас,

Абри адгьыл зтагылаз:
Анацәа рылагьырз ала икәабоуп...

III

Ашхәақәа,
Амшын Еикәа ихыхәхәала,
Сара сышыха қытақәа тарцәны,
Ицон,
Ауаа мтдарс, еишьталан,
Сгәы тыхны, саргъа нап җтәаны.

Ех, иараби,
Амџа уахь ианықәлоз, –
Агәақра мџа ианықәлоз, –
Закә мшыз!
Зыдгьыл гәакъа,
Зыынцъ хазына знықәлоз,
Псадгьылда
Рақхәақа ирзыпшыз!

Агәы тарцачан,
Имшата иаграгылеит
С-Ақсны қшза –
Стыпқа қшза, сыхькәыршәа!..
Аха, сҗақхәа иааин,
Җа аамтак гылеит,
Иагьарҗыхазеи сгәатца шақа ашәа!

Иааиуеит ағба,
Иагәытәхәхәан гәыблыла,
Са сзыкәгылоу адгьыл аңацәа.
Абирақ қақшь
Пыруа иахаргылан,
Урт ирпылоит Ақсынтәыла гәыргьатцәа.

Аңсны аңеиңа,
Са сакәыхшоуп шәаңсуара,
Са сакәыхшоуп
Шәыламыс, шәуаѳра!
Шәкыбаѳ дшәырба,
Шәықәгъежәаароуп, шәас, уара,
Излымшо дарбан
Иахъа мтәыжәѳада аңырра!

Ажәлар еихан,
Асқала ашқа идырласуеит,
Ақба иазыңшуеит, рылаңш ахмыршәа.
Шәа-зызarak
Сгәатца ицәырқъа-цәырасуеит:
Ирдыруамашь,
Ирхамыштқәа, рабацәа рбызшәа?

Абар,
Ақба ааины асқала иаадгылеит,
Маң-маң иагхо,
Маң-маң иагхо аныкәашәа.
Снапы ахысшыит,
Сара снейн, сыҗенадкыла,
«Итабуп, аѳыза!» –
Сгәы интыңрааит ѳбақа ажәа.

Амузикархәаѳцәа
Хәмаруеит иасны, җышәала,
Ақбахъ
Ауаа еидгәыңлоит, аа, иеиваѳ.
«Уа мшыбзиа, хашыцәа!» хәа аңсышәала
Ажәа гәыкқәа слымҳа уа иантаѳ,

Уи музикан,
Уи ашәа ссирын са сзыхәа,

Сгәы арахәыцқәа ирхысит ихааза.
Са сазыңшын,
Сара издыруан, уи аныхәа
Аңсынтәыла
Аштә иштәлоз иххаза.

Сара истахын,
Зеггы убра сырпыџлан,
Гәытыгыгәла
Ирасхәарц џбаҕа ажәа:
«Хашыцәа аңсуаа!
Уарла-шәарла ҳа ҳаигәныџлон,
Аха ихәман,
Ихәмазан шәтызшәа.

Дарбан ңсыуаз,
Дарбан шәа шәызхәаамыз,
Дарбан
Ишәзыңшымыз иахәа-уаха?!
Хаштра рықәым,
Хаштра рықәым, мап, ахааназ,
Агәәкрақәа,
Хгәатца итысыз имцаха.

Аха урт зегь
Цьаҳаным ртыңуп!
Ххы иакәыхшан,
Иахымаара ихашытып!
Ари –
Аңсуа иңыңць ауп,
Ари –
Аңсуа инхарта ауп,
Ара
Агәырғәара иахтап ҳара атың!

Шьта Аңсынтәылаз,
Аиашами, са сгәы тынчуп,
Ацеицәа зегь
Еиднакылт, рыѳны иахуп.
Шәынха-шәынты,
Абраҕа шәара ишәңьынңып,
Абри адгьыл, җашьцәа, шәа ишәтәуп.

Шәа ишәтәуп
Арт архақәа,
Ашьха ғызғызқәа,
Зынгы-ңхынгы
Игылоу икәашза ишланы.
Еидара хьантак ыкәнахит
Ерцахә ңагьа азқәа,
Уи ақәра ду ахаштит, шәара шәбаны...»

Са сгәырғьара
Җәаак ара иабамаз,
Сылабжышқәа сызнымкылазт, икаңсон.
Абри амш, мшәан,
Са сыблала избама?!
Цқьа снаңшызар, сгәы ҕадыңь сажьон.
Лаңшдашәаран...
Амшын еиқәа ихыхәхәала,
Сара сышьха қытақәа ңарцәны,
Ицон ашхәақәа,
Ауаа мңарс, еишьталан,
Сгәы тыхны, сарғьа нап ғңәаны...

IV

Сахьыҕазаалакгы,
Са сыбла иаахгылоит

Арт хашьхақаа, Ерцахә ду зхадю.
Иацлаз җыысьшоит амч –
Сара ысылоу,
Иаха исбартоуп сымѡагы ахыгоу.

Ирхаануп
Җадгыл зыргәаҗхыоу ахтысқаа,
Аха игәытшыаагоу уазыррак иаҗым.
Игылоуп
Акала ргәы намытрыскәа,
Рацәак рылахыгы рзеицымхуа, җымт.

Ашьа рыцрататоушәа
Сгәы иснаҗоит иахьанзагы
Ркалтқәа, җа җазныртәалан җраазаз.
Шаҗантә, җаны,
Рымҗан иацралахыаз амца!
Шаҗантә,
Изхәода, урт алѡа рҗатәаз!

Урт иргәалашәоит,
Архақәа ирызнан,
Җажәлар рҗеидкыл ара ианынхоз.
Мшын нырцәҗа иргоз
Рымбо иҗаларызма,
Уи шыгәныргоз мацара имышлоз!

Ацәгыа, абзиа,
Ахәахәа, аиаша,
Анырхага, атархага, хырхага злазам,
Рҗаҗхыа ииасуа,
Акакала ирбашан,
Зны ргәы иҗацәуаргы алшон маза.

Аха
Рыхқәа рықәыжъны имгылеит.
Хагәха ирныкшоз
Аңсҭазаара амшын,
Зегь анычхан,
Ишгылаз иаңылеит.
Гәыҭрак рыман, насыпк иазыпшы...

V

Иааит уи аамҭа,
Инага еиҕазыжъыз
Ешьеи ешьеи, аби җеи;
Аамҭа,
Ҷаахәыра ахьамоушаз инзыжъыз
Иажәыз,
Ихәарҗеа инхаз адунеи.

Иааит уи аамҭа,
Иаацәыртҭт уи адрама,
Ҷа сценак аатит, ианҭаха аңарда.
Хгарҭа рмоуа,
Иааилагъежът аргама
Амал-уаа,
Русқәа цәгъашәа еилаңаҭа.

Ҷадгъыл гәырғьон,
Ишышәҭшаз абазаап,
Шьҭа аңсеивгарахь иаҳа имариахон.
Рыжәаа еибытан
Инеиуан кьаразаа,
Агәырҭа иаражәыз атәыла ҕахон...

Дыкоуп
Ақәңара иалҭыз еибгала.

Дыкоуп
Зыцсадгыл азыхэа иҥахаз.
Қаад ианымҥақәа,
Инижыт азэы ажәала
Хәамҥак,
Ихылҥыз уасиатны ирзынхаз:

«Са сҥахазаргь,
Апсҥазаара аанҥасрым.
Адунеи ду нхарым иҥаҥаза.
Азэы дсыгхеит,
Дсыпҥхеит хәа агәахәрым,
Ипшрым акраамҥа алахь еикәҥа.

Есышыжь
Игылалашт амра гьамгьамау,
Ашәахәа гәыбыгь зегьы инархьыгзо.
Иеихьымза-еипымзо
Инангылалашт амәа,
Иццакы-ццак зус ахь ицо.

Арәашқәа леилап,
Аңаққәа ирыцәхасуа,
Амшынқәа ҥабылгыо иҥаиазаашт рыҥра.
Зны ажәәан
Иаҥаңшуа ирбап иказказуа,
Иаҥызаап икыдхәәа зныхгы ақәоура.

Рышьхәақәа еивҥазаашт
Ацәгьеи абзиен,
Урҥ еиньшәашьа рмоуа иқәҥалап.
Иеибархатцо
Инеилап аҥызеи аҥызеи,
Аиаша иазгыло аиааира ргалап.

Абзиабара ирнаҭап
Ауаатәыџса амцәыжәџа,
Иахьа ишырнаҭо, ишырнаҭоз иацы.
Ҷазә, ибла изаҕәымго,
Дацацшлап сыжәџан,
Амра ихацеилап, дарыхьлап азы.

Избоит
Ашьхацамџа,
Саҕхьаҕа ишьтоу,
Избоит сара сышьтахьҕа инхаз.
Избоит
Есаaira адгьыл ду шышәтуа,
Иццышәха ишьтазцоз
Зқыи мца ишырцәынхаз...

Сыцкәын,
Уи ицкәын,
Уи ицкәын дџагылап,
Ацстазаара игәы ахәо – схаҭа!
Сызхьымзас дацыло,
Дгәырҕо дахьрылоу,
Адунеи ду уи иблала сныкәыцшып еиҭа!...»

VI

Сгәы аналаҕам ыҕаз,
Схы аныстахымгьы ыҕаз,
Аха сыдгьыл стахымкәа
Мамзаргьы исшәиуа,
Исзеиҕу азыхәан сагәҭасны
Истиуа,
Адәы саныкәхо, – сыхнымхәаait аџныҕа:

Ахра сағазар, сағһааит скаууа,
Амшын схызар,
Сызхымтцуа сыххалааит,
Ацәхәыра сықәзар, сықәк, аҫакар!
Ажәған аҫақа
Сынхааит сара схала,
Ғаахәыра смоуааит, имааһааит схабар!

Уи – сара сакәзар,
Сиеигзом ғазәызаргь.
Кәыкәымдрак иҫеитаргь, дыпхасцоит ажьа!
Ихәзтода
Ғаңыра
Абри адгьыл аһыза!
Икәтәоуп абри адгьыл ҳабацәа ршьа.

Урт еикәдырхеит абызшәа,
Ҳазлацәажәо,
Ирылган иааргеит зқыи мца.
Урт еикәдырхеит
Абри адгьыл, абри ажәған,
Иазхәыцуан азыхәан еснагь ҳлахьынҫа.

Уи зхаштыз –
Идлоит изидымхуа ахара,
Сықәыпшыр сҫахым ара уаҳа ихацәа.
Са сыдгьыл сҫахым
Иахьазыхәан мацара,
Уи рзынсыжьюеит уатәы зны сҫацәа.

VII

Ома збахьюу –
Згәы дара игәғәаз,

Ома зыхтысхьоу –
Зегь зычхаз,
Згәы тапырехьоу –
Зыхәра ғаз,
Згәы дырдысхьоу –
Зегьы рцас
Аццышә иалтцыз, абылра иацәцаз
Ацсуа дгьыл – анык леипш сзаазаз!
Ацсуа дгьыл – сҗеицәагь заазо!
Иахьа аразкы мѡа ианыланы ицо!

Срыкәахшоуп
Ушьхақәа, урхақәа, удәқәа...
Уацсуа ажәа –
Сгәы ацәымығ алызхуа ажәоуп.
Уацсуа ашәа –
Схьаақәа зегьы схазырштүа ашәоуп.
Сымала
Тәымцъара
Зны ахара сшыкоу,
Уи слымха ианаатас, схы збоит уамашәа.
Сгәы сыхоит,
Исыпхьоит иаразнак афныка,
Сҗалоит
Ацсны зегь убрантә избошәа.

Уи гәхьаазгоит мызкала,
Зыцсадгьыл иахыргаз,
Назаза уи иацәдыррыз аҗеи
Ицсадгьыл шыгәхьааиго.
Акафхәа иаацәырган,
Ианнықәыф фацхьа иҗыцза адунеи,

Схәыцуеит:
«Иарбан сзымиааиуа, сызхьымзо,

Ихъантам сара сымѡа,
Сыжѡан лашоуп...»
Иацсыуоу абас
Зхы инаркны зшьапы аҕынза,
Ацсуа ашѡа –
Амцѡыжѡақѡа изто ашѡоуп.

Ацсуа ашѡа!
Ацсуа игѡтыхақѡа еиҗазхѡо,
Ицахѡоу даззырхѡыцуа, иҗеиҗшу изырбо.
Уара уѡааухар,
Сгѡы иснаҗоит абасшѡа:
Аѡаанахазшѡа амшын ду цѡқѡырҗо,

Еилаеҗео,
Арѡашқѡа дѡықѡлазшѡа агѡгѡахѡа,
Азиасқѡа леиуашѡа аҗаѡқѡа кѡызѡзѡа,
Ацсуа икниҗаазшѡа
Ақѡҗараз хѡа,
Дыбжьасха дрылоушѡа уи иаҗацѡа.

Ацсуа ашѡа!
Ахатҗара ашѡа гѡыҗгага!
Схѡаақѡа схазырштѡа, сыхѡра зырҗѡо!
Уара усыцымзар,
Сымѡа сабагоз!
Усцѡызыр, сҗалашам аҗауагь сызхо.
Угарашѡан
Сыблақѡа анаахыст усҗылеит,
Схы-сгѡы зегь
Насыҗ лашаран уахьзо.

Сахьцалак
Уиаахыс усыцуп гѡыблыла:

Зны –
Аеыбҕаҕазацәа ирашәан ицо,
Зны –
Аҕара иқәыџуа, ақытақәа ирылоу,
Зны –
Архақәа ирхыџуа, ашьхақәа ирџоу,
Аңсуа,
Дшыңсра дықәзар, дзыргыло,
Омажә зегь ирхаану, есқынагы иџоу.

Аңсуа ашәа –
Гәы-цьбара,
Аңсуа ашәа – иџыхоу,
Изныңшуа аңсуа ихәаи игәырџеи,
Усыңхраа –
Хәашәа анысзамто сыгәтыха,
Усыцыз,
Уқәыз назаза адунеи!
1971

АДГЬЫЛ АХЬАА

I

Амѡа санықәу,
Сантәоу сынкахәыцуа,
Итәѡлоит са слымха азә ибжбы.
Иааикәтәеит шысхәо,
Абар, аҕарҕыцуеит,
Иааиланаргылоит уи са схәы-сжбы.

Издыруада цхызар,
Сгәэхәеит сааҕыхар,
Аха еиҕаагахт, аа, сааигәа исаҳаит.
Инымцәоз сыгәтыхақәа
Ирыцлеит ҕа гәтыхак,
ҕа хьаак, ҕа гәырѡак сеилнашьааит.

Сахьақәак цәырцуеит –
Сылаңш нархымшәо,
Хы аңыргашьа сымто – тышак ааскьоит.
Агәхьаа скымшәа,
Исаҳаргыы сҕахымшәа,
Акыргыы сныкәеит, аха бжбы кәдыць гоит:

«Исыртытырц сҕахым, мап,
Шәхьаакәеи шәгәалақәеи,
Аха аҕымтразгыы исымам алша.
Сара аамта азлагара сахәлашәан,
Салагеит,
Сыбаѡқәа ццышәха иамгеи аңша.
Сымцахә андырцәоз –
Исмоуцызт лакьакьа,

Сдақәа ирҭахәмаруа ирҭан
Сара сшыа.
Адунеи ду сықәын
Сеырхатҭа, сеырҭагыа,
Уи назазаз са исырҭазгыи цышыа.

Аха схәыцрақәа башан,
Сыгәтыхақәа еижьаган,
Лаҭшҭдашәара гәытҭыаган
Сыҭсҭазаара мҭаст.
Уаха са сымҭа хнымхәырц инаган
Уа ушка, Освенцим, сыццышәха сызгаз!

Инапқәа ҭәаар акәмыз
Раҭхьаза ихысыз,
Инапқәа ҭәаар акәмыз
Амца азыркыз!
Среиуам
Згәы ҭрысыз, ихьатцыз, исысхаз,
Уи азакәзаап снаган саргыи сызҭакыз.

Сыҭам иахьа.
Инхеит сара исусыз,
Сара исхәашаз, изушаз нхеит!
Иусым,
Иусым сауриа, саурысыз,
Сызлахәара сшашьҭаз – саҭхеит адунеи!

Шәа шәызҭагылоугыи
Еиыскауа салагеит,
Иахьа аҭымҭразгыи исымам алша.
Сара аамҭа азлагара сахәлашәан,
Салагеит,
Сыбафқәа ццышәха иамгеи аҭша!..»

Хгәы хҕанызцо дарбан?
Ас мацара
Уи ибжыы ааиқәымтәо изгалари?
Насгыы,
Ба дыбтәызар уи, агәысакара
Иқәхаз Ан, ба дыбтәызар уи?

II

Ихақәшәира
Дапылалааит ус ашара!
Лыблақәа ааңшуеит ауп, уи дымқсит.
Еибашьра
Инаскьалган хәфык ахшара,
Азәы заңәыкгы афныка дымгәежыт.
Аихабы джуп, нахьхы,
Днепр ахықәан,
Дышнеиуаз,
Брест дҕахеит агәыбжьанытә.
Ишьтанеиуаз
Берлинка амҕа дуқәын,
Аха уанза дзымназеит иаргыы.

Ашәкәы еикәатцәақәа
Хҕа лашта иҕаргалт,
Хынтә иаахәит уи лдунеи ахаҕагы.
Лычешылзымшыуаз,
Ишлымамыз ахгарта,
Абар, икылкыа иаахит даҕеакгы.

Аибашьра цон.
Ишцац еиңш, еишьтагылан,
Ашықәсқәагы цон – ашәеикәатцәа шылшәыз,
Дуазыруа,

Иааиуа ашара уи дапылон,
Лыпсы ҥакыакыан аитыбза дахызыпшыз.

Ахысбыжыкәа анеикәтәа,
Аға ианилга,
Ан-жәымҥацәҥа аиааирамш данахыза,
Илызхарыз ҥылшыон, рыцха, илбаз,
Дхынхәрыз ҥылшыон, рыцха, аитыбза...

Убри иоума, нас,
Освенцим аконцлагер
Зыбжы ҥыны иаауа есымша?
Ишҥеиҥахыз, ах,
Аҥныҕа даақәлар,
Аха ибаҥқәа ццышәха иагазар аңша?

III

Издыруада,
Уи хара дахтәымзар,
Аха дхавагылазтҥы ешьатцас?
Балканынтәи Урыстәыланза –
Дтәымхарц! –
Данысзар аибашьра амҥа хатцатцас?

Издыруада,
Уи ихьчозтҥы Прага?
Краков ма Варшава акәзар дахыиз?
Иааирала
Берлинҕа зымҥа нагаз
Дрылагыла дцозтҥы иарҥы азәыс?

Италиа ңшза даазоу,
Уи дболгару,

Дчеху, дысловаку... Зегь акоуп!
Ҳадгьыл кәымпыл
Иман уи зны гарас,
Агәырҗа иаршлаз аны җадыцк дылҗоуп.

Дабаҗоу, нас,
Иңшу Ан лҗазатҗ?
Дабаҗоу ма иҗынхадоу ахәыцкәа раб?
Ишҗалуеи уи,
Згәы икыдхоз: «Нан, ишҗазуеи?!»
Ҳасабшә змам излалҗазеи җасаб?..

Ғәырҗа змымҗәо анаҗәа –
Иахьанзагь! –
Иңсымкәа-ибзамкәа, ирыхьыз агәра мго,
Адәы иахьыкәу,
Рыбла ихгылоуп амца,
Амца – зегь еилабыл-еилаццышәзан изго.

Уртҗаауеит:
«Иабаҗоу, җҗеицәа абажәгеи?
Рыңсы җамзар,
Ҳара җзыкәхазеи адәы?»
Ари абан,
Агәы шабан,
Адгьыл җажәкуеит,
Иамоуп иара адгьылгы ахәатәы.

«Иабаҗоу, мшәан, Лидице, –
Иҗаауеит Адгьыл, –
Иабаҗоу, мшәан, изгазеи Орадур?!»
Уи иаҗахуп иахьа,
Аҗеицәа аадкыл,
Аиаша ахаҗа абла иҗанарҗшыр.

Ауафы иеипш,
 Адгылгы ажы ахьеит,
 Ицшқоуп,
 Иразуп уи цәгъаза.
 Арахь,
 Агәы дықәыжь дыржагъеит,
 Цеипшцәгъа иртөит зынза;

Идырхәашьеит ижәған,
 Цсеивгаха иртөм
 Иара, ауафытәыфса рыцха ихатә.
 Цәкьаран
 Икыдуижьтеи ицуазеи ицсырта,
 Аха гәыграк
 Еснагь уи дтапшуеит алакта.

Адгыл агәы ахьеит –
 Ажәған аныцкьам,
 Уи ианатажьу аләа ханто.
 Адгыл агәы ахьеит –
 Агәыла даныцкьо,
 Дтапашькны игәыла ихкаара дантоу,
 Афныргәы азы ыкәцан,
 Акашәа импхьазазакәа,
 Ахәыштаара амца андырцәо зынзаск.

Адгыл агәы ахьеит,
 Анышә ахь ианәгәо
 Ауафы дуафны иахьанза даазгаз –
 Уи иламыс.
 О, Аламыс зцәызыз –
 Ицәызуеит зегъы. Дишәтөм иашьа.

Изгәамтар
Иуафра ахәаакәа дшырхытыз,
Днылагылоит днеин иара ашья.

Адәы иқәирхоит
Асабицәа аныда, абыда
Ма Камбоцья,
Ма нахьхы, Виетнам.
Игоит иццышәха уи қалақы қытей,
Игәы ззыбылуа дгьыл җатқакгы шытам.

V

Хзаазаз адгьыл!
Адгьыл гәыраз!
Ауафытәыфса ишья зтаныкәо идақәа
Зынза иреипшу җыысшьоит,
Ицырцыруа,
Угәы иқәышьқырны инеиуа уа узқәа.

Шьазар алшон,
Узиасқәа шьазар алшон,
Угәы иқәтәахьоу ашья ртазар
Еизганы.
Аха иулабеит,
Зегь улабеит иаша,
Ма, амра пхар, наф ицон
Ишьтабаны.

Сапхья иқәгылоу аглобус еипш,
Цшьаала
Уажәгы угьежьюеит, Адгьыл,
Угьежьюеит.
Аха иухаштырц залшом аламала

Узнысыз амѡа,
Уи наѡаза иузынхеит.

Адгьыл агѡы ахьеит,
Агѡы егьдууп, ианрызхѡыцлак
Цьордано Бруно, Галилео Галилеи...
Аха амра ашѡахѡақѡа усгьы ихѡытцкѡн,
Уаѡы изыкамцеит урт ахамцхо адунеи.

Уара дуқѡлан,
Аха усгьы дқѡыцшзан,
Ауаѡы дгылоуп иахѡа деиқѡаца.
Уи агѡра игоит
Ишыссирзахо умшқѡа,
Иа инапоуп изну улахьынца...

VI

Аха
Са сыбла ихгылоу былроуп.
Аха
Са сыбла ихгылоу нтѡароуп.
Ах,
Сара сыбла ихгылоу хлымзаахк
Еиѡах
Сгѡы афойт, исыцрыхойт еиѡах.
Сахьцалак
Сароа исыцуп уи гѡырѡаха.
Сахьцалак
Сара исыцуп, сакуп сеимырхха.
Адгьылгьы
Агѡы ахьеит, аа, сара сеипш,
Адгьылгьы
Агѡы ахьеит – иаѡеипшуп са спеипш.

Адгьылгьы
Аблақәа ирхымтцуа былроуп.
Адгьылгьы
Аблақәа ирхылтцуа гәыршоуп.
Адгьыл
Иахьанзагь ихьааха иацроуп
Анна хәыч –
Анна ҕәыш, с-Анна... лыңсра.

Иалшон уи,
Анна Франк, сара дсыңқазар,
Сыфны дыфназар лыбла гәыккәа иатәәза.
Акыркырхәа лыччапжь саҳауазар,
Иссирзахарц лара лыла слахьынца.

Афны сдәылтыр амуаз
Дшысхьынхалаз,
Даансыжьларын хәылпазынза слызгәыкуа.
Санаахынхәуа
Сыхәда днахьынхалон,
Сшьамхы даақәтәон Анна дымраха.
Иалшон ма
Анна Франк сара дсахәшьазар,
Хәыцягь халтцар зны анык лцәа.

Схаҕа дсеиңшны,
Сгәы лгәызар, сшьа лшьазар,
Сааигәа уи дызбозар сгәыргьатцәа,
Уи акәым,
Иалшон иахьазы данызар,
Сҕа диаҕаразар уи лыңҕа.
Анна Франк адәы данызар!
Иалшон...
Сара лыхьз ауп издыруа, исаҳа.

Уи лхәыцра ытцхахаанза
Иакәхәлеит,
Уи лхәыцра агыгшәыгтра итәшәеит.
Иуаҕеимшхараз
Аконцлагер дахәлашәеит,
Ишҕалаз еиҕш, ашәтыц хәыч кашәеит...

Анна хәыч лакәзар изыбжью, нас,
Игәытшьяаган сара сааигәа иго?..
Хадгыл ду, агәәеанызаара умаз,
Усабицәа рымѡақәа антәбго!..

VII

Ажәѡан иатцасуа
Ашьхақәа гылоуп,
Ашьхақәа реиҳа еиҳаузеи, цаны?
Иҕамкәа,
Иҕоуп ирхыхәхәо зегь рыла,
Дыҕоуп урт раҳ – А у а ѡ ы.
Амшынқәа,
Аокеанқәа табылгьо итаиами,
Урт реиҳа итаулоу абаҕоу, иаба?
Ауаѡытәыѡса игәы аиҳа
Итаулоу ак ҳамам,
Утаҳызар ажәѡангьы адгьылгьы еимда!
Хьуп адунеиаҕ
Зегь реиҳа зыхә шытыцыз,
Иабаҕоу уи аиҳа зкапануа ҕақы?
Идыр ахьы иамоу ахәгьы шацәызуа,
Ауаѡы дзыҕсатцәҕьоу анырдыр зегьы.
Аха ацәгьа
Ац хырҕаҕақәа ахуеит,
Акапеиашәа ауаѡ ихә ду цхьаза.

Ауаф иеипш,
Адгьылгы агәы ахьуеит,
Иеикәнатцоит уи алахь цәгьаза,

Ламыс анимам,
Данықәло дгыгшәыгха,
Иңсы қымқымуа данашьтоу атәым...
«Шәынхара зегь
Амца ацрашәтцарц егышәыгхом, –
Адгьыл уазыруеит, –
Иаҭахым, иа-ҭа-хым!..»

VIII

Сара сыдгьыл –
Уи сара исыхкаарам,
Аңьыргәал аанда акәыршан сҭатәам.
Сара сыдгьыл –
Зегьы иҳамоу гарас,
Ҧныс иҳамоу, зегь ҳахьызалар қәнаган.

Аха сгәы ҭынчым.
Схәы-сжьы ааилагылеит,
Иахьа уи зҭагылоу саназхәыц.
Ари абжьарак
Ҧхыз ґаастақәак срылоуп.
Абар руакы.
Абар сара сыңхыз:
Ажәоан иалахын
Алахәақәа ҕыруа,
Адгьыл шыҭан абылфәы ахышәшәо.

Схы здыскыло данысмоу,
Суазыруа,

Сгәәгәо снейхуан, са сгәы сахаңжәо.
Исабаха
Сылагылан шыамхахы ахәа,
Иара ажәфәнгы хәа-ңшшәын иахаз,
Исыздыруамызт
Абри адгғыл шыта сызлахәоз, –
Амца зхысыз, аццышә иагахъаз.

Цъара цлакгы
Нымхеит ма машәыршәа, –
Схы зныскъара, схала санынха.
Зынза сшәомызт
Сара шыта сыңсыр хәа,
Адуinei зегъ шытан икъаңтаха.

Азба!
Агәхъаа скымызт змах табаазаргъ,
Маңарушәа изжәрын, абас санҗажәк.
Аццышә сықәнаут,
Ианымтәаза аңша иасуаз,
Исымбеит
Ҡаңхъа схы назласкра ғнашәк.

Длашәы, дцыркыы,
Дсаға, дсыуа,
Азә дызбар сҗахын, аха иааг!
Иара лакгы тәамеи
Цъара иууа,
Схала сынхеит, схала, сара агәәк!

Сыхәхәар сҗахын,
Аха иамуит, сҗы ааилымгеит,
Сылағырзқәа сзамға иқәкьаса икаңсон.
«Издыруада,

Анцәа ихаҭа абри изхымгар?
Имбацзар акәхап, ибар – деилаҭсон!»

Аха уигь сизгәамтеит,
Иеирдагәан,
Ахара здыз агеит ихәарашәа,
Ихы аасықәимкит уаха,
Са сахьгәаҕуаз,
Хьаас имкит сагазап хәа агәыпҭжәа.

«Ахара зхароу
Рхара рхы иҭаҭазааит,
Аха изхарам, – ҕаастит, – о, Анцәа,
Изхарам
Урт ырыцқәыбылны изцазеи?
Изнымхазеи адәы ишықәыз, игәыргьатцәа?!»

Сааҭшызар,
Амра хахаза иҭагылон,
Игәыбзыгын, ихаан уи ашәахәа.
Сывараҕ,
Инап хәыцқәа ихы рынкылан,
Сыцкәын хәычы дыцәан дҭахәхәа.

IX

Дҭышәырччоит уи
Драҳаҭза дахьыцәоу,
Пхыз ссирк далазар акәхап уаха.
Уаҭцәы зны
Дзырччо, дзыргәыргьара ахыҭдәааит,
Илашааит идунеи мраха!

Аха издыруам
Макьана ишыҕоу игәыҭҕагоу,

Аңшқа издыруам ишықоу сзыцәшәо.
Ибом, изгәәтом
Цъара амѡақәа ахьнагоу,
Абомбақәа, адгьыл рзызо, ишыпжәо.

Тынчроуп,
Пхарроуп ара уажә ауадаҕ,
Шаанза уцәаз, нас, аңшқа, утахәхәа.
Са стынчым,
Стынчым, аф аст, изывбада,
Иабантәааи сзызхәыцуа: «Уатцә амш ааилахәар?
Ажәѡан иаатцалар
Аңтақәа еишыылза,
Угәы атра итытцуа, уаапшыр ушәаны?..»
Срытаҕьан,
Схәыцрақәа касцон идәылцан,
Аха иауам, цъым, иауам уажәааны, –

Уара урахатза
Сааигәа уаныцәоу,
Адәахьы иууа ианавоу аңша...
Адгьыл агәы ахьуеит.
Адгьыл агәы ахьуеит,
Сара сеипш, итынчым уигьы есымша.

Хнанагаз цъысшьоит,
О, тышак ахықәан,
Саңхәа-сышьтахь зназы иаалашьцеит.
Аха аңшқа дыцәоуп,
Хьаас акгьы мкыкәа,
Сара истәуп хәа уатцәтәи адунеи.

Х

Ажәџан сатцаџшуа,
Сгылоуп скахәыцуа,
Избеит уи иаҳа ихаракны.
Избеит
Иацтәи ҳдунеи аеарҕыцуа,
Ҳадгьылгы –
Моа харак иқәу ғбаны.

Ицахьеит уи ағба
Аганқәа акыр цәғәыхаа,
Иаргьы зыхгылан акраамта изазо.
Ашьхарахь, аџада,
Кырцхын илеиуаз,
Аекиднакьон алада амшын ду цәқәырқо.

Аха амшынгы
Анбанзагәәтеиуеи,
Иеикәтәоит, ишнениуа, маҷ-маҷ, афыртын.
«Пхьақа!» –
Ақәара зегь иахыџеит аҕеџхәа,
Иаркыз амшын «агәашәқәа» аанартын.

Амшынуаагь тәамызт
Ари амш иазықшымкәа,
Уи шеилгоз,
Рымџагь ишықәлоз рымбо.
Инеиуеит ағба
Мшынк ахьтә ҕа мшынк ахь,
Инеиуеит ағба – аоканқәа еиџырффо.

Макьаназ уи
Иага мчы ғәғәагь аңылоз,
Ицкьа-шәкьа еилаҕәоит ацәқәырқа.

Ихаҳәха иацы зны
Атцаа ахьыхшәылаз,
Изытны уи шлейша збоит лабҕаба.

Аҳауа иалышәшәоит
Ааңынра афҕы-хаа,
Адгыл аидарагь маҷк иласуп.
Уи, агәы чкәынха,
Иахьа ашьыжь ианҕыха,
Адунеи зегь гәыҕрала итәуп.
1972-1973

АШЬАУАРДЫН АМЦЭЫЖЭЦАҚӘА

*Ақсны жалар рпоет
Дырмит Гәлиа диижьтєи
100 шықәса айра иазкны*

Амшын ахықәан

Иблахкыгаха
Амшын агәы ихыццалоит
Иахьа амра, ашәахәа кәандақәа разза.
Ршьапқәа еилақса инықәиан,
Абар, цшьаала,
Ацәқәырц ацәа итәнагалеит ихааза.

Нахьхьи хара
Апра кәашқәа хгылоуп,
Зны игазеазуа, зынгы ирымам ыыртысы.
Икьалан
Птәкгы ажәқан гәы-цқьа ихылом,
Икаууа, тынчроуп икәу иахьазы.

Игәыртәыгоуп
Агаф иавоу ааңын ҳауа,
Уи цсыршьагоуп, ухы-угәы зегь еимнадоит.
Иарбан гәы-хәшәу
Арт иреигьу хара иҳауа, –
Цада – ашьха, лада – Амшын Еикәа ыырбоит.

Уахь, Ерцахәка,
Асы ықәжьуп, аа, макьана,
Ара, хамшын ахықәан, лабҕабоуп:
Камчаткантә шьоук аакылсын,
Уажә аргама
Пхны мшык ирзафызан азы итоуп.

Иаҭааит ирбарц,
Ирбан – рыҕсы алоуп,
Инхашт акраамта ишалоу уи рыҕхыз.
«Умѡахыт, дад», –
Аҕсуа иажәа иалоуп,
Аҕсуа исас диҕхьоит: «Умѡахыт!»

Асас. Аҕшәма.
Амшын Еикәа ҕәандашьшьыра.
Җадгьыл. Җажәѡан, Ажәйтә. Аҕәтә. Аҕас...
Зегьы дрызхәыцуа уи дышгылоу, изеиладьшан,
Хтысқәак былгьо рҕаархоит цәқәырҕатас.

Аха иеритом.
Дцоит гаҕала җшьаала.
Зны даатгылоит, иҕаитцоит насшәа шыаҕақәак.
Зтаарак цәырцуеит, дшазыҗшзам, ахала,
Иҕаитҗарц дашьтәлеит иара абраҕа аҕак.

Q-ажәак анылт
Қьаадк иҕьыба иҕиган,
Уи закәхаша, уи зызкхаша дыр уара.
Ага дгылан ахьзуп,
Ашьха дыҕан,
Илаҗш җар ихгылан ххәыштаара.

Асқьала шыҕоу
Уи днаскьеит акырза,
Дынкахәыцуа, ихы ихаштны дықәла дцон.
Ианырхаштүеиҗш
Ғырхәала ахәычқәа иртҗаз,
Ааигәатәк ихарштны, анкьатәик итцон.

Хара дама
Имцар аурым уи,
Ипта хәашьха знык ианихаңа.
Ағаанахазшәа ибеит амшынғы гәрымуа,
Амшғы еиҫтаст, иаразнак, лабҫаба...

Дгылоуп Дырмит,
Амшын ахықәан дхәыцуа дгылоуп,
Ицахәоу мшқәак ааскьоит еснагь –
Абас ихы даназынхо,
ҫоурыхтҫаафык уи диацәажәоит уажә гәаныла,
Иарбан усғы уи араҫа деимзырххо?

«Сыхәрақәа зегь, амарҫа,
Еиҫаумырҫыцын,
Ауаа ирхаштхәоу сара схәақәа умыртцысын.
Ргәы дыртынчхәеит – изыз усғы изын,
Аамҫа усғы урт анахәлаз – еихаҫсын.

Асаба рықәхаит,
Ашәышықәсақәа зны идыргылаз,
Амца рхысит, ирхашәышәны ицеит аҫша.
Аха сарғы уа суфызәоуп, сгәы ҫагылом,
Снапқәа рхаха иҳафсыз срыпхәоит есымша.

Иахнаҫзеи уи уарғы сарғы,
Ххы ҳаргәашеит, –
Хгәы ҳкыдхо, ҳацәа рҫала, шыҫак ҳашхыз.
Иаабаз азхоуп, ушаҫәытҫра, сымшқәа урашеит,
Сара исызхон иара уаанзагь сгәы злахәыз.

Сапхәа иаатыр,
Иаразнак ала, ишәҫәы бҫыцқәан,
Хҫоурых адаҫыақәа зегь

Цшъаала инеихышәшәар,
Са сгәы җыркаап
Шьта сызмышәо, наӀ исцәызқәаз,
Са сгәы түшъаап, стәыла иахыыз зегь сурбар.

Уи снықәыңшып,
Алџа ахахан, аҗы еилымго,
Избап атәымуаа иара шрымоу еимырххо;
Уи, апшқа, аӀәәкәа иқәҳаз шьта ишазхымго,
Еигәыдтца ирыма ишнеиуа, ишқьаңтахо.

Анцәа итәарта змаз,
Ара иапшәымацәамшәа,
Арахә реиңш ианырти,
Рхы ргәы анахдыршәа...
џаңхъа урт са сыбла ихгылар, сымра җамшәои,
Амарҗъа, усқан самгои агәыңжәа!

Аха усқан
Са срызхәыцып җе аамта ссирқәак, –
Уа угәы антыгаз, стәыла рыцҳа, сназыңшып.
О, ишңақәиҗыз
Зынҗы арака ирхәоз, ируаз,
О, ишңарымаз зынҗы ара насың!

Амчҗы рыман,
Амџагь рыман – ңагъа иныӀәон,
Рхахьҗы имааицызт
Иҗашәап хәа тәрак, хәурак.
Ргәы каршәын – рымра кыдын, рыфны иқан,
Рнапы еикәырша адгьыл иқәын жәларак.

Насың ацны җе аамҗак мааир,
Сгәы сҗаңәуо,

Ашәышықәсақәа срылсны
Снеилон са сзатәза.
Ҷаңхьа атың иаххалон хлақәа кууа,
Ҷаңхьа стәыла снықәлон итацәза;

Ҷаңхьа
Аңсреи абзареи инарыбжагылон,
Ҷаңхьа ара аләа халон иханто...
Итәаз асаба, аамта хәашь иаргылаз,
Уара Ҷаңхьа узалоузеи уеимдо?

Аха уалаз!
Изцарызеи уи нарылаз,
Ҷа хтоурых адакьақәа еихыршәшәа.
Аиғара иарбгаз аиуара ишаргылаз
Зегьы идырба, уаџтас, инеилыргашәа...

Ита, ихьчала удгьыл.
Удгьылаҭ уаннымха,
Ахаан иуоуам еацъара насып.
Схы збон сара абрака сшьауардынха,
СымтәыжәҶақәа еикәампсакәагь сыңрып!...»

Автор икнытә

Аамта аңшатлакә аст, ибгьыжәха
Ишьтхәа иагеит ахац иакыз.
Назаза иршаз рыбжа аннышәха,
Ианытт, ихеит ахахәқәа ирныз.

Еицакра зқәымзеи, иарбан имхо?
Адгьыл, иарбан уа иузынхо?
Ашәоума, ажәоума уара иузымхо,
Ихәа, иабакоу уеикәзырхо?

Аңсуа идгьыл – дгьыл кәымшәышәуп,
Икоуп уи агәы разза.
Шьоук рзыхәан баша инышәуп,
Аха са схазуп зынза...

Кырынтә иазәзәеит уи ашьаршаш,
Кырынтә уи агәы таңеын.
Цлак ахьхыршыааз – еак царцаруа,
Иеырбо агыларә иағын.

Уи зыхьчаша атцеицәа гылон,
Атцеицәа жәыла ицон хаха.
Иааиуан, иқан Аңсынтәыла,
Уатцәгы инхароуп, иеикәырха!..

Рхы ишәмеигзо еилкаауп ахьырцар,
Q-мцак уи анрыбжьахо.
Аха еазныкгы атәра иахдырцар,
Нак-накгы уи ала еикәырхахо?

Рфырхатцара азхом ҳадгьыл гәыраз
Наңха Кыагәеи Мадинеи.
Уи хьчатәуп еакала, ижәдыруз,
Иарбатәуп
еакалаза
адунеи.

Алахьынтца

*«Аңсны абла хәоуп, алымха дагәоуп...»
М. Лакрба*

Ицәажәоит шыңьа, рааигәа дгылазамшәа,
Ма урт ирхәо имахахуашәа зынза.

Иара иңшышыа – абрака дыказамшәа –
Иднамырхәеит урт ашыца ак маза.

Урт мазакгы рымазамызт, зегь аргаман,
Ргәы иҗаххыз рқышә иқәкын, ихәацәеит.
– Иахьа ихәхәом, схәон, ихартцом, анкьа ихәмаз,
Анкьа ихәмаз акгы анацымла, иахцәынтцәеит...

Нас:

– Аңсны абакоу, уара абзиа збаша,
Уи шырхәаҗыз адунеи ду иадмырхәит.
Абға анпыртцәа, ахаҗы андырҗашьа,
Абаҗ еиңш еимаркит, ирхахаит.

Уажәгы рыц икылакуп алыцәха,
Наҗ-ааҗ иеимдырххоит, аха ирызхом.
Ухы уҗахызар – алыцәха рашәа рыцхәа,
Мап анакәха, идыр, ара ундырхом.

– Сындырха уаҗәыт, – егы дацралоит, –
Амца рыжәцан, иқәысхып рыхәтәы!
– Ишҗа, абри улшома ухала?!
Абас амч ду улоума – Азәы?

– Изуазеи Азәы! Уара уабакоу?
Ухы ухыза ицәытгаға утәарцу!
– Саргы стәашам, җым, уара уангәакуа,
Аха изхәодашь ҳақәызго закә зу...

– Җамгароуп, дад, җамгароуп азхыцтра!
Згәы цаз, иеилкаа, инасыңгы цеит!
Җаҗазароуп. Аңсҗазаара ушазхәыцтра.
Җнеилароуп хгәы ахымшәакәа адунеи.

– Аха акыр иаңсоума убла ааңшуазар,
Уңсадгылаҕ уаңшәыман ухы умбо.
Уқкәыноушәа, гәықәха, ушәа еилашуазар,
Умч шрықәымхо удыруа узақәңо.

Бааггы ңсггы зхашьтоу арбан гәағла,
Суазтаар стахуп, иарбан хзыхдырқьо?
Икам, халгеит, изаақәрылеит, дад, ха хағба!
Алыцәха хытңны хқыта ирылалт ишақьо...

– Иарбан лыцәхау зызбахә умоу, иарбан?
– Кәыдры ацха ңызжәаз, дзымшәтазо зашәа.
Гәымста ацхәхтәггы, амца анхәытқьа, иарңаз,
Ихзыршәылаз, наххьы, Бзың ашәа!..

Хадгыл ауп хзыхқьаз, ңым, иарбан уаха
Ихамоукуа, ухы заңнуқьо, уахзаазгаз,
Иңта хәашьха хашьхақәа ирхақаз,
Гәырџа згымхоз ханацәа зырџаз... –

Ацыхәа ңырцәом краамта џыңьа ражәа,
‘Емырха дцанда, икаитцар цәғьамызт еыргаза,
Аха высшәа изаџом урт зыргәжәажәо,
Урт зыргәжәажәо – Аңсывтәыла алахьынца.

Инымтәәзо игәтыха ирыцлеит даҕа гәтыхак,
Рхы еиладырсуан иаины шәы-зтаарак.
Дызмыцәо, ацх акраамта игеит ауха,
Аха ихала изымңшаант урт ртак.

Уимоу, зтааран ихәта ииңиуазггы,
Гәырџак хытңны иуада иааџнаҕеит.
Агәырџа иалан амхаңьырцәа руазггы,
Амтәыжәџа ицак, уи аңшалас иаанагеит.

Зегь ззеицшу – дгәатцәажәпоуп. Закә гәузеи,
Закә гәузеи уи имоу! О, ихьаакәа цысит.
«Сыхаара сыцсадгьыл, икәлазеи, изакәызеи?» –
Уи ауха ихгьы дазцаауан Дырмаит.

Азлагара

*Дырмаит Гәлиа аамтала зны
изтагылан ихатәы злагара.*

Ахухәа илагоит, илагоит азлагара,
Ахәыла ашыла тацсоит есыҥы.
Аха арантәи ирго шыла мацарам,
Уи акәхап амџа зегь зыкәу итцысны.

Имакәан иџытцрак, даакылсит тахмадак,
Ицш, иаразнак, дшааиз, илаган.
Аха, дымтаацшәа абас еицш иахьада,
Деиҭацаахт, аганаҭ иргыло имакәан:

– Икоузеи, дад, хара хабла хџагәышьоуп,
Икоузеи, дад, ихәо хәа аҭар?
Умбои, ихеит абри ажәцәеимаа исышьоу,
Ада имамкәа дтәанда ахәынҭқар!

Иахзеиҭхәо иашьтоу, хархашту агәы иқәхәз?
Еибашьроума, хтцәароума, нхароума
иахзыцшу?
Иазхоуп, уара, шәуаами, хугә хьанҭа ықәхәаз,
Хкәаҭәа ацәа ахытдит, цхзыми ихәхьшу!..

Абри зәыр дазхәыцма? Иашоума ирхәо –
Ичхара хытцт хәа аурыс данцаркы?

Итәанхалаз, згәы ашша кәнатәз данахырхәо,
Шәуаами, саргы лабак аасшәыркы!.. –

Дыччоит Дырмит. Уи нас даахәыц-хәыцуеит.
Дцәауеит. Ихала икаитцоит уи атак.
Зны ара дыкоуп, зны анахь дымфәхыцуеит,
Дцәажәоит. Дасуам ус баша абадакъ.

Атахмада дцоит дныхәа-ныпхьан,
Деиҗашт имакәан хәыц иман уатцәы.
Ус, уи амфә дықәызшәа ипхьан,
Дыццакы-ццак, даакылсуеит еазәы.

Аатцәа дук датқан дааит уи ахатца.
Хәыц гәартәк дрылоуп.
Мака фәзхәо дкамлац.
Аамҗа еиғхон ибом, нас, дабацо?
Иакны ианбанзакоу абас рыпсы ахац?

Дахеит, деиҗахеит, анышә акгы инамҗеит,
Дынхеит ус, дшықәтәаз мацара ағәыцәхәы.
Дырзыпшым, цыушыҗ, ахьзи ахамҗеи,
Барақәтҗрак, анкәа зны иказ, хнырхәы!

Уаразәк уоуп, дад, уара утәымуафума,
Хгәы иалоу акы нмыжкәа изаххәо,
Нас, абас мацара тәатәума, қәҗатәума?
Ағьара иххалаз драхәума, дцархәо!

Икоу аиаша шсоухәара, дадхеит,
Зәыр дизхәапшрашәа убомә ауаф ғар?
Ацьнышгы хәатцра акыр аамҗа дадхеит,
Хәфны иеыфнаижьюу, дкаҳцоу дыпхарс?..

Атак шиҳәоз, җа ыңыа рыхтыгәлеит,
Җа ыңыа иааргеит җа җ-аатҗаак.
Ашыла мацараз арахь азәгы дықәлом,
Иааргоит азҗаара, иргоит уи атак.

Азә арзаҳал дашьтоуп. Иҗкәын дуаҗхароуп:
Изхароуп,
дигароуп,
иҗароуп җарак...
Агәыҗрақәа рытан ажәада ирҗхароуп,
Рхы агәра ргароуп, рхьа иҗароуп жәларак.

Амҗа иқәуп. Урт аҗоуп ашыла.
Иҗалома ишәарц азәы абаңь!
Ашыла мацараз арахь идыңшылам,
Урт аанамгеит арахь амаң-саң.

Згәы каҳази апоети

... Изхара ихәан иажәа даалгеит асас:
«Зегь еижьагоуп, имцуроуп» – абриоуп дызҗыз.
Җеира ыҗазма, имшын, иара җасагь,
Иахьа-уаҗәы хәа хкарахеит хшыңшыз.

– Аха уаҗәгы җеирак – уи сыздырцәом,
Җаңшуеит тышак, аҗа лашьҗаза.
Пхыз җаастақәак срылан, шыҗа сагьдырцәом,
Зегьы иаххыччо иҗоит Алахьынҗа...

– Иҗоу уасхәап, аҗстазаара иееим акала
Зегь ахы днардыруеит знымзар зны.
Ма уаахәара иалагап мариала,
Ма иугәҗасны уаларыжьп азы.

Зегь реиҥа узыкәгәыгуаз даауцәшашьап,
Уи уицсахып, акашәа импхьаза.
Иҥамзаап хәа адунеиәҥ иашак,
Уаатәап зымәа, улахь цәгьа еикәтца.

Ма уи аңшза, узыҥхагаахоз ааигәа зны,
Зегь иреиҥыыз, уңсы ахаара змадаз,
Дцап дупырцны угәы убас еиңш дасны,
Акы ыҥамшәа убап уара иузынхаз.

Уманшәалахан, иара абраҥа иухалашаргь,
Иушыклахар ҥалоит даҥа уамак.
Уутәы узымкуа, умәа уанзырхалаша,
Пхьаҥа уаҥа иузыҥамтцо шыаҥак.

Аха, иҥоу уасхәап, ианакәызаалак, –
Убасҥангы, егысҥангы, – адунеи
Ацәгьа амтәом хәа, ишаңсам удырузааит
Агәкахарей акыжыхәа утәуо атәарей...

Алашарахь

Сценоуп ашта,
Сценоуп зныхгы абартца,
Ахәаңшцәа тәоуп – иахьа аҥара ихыз.
Абраҥеиңш урт ауаа зырҥәышуа акы абартцо,
Аңстазаара асценоуп рәаңхьа ирзатыз.

Зны ақәа аарысуа, зынгы ирхамацәысуа,
Урт рылсхьан аңсуа қытақәа еимданы.
Ауардын неиуан уажәгы агәама итысны,
Ашьха қытахь амәа иқәын еиманы.

Хәыңла-дула игәыргәоит урт ахьнеиуа,
Урт ахьнеиуа – ныхәахоит уаха.

Изыргәырғо,
изызхәыцуа,
изыргәамтцуа,
изыргәәтеиуа,
Уаха рҕаҕхъа ицәыртышт еилыкка.

Згәы цәымсахаз,
игәәҕы иҕыхап амца,
Згәы еибафоз дгылап, ҕхъа деихап.
Иаха рыбла ихгылап зегь зыргәамтцуа,
Зегь зыкәгәыгуа ицегь иааигәахап.

Иеидыркылап уаха ақытан жәйтәи ҕатәи,
Ицаз иазхәыцып, иааиуа инахыпшып.
«Иаауазеи, мшәан, иахъанза абас ҕашҕатәоу,
Харгыы иҕауруоп, дадраа, шыта насыҕ?» –

Исахауеит абасшәа иажәа иалан,
Атх еикәара иалс аҕныҕа ицо.
Игәылацәа иреихәоит уи игәала,
Уаха иибаз гәахәасгыы иҕацо.

Иибазеи уаха?
Иазгылт Аиаша,
Ирҕакуп ажәа «Ахақәитра» – ицшьоу.
Игәы рзыпжәоит уи ицстазаара зрашо,
Дгазангыы дгазамкәа, лабҕаба дызжьо.

Асцена аатанза ажәа зхәаз ихцәажәоит.
– Ихы ицнамҕо егыҕам.
– Деилыццоуп.
– Аиаша уасхәап, уаха абра даамцәажәар,
Ғлам дук иакәыз цыышьон. Иара иоуп

Са сзызхэыцуа, дадраа, уахантэарак.
Данаахалапш, рацэа хгэы дтапшит!
Ифеаимхеит, сара сеипш, дмақаруа,
Зеггы рзыхэа сара сеипш, дмашшит.

Иажэа разан, иихэоз рацэа идыруан!
Сара избаз иеилицо рацэоуп.
Уи идыруеит бзиа – хзыруазыруа,
Иахьа ихэхэо, иазеигъу, иахзеицэоу...

Сгэы итихэаауан, – имшуп даеазэыхгы, –
Ихалиааз, хэгэта игылоу хаттарпыск
Абас дхаманда, дад, сара сыпсыыхгы...
– Аригь хара дахтэыми, афы умыст.

– Аиеи, аха, иага умхэан, дсасыми...
Мап, дсасым, дапшэымоуп, агэра жэгап,
(Схы бжызгалоит иахьа абрантэ, исымфатэ)
Уи ихуп Ацсны зегь, ирзиуеит зегь хасаб...

‘Еа қыта мѡак инанылашт, нас, уатѡы-зны,
Урт абрантэ избартоуп хараза.
Руардын неиуеит цшьяала, агэаѡа итысны,
Цэашьык наргоит атх лашэ иалган, итааза.

Амѡан – кырцхын, қэан, ирхамацэысуан,
Ацэашьы арцэарц иасуан гэгэала ацша.
Аха ишаркыз ѡацхьа агэаѡа итысуан,
Ишыпхац агэкэа иртапхон иара есымша.

Иарбан мцаз уи иатцаз, уаха ифымцэо?
Агэы ацхара, ацсы ацхара, агэыбылра.
Зыжэлар рхьаа зхьаау, уи иамырцэо,
Ицэашьы акэым, ихата дазхиоуп абылра.

... Җаңхъа сценоуп ашта,
Зныхгы – абартца.
Дхәыцуа артистцәа дрыхәәпшуеит Дырмит:
«Акы халгеит хартгы акы аабарцаз,
Баша ус хамҗасырцаз хамиит.

Ихауп асцена, ихауп аханкәа ргылан,
‘Сакалаза хәәпхъа ицәыртцышт адунеи,
Агәы хазтыгар хадгыл – х-Аңсынтәыла,
Иахзеикәырхар хәпсуареи хбызшәеи...»

Автор икнытә

Абра, шыхатәылан, азиас хагакәа
Рыцәкәырца шлакәа ахыц ихәашхәаша,
Агарашәа ахыылхәоз сан игәытгагаха,
Исызгәакыоу сбызшәала есымша,

Алакә ссиркәа еиҗархәоит лассы-ласс
Хабәцәа, алакәхәара азыхәан ишоу.
Схәы-сжыы еилазыргылаз,
Сгәы рхәцә сзыргылаз
Урт алакәкәа еиҗазхәаз сбызшәоуп.

Сбызшәами Нарҗаа мызкәа излацәыртцыз,
Иахъа дызлиааз Акъахь дыхраха;
Зыңсадгыл иапыртцауз,
Амшын Еикәа ихыртцаз,
Хәанчара амышкәа иахъанза ирзынхаз.

Зны ағәра ағаркыз, ашаха ахадыршәыз,
Зынгы иркәахәзааит, зынгы ихадмырхәаз,
Аха иахъуаз, иахъуаз, хгәы излаҗыржәоз
Са сан ислыртцаз, уа уан иулыртцаз!

Агәра зымгац ма шыта агәра иганда,
Агәра иганда моу, игеит уи, цаны,
Җабацәа шәкәыда-быгышәыда, анбандагы
Ашымта ссиркәа шааргаз иапцаны.

Иааргеит, ихәртеит, идмырзит, иеихархаит,
Ишәхәа хәа хәрхәеит абриала шәфәхәы.
Идмырзааит, еихархааит, идмырзааит, еитархәааит,
Ирхыфааит архақәа, ашьхақәа, ахәы...

Сапсазтәыз,
суафызтәыз,
сыпсымкәа сыбзаттәыз,
Сыгәтыхақәа зласхәо смырхакәа-сымшәа;
Сабацәа дуқәа рцеира сапсазтәыз,
Сзаазоз сара сани Дырмити рбызшәа!

«Ауаа срылоуп, снырха ауаарашәа...»

*Дзышза, аха дыгәгәаҗацаза дтәан уи сара рапхьаза даныз-
баз. Ииубилеи азгәартон. Кәапеишәа итәын азал. Ажәа дуқәа
ихырхәаауан, изкыз ажәеинраалақәа ирыпхьон... Абра уаха иказ
агәырғәара ду дағазәы изкызшәа акәын иара дыштәаз. Абар, сара
стәала, уи усқан игәы итйхәаауаз:*

Ахьз-ацша ахан ахь ицоит шыоук еивасны,
Аеырцагы иахьгылоу ахы ргәанарцхан.
Абаз шытырхрашәа иаша ишьтасны,
Иажәлоит азәазәала, иажәлоит ахан.

Аха уи зегь ирзымго баагәароуп,
Уажәлан, мчыла уанашьтал, иауам.
Ахьз-ацша ахала уахьыкоу уабароуп;
Уахьгылоу иурхароуп, изгом изыхәтам.

Иңсыңеу дабахәо, иузыштымхуа еидароуп,
Уҕәәкәа иаакәлоит, иануга, ихахәха.
Уанашьтал, иулшар, хьзытәкьан иугароуп,
Аха, ухатцоуп, ишуоуз, иеикәырха!

Ишьтыцызшәа,
амтәыжәфәкәа роуны,
иласушәа,
Иңырны мацара изхалошәа жәфәан,
Шьта рдунеигы ҕакушәа, ихазушәа,
Шакаф ргәы иажьахьоузеи шаҕантә!

Ахьз-аңша амфә иаңсоу рахь инагоуп,
Дад, харт хабатәикәоу,
уи хашьтам хәыхәжәа.

Аамта,
сухәоит,
уи сумтан цырхагас,
Ауаа срылоуп, снырха ауаарашәа!

Сара саңсыуоуп...

*«Сара саңсыуоуп,
Сышьха шлақәа сырңоуп...»
Д. Гәлиа*

«Сара саңсыуоуп!» хәа итәфәт сара слымха
Ғеи шьхеи ирхыфны игаз быжь ҕацак.
Хәыцрақәак сышқа рәаархеит имшынха,
Исаҳазшәа цәыргашьа змамыз мазак.

«Сара саңсыуоуп!» – арт ажәәкәа ирыцын
Аңсуа итоурых зегь, пхьаҕа изыңшыз.

Адгьыл ишақәлазгьы, ахәашьала иҕыцын,
Сеимырдеит иаразнак, мцоушәа инасхыст.

«Сара саңсыуоуп?» –
Иаартуп, маза акы аңам,
Абар уи иааного, абар уи иахәо:
Ахатца данхатцаха, дымџасроуп дышхатцоу,
Аиаша амџа иҕо, ацәгьара хьхәо.

«Сара саңсыуоуп?» –
Ахәра цәгьа иашәоуп.
«Сара саңсыуоуп!» – ламысуп, уаџроуп.
Иуеиҕасшьо дыҕам, аңсышәала ицәажәо,
Аңсуа Ажәа шытызхыз са сзыхәан дынцәоуп.

Ақьиацәа иуацәан жәынгьы уи ҕангьы,
Уаџ гәытбаауп аңсыуас зхы зыпхьазо.
Уаауп хәа рызхьаңшра иҕахымыз ахаангьы,
Аңсуареи аңсуеи атәамбакәа ицоз...

Аңсуара – аңсуа ихагылаз бираҕын,
Еснагь иҳареикуан, дызҕыз пхьацаран.
Дырблаҕьа даршәырц акыргьы даргәакуан,
Аха аңсуараз ақәңара аиашаз қәңаран.

Иацәыхьчатәын ашхам, иалгатәын амца,
Ацеицәа ссирқәа ргәы ашыра ахтынцо.
Шәҕаңхьа схырхәоит, иахзаазгаз иахьанза,
Сшәықәныхәоит, аңсуара зман пхьаҕа ицо.

«Сара саңсыуоуп!» – хабациәа ирымтан
Иҳауит, хәқәгәыҕп, уи агәра аагап.
«Сара саңсыуоуп!» – хабациәа ирымдан,
Аамта азыблара иалган иаагап.

1973-1974

«ЕГРЫ ИНАРКНЫ ЦСОУНЗА»

1981

ЕГРЫ ИНАРКНЫ ЦСОУНЗА

Сдац-пашә шыкоу хоумтцен
Егры инаркны Цсоунза...
Егры инаркны Цсоунза
Сныкәартә аамта соунда!..

Истахын ашамтаз сгылар,
Ацә ишалоу зегь тахәхәа.
Сгәырҕа-гәырҕо са снапылон,
Амра, раҕхьатәи ушәахәа.

Амѡа сықәлон нас шыапыла,
Сцон саатгыло, смыццакзо.
Сцон ианытхьоу рышьта схылан,
Сгәы сҭахәыцуа, жәа мхәазо.

Саниарын цъара гәыпжәарак, –
Сихыпшрын хара саҕа.
Ицәажәарын баа хыжәжәарак,
аҕаҕхьа схы саназынха.

Сынхықәтәалон Кәыдры азиас,
снахыпшрын ааигәа схәыцра.
Ицарын уажә саҕхьа иниас
сашьцәа ангылазгы қәцара.

Ршьам-рыцсадгьыл урт ирныкәуан,
аамта азыбларак рыхьзан.

Амца еижәыртдон Кәыдры ахықәан,
Кыдры ахықәан амца акзан.

Кәыдры сшавоу, ус мацара,
са сынкылсын Дал, Цабал.
Атәымуаа тан ара имақаруа,
алџа еилахәашьза инархалт.

Рџынџ ааныжьны, итадырцәызаап,
инхеит Дал, Цабал тькка.
Иџыцны ицәырцуам ари аџыза,
ари гәытшьаагоуп, сыгәра га.

Ари агәафра, ари ашана
сџацәа ирхысуеит имцаха.
Саргыы сгылап уа, маршьанаа
рыџнқәа ахьызбо иқбацтаха.

Сгәырџо салтып амца шыра,
схәыцуа сымџа насыгзап.
Кьахьба дгылоуп Ешыра,
шьоукуы зхьымзас уи дахьзап.

Иџызцәа дрыцхьап арцыс гәымшәа,
ихы ирхап ашьоурахьы.
Агәымхақәа рағәра рымжәа,
днеип уи «имгәагьтәыз» гәагьы.

Сара арақа цытк саацшыроуп,
цқьа сџацшыроуп Гәымсџа.
Дад, Ешыра еснагь Ешыроуп,
Ақәа анаџсоуп, Ацсны агәџа.

Иташәап, ара амра гылап,
схы ззымцазац иазцап.
Җаңхъа сёынасхап шыапыла,
ңшыаала сымға насыгзап.

Амған ашәтқәа срахәйтхәытып,
сааңсар, снылаиап ашыац.
Жәған цаула сгәы архытхытып,
сшәап сцазар хәа зны сыбжъаз.

Срыбжъаиаз уа жәытәи ғәтәи,
дгыли жәғани, сызхара;
Җсы зхоу зегы гәәтә, ишатә,
сықәла снеилап Аңсынра.

Ашта сҗалап, снықәсып ашта,
снеины аҗәа-цла амҗа стәап.
О, Лыхны ашта, акгы схаштуам,
туурых бғыыцқәак неихсыршәшәап.

Уажәа сахәоит, уашәа сахәоит, –
уажәагъ ыкоуп, уашәа аңцоуп.
Атра иҗымҗааит аңсуа иахәа,
аҗа иңсыртағ инагзоуп.

Ирхәо, ируа, ирку гәастап
амҗа иалҗыз, зегъ зычхаз.
Аңҗа аххым саргы инеимаздап,
сдырқәышп избаз, исахаз.

Аңсуа лакәи, аңсуа шәа-хааи,
аңсуа жәа-цқәеи шсахәуа,
Иеилсыргап ишсымам тәаха,
сымға шнымҗәац сахъаауа.

Штакы сгысыр, штакы сгалап,
хэык сынхыгдыр, даға хэык,
Смаагсагацшға, са снағалап,
усгыы сымамшға мыцхэык.

Агсны кьақьа, Агсынтэыла,
Акға сгысп, агэы сгацшып,
Уи хараскып, уи сыргылап,
уи сшазыкоугь аасырцшып...

Даға зныкгы, даға шэынтэгы
сныкэартэ аамга соунда
Егры инаркны Цсоунза,
Егры инаркны Цсоунза!
1980

ИСХАСЫРШТЫР СГАХУП...

Исхасырштыр сгахуп сара, амға сымга,
Рахға кьачақға еидыкшало, зны сызхэыз;
Иматанеиуа сшыапаны ишыгаз нас зыгсымгаз,
Аатра иавган ашта икэгаз, иахьырхэыз.

Исхасырштыр сгахуп сара, амца ацраргцарц
Сығны лаша иакэшан зны исзыгшуаз,
Згэы гыгсааз, санаакэыхх рагхьа абартца,
Агыгэчыгэхға аласбеигшгы нас ишуаз;

Изғагэоз сара сыгца маза-аргама,
Измыгэо, атх-лашэ иалаз игэагэо;
Исдыркызшға збаз дуней дук амаа,
Ибгьатга исыггаз, игэараз згэы иаго.

Исхасырштыр сҥахуп сара, алҫа еилахәашь,
Аҫтеипш, Анакәаҫиа ианахатәа, –
Иртытуа дшагәылаз уаҫа азә ахәа,
Ишеизигоз ихазықәан азәгы аҫәа.

Исхасырштыр сҥахуп сара, ақәҫара амҫағ,
Кәыдры ацҫа зны икәыбаса ианца,
Ишибаз ашәаргәында уаҫа иахзамуа,
Дхьатны аган иешиҫтаз уи маза.

Исхасырштыр сҥахуп сара, аамҫа иамгаз
Абаа хыжәжәарақәа ангылаз еикәҫаца,
Адәы дшықәыз уа харамхәыцк амгәаз,
Давагьежьуа ишихьчоз иара ица.

Исхасырштыр сҥахуп урт, зажәа ажәамыз,
Зыгәра гамыз, ауаа ирылаз игәгәаза;
Агәала аннымҫәоз, иаҫа ахьаақәа анамаз,
Иазымхәыцуаз Аҫсынтәыла алахьынтда, –

Уи аҫаҫхьа иршәазшәа ирыду руалқәа,
Имбақәа хьаасгы ишамоу иахьахшаз,
Рхы иахәан. – малқәак, тыпқәак алган, –
Ашақә иасуа изырхәлаз, иагьзыршаз.

Исхасырштыр сҥахуп, Аҫсынтәыла рыцҫа
Агәы еиҫызжәарц иалазҫаз асал,
Нак ихызхыз амҫаҫьырқәа рыцҫа,
Сҫампыл инеины илазышьтыз аҫырсал.

Исхасырштыр сҥахуп, Цабали Дали,
Аҫша тәҫасуа, уаҫ дахзамкәа иҫазырҫәыз.
Исхасырштыр сҥахуп нас қьаф уа ибжьалаз,
Урт ахьааиуаз аҫшәма дышзатҫәыз;

Аңсынтәыла амч шашәаз, ишалзааз, –
Ишааиуаз уи ианақәшәа ага игәырқса,
Ахара адтқан нақ Аиаша шалцаз,
Аңсы дышгылаз, мчы анимоу абза.

Адәы сшықәыз сара сыг-сҕы амхәо,
Сшықәдырхалоз схы сҕы ахыршәа;
Иаҭахзам акеиңш, уи нақ иламхәан,
Исҕырхырц ишаҕыз сара сбызшәа...

Исхасырштыр сҭахуп сара абартқәа,
Аха, иҭуазеи, уи еҕылымтцит, иауам.
Азин сыртом са сызхылҭыз Нарҭаа,
Азин снаҭом сыдгьыл – сара с-шьам.
1980

АҢСУА ХӘСАҚӘА

Зынроуп.
Уахантәарак иаакәымтцакәа асы аџуеит,
Анкьатәи хазлагареиңш, ажәџан лагоит.
Уахантәарак еиқәымтәазо гарашәак ааџуеит,
Асаби дмыцәоу, ишгац џаңхьа игоит.

Хархақәа, хашьхақәа ирхыџуеит, ишьтыцуеит,
Инытцакны ишылхәогъ ан лашәа ҭааза.
Уахада исмаҳацшәа, аеарҕыцуеит, сархәыцуеит,
Слықәныхәоит Ан: «О, атҕеи мыш дааза...»

Ан лгәыпхәыхш еиңш уи ашәа халалуп.
Гарашәоуп ан лгәыпхә еиңш иахҕақыз.
Аңсуа гарашәа иаазаз ишәуалуп –
Бирақк еиңш, шәуаџра шьтыхзан ишәкыз!

Аңсуа хәсақәа хьзы змоу ракадемия
Халгеит, рымхәыргыи назаза иханцоуп.
Урт иахдырбаз, иахдырцаз зегь харееима?
Ихазгама пхьаҕа? Изызку хлахьынцоуп,

Изызхәоу Ауаѳроуп – хара ханацәа ихартаз,
Ихархәаз, даеак хәхаанза иахдырхаз...
Аңсуа хәсақәа храазеит Анцәа итәартаҕ,
Анцәа иеипш ихараскуеит уи ахьз иаззырхаз.

Исгәалашәоит,
Аңсуа пхәыс, ашта сантыцуаз,
Илхәаз ажәақәа: «Иузхаит, нан, уца,
Уаңхьаҕа аус дукәа шытоуп, уанрызхәыцуа,
Иухоумырштын улѳатә ахьѳеиз ихәхәаз.

Иухоумырштын раңхьаза амца уахьѳатхаз,
Уабацәа ражәа, рашәа ахьуахаз.
Аханқәа ргыл, аха имызааит уаццха,
Аханқәа зегьы-зегь уи узреихаз...»

Дсабжьон, сааскьалгон, дтынчмызт атакәажә,
Аңсуа пхәыс, хәыч гәартак ихаршлаз са сан.
Аамта цеит, аха акгыи самырдагәеит,
Урт ажәақәа шыцыз мацара саауан.

Дааскьоит уахатәи атх еикәа далсны,
Исылтоит убас еипшгыи сан зцаарақәак,
Слымха итаѳуеит акы-ѳбагыи гәалсны,
Саакәхоит марияла исзыҕамто ртак.

Ухәра аргьап, уи лажәа хәырбгыицуп,
Аңсуа пхәыс дуануп, дуануп, дыхәшоуп.

Уи лыла зегь рыла Аңсывтэыла хэыч ҕыцуп,
Уатэтэи амшгы убри лыла илашоуп.

Сгэыргъара иаццо, сыңстазаара сгэы ахэо,
Аңсуа пхэыс сналгоит, гэырѡак самырго...
Дарбан, нас, змыткэмабжь ааѡз уажэ аккахэа?
Иабыкэу сааигэа абас уи ахыго?

Хара аштэ сылапш ныкэсит иаразнак,
Снарылапшит уи аштэ иамкуаз аңьар.
Избеит агэырѡацэгъа дуней тбаа дук иазнан:
Рыцхаран, машэыршэа иткыан амаңьар...

Атцыхэтэантэи сымш аан акы затэык сахэоит:
Абас игэытшыааган, ирхэыцгаха абас,
Псуа пхэыск амыткэма сзылхэаант аккахэа,
Ахэхэыхэа лылабжыш са исызкатэаз!

Сыкканатц, аңсуа хэса збоит сахьцалакгы:
Урт анхацым, избоит, егыгацом.
Урт ахыыкам интэоит сара слакэгы,
Ибжоуп сара сускэа, сахьцаша сызцом.

Ачара зырпшзо, агэырѡацэгъа зыреениуа,
Хдуней зегь иахазцо ҕеа цэак,
Хажэақэеи хашэақэеи шэгэатцанза инеиуам, –
Ишэатэоу хзымуит, иахзымхэеит рацэак.

Хаңстазаара иацыз, иадацыз, иапашэыз,
Шэара шэызвагылоу акгы дыхэнажэом.
Ишышлара иахцэышлаз, агэырѡа иаражэыз
Ханацэа, шэуал хара ахаан ихазшэом...

Илатэоуп, сыкоуп дуней лашак лоуп хэа,
Илхылгаз рацэоуп уи, илхылгаз лызхоуп.

Ақсадгғыл хьчатәызар, дгылон д-Баалоу-пқан,
Ақсадгғыл уи лпацәа рыла еиқәырхоуп.

Лара илыбзоуроушәа збоит хара хзыхькәа
Ахьтамбаз, иахьыцқьоу абас уамашәа.
Иахзаалгеит уи иахьанза, егьамыхкәа,
Ақсны атцеицәа иргәыпхәыхшу рбызшәа...

Нырцә-аарцә иахьа ақсуа гарақәа гылоуп,
Абар, урт ирыдтәалоуп, рыбла тыпхо,
Абри адгғыл санаакәла, ишашаза исцылаз,
Ақсуа хәсақәа – Ақсынтәыла еиқәзырхо.
1980

КӘЫДРЫ АХЫҚӘАН ИКАН ҚӘАТЦАК...

Кәыдры ахықәан икан қәатцак,
Зегьы ирзеипшыз, зегьы зтцаз.
Дарбан пшәымаз, дарбан хатцаз
Ас ақәатца ду заазаз?

Хыбра нымхеит, уаф дахымызт,
Амхаңьыррахь зегь агоу?
Аха ақәатца шәырла итәымыз,
Аеаәра ацын, зегь акоуп.

Кәыдры цон еибаха-еибафо,
Ахахәқәа рбылгьо, ирыхкәаша.
Хара ҳаәуа ахықә ҳаван,
Ақәара ҳақәзан есымша.

Азы хныруан, азы ҳааруан,
Шәынтә еихақтәон ҳаисаны.

Ҳафуан, ҳафон, ҳаибаркарон,
Ҳафси еиҗаҳкуан ҳаизаны.

Ҳефинаҳхон нас ақатдахъ...
Ари иахъа, ари уатҳеи...
Исымбазакәа аамта шҗацеи!
Зегъ ҳахыҗеит наҗ атҳеи.

Азәгы ишьтахъҗа дхынҳәишам,
Ус рацәа ыҗоуп, ҳаилахоуп.
Амға сықәлоит ес-мәиша,
Уахъ, Кәыдрыҗа, сымға хоуп,

Аха наҗ сымғахнагахуеит,
Сыззыпшым җаҗы сагоит.
Уатҳеи сҳәахуеит, җазны сҳәахуеит,
Азлагара ду лагоит.

Аамтоуп, аамта... Излагароуп.
Аға ҳхымзац, ажә лагоуп.
Сгәи ахъсыхаз ахъ сагароуп,
Абар, Кәыдрыҗа сымға гоуп.

Сааит, суҗырымцит назаза,
Укәа сҗаршәишь, Кәыдырҗа.
Исҗахуп снытсыр ғаҗхъа ақатца,
Жыыкгы ааҗысхыр сара еиҗа.

Цъара сышьта анымкәа аурым уа,
Схәицуа снықәлап аҗәара.
Аха испылеит Кәыдры гәрымуга,
Сшәеит, сааитцасит аҗәара.

Иҫам, иалгоуп уи назаза,
Агәра згартә аргамә избеит:
Кәыдры иазәзәахъеит ақәатца, –
Иқәхәа амшын ахъ иагахъеит!

Схәыцра ашьта аным, ианыхуп,
Азы ықәыршоуп, уи збазом.
Сгәы сҭацәуаргыы сҭахыхуп,
Арахъ сылағырзқәа аазом.

Саныцшылоит сышьтахъка амәа,
Сгәы сагом, ара сзынхом.
Амра кыдуп ишамшамуа,
Аха цәсеицш уи сарцхом.
1980

АҦСНЫ КҢАКҢА, АҦСНЫ ДУЗЗА

АҦсны кҢақҢа, АҦсны дузза имшын
АҦсуа итәыла данахцәажәоз есымша.
Дәеа цейк изеилымкааит, иахымшаз,
Ибеит ари зызхәаз иара омашәа:

АҦсынтәыла анапсыргәытца хәыц ианзалоит,
Иарбан аҦсуа, нас, идуззан изырбаз?
Агәытбаара шәашыак амам аламала,
Изызхәарыда уи шақа җазаз?..

АҦсуа ламыс – уи дунеик иазхашоуп,
Хәаак амазам, дад, арақа Ауафра.
Ус анакәха, аҦшәма – аҦсуа диашоуп,
Тәыла хәычым, тәыла дуззоуп АҦсынра.
1980

АМҰАН

Кәыдры азиас сәаңхьа агәгәахәа
Ишлеиц илеиуеит, аекынтца.
Аңсҗазаара җаңхьа сгәы ахәоит,
Ҥынчрагь сымам, мап зынза.

Акәаңа-җаңа нсыжыит сышьтахь,
Аиҗхаа дуқәа снарыбжькьа,
Иазныжьуа нак шыхатәыла сышьта,
Саауан қхьака, саауан қхьака.

Зхы сҗарқаз, ишәхәеишь, җаразма,
Уи аума иҗыцәаа изгоз аңа?
Арха дгьылаҗ, нас, иаразнак
Сыҗазцалап шәгәахәдашь аң?

Иалхуп, сымҗа гоуп җахьхьынза,
Аха хахә дук сахкьашеит.
Уи сырбылгьан, җаңхьа, сзымцарц,
Даеа хахәкәак сеикәдыршеит.

Сгьежы-хынхәуеит, Кәыдры азиас,
Исыргылт, уа уеиңш, ашәах.
«Угәуеаныз, амарңьа, убзиаз», –
Слымха иҗаҗит убжьы еиҗах.

Аңсҗазаара җаңхьа сгәы ахәоит,
Ҥынчрагь сымам, мап, зынза...
Кәыдры азиас сәаңхьа агәгәахәа
Ишлеиц илеиуеит, аекынтца.
1980

Ұынѡажѡа шықѡса сыртысны
Сааиуеит, сышларагъ сыхъзеит.
Аха избеит зегъы-зегъ ҕыцны,
Сыдгъыл сѣаҕхъа имажѡзеит.

Ажѡытѡ ашѡа ҕыц еитахѡоуп,
Уи шѡа ҕыцхеит сара сзы.
Арѡашқѡа еилаѡоит агѡгѡахѡа,
ҕыц иѡалеит урт рыҕсы.

Аҕта хъанта дуқѡа ахыхны,
Ахаҕы рыцқъан уамашѡа,
Ерцахѡ ғылоуп ахы шыҕыхны,
Иахъа ҕыц махѡра ауашѡа.

Кѡыдры азиас, Кѡыдры азиас,
Схѡыцра ахъаваз аҕшахѡа.
Ихѡа иахъа умш зырбзиаз,
ҕыц узырҕыруа зегъ хѡа.

Арха чашѡра, ашьха ҕаѡа,
Абна, адѡеиужь, ахѡада...
Идырҕыцу зегъ рцѡаѡа,
Сгѡы дырҕыцит сара еиѡа.

Агѡра згеит, сара сажѡзаргъы,
Сыдгъыл гѡакъа ахаан иажѡуам.
Иага ирхаан шѡа схѡазаргъы,
Уи иснамѡаз ашѡа ашѡам.
1980

АЧҘАРА

Иҗоуп са сызмырцәо,
Сзыруазыруа, –
Макъана иум, ибам, изеилахам.
Шаҗа сцәызхьоу
Сара соуп издыруа,
Сара соуп издыруа шаҗа рхам.

Амѡа сымоуп,
Уи санылан җхьаҗа снейуеит,
Изыз ызит,
Иҗам – ыҗам, аха ичҗа,
Ажәѡан саҗәоит,
Адгьыл саҗәоит – сматанеиуеит,
Уатцәы зны са сманшәалахарц иаҗа.

Сара сзыҗәан
Зегь акаҗәзам ируа, ирхәо,
Зегь ацрасуеит сгәы җадыҗь,
Исзыҗатом җемирҗа.
Сызлацозеи,
Амца шыску аҗырҗырхәа,
Сызлацозеи,
Ацәҗа савышышь, акгьы мхәа!

Аха истахым
Сегьжәылар баша хыда,
Сгәы иамыхәаша баны,
Исмаҗашаҗ саҗаны.
Ахыда иусқәаҗ хыдамхашеи,
Изтахыда,
Аиаша аҗынза сымѡа неироуп.
Зегь чҗаны.

О, ачхара!
Уѣаѣхъа исыдуп сара ахара.
Сагара аужьны
Кырынтә аштә сыткъахъан.
Ихәхәо ишсышьтаз,
Сара сҭалон хылағбарак,
Сеы ццышә сама ишнеиуагъ сахъахъан.

Хашта ныжьны
Сшыныбжьалаз хгәарабжьара,
Адунеи ду са сазыфит, сыццакцәеит.
Сгәы смыртынчит,
Схы иасымтеит уаха цсшьара,
Сшыгәаҕ-тәаҕуаз,
Кырынтә сыцхақәа тапцәеит.

Етәак сызкыдын,
Хъзысгъы иаман уи Аиаша,
Сыбла ихгылан, сашьтан, исыхьчон.
Ахъз дырцәарц
Уи иазырхәон цьоук «абаша»,
Сцас ируазшәа,
Аҕырҕырхәа дара ччон.

Срыжәлахуан,
Сара ахыда, сахәа тҕәыцәаа,
Сыңсы сғартцон,
Сгәы бааңсыла еиҕәыччон.
Сеиланагон
Ирахәтза цьоук ахьыцәаз,
Аиаша атәамбо,
Ишыччац антгъы ччон.

Исычхазтгъы,
Сгәы арахәыцқәа ас ихозма,

Иңцәарызма
Ғәғәала урт анырххатәыз?!
Исычхазтгы,
Сәыза бзиа игәы нсырхозма,
Исычхазтгы,
Нас дмааңшышаз сызтахыз...

Исычхазтгы...
Икаларызма сзыруазыруаз,
Сара исхыхәхәо игылозма исеихам?..
Шака сцәызхьоу
Сара соуп издыруа,
Сара соуп издыруа шака рхам...

О, аамта,
Исцәызша сцәырыз аринахысгы,
Аха сухәоит:
Ачхара сыт инагзаны.
Саҕацәа сыриааилап,
Сәызцәа сырзрым баша усқан,
Адуinei сыкәтцып,
Сара сусқәагь срыхъзаны.
1977

Ҡаңхьа аңқақәа неиуеит жәәангәыла,
Ҡаңхьа апқақәа цоит еицырхәхәа.
Руак рышьтоуп, избоит, аеынкыло,
Ма инхазар уи апқа затәха?

Иаңсамкәан абама, мшәан, уаха
Изықәгәыгуаз, аезыдыкылан иаауаз?

Ахата иампыцкямашь гәнаха,
Афызцәа уи рылкьыртә абас?

Инеиуеит, иахьнеиуа атахзамшәа,
Ацла иалкья италаз атәеицш.
Сгәы иснаҗоит, ажәџан илалшәан
Алеира уи амоушәа җеицшс.

Изнылаз ари амџа ауцәахазар,
Цхьака аарла иагозар ацсы?
Ажәџан цаула уи иаҗахазар,
Адгьыл тбаа шытоуп, абаацсы!

Аха апка афызцәа ирыцрыцуам,
Инеиуеит, аа, ирхьымзо-ирыхьзо...
Са сакәушәа збоит зымчкәа зцәызуа,
Са сакәушәагы – жәџангәыла цхьа ицо!
1977

ЦЬОРДАНО БРУНО

Ицалазеи,
Иблақәа амца рхылеит,
Деикәашәеитеи уажә зынзаск
Акардинал?!

Иакәым зҗыцкьаз,
Аа, иҗацхьа дгылоуп,
Уи дыблыроуп,
Иатәам даҗаа цьалк!

Изкыдхалазеи
Иара абракагы илацш ажәџан?

Икоузеи уахь усгьы,
Нцәара зқәым?
Еитҕеихәама уи дымшәакәа
Иихәаз ажәа?
Ихы ширхаз имбозаап иахьакәым!

«Адгьыл гьежьюеит»...
Изакаэizei дызхынхалаз!
Ауаа рхы златиқьаша акы избеит.
Ас ихәыцуаз ауафы дахьхалаз
Бзиагь ҳақан...» – Акардинал дыңшуеит.
Иажәакәа
Ааирхәып ҳәа ари ахыда,
Иацәикып ҳәа иахьа мап игазара.
Ииашатқьазаргь уара уиаша,
Уи зтахыда,
Ауаа ырблақьан иагозар ғацъара!

Аха дгылоуп уи,
Цьордано Бруно,
Икыдхалацәеит уахьгьы илацш,
Жәәангәахьы.
Ихшығ ға планетак шықоу иңрыма,
Игәеитомеи амца иатцасуа аңшағьы!

Ацъарсахьа уи дагәызыр,
Нас мап икышан...
«Изнажәг!.. –
Дахьгылаз дхәааит акардинал.
«Игьежьюеит...» –
Ихәеит амца қыоуқьад иалаблышаз.
Днахеит ацъарсахьа.
Ецәакгьы кыдшәа илталт.
1977

Узыкәгәыҕрызеи,
Аамта абаагәарақәа арбгазар,
Иаауазар,
Иаңгыло акы мшаҕо, ирхәашо?
Уареи сареи
Җазҗу зегь мцуразар, хжъаразар,
Җашьтамта арзуазар уи уатә аншо?

Аамта
Асаба цәгъа аргылоит иахънеиуа,
Аамта азлагара лагоит – сеилагоит:
Зәытхәаны адгъыл икәыз шьоук реиуак
Ннамыжыт, иалагеит, ирышьтоугъы агоит!

Зиас хыш-хытәан иеилаҗеоит, атәақъа
Сафьзаха схыршәлоуп. Дызбом сеикәзырхо!
Аха усгъы...
Шәы-гәтыхак сдыргәаҗуеит,
Избар, агәра згар сҗахым сышҗахо.

Аха усгъы...
Сышиашоу сызцом сара атышахъ.
Тышазар аамта –
Уи еимамхарц сыкәдоит.
Исзымдыркәа,
Адырраз издыруеит сшыҗсыша,
Аха аҗсра иаиааиуа шыҗоугъы збоит.

Ашәышықәсақәа ирзымгаз
Ас иахъанза еикәзырхада?
Асаба анааикәтәа, иазхымҗаз җамлеи!

Инымхану ашьтамтак ажәйтәтәи Еллада?!
Гомер егыхьуам, дазынхоит адунеи!
1977

Аңстазаара иацуп изырхәашьуа, израшо,
Ааңын адгьыл анышәтуа узмырбо,
Умшқәа зегь хьдан, угәыграқәа башан,
Ара уанкьа ушнейуа, ана уанзырқо...

Ҡызада унхазшәа, уқәхазшәа ацәхәыра,
Дгьыли жәғани рыбжьара узатқәза
Уанаақәхалак, удәықәлоит иумоурц ґаахәыра,
Уцоит, уцоит, уцоит хараза.

Аха амған
Иаагәоутар ґамлахуеи лаңшы хаак,
Лаңшы хаак, ґаңхьа удунеи аазырхәыз.
Зылахь еикәыз аңсабара зегь ґыхап.
Иухаштып иац ахьта ушакыз, ушлахәыз.

Ҡаңхьа умшқәа цалап даґакала,
Ашәала итәып уахьнейуа дәи-рхеи.
Уаҳа иумоурашәа убап уара гәалак,
Аңстазаарағь иацымшәа гәаґреи гәырґеи.

Аха иацуп аңстазаара изырхәашьуа, израшо...
Издыруеит, издыруеит! Шәынтәґы избәхьеит.
Аха адгьыл сахьықәыңшуа сыблақәа ааңсашам,
Игәыңтәаган избашам, сгәахәуеит, дәи-рхеи.

ЕРЦАХӘ

– Сара узбазар, угылоуп уеырпагъан,
Хашьха дуқәа урымами аҳас.
Ерцахә, уара уқәцәахь сымға нагоуп,
Ишуҳәара, нас, абасгъы иузырхаз.

– Сыбла ихгылан стәыла, Аңсынтәыла,
Изныкымкәа ахьз-аңша саҳаит.
Сара уи исыцнатцоит зегь рыла,
Сара уи абранза исызнархәит.

– Угылоуп, Ерцахә, узбазар, уеишьхнаңсыла,
Ухы лаумырқәыц, издыруеит, о, зынза.
Зынгъы-ңхынгъы узтаҳәхәоузеи сыла, –
Узаршлазеи уара абас улахьынтә?

– Исызгәамтаз акгъы ахтымсит Аңсынтәыла,
Сара сәаңхә гәәкра зықь кәлеит.
Сдырәеит сара урт абра сахьгылаз,
Сгәатә тыршьааит, сшышларагь сышлеит!
1976

САШӘА

Иухаз уара аңсыцқьа, иусто сыңсоуп.
Иузызырәуа иузырхәааит:
Иашәатәкьоуп, иаңсоуп!
Ахәрашәа уеиңшыз, сгәы ахәра анану.
Узлакоу, иуныруа акала иузону?

Игәытшьаагоу мыткәман зынгъы ураҳауаз,
Уеиңшха зыңсадгьыл аанзыжьуаз иуаз.

Сымѡа сырба, ѡым, схы агѡра сырга,
Ахрашѡа уеиѡшыз, ахра саѡга!
1963

УСКАН, ЗЕГЪ АНШѢАРѢАЗ...

Икыдхаѡа,
Аѡа леиуан ахырхырѡа,
Азѡа хыѡны,
Акыд дуѡа дырѡазон.
Ирыѡшѡаѡѡган
Аатѡра иаван, шѡоук ахырѡан,
Шѡоук ѡаѡыхла ижѡылон,
Шѡоук еисон;

Рхы еикѡдырхарѡ
Арахѡыѡ-па иахынѡалан,
Иматанеиуа
Анѡа ихѡон шѡоук ааигѡа.
Адунеиаѡ
Зегъы ирыман гѡалак-гѡалак,
Еидара ѡѡган
Акы иатѡан зегъ гѡынѡуа.

Иѡаз-ианыз,
Иутѡыз акы еилыргамызт,
Хыхъ иѡаз
Ѣаѡа илеиуан – иѡон ихѡаш-хѡаша.
Ирымазма
Ауаа ахѡыѡха – рыхѡа ѡѡамыз,
Иѡон зны анахъ,
Зны арахъ – иахъасуа аѡша.

Дарбан усқан,
Зегь аншәартаз, имлакѡакыз?
Асаркьал иасыз,
Ихәатәыз акгы зымзаз?
Икан ауаа, –
Уара уѡызцәа. – адунеи аҭанардагәа,
Изырҭыхоз,
Изыргылоз,
Иахьзырцшуаз Алахьынцә.

Ҳаҭы лашьцак ицан ажәлар,
Алашарахь
Иаагаз амѡа дызмырбаша аҭарда
Жәпахаҳараза икнаҳан.
Усқан, азәгы цсшьара
Анимамыз,
Цсшьара уоуран указма ухаҭа!

Ҳаҭы лашьцан утәыла,
Уи убон ибахтан,
Уаргы уҭакын,
Уаргы ажәѡан ухаҭәгәон.
Си қәеи ухьызсон,
Мышкы шыыбжьаанзагь убахза
Цьара умтәацызт,
Арахь уажәақәа еилыцхон.

Икалозма
Уара усқан уцсы узаргы?
Ғәыбған узтарыдаз – цсран, хтәаран...
Уара унхон,
Ахан дуқәа еилаҳазаргы,
Адунеи ааҳәзаргы даҭа жәантә!

Избанзар,
Уара узыказ ухазы акәмызт,
Уеузаҗомызт ахаангы җара аган.
Пҗаҗа иган нас умҗа,
Уи нҗәара ақәмызт,
Аҗҗазаарахь,
Иахьатәи амш ахь, умҗа ааган...
1976

АХӘЫШҖААРА АМҖА

Ихәыҗамыхәхәакәа җара ххәышҗаара амҗа,
Мап, хашьҗамлаҗызт уахыкымзар уахык.
Җнаҗаҗыпҗаза, исгәлашәоит уи иахьанзагь,
Иҗархәон амҗа – уи уаҗә ашьыжыгы ирҗахын.

Игәылаҗәа рахь дыҗуан зымҗа зҗәыҗәаз,
Уи хьымзгыишьа, уа дахьнеиуа дыпхашьа.
Пҗсран акырынтә ихьыр – ауаа ирхыҗәон,
Зымҗа зҗәыҗәаз амҗа ирҗон есымша.

Ххәышҗаара амҗа! О, уеикәыз агәгәахәа!
Уара уахҗәыҗәар,
 хәҗны еикәыхьшәашәа ихәзшап.
Агәылара хҗазаргы мҗа аагара хәа,
Ихәрҗап уи, аха ускан – хәҗхашьап.
1977

Иахьа акәымзар, сцап уатәы, уатәашьтахь,
Санцалакгы, сышцалакгы, иббоит сышцо.
Абзиала, нас, сара уаха сцалом башта,
Зеггы сшырбо, ма, сшаалоз еицш, срымбазо.

Иахьанза сценак хақәын харт аргам,
Хаибартцәуеит, хаибархьит. Акыр хахәмарт.
Аха инцәарц егьагым шыта хадрама,
Аамта акгы шәзеилам хәа имақарт.

Сымшқәа иреиғьыз ықәхеит сара арақа,
Ари асценаф, сытх лашақәа мфаст.
Аха, схьапшын, уртгьы збом, иабақоу?
Цхьызны избом сара абартқәа, афаст!

Беимьртәазшәа ба бахьгылоу, бхы бымфәахо,
Бадырсызшәа, зынза ибымам ғырқәаца.
Сцоит, аха ибымхәои, нас, сымфәа абахоу,
Қақхьа скыдқьо са сабаго слахьынца?
1977

Амшын ду ишналазуеицш ацәыкәбар,
Снарылагылт – снарылазит иаразнак.
Зеггы среицшын. Ари сара соуп хәа,
Иацсаз ак қастазаргьы, смышәхәеит...
Исыздыруам сара сымфәа сахьагаша,
Уатәтәи амш закәхаша, исзаанаго.

Исыздыруам саңбал ааигәацәазаргь,
Уатәтәи амш саңымлозаргь зынза.
Амала, ақәылацәа реипш, машәырки чмазараки,
Сгәысеанзамкәа, сымға рымкыр, срымхәаҗыр,
Истахын акраамта сықәзарц адгьыл,
(Саныкам уи сыңсы ықәхоит, зегь аоуп!)
Иапыстцаларц ашәақәа, исхәаларц ажәа бзиақәак,
Срыхъзарц ауаа ирыхәо җа пыт-чытқәакгы.
Амшын ду ишналазуеипш ацәыкәбар,
Ари адгьыл аҕны стың җазәы инайтан,
Сналазрын нас сара аамта еикәшара...
Аха уаҕы игәеимтатцәкьарцу стың шынсыжьыз?!
Уи назаза хәа сшапыртцыз рымбарцу?!
Ус анакәха, пхызын, дад, сызлазгы,
Сара ари адгьыл сықәнамгалазеит зынза!
1977

Сара дсеипшызшәа збеит иахьа зегьрыла
Ари ацкәын, ари ацшза, ахырхәы.
Уи дынхозаап анкьатәи са стәылаҗ...
Ацкәын, стәыла сара сзы ихнырхәы!

Уаҕа сара сыбжа шыкоу удыруаз,
Сыңсы зығраз уа кыр сцәынхацәеит.
Избон шаҕа уласны азиас уруаз,
Избон, уоуа, адәеиужьқәа урыхкьеит.

Дарбан, нахьхьи, ацкәын, иузыңшыхыз,
Збырфын кассы аңша имтнаҗаауаз?

Издырт, иаразнак, уцашьала, ушыхыз,
Ари аапын уара узыхэан ишаауаз.

Уанафьалбеит, сара сакэын ари атэыла,
Атэыла ссир, иамаз зны аҳас.
Уажэы ашэа хаак аафует харантэыла,
Уи лара илыбжьюшэоуп ишсахаз.

Уара иутэызар, нас, уара уацшэымаз,
Ирейгьыз сара сымшқэа зегь ахьцаз.
Ухала – мап! Ларгьы уаргьы ишэымаз,
Ажэфан тбаа ишэагылоу лашаз!

Сугандаз, ацкэын, саргьы уахь аамтала,
Аамтала стэыла сара сзы ихнырхэы!..
Сыгэхьаа икым, саха имам ма иахьала
Ари ацкэын, ари ацшза, ахырхэы...

Уи иахаша ҕеа ажэақэакгьы схэар сҕахыхуп,
Аха иҕоу нас аргама сгэы назфует:
Уахь са сназго ацҕақэа зегь хыхуп,
Сара истэылам уи атэыла,
Ғеа цэак ахоуп иахьа адунейи...
1977

Сахьцалакгьы ак сҕырхагоуп,
Цэык сылакшоит сахьцалак.
Зцаарак аҕак сархагоит,
Иҕасцаргьы шэкы рҕак.

Шьюуки срыхэаңшын, илакэуп,
Зынза иссируп рҕазшьа:

Пхызггы ирымбац ирпырхагоу,
Рыгэкэа тынчуп есымша.

Зеггы ргэацхоит, зеггы рдыруеит,
Зеггы ирнаалоит уамашэ.
Иарбан, нас, изыруазырра,
Рыхэда ашаха ауахашэ.

Саггырфьцшуам, саггырнышэом,
Срыцашьыцуам сара урт.
Сара сцынфьыр хэыц ахышэаф
Угэатеила еснагь, аурт!..

Атх лашэха сыцэа аркьалаз,
Ицэырнагаз ҕа зцаарак,
Ицэырнагаз ҕацхьа сгэалак,
Сазнархэыцып зеггы ртак...

Абас ауп икоу, испырхагоуп,
Цэык сылакшоит сахьцалак.
Сагалааит, нас, уи сырхаго,
Сара исымам даҕа мѳак.
1967

ДОН-КИХОТ

Дызмыртэозеи, иарбан дзыргэатеиуа,
Икэцара шхыдароу имахау?
Игэы дыцалан длышьтоу Дульсинеиа,
Даҕеак ыкоу мамзар уи иеихау?

Дцоит имѳала Дон-Кихот, агэыраз,
Азэггы изыхэа цэгьа кайцом маза.

Аңша злагарақәа дырзытқьозаргь, ижәдыруз,
Уи ихыччатәым, ихыччатәым зынза!

Ирхыччатәуп уи датәамбо иавоу,
Ақәңара аңсамкәа изыпхьазаз:
Атәы илазцо, баша зыбз иафо,
Акылхарақәа иркылкәыруа ицазаз,

Зхы затәык иашьтоу икаҳа-бғало,
Зегь зцәымғу, зегьы-зегь ирыцәшәо,
Шә-мазак ирытцоу, оума зғәалоу,
Аатраф, аласбеипш, итдыхәаршәшәо.

Урт ртәала, зынза баша дгәароуп,
Урт ртәала, хыдароуп дызәу:
«Дзазытқьозеи, мшәан, аңша злагара?
Иарбан уи инато, дыззыңшу?»

Ихазыхәану? Акымзарак. Уи агәыраз
Азәгы изыхәа цәгәа кәитцом маза.
Аңша злагарақәа дырзытқьозаргь, ижәдыруз,
Ихыччатәым, о, ихыччатәым зынза!
1967

Ибзырхәозеи, хыбаароума,
ибзырхәозеи, мшәан, гәырәоума –
Са саазқәылаз ари абжыарак
зымәа аган ахь сагошәа?
Сара инсыжыа бара боума!
Бахьынсыжыагь иара аброума!

Бара боума сара цасхәа
иасыргахуа агәыпжәа!

Ҳаибадыруан җарт лапшыла,
җаибадыруан җарт ажәада,
Бааигәа сгыла, бара бныжыны,
амҗа сықәлоз хараза.
Усқәак сымоуп, усқәак сымоуп,
урт җайкәыргон ас уажәадагы,
Аха астәкыа ба бгәырҗомызт,
сара стәала, мап, зынза!

Дгылк атыхәан азә дынхазшәа,
убри лахь җақхыа сеихазшәа,
Ари абжьарак тәык сахазшәа,
аха уи сара иззошәа,
Агәыла пқхәыс акы лхәазшәа,
бахынтытыз җаак баҳазшәа,
Изакаытәкыоу уи нас-нашәа
бара бхала ибхәарашәа,

Иацы зны бшыказ схы итыкәкәазшәа,
иахыа сажәақәа еилагәазшәа,
Бышеиҗабкыз – уигь сымбазшәа,
лакта хаара смырбазо, –
Ғазә лзыхәан сеилахәазшәа,
баха ансоушаз сеилахазшәа,
Иахыакәым са схы сырхазшәа,
сықәлошәа амҗа сеыргазо, –

Ибзырхәозеи, хыбаароума,
ибзырхәозеи, мшәан, гәырҗоума, –
Са саазкәылаз ари абжьарак
зымҗа аган ахь сагошәа?

Сара инсыжыуа бара боума!
Бахынсыжыуагь иара аброума!
Бара боума сара цасхәа
иасырғахуа агәыпжәа!..

Аңсабара иамоу ныхәоуп –
асы леиуеит ахәылыхәа.
Схәыцуа стәами сара ашьшыхәа,
сгәы хәауеит, мцак сыцроуп.
Арахь суада уаафнаңшы хәа,
иалагәырғьо ари аныхәа
Хыбрак гылоуп, аха сныхәа,
сныхәа ахьыкоу еаңьароуп.
Бара быччаңшь гәазырхага,
ишарлашоз гәастон ҳага,
Уи агхеит хәа сыкоуп уаҕа.
сара ара санынхаңәа,
О, аччаңшь гәазырхага,
са сызцәымцо, сегьзырхаго,
Сахьцалакгы уа уахьсыцу
даара иңьысшьоит сара Анңәа.

Сыхшыф ңыруа аҳауа иалоуп,
рахәыц пак аарла сахьынҳалоуп,
Срыцоузеи шаҕа гәала!
Са исыгәтыхоуп адунеи!
Ҙьара схалоит, ңьара сталоит,
адәы сықәуп, ахәы схалоит,
Аха сыкоуп сара схала
амра анцәыртцуеи асы анауеи.

Издыруада бара усгьы,
сышбымазгьы раңхәа хысгьы,

Ғыныларак шаҗахызгы
бхаштны бтәазар шыок рыгәта?
Ибҗаччаз ихәазар бнысгы,
са сбымбозар уи нахысгы,
Изхыстәым хәаак банахысгы,
ибырхаазар уахь блакта?
Издыруада, сынхаңәазар?
Уи ҳа ҳуасқәа ирзеиңәахазар?
Бхәыңы-зыңзар, беилахәазар?
Беилагазар, бара нтәа?
Итаңәызар, ихәңәахазар,
аирыз еиңш, ахы лахазар
Баргы саргы ҳаибагазар
иңахшәалоз хыхь Анңәа?..
Исзырхәозеи, хыбаароума?..
1977

Хәнеикәшәа, иңәыригеит җаңхәа игәала,
Җаңхәа иңкәын дизағыхуеит уи абар:
– Дыхнаңааит, ҳаха имам, дҗәлеит,
Арахь дықәлом, итәуазеи, иҗам ихабарк.

Уаҗ дақәшәахьоу, иашан, ари аҗыза:
Ибара ҳара ҳзыхәан ихәшәхеит!
Адунеи ду амаа иара идмыркызар,
Җаигәаламшәо, ихъзеи, дынзырхеи?

Шәкәы бҗыцк аҗра даарак аҗахума?
Даҳымаазеит, иҗеиңеит зынза аган.
Ихы затңык, уаҳа җақы ихума!
Иан дзихаштзеи, сара сакәым, иан?..

Иара дцэажэон, снейуан са сеырдагэан,
Сара сгэалагы ашьтыбжь сахауан:
Дыками, мшэан, уара уангы, атакэажэ,
Уан дзухаштэи, уи атакэажэ, уан?!
1976

Сымѡақәа зегы
Бара бахь ихазаапеи:
Алада саган –
Бара бахь сеихеит.
Аѡада саган –
Бара бахь сеихеит.

Сгэы алакан –
Бара бахь саауан.
Схы сыхәәеын –
Бара бахь саауан.
Саартә сыкан – сымпшыкәа
Сышиашаз
Бара бахь саауан.

Саартә сыкамызт –
Зегь акоуп, саауан.
Зегь акоуп, ес икастдалакгы,
Бара бахь,
Бара азә затәык бахь схынхәуан...
Сахынзахынхәлаша сыздыруам
Сара бара бахь абас.

Исзамузар зны...
Сыңсыр сыңсит,

Аха иара убаскангы,
Ибдыруаз,
Бгәы быртынчхъан еипш,
Зны, атх еикәа салыхәхәа,
Сгәәкрақәа зегъ схы иакәыхшан,
Блакта антәпшра сазыхуа,
Бсырҕыхар хәа сшәаны,
Пшьаала, шарпазык,
Саахытцеит сара ашәхымс.
1977

Ибдыруама, нас, зны-зынла сзызхәыцуа,
Саныкам бааигәа, схы саназынхо?
Изуам бара сбыцны сара исцәызуа,
Сгәы исызтыгом сышьтахька исцәынхо.

Инхоит амшқәа мызуа сгәалашәараф,
Инхоит атхқәа, насып лаша сзаазгаз.
Изтәтәоузеи, нас, амшынқәа ҳа ҳабжьара,
Ашьха дукәагъ зҳабжьагылоу арбан ас?!

Ицоит ба быда сара сымшқәа хыдарала,
Ибыгъ фежықәан сәара атла илҕышәшәоит.
Сышпаиеипшхо адунеи ду акгы ззалам,
Итааза иаку ацәашьеипш, цәгъаза сацәшәоит

Сыпстазаара. Бара быда хыдарала,
Исзеитамкуа, даеа цытрак ас ианца,
Суардын хышәтны ахылағъарахь шыкоу италап,
Азә дахыгылоу ус ихәап: – Ех, алахынца!..

Адунеи ду ҳара иахтәым назаза усғы,
Иахъа сыҕоуп, нас уатәы зны сцап сыбжьаз.
Бааигәа сыҕам, бара бакәын сызтахызғы,
Баразәк, бара, о, иахъанзагь сгәы бмырдац.

Аамта шҕацо, нас, ҳаицымкәа, ус хазы-хаз!
Амшқәа сырзит, сара схала санынха.
Бара бакәзар сымш лашара, схъаа, сыгәтыха,
Азатәра анапқәа хьшәашәоуп, уи сапырга,
сеикәырха!

1976

«Умәа бзиаз, умәа хирыз...»
Ахьырхьырхәа нас быччеит.
Изықәтааз асы цырцыруан,
Бымра цхаран бысҕацчеит.

Сақәшәомызт арантә ацашъа,
Аха иааихъан сыҕхәара.
«Бара бныжьра...» Аха башан,
Исҕахымхеит ахәара.

Исҕахымхеит ба быргәафра,
Сара сгәафра азсырхон.
Ихәатәыз рацәан араҕа,
Аха афымтра иаха ахәон.

«Умәа бзиаз, умәа хирыз...»
Ҷақхъа ахьырхьыр быччеит.
Изықәтааз асы цырцыруан,
Иаахәны иҗалон адунеи.

1977

Ипыруам схаирплан, ажәѡан саднакылом,
Агәыпцәа сагеит сара ара сшыпшыз.
Снеи-ааиуеит, мап, цыарак сызгылом,
Схы ажәѡан ахь исырхом иахьарнахыс.

Сыццакуеит, сгәы кадыць сапысуеит,
Аха саднакылом сара еиҭа,
Ѧаҭхьа сцасгы идыды-мацәысуеит,
Иазыхтуам иахьа ажәѡан алакҭа.

Сыҭесыртынчуеит, исыпшаауеит атәарҭа,
Ажәѡангы иимкбап, схәыцуеит сара нас,
Адгьыл саднамкылар ауп ашәарҭа,
Адгьыл ауп, сара адгьыл ауп сзыхшаз!
1979

Сара бхатҭа ситҭашьыцуеит:
Апхәыс хәа, дзакә ссирузеи,
Дзакә нцәахшоузеи, иараби,
Изыѡнагылоу уи аѡны!

Сгәы сажьоу, аргамә
Слымхәқәа ирахәу сыздыруам,
Аха сыпхәыс кадыць
Блытҭашьыцузаап баргы!..

Хара анасыпҭақәа...
1977

Хқәыпшқәоуп, ҳаибамбац иахьада,
Ҳаибабейт, ҳнеихәақшит, ҳаашанхейт.
Бара быда, иаразнак, стынхадан,
Уаџ дсымамкәа схы сазынхейт.

Ак ҳәатәын, аха, уи анысғамшәа,
Сеасҗейт, сеихан, даҗа ганк.
Уаҳа сгәы бтамшәа, схы бтамшәа,
Сеыргаза-еырмагәан саауан.

Аха усқан иҗалахьан сыцәа,
Бара бакәзан исхыз, сара исгәыз.
Зиаск сагон ихыш-хытқан,
Исыздыруамызт краамта изакәыз.

Рақхьаза акәны избейт даҗакала
Архақәа, ашыхақәа, адәқәа.
Убас еипшгьы изҗит ажәеинраалак,
Исиргазшәа збон сцәаҳәақәа.

Иссирыз ба бакәзаарын усқан,
Ақсабара иазшаз, инцәахшаз.
Бахьызбоз крыздырма сәыззыскуаз,
Хьы-шәахәан хаарак схьыршаз.

Рақхьаза акәны ишәаҳәейт ақсабара,
Игәырҗейт, иуазырт, иеилицыҗейт.
Сшызымцәазгьы, сгәырғо сапылейт ашара,
Са ишыстәыз здырт адунеи!
1976

– Ахәса реипш, илабжыш цырцыруан,
Деицакызыкыт иаразнак, агаза...
Ауаф астәкьа, цымхеит, зегы иныруа,
Зегы ицрасуа... Хатцарам зынза!..
– Агәы-пшқа изтоуп, дпоетуп, шәеибадыруз,
Анцәа ус ишеит илахьында...
– Ахацәагь шәан, итәуон акьыжыхәа,
Иаарыдгылеит рацьал ааигәаза...
Иееихарцсны дгылан иара ашьшьыхәа,
Агәы хәа ахахә изтазаапей зынза!
– Зегь ичхауеит, зегь илазоит азыхәан,
Дпоетуп уи, ус ишоуп илахьында...
1976

Иахьа акә, уатәы акә,
Уаргы саргы хамфасуеит,
Хара ххатыңан
‘Еа шьоук гылоит иеилыхха...
Арахь, уарей сарей
Хаицәгәышуеит, хаицәхасуеит,
Ажәа бзиа еибаххәом шамаха.

Икасымтаци, мшәан, иаңсоу,
Имацзаргы, иаңсоу, ак уаха, –
Ауаа ирыхәо,
Уаргы угәы азырхаз?!
Исыздыруам,
Сатцоу цумшьян гәнаҳак,
Ажәак, ажәа бзиақ сызмырхаз.

Убри азоума
Сарггы изсымам уаха?
‘Емырха-еырдагәа зыкасто бжеиҳан?
Аха истахым
Ас ҳнеивыслар ҳара уаха,
Уаха... аган ушавоу сумырбан!

Сара ак сыгуп,
Уҗам уарггы гхада,
Сара исыгу санажъ, ма сырееи.
Амала, снумыжъын ас тынхада,
Умшәалан,
Сара изгахыр ҳәа атарчеи.

Уара иуатәоу
Уи сара исызгашам,
Уара иутәу сашьтазам зынза.
Ҳагәқәа еибашатом ҳара баша,
Хыдарала ихарцәгьоит ҳлахьынтца.

Ҳаҗанатц,
Иеибахҳәалар стахуп аргама
Ҳхы-ҳгәы азтазцо,
Ицегь пхьа ҳазго...
Ҳара ҳыызак дҳапхеит, –
Уажә ааигәами, –
Иахьанза
Зеггы ихамоуп уи гәынго:

Знымзар-зны
Иҳазиамҳәеит ажәа бзиақ.
Иара идыруан, хымҗада, дзыпсаз,
Аха ҳара ҳивсит ауаф қьиа,
Ахзырымга,

Агәысакара сықәнагалт – иабыкәу бахьынхаз?
Бжы-шьхак рынхытц быҕоума, сыбжы
ахыбмаҳазаз?
Иеиҥахынхәит, сеиҥаташәеит азатцәра амацәаз.
Азатцәра амацәаз – аамҥақәа иреицәаз!

Аус дуқәа сымамыз – исымам иахьа ус.
Истахызгы сгәалашәом, исбарҥам сызҥахыз.
Иабыкәу сара амҥан сыцҥақәа ахьаҥцәаз?
Ианбыкәыз зегь ансылшоз – ианбыкәыз санынцәаз?

Иарбан сара исхароу – бынхазар хара абас?
Амра збом, ипҥхароуп, иазхароуп, сара сҥас:
«Уара ухара... сара сҥара...» О, атҥыхәа ҥцәаз!
Сызҥагьежьюам сара уаҥа азатцәра амацәаз!
1977

Шәара ишәҥаху зегь сзышәхәала,
Иарах
Сызҥақәа зегь санаижьюеит,
Аа, еиҥах.
Са сышнеиуа, машәыршәа, амҥан,
Зны ахахә санахьашо,
Сызҥахым зегь аҕырҕырхәа
Ианысхыччо, ианрызшо,

Уи дыччом – ус ҕалома! –
Уи, душьыр, дыччом.
Шәара шәеиҥш, сызҥахым,
Сырҕьатәызаргы сирҕьом.

Днавагылоит, даавагылоит,
Нас, ихы сынтарцаны,
Ифынеихоит, шәара сшәылган,
Егъкамлазшәа сырбаны.

Саргы суащуп, игәра анызга,
Уахь, сахьиги, сицны сцоит.
Исыгхақаз нағ сырқәатцуеит,
Исыцлаз хәа ак сыңхьазоит.

«Идырцәарц иашьтоуп, иудыруазааит, –
Уи дхәйтхәйтцуеит, – баша ухьз.
Уара уакәым, дарбан усгы
Адунеиағ гха змышьц!..

Ихагуп, ңым, зегь акака,
Ишңахагым, уи затәым.
Гхак уоузар, уи уадащым,
Зынза хьаас иқатцатәым...»

О, акоума, сара исоухьеит,
Сара исоухьеит иага гха!..
Аха убарт зегь санаижьуеит
Сара сшыза – сгәацаңха.

Акы затәык санаижьуам,
Итәахуеит, аха сизжьом:
Иахьа сиеиғьхо ибар акала,
Уаха дзыцәом, изыршом.
1977

Азқәа хытны, аиѡхаақәа тырцәажәо,
Сырхәаеырц арахь сара исгәыдыҭеаларгы,
Урт сырзынкыломызт – убасқак игәгәан,
Убасқак алшон бара бахь исыхоз амч.
Ахрақәа бганы сымѡа инанаҳаларгы,
Исзамугәышьеит хәа, снапқәа сываҳан, схьагәгәа,
Смидагәидаха саауамызт сара аѡныҕа –
Бжьы-шьхак рынхытц, бжь-мшынк сахьынарыуа,
Ацшра бамыркаро, гәыгра мацарала бытәны,
Аңсызқцәа рыхәсақәа реиңш, бықәгылан ақәара.
Иага зургы, бара бқынза сзымназарц азы,
Азқәа хытдит, ахрақәа бганы иеилаҳаит,
Ахы иқәгылеит, иаразнак иааҳәит адунеи.
Аха, ибдыруеит, сазнымкылеит усқан сара акгы.
Сахьааиз... – Ассир утахызаргы! – афы ықәсхьан,
Сгәыграқәа рхан лаша ҕәыбаса иеилаҳахьан, –
Сышьхәақәа ақәада рытдаш, сгәаҕ-тәәҕуа
Амѡа сшықәыз бхахьгы иҕамызт зынза!
Сара сыззыңшыз зегь дача мтәыжәѡак итқакын...
Снеихеит, сеихеит сара иаразнак сышьтахьҕа...
Аха, ѡаңхьа азқәа хытны исгәыдыҭеалар,
Ахрақәа бганы сымѡа иананҳалар ѡаңхьа,
Сызланеирызеи еибгала сара аѡнынза?
1977

САРА СѡЫЗЦӘА

Акәыкәбаақәа реиңш,
Сара сѡызцәа шқарацәаз!..
Дшәымбахьеи, нас, иалаңшыз аба рацәа:
Иалихра издыруам, дрылаңшуеит краамта,

Абри абри ауп, иреигъуп хәа иаха,
 Иаарылихуеит мыцхәы игәы зызцаз.
 Сара ус слацшуамызт – сөызцәа сзеипцшын.
 Ускан урт рхыцхьазара иазхауан:
 Иахьа ыцыа афыццәа сымазар, уатцөызны,
 Исыварцало, рацхьа сгыланы, даеа ыцыа
 Сыцны сгәырғьатцәа аоныка саауан.
 Даеа цшьык рахь схатә сымѡахыццуан.
 Хаифыццәахон хара ампыл хшасуаз,
 Мамзаргы, хәнеибадырлак, зталара хәхьнеиз.
 Иаакәгылон, рхы сыкәырцо, сөызцәа рөызцәа
 Сара исөызцәан. Сышнеи-шнеиуаз
 Сара сөызцәа убас ирацәаѡхеит,
 Атрышә уасыр, штак азна ауаа еизон.
 Чарак аҕны шыацак шеибгоу, иашан,
 Дара иааныркыларын, иааидыртәалазар.
 Сгәырғьон сара:
 Гәарабжьарацыцхьаза сөызцәа ыҕан,
 Хаи анысхәа, иѡны зәаазхоз сара сахь,
 Салгатәызар, амца салызгоз сөызцәа,
 Самхтәызар, сызхәаеуаз азы самызхуаз,
 Иаразнак, уаахьацшаанза, уи самызцаауаз.
 Иара убас мацара, хаилатцәан, хаифыццәан,
 Хажәѡахыр еибытан, хаидгылан хазцар,
 Иарбан баагәараз хара иахзымгоз,
 Иарбан ханыз ихьытәцараха ихазмыргылоз.
 Иарбан хамч зкәымхоз, атрышә сасыр,
 Иаразнак гәарабжьарак быжьзыртәауаз
 Иеивагыланы иаауаз сөызцәеи сареи!
 Аха, нас, ахышь назласыз акәчарақәа реипц,
 Хара хгәыц есаaira иаҕахон, иеитцахон:
 Азәы алада дагеит, азәы аѡада дагеит.
 Азә дхараркын, иблақәа анакә рхахәлеит –
 Дқамлеит иара уи нахыс хаибо.

Егъи дладыркъэын, анкъатэи ифызцэа,
 Иеихазгъы, иеитазгъы, зегъы дрызгэаант,
 Адэ икъэым шыоук реипш урт ипхъазеит.
 Ахпатэи, инаган ихдыртэалаз акъарт еипш,
 Ипхъэси ихэыцкъэи даарыхан илаигэытцаикын,
 Анцэа диныхэаны, хыхь-гэыхь имамкэа,
 Дхэап-жапуа, днеи-ааиуа ифны дыфнатэоуп.
 Ифызцэа ракэым, адунеи зегъы апырпырхэа
 Ишныкъэыцшышэаара амца акны абылра иафызаргъы,
 Иара ифната кыс шамоуа агэра игозар,
 Душыуазаргъы, ихы аадэылирхэхэом арахь.
 Уи сара дысфызам уеизгъы шыта.
 Хэеибамдырзошэа хаивыслоит зны-зынла,
 Еивысшыа хмоур, апысшыаак неибыххэоит,
 Гэы атцамкэа, изақаразаалак, хы атцамкэа,
 Иара итахымкэа, иара иеипш, саргъы истахымкэа.
 Апшыбатэи ааигэа цшынтэ ател сизасит,
 Хфызак дыцсит (дигэаласыршэеит аарла хэа),
 Уанацъалбеит, хцаны дахтэуап, дахфызан,
 Апсра-аитапсра захъзу иара убри ауп,
 Иахъа уажэраанза убра хнеины дахъахамтэуац,
 Дызустазалак азэы иахъышыом хэа.
 Зны дцарашэа, нас дахнагошэа, иахъа акэымкэа,
 Уахъ ацаразы уатцэы иаха аха имоушэа,
 Иныкэтца-аакэтцо, инахыга-аахыго дшааиуаз,
 Сирпшит сара апысыжра аенахыы.
 Апсыжра аены, игэыташэаз уара идыр,
 Абра сыззыпшымыз ак калеит хэа даатэеит.
 Сара, изулак, анышэ дартаанза сыхъзан,
 Схы саасуа, сгэы амца ацраланы, сфызга дыстэуеит.
 Ател сыззасуаз, макъана азыхэа зыпсы таз,
 Зыпс ташэа иқаз сфызгагъы дыстэуеит уи аены.
 Сфызга схэаргъы, уи сара дысфызам шыта зынза.
 Сыпсыр, агэра згоит, дааины ихы даасуа ситэуом.

Сыңсаанза дааиуам, хаицым, хаибабом.

Ахәбатәи сөыза... Уи зны-зынла са сахъ

дымѡахытцлоит.

Днацшы-аацшуа цшыаала даахытцлоит ашәхымс.

Исымоу гәеиҗоит – дазашшрашәа уи мазала,

Исымам гәеиҗоит – даатәоит уи агәра мго.

Сара ак схәоит, душъыр, сныхәәҗа нымкыла дцом,

Аха иихәо акәзам, избоит, еакуп игәы иҗоу.

Акраатцуеит, иеилыскаауеит, уи зык саиргарц иҗахуп.

Сиειҗхазшәа ибан цъара акала, игъежъуеит иблахатц.

Дыччо дааѡналоит, дындәылцуеит иара убас, дыччо.

Исыздыруам дахъынзасзычхауа, ицыхәа анҗыстцәо,

Схы аниныскъо, алахарт еиҗш, ианихысхәо ицәа,

Аха издыруеит, агәра згоит, ас хара хазцом.

Уи ицәыиззахъоу, дшәтан иасымхәац рацәоуп.

Иазхоуп! Деиҗаакылсыр, сара уаха акгы ззом...

Афбатәи, абжъбатәи, аабатәи... Нычкәа лҗацәа реиҗш,

Иеиҗшу роуп рызегъ: азә дубар, духаштуеит егы.

Урҗи сареи наҗ-ааҗ хаимаздоз ацхақәа зегъ

Аамҗа азгы-хәашь иқәхәан наҗ иагахъеит...

Иахъа сѡагылан атрышә сасыр, анацъалбеит,

Шаҗаѡ еизарыда сашҗаҗ? Изурызеи, ирацәаѡхом.

Жәаѡык инадыркны шәѡык рҗынзагъ акәзааит.

Сара издыруеит дара убарт зегъ сөызцәа шракәым.

Сөызцәа – сзыкәгәыҗуа. Схеиха зыгәра зго.

Снацәкьарақәа харҗәалан, сара сөызцәа азәазәала

Исыҗхьазоит, убас азәазәала исцәеимпит,

Аамҗа азгы-хәашь иқәхәан исцәагеит.

Аха хъаас рацәазакгы исымам рхыҗхьазара

Ас иахъагхаз... Азәи ѡыцъеи усгы инхеит!

Аѡыза изыхәа, сара издыруеит, сыҗоуп уи агәра ганы,

Шәѡык, инареиҳангы,

Ирылымшаша дара ирылшоит есымша.

Ацха хымзааит аҗахызаргы, азқәа ирыруеит,

Рәһиза ияхъ рымѡа хазар, дыртѡххазар,
иѡѡххазар –
Амшын рзааниуеит шьымхахъы, ашъха дуѡѡа шъаѡѡастоуп.
Сара насыѡ сымоуп, иашан, абартъ ауаа, –
Азѡык, ѡыѡыак, хѡык мамзаргъы хѡык, –
Еснагъ сара иахъсывагылоу – рыгѡра зго...
– Уѡоума? – сѡызак сизасуеит аѡел, игѡы
азсырѡѡеит.
– Изуазеи сыѡамкѡа! – аѡакс, иразза, иѡалалза,
Сгѡы аналаѡоу иргѡырѡѡаган, ианалаѡам
иѡсеивагаган,
Ешьак иеиѡш, ѡѡѡхъа уи ибжъы саѡѡеит.
ѡѡѡоуп, акѡыкѡбаакѡа реиѡш ѡраѡѡазам.
ѡѡѡанатъ,
ѡѡѡоуп ѡаиѡызѡѡан, ѡаиѡызѡѡан назазагъ ѡаанѡоит!
1977

УАРА УЏХАРА

Сыбла еитцыхым сара даарак,
Иахьа еидарак сымч азхом.
Снаган стәанда сгәэхәт Аҗара,
Мцак араҗа са сарҗхом.

Сахьақәак аацәырҕа-цәыраст:
Кәыдра азиас, агәра аҗпаа,
Еижәхысла идәықәлеит, наҗ сызмыруа,
Аццхь аҗаа ахьтә иаасҗаҗәа.

Ашәак аафит, ичара ашәоушәа,
Сгәатца иҗысит уи хааза.
Ажәфан иатцарс, ишьаҗақәоушәа,
Иҗеиуеит алҗатцәкәа хәхәаза.

Сымѡа цоит, ицоит аѡныѡа,
Ахы-ацыхѡа зегь еимдо,
Сқыѡа салоуп сара сныѡѡо, –
Игѡыкы-ѡѡыкуа ѡшак сындо.

Хнаѡс акѡара аѡѡа хыхуп,
Уи ажѡызаап, избоит аѡыѡ.
Схѡыѡра ашьѡа збар сѡахыхуп,
Иѡѡаауа сашьѡоуп сара сѡѡыз.

Хашѡа, иреигьу ашѡаѡа зегь,
ѡаѡхѡа сгѡыргьѡа-гѡыргьѡо сѡалт.
Арахь ихѡоуп са сышьѡаѡа зегь,
Ароуп иахьыѡѡоу сара смал.

Аѡѡарѡа тата – ашьѡац иатѡѡара
Снылагылеит. Сгѡы аѡсы аршьѡа,
Усыѡхраа, хашѡа, сқыѡа Аѡара,
Аѡара аѡѡа уатѡа сылша.

Сыбла еитѡыхым иахѡа даарак,
Умбои, еидарак сымѡ азхом.
Уара уѡхарѡуп, сқыѡа Аѡара,
ѡѡа мѡак уаѡа сазырѡхом.
1977

АКѡАРА

Ирыман, зегьы ирыман кѡарак-кѡарак,
Саргьы кѡарак сымѡуп – хара инхаз.
Сѡызѡѡеи сареи уи ахыѡѡан зны хѡхѡмаруам,
Хѡѡуа, хѡѡо хѡѡыѡѡын – аѡѡа иахаз.

Убри акәароуп хара мшынс ихәмаз,
Хағба хәыцқәа зхахтәзгы иароуп.
Хәзсарц хтахны зны арами иахьахзамуз,
Нас азсашьа ахьахтәз иара аброуп.

Ианхархәлоз ыкан уи хаштәз мацара,
Амла ххаштуан, зеикәтәаран хәзфыз.
Хьтакы хакыр, хәахтәон амра цара, –
Рацәак акгы змамыз ускан хыс.

Икәмызт ихәзтәз гәыхьгы хыхьгы,
Гәырәеи хьааи нак игылан, хараза.
Ицхәраа иаауан ускан хара хзыхьгы,
Иаххагылан ажәәан гәытбаа иатцәаза.

Нахьхы хара уртқәа нхеит, са сышьтахь,
Саныәеидас – нас исхаштызгы рацәоуп.
Аха, абар, схыңшылоит шаңхьа сышьта:
Азыхьқәа цкьоуп, ажәәангы иатцәоуп.

Ахьхьа-хьхьахәа илеиуеит уи акәара –
Схәыцра аныхәа – скәара хәыц цкьаза...
Зкәара зхаштуа ырыдыстоит ахара,
Рыгәрагь згар стахым сара зынза.

Зынза ибашоу цьысшьоит ирхәо, ируа,
Акгы ирзаттам, сгәахәуеит, агәы пха.
Излақоузеи з-дук иазааны, мшынкгы ируа,
Рыбла иамбо, хара ркәара анырцәынха?
1976

Апша иагон абығы џежықға еидыхәхәлан,
Апқақа хыпраан ицон еицырхәхә...
Ихы дазынхан, уи дгылан ихала,
Ихьяаха акы игәатца итан итахәхә.

Изхытраха ашытыбжықға ижәлон, еилалон,
Дызлаз хәыцра-шәк ыарак иааизыхәхә,
Егыгмызт, иеидкылан даалгон жәеинраалак,
Ииуан ифыцыз, дыззыпшыз ацәәхә.

Акы дыштынахуан, амцәыжәџақа инатон,
Далақәлон ажәџан, ихы ибон дынцәаха.
Итахын цсы зхоу зегы-зегь ишәтар,
Хәтала дрызгылар зегы дтынхаха.

Ныхәан – ишықаз ибар ааигәа аныхәа,
Даагылон игәәқа иеилаз рыгәта,
Тәымуаф дықамызт, мап, иара изыхәа,
Ихаан, иразын, ицқан илакта.

Иихәаз хәан уи, дқамлацызт длак-џақа,
Иутәызаргы иуан уара ушәа, сара сшәа.
Аиашаз дангылаз иахәа акәым, иац акәым,
Аиашаз дықан уи, дқалоит есымша.

Дызмырманшәало зегь дыриааиуеит ашәала,
Дыриааиуеит ажәала, уаџрала, избахьеит.
Итәуп уи игәытбаа ду бзиабарала,
Иара убри алоуп излаитәитәуа адунеи.
1977

АЦАА-ЦЛА ДАЗЫЗЫРҢУАН БАГРАТ

Аңсны жэлэр рпоег Баграт Шынкэба изкны

... Снапшызар, имаҭа хэыч дигэыдыхэхэалан
Дгылоушэа, ихы-ицсы зегь наҭ,
Иахауазшэагы игыы иахэаша ажэеинраалак,
Ацаа-цла дазызырҗуан Баграт.

Тула ныжьны, хаауан хара Москвака,
Ацаа-цла кэашкэа хныркылт мѡабжара.
«Ассир, ура! – сѡыза днасуан скэакэа, –
Ас блахкыга уцылом ъацъара!..»

Нцэара зкэым бнаран хара хназцалаз,
Шьоук алада, шьоук аѡада инаскьон.
Ацаа-цлакэа, атыпхацэа, заштa хталаз,
Икала-калаза иахьгылаз иѡырбон.

Иеицыз гэыргьон, алаф рхэон, инеи-ааиуан,
Ажэѡан аѡы, нахьхьи цъара, икэкэаза,
Хаирпланк, ацэахэакэа алдо, уака акы аѡуан;
Уахьгы сылацш сыршэт, аха ааигэаза,

Снапшызар, имаҭа хэыч дигэыдыхэхэалан
Дгылоушэа, ихы-ицсы зегь наҭ,
Иахауазшэагы игыы иахэаша ажэеинраалак,
Ацаа-цла дазызырҗуан Баграт.

Изцэырнагазеишь уи, жэытэу, ѡатэу?
Иарбаншь маза-аргама уи иахэаз?
Агэы штымкьаз акэу, алѡа анхатэал,
Адэы ишныкэлаз акэу иара нас?

Издыруада уи иахәазар, аҕа иҕылаз,
Аха уаҕа инкылаз, дангазеаз,
Ишигәйтҕеикыз атҕаа-тҕла пшза гәйблыла,
Дхыдырһоны дагышлаваһаз уи нас?

Ма, инахароу ҕеа тоурыхк дагәылахалан,
Инарбазар Урыстәыла ду амч-алша?
Уи иахәазар ишыҕам акгы ахала,
Акгы шазмырзуа ашәышықәсқәа рхыпша?

Разин ишәмтҕлахәқәа рхәафбыжь аафу,
Инытҕак Пугачиов изы ҕеак ахәоу?
Ажәақәа аназымха, аҕауаҕ иафу,
Амахәқәа аатцысит, уи ала ихәхәоу?

Издыруада ма хәрәашқәа ирыбжьызар
Уаҕа, апоед дахызырһуаз, иахаз?
Гәыла-тҕсыла ҕааа дгылк данызар,
Уа акәзар уажә дахыгылоу иара абас?..

Атҕсны ахәаақәа араҕа имахарызма?
Дбылуа уртқәа ицралашан еитҕх!
Даҕеа ажәак, даҕеа ашәакгы ихымхәарызма
Наххыи агәы ицәықәхо ацынтәарах?

Ахра иашәоу, ахәра иашәоу уажә иныруа?
Иҕалашама уи дзызхәыцуа, иҕалахьоу?
Акаршәрақәа дырхысуа, азқәа дрыруа,
Анцәа идырроуп уи дахьагахьоу!..

Сиҕырхагахар сҕахымызт, аха усгыы
Сгәы иамукәа саниазтҕаа: – акрахәоу? –
– Иахәеит, – ихәеит, –
Иахәеит агәы иҕакызгыы зегь,
Иазызырһуа дҕалозар, ажәа ароуп...

Амѡа Һақәын нас. Ажәала, ашәала
Уи дыркьаѣуан иеицыз, Ихәыцра иеаѣ,
Сгәы иснаѣон, иара уажәгы, ихала,
ИаҺауазшәа игәы иахәаша ажәеинраалак,
Аѣаа-ѣла дазызырѡуан Баграт.
1977

Дызбо рыѣсы лылахо,
Уи данѣәыртѣ иахьоуп.
Мрами дгәыдызкылахьоу,
Мшын-зуп дызшьышьхьоу.

Еи, сықәлаѣәа, шәхагамхан!
Шәқәыѣсычхала маза.
Лымѡа шәаѣырхагамхан!
Абар, уи аханза,

Ихахәы бырфын ѣхьахәаны,
Ихы-игәы иаѣыс,
Лыблабара игәы ахәаны,
Дылзыѣшуп арѣыск...

Дызбо рыѣсы лылахо,
Уи данѣәыртѣ иахьоуп.
Мрами дгәыдызкылахьоу,
Мшын-зуп дызшьышьхьоу.
1975

САРА БАРА БЗИА БЫЗБОН

Ацыс тан зны сара схылцагъ,
Уи мцэыжэфада сырцыр сагон.
Сгэы цкэынзан, сгэыргъо сындэылцон:
Сара бара бзиа бызбон.

Хыбрас хэа исымахын ажэван,
Цэарта татан ашыац қашэқашэон.
Адгьыл иахыфуан анасыц ашэа:
Сара бара бзиа бызбон.

Санымхалацыт сымфа гэыптэаган,
Суи схьи рыгэра згон.
Ауаа цшзан, адунеи гээзырхаган:
Сара бара бзиа бызбон.

Зегъ ақыара, аразра рыцан,
Еинаалан, зегы-зегъ ыырбон.
Сгэы итамзоз агэыргъара хыцуан:
Сара бара бзиа бызбон.

Сыкамьыт сатцас еидарак,
Исаахоз мариала исынцон.
Ұа цэак ахан ацсабара:
Сара бара бзиа бызбон.
1963

Иузахмырцо, высшы змам уи амш акынза
Анцэа идьыроуп усгы шақа бжьоу.

Амѡа сықәны сцозаргъ шынтца-кынтца,
Зегъ акоуп, уа снейроуп зны аншо.

Сымѡа уахъ ихоуп са сиз аахысгъы,
Аѡыстаак уахъ сигоит исмырбазо.
Цхъа сызнеиуа арбан, нас, сытрысны,
Сацбал акәзар сара агәаӀ сзызцо!

Ацыхәтәантәи!.. Иалшарызеи уи са сзыхәан,
Зегъ сымнахарц иаакылсзар? Иаасычхәп.
Арха дгъылқәа срықәсны, сара ашышьыхәа
Шхә ҳаракык сымала сазцап.

Сылацш зхъымзо кәакъ затцәыкгъы нымхо,
Хахәык снықәтәап, сылахъ еиқәцаны.
Схы збап сара абрака сшьауардынха,
Абрантәи схалейт, апыршыа цаны.

Иара абрака иеикәацсаит сымтцәыжәѡа,
Уи амш, итцыхәтәантәихо, ансыхъза.
Ахафы цқъаза исхагылазааит сьжәѡан,
Арантәи стәыла сбартууп икказа.
1975

Изымбоз анызба, ацәа далтцт ргәахәит,
Ддагәамзаап рхәейт, исмаҳалозгъы ансаҳа.
Избеит, издырит, иснырит. Уи ргәы иахәейт,
Иац ааста скәышхазар акәхап иаҳа.

Ажәѡан ак санахәейт – фымт исхагылаз,
Сызқәу адгъыл иснархәит мазақәак.

Лакта хаала ицәажәеит сара испылаз,
Стәан, исоуит зтаара рацаа ртак.

Избеит еиыызара хыдак иаңашәыз,
Уи иахылтцыз атла агәыцәгы хәаңсан.
Сгәы зырғыцуаз инарыцлеит сызражәуа,
Зықәра зфаз абырг иеипш, сааңсан.

Ахыдара амшқәа сышьтахька иныжьны,
Дмаалықыын уи, ашәа сзызхәоз ааигәа.
Аха иқәацәза исхагылаз дыңынышын.
Сихәаеыр цәгы ибомызт уи сышьтагәа.

Ацәгыи абзиеи рхәаа сыбжәгылан,
Схьырхәон, исыхон урт аџбагы наҕ-ааҕ.
Зны сыччон сара уаҕа гәаныла,
Зны суазыруа стәан сара агәаҕ.

О, исыздыруамызт зыбларак сшамаз,
Уи шреиҕым – исыңшу лахьынтас.
Даараза бзиа сыҕан, убама,
Иацы зны – итцегь санҕаз, сангаз...
1976

Иееим анысхәа,
Иара Анцәагы игәаңхашам,
Сызлагылоу исҕыыршьашам зынза,
Ихәашьза
Сымшқәа ирхахан, уи иарашом,
Азқәа срырго иааиуеит слахьынтца.

Схалон цъара
Мтцэыжэѡада сара ажэѡан, –
Жэѡангэашэпхъара сзаатуан икказа.
Ауаа иртахын, иазызырѡуан сажэа,
Ихыдарак дакэнахуан агаза.

Зынгы сыжэѡан
Пта еикэатцэала ихыбын,
Иалпхан са исѣаччомызт мра шэахэа.
Сымѡа ркуан,
Аха усгы ацсра сахыцон,
Нас сатартар зуамызт ауахэа.

Саларыжхъан зеилашыракгы
Шьоук сыгэан,
Хилгахит хэа ганкы рѣатан итэахъан.
Аха сара сыкан, адгыл сыкэын,
Ѣа цэкэырцак сапылахуан ѡапхъа.

Лакхынцан,
Аха ицэгъамызт уи са стэала:
Акэцара, ахъамцра, пхъа ацара...
Азэгы ацэы ахыхэеит сажэеинраала,
Аха сафын афыцкэа рапцара.

Амѡа сымоуп,
Аа,снанысхъеит шыта даара.
Уи сагап хэа сгэыгуеит хараза.
Исаѡоу сыгэоит ѡапхъа нак,
Ахылагъарахъ,
Аха урт ирзырцэгъом слахынцда.

Сара аѡызцэа сымоуп,
Зыгэра згаша,

Сыжәѡахыр еснагъ ианыруа зыжәѡахыр.
Сгәы аналаҕам –
Сара сзыхәан зегъ анбашоу –
Истаххоит рдунеи лашахъ схынхәыр.

Сымѡа ѡаҕхъа снықәлоит,
Схы сааѡахан, –
Иҕарҕәарц сыцха иадхо шьоукгы рцас.
ѡаҕхъа исхаҳаз җта-хәашык зымѡа снахоит..
Улашаз, сыжәѡан!
Ухараз, сымѡа! Ухараз!..
1976

Абраҕа,
Ирахәтза иқәиоу сабик иеипш,
Быблацаәқәа еикәыҗсаны,
Бахыцаәоу бҕахәхәа,
Абраҕа,
Бааигәара,
Иахъада бсымбацшәа,
Сшанханы сбыхәаҗшуа,
Сҕыхалар стахуп сара ес-шыжыы.

Быбла гәыразқәа
Аҗстазаара сгәадырҗхалап сара
Еиҗа.
Бнапы җшқақәа, бнапы ҕәымшәышәқәа
Сеиҗанархыыслап гәыблыла;
Быхцәы бырфын,
Сара мыцхәы исгәаҗхоз,
Сеилазгоз быхцәы,

Сналалап, амшын ацәқәырҕеипш,
Иеиҕырҕео...
Абраҕа,
Бааигәара,
Сихәоит, сиашьапкуеит Анцәа,
Дәҕеа ҕытраамтак саҕигаларц ашара.
Мышкы зны,
Абри адунеи дәҕеа шьюкы ианырзынхо,
Бара бааигәа, бывараҕе,
Сызқәатыҕ алхра сҕахуп сара даара.
1977

Бара бааигәа сажәуам сара ахаангы,
Бара ибыцу ҕароуп, мра шәахәоуп.
Саднакыларан сыҕазам ҕеа ганкгы,
Сара абраҕа адау иеипш сыҕәҕәоуп.

Снапқәа сывахар бымуит, ибымүцәҕкеит,
Бымцеит сҕәырҕақәа зегь схала срызныжь.
Иансықәыҕәҕәоз ажәдан, иаҕа ианысцәыцәҕяз,
Ажәҕақәа акы атцшыа бақәтәамыз снышь.

Бара бакәымзар, атцәаҕеипш, саршәрын азиас,
Ма агәы сыххаларын срыцҕахәха амшын.
Анык леипш: «Убзиаз, амарҕья, убзиаз!..» –
Снаскьябгон, быспылон, еснаҕь бысзыпшын.

Ақәара иқәдыршәыз цсызк еипш, ахауа
Сызхомызт, сааигәа бсымбар ҕамҕақы.
Ашәоушәа быбжьы хаа слымҕақәа ирҕауан,
Сырхыган сынхар сара наҕ бжьы-шьхакы.

Иахъа са исцъыршьо акрыказар, иашан,
Уи зцъыршьаша са сакәым, ба боуп.
Исыздыруам сзыхъзаша, сахъѡеиша, сахъцаша,
Аха издыруеит, сыхаара, акы: бара боуп

Сажәакәа ажәазтәуа, изырфьцуа ари сашәа,
Сымца хаа змырцәо, иазыртуа са сыѡнашә,
Са сзымражәуа, ахааназ сзымражәуа,
Абри шысхәо сцазаргы снеймгәажә.
1977

Сара усмеигзан, ацстазаара,
Зынзагы сумшатан шытарнахыс,
Ға мѡак ыкамзар, нас, уаха,
Сеитакылга ужьагырѡага,
Цъаҳаным итысуа тыша мѡала
Снагала, аҕакар баапсза схарцеи,
Адгьыл еикәжәаны изго атцаа
Сахарцало, сырхыгала геи шыхеи,
Аха, сухәоит, икало акакәзар,
Пырхага лара илумтан, амарца,
Думыргәамтын, думыргәакын лара,
Амарца!

Сара сдунеи аахәкәахьеит,
Исмыхъран иказ акыр сыхъкәеит,
Схыдарала, сгазарала, ма ҕакала
Шыта рееишыа змам акыр катцоуп.
Схы скуазар, икзаны стәазар акәын,
Схы сшәиуазар, исшәихъазар акәын,

Сгәы каҳаны сығтасыжыуазар атыша,
Уи атдан җара сҗалахьазар акәын,
Аха сааиуеит, сыҗоуп, аа, макьана.
Лара ус еипшқәа лыҗкәгазааит, нас, хара,
Лара дманшәалазааит, амарҗа,
Лара хыхьгы гәыхьгы лымамзааит,
Амарҗа!
1977

Сгәы иснаҗоит саҗьал ааигәахазшәа,
Ааигәа зны сара сыцҗа таҗтәошәа.
Сызхьаҗшуазеи сышьтахьҗа, акы нхазшәа,
Сазыргозеи усгы иахьа ашәа?

Сыҗсыр хәа аума сәеиҗь сызтазызас,
Амҗа сзықәу сылахь еиқәҗаны?
Наунаҗа абри адгьыл сахьаҗәызуа
Сара заа исхысуеит имцаны!

Ауаа ирыхәоз сашьтан сара стәала,
Иҗам са схазыхәан исырхаз.
Адунеи збон сара ажәеинраалан,
Уи еинаалан аҗхьа – санеитаз.

Аха нас исәеиласит, сышнеиуаз,
Сажәеинраала иатаз җакгы збеит.
Аха бара беипштәҗа сыргәәҗеиуа,
Агәы сҗаршәын, сыкәа иҗаршәын адунеи.

Уи аныҗьра сгәырҗахьеит иахьадаҗь,
Хырҗашьа змам шакәыз еилсырган...

Аха макъану?... О, гәйрәда, хәада
Макъана са сеысзатарым аган.

Макъана сара сусқәа цыхәаңцәара
Шрымам здыруа сара, сара соуп.
Ах, макъана схымтыц акаңәара,
Иахъа сылахъ зеиқәу уи азоуп.

Дәәа цытрак, дәәа маңк исазар...
Ных, дәәа шәышықәсагъ снагза,
Аңсәзаара сзәпырцуам, о, назаза,
Абри амра схамңхаргы ихааза.

Адунеи лашахъ са схынхәуеит, ижәдыруаз,
Ашәала, ажәала, усла, зегъ акоуп.
Сара сымәа, аңсәәаха изиас ируа,
Ишиашоу арахъ,
аңсәзаарахъ,
иаагоуп.

1977

Игәы тынчмызт,
Итшәахон идунеи зегъ,
Днеиңыршәан ңара лхала данца.
Ахәыцра хәантәқәа еишәталан изеизон:
Дылхыбаан дыңсуан уи маза.

Итаҳын
Иаразәк днаскьеигар, дааскьеигар,
Ғәзә дахымсыр иара ида лмахәар,

Игәы рахатны иңсың леига-өеигар,
Игәы рахатны уи лааигәа даатәар.

Игәеитар

Азәы дшиҕаччо – уи гәнигон,
Азәы дицны дибар – деиҕышәшәон.
Дмыцәазакәа уи атҕ зегь ихигон,
Дахзызо инасың дашьтан: дацәшәон.

Мышкы шыбжъяанза
Икамлеит иара изыҳәа
Зегь акакәны дахьцоз, дахьаауаз.
Дахьибоз мацара мшап-шаран, иныхәан,
Аныхәакәа мөасит умхәозар нас-нас.

Зны дшылхыбаауаз...
О, уи азбахә зхәатәузеи!
Иамузар иамуит... Иахьылтаху дцоз...
Дыка-дыкам... Изеипшхеит зегьы-зегь,
Иара убри акәын зегь реихагь дзыцәшәоз.
1973

БАРЦЫЦАА ИСДЫРБОН ВАРШАВА

*Варшава ақалақь аҕны инхоит,
Иаххысыз ашәышықәсазы уахь
инанагаз, Барцыц зыжәлаз аңсуа
мхаҕьырцәа рхылҕьшәтра.
Агазетқәа рҕнытә*

Урт рыламызт иацы зны арахь исыцааз,
Иаңшәымацәоуп, урт арака исасцәазам.
Варшава цшза сдырбашт иахьа Барцыцаа,
Барцыцаа сырзыңшуп сара шыжьза.

Сырзыпшуп, цъарак сызгылома, сней-џеиуеит,
Саакџежъаауеит, слымџа интасыр ажџаџак.
Абар, џахоуп, ари самоуп сырџаџеиуа,
џахоуп, сџџыргъоит: сааит арахъ мышраџ!

Нас, дабаџоу, мшџан, сџахык араџа, сыуак,
Сахънеилакџы гџыразразааит – тџымџъароуп.
Атџымџъара дзыџсоу жџдыруоу шџара аџсыуак,
Аџсыуак, уи дыџџџа, дыџзиа – зџџ акоуп!

Сзыхъџа зџџ џабозаап џсышџа аныџам,
Аџаџсахуеит иара ажџџанџы алакџа.
Сџџы сыхо салагеит џџџа аџныџа,
Аџсышџа хаак сазхыт, абар, еиџа.

Уи саџанда хџа сшыџшыз еилыркаау, иашан,
Сара сеиџш иамырџџоу дарџы џхызк,
Барџыџаа, сашџџа, абзиа ззыџкалаша,
Рыџџы дыргеит араџа: «Умџахыџ!»

Агџра зџомызт, иззарыма, уи аџенынза,
Заа исоуз, алакџ иаџыаз лымџаџаск.
(Схы иаџысышъоит срыдымџаалакџан сахъымџаз,
Схы иаџысышъоит сасра арахъ сахъааз.)

Иџхыззарџы, сыџџа арџџалон уи аргаме,
Ианџхызымха, сџџы аџра иџыџуан уа зынза.
«Махъмадиа» акџу, амшын ихылеит џбаки саман,
Сеитџаназхџыџт гџџџра зџымхаз рлахыынџа.

Адунеи ду иазназ џушыап, уаџ дымшџа,
Мраџылара, мрџаџшџара ирыџсаџеит.
Ари агџџџа, ари ахъаа џаха снаџом,
Сласны сшааиуаз иара абраџаџ исыхъзеит.

Амца иамгаз, амшын иазхымѡаз, атыркә идгьыл
Зшьапы нықәсыз Барцыц гәеицмкык иҗа,
Агәысакара иқәнагалаз иашьцәа идкыл,
Иееимтарц избеит аҗстазаара ацәқәырҗа.

Имоурашәа ибеит зынгы җаахәыра,
Шьтахьҕа идгьыл гәакьа харахон.
Ус дышниуаз, дықәнакит ацәхәыра,
Дзышон, дбылуан, дбылуан, аха деихон.

Дагьалтцаап нас уи ишьтууа ихаҳаз
Ацәқәырҗа бааҗс, аҗстазаара ацәқәырҗа-ҕы.
Иҗымлазарҕы ара Европа анапқәа рхаха,
Уи дызыхтит усҕы ақәарахы.

Игәы инамтеи: шьта сыхшара анызаа
Акҕы иазгом, салтит ацәқәырҗа...
Абар, Варшава избоит иахьа Барцыцаа,
Барцыцаа сырзыҗшуп уажә лабҗаба.

Иааиуан ҫыҕьа. Издырт иаразнакала.
Лакталоума, гәаталоума, ҕакалоума, исызхәом.
Изуа сеидру, исхәо сзырманшәалом,
Снеиҗатырҕы цәҕьам, аха сқәацом...

Еиҗахәашьа змам ауп са сызлалаз,
Дәҕеак акәым, шәышықәса иреихауп,
Сашьцәа, шәа ишәыздыруам сара исгәалоу,
Сара исхызгаз рызбахә ма ишәахау?

Исыздыруам, са исыздыруам шәыцәҕьа,
Шәыбзиа сара сҕынза имаазазеит.

Шәкы иреихауп, дхабжымсит шәаңьхәафьтәкә,
Инеины аңсыуа чарак рымхәазеит...

Сгәыргъар акәын, аха сымш акы иарашеит,
Игәытшьяаган җа мышқәак еиханаңсеит.
Иаци иахъеи... Жәытәи җәтәи сҗәеилафашеит,
Бла иасмырбаз лағызқәакгы сгәы итаңсеит.

– Уа мшыбзиа, сашьцәа! – хәа, иахызааз,
Зны Аңсывтәыла нзыжыыз аңацәа
Снарыдгылеит. Срыхәаччон Барцыцаа,
Срыхәаңшуан Барцыцаа сгәыргъатцәа.

Аха хәиниара арака усгы акы иарашеит,
Иаххәо хҗамшәо хәақәхеит хәхык омашәа:
Сазыңшын, сегъазыңшымызт – хзымеицәажәеит,
Иеибамкит, сашьцәа, шәареи сәреи хбызшәа.

Исшәиуан нас сара уи аамта, аамта-тыша,
Азәырфы ықәхәа изгаз атыша, та змазам...
Барцыцаа исдырбон Варшава. Меышан.
Ажәфәан гәытбаа аены иаххагылан ицқәаза.
Варшава, 1978, август

ВЕСТЕРПЛАТТЕ

Ихәмаруа, ибылгьо, амшын агәыдыҗеалон,
Уи гәыбзыгуа акалт иантәалон есымша.
Игәыкы-цәыкуа, икәандаза акәа италон.
Ишьқыруа иқәын, иеимнадон арака аңша.

Иара шытан, адгьыл ду ахы адта, –
Уи иақәгәыгуан, итынчза иазыңшын.

Ашара еснагъ иаңылон ирахатза,
Илахъыхза ихыңшылон пхъақа амшын.

Иңшын дгъыли жәфани еидеырбало,
Иңшын. Пхъақа ныхәан иззыңшыз...
Ус, шыжык, хыла-гәыла зегъ еилалеит,
Ибгеит ажәфән, адгъыл амца ахыст.

Тцла затәыкгъы нымхеит ахы ишфахаз,
Урт архыит иаразнак абзарбзан.
«Вестерплатте еилаңыххауп, иҕам уаха!» –
Аға дгәырғеит, аха, мап, макъана ибзан,

Иҕан Вестерплатте, дгъыл маң, дгъылбжыхалак,
Згәы мытрысыз уи атцеицәа қәңарц игылт.
Амца рзарцәарц амшын хытңны иргәыдычәалон,
Аха арақа хытшыа змамыз алға хчылт.

Дгъыл җатқакгъы анитәымха саатқәак рыла,
Даапкит аға, Вестерплатте игон иргға.
Издыруамызт иарбан мчыз измаз инкылан,
Изықәдыршуаз абри адгъыл ршыа пха:

Зегъ акакәын – иҕазамызт хеиқәырхашыа,
Зегъ акакәын – агәы еиҕәижәон, ирхәашон...
Издыруадаз, о, уатңы зны иҕалашаз,
Иахыа қәңаран, ус идырхәлон, идыршон.

Уатңы зны амца иалашәон Варшава,
Уи ҕәыбаса, псы ахамкәа ишьтадырхон.
Мрагыларахъ идәықәлон нас ашыа-мға,
С-Аңсынтәыла пшза игарц аға деихон.

Пхьака икан Освенцими Дахауи...
Миллионшыла хара здымыз рынтцэара.
Ирзымхозаргы ирзымхааит, нас, ахауа,
Рыцсадгыл афы дыкоуп рынцэа ара.

Икэпоит, ихьатцуам Вестерплатте афырхацэа,
Агэымшэара – уи зеггы-зегь ирхадоуп.
Аға дабаци, уатцэы зны усггы ихацэап,
Ари адгыл мац – Ацсадгыл ду иахэтоуп.
Вестерплатте, 1978

БЕЛОСТОК АЗААИГЭРА

Леуарса Кэыйниа изхэыцра

Ицзозеи,
Мѡақы сықәуп, ушьта схылан,
Уныжьшыа сымам – хьааны сгэы утахеит.
Ааигэа зны,
Анкьатэи уфызцэарф сныдыххылан,
Сызтаарақэа зегь тақда ус инхеит.
Иахьанзагы
Иеилкаа ирымам иутахашьоу,
Ицаауеит уртгы, ицшаауеит – урбазом.
Азэггы исеихэон
Са сзыргэакуа шыта ишбашоу. –
Ицам, идырым, ицшаам рыгэра игом.

Аха ѡақхьа
Амѡа сықәлеит, ушьта схылан,
Хэыцрақэак таха сыртом, иханто.
Сызнеирыда усггы абрака хыла?
Ицсыда, инхада, ицкьа ианыргоз Белосток?

Икәыбаса адгьыл икәхазшәә ажәѡан,
Удунеи лаша андәыкәлә ихәаш-хәаша,
Ускан акәмыз
Амч анамаз иахагыи уажәә,
Апоет, иаха ианыгәгәаз уа ухыцша.

Дарбану, нас,
Уааигәә игылаз, згәы урхатцаз?
Укан усгыи уара аиашаз ушаны,
Иурбарын ушреиуам шытахька ихьацуа,
Уажәә цьбара ага-цәгыа ифакшаны!

Иудыруазеи,
Ицәахызар цьара абрака,
Аццышә иалгоу, имцсуа цәахәақәак?
Урт рыхьчара акәзар уаазыргәақыз,
Ишузыкамтдоз ануба шыта шыафак?

Цсышәак ааѡеит
Исмахацыз уара убжьала,
Сгәахы иалкьоит, исхәо сфәнаршәом.
«Ахатца иуалу сацтамхакәа...» хәә ажәеинраалак
Сахьцо исыцуп. Сгәы ахаан иахшәом.

Арахь – Мицкевич,
Анахь – Пушкин. Урт рыбжьара
Убжьагылан. «Иамузақәа цхьа цатәхар»,
Мап ацәукрын уара умш лашара,
Аха икалозма ага дгьыл ґытк изынхар!..

Изба, изымба,
Абрака икоуп шәкәы еицарсак.
Уи зымназ аз Ацснынза, зегь акоуп,

Ихъзырхэагоуп хара хзыхэан уи, Леуарса,
Уи зыску, иахэо зегь еилыргоуп:

Аға дзымцеит,
Ус, марiała, атцеицэа гэхыны,
Урт солдатцэан, урт поетцэан, угьы ишан –
Хымдыр-цагьа зны ифааихар, рабцар шьтыхны,
Ртэыла азыхэа ршьа цкъа кадыршуан.

Уара урылан
Шэара зқэымыз урт ахацэа,
Ақхьа игылаз ақхьа ишгылазгьы итахеит.
Ари абжьарак сыбла ихылом ацэа.
Уааигэа сыкоуп. Хьааны сгэы утахеит.
Гдыниа, 1978

Сара саамта мацуп, Краков, –
Иахьа судоуп, уатцэы субом.
Цашьа смоуит уеизгьы умбакэа,
Узбан, арантэи сгэы сагом.

Уаасылатцэан, сырманшэалан,
Сугэытакны тынч уаатэан,
Уцэажэт абзиабара абызшэала, –
Сара сзыхэа зегь еилкаан.

Саапса-скара, акыр сныкэан,
Саалагылеит еа дунеик.
Исхоурштит аоны сшыкам,
Сара арака сгэы ақсашьеит.

Исыздыруам, мап, уатцөызны
Сара ари амѡа сахьаго,
Ари амѡа – са сызнысуа,
Ари амѡа – зыгәра зго;

Аха усгыы акы сацѡашьом –
Краамта уи макьана инцѡом.
Уалаз сажәа, уацыз сашәа,
Усыцәзырзра аамта калом.

Амра цхозааит ма асы аѡуаз,
Зны – аргамә, зных – маза,
Усаркьалбыжь слымха иѡѡлашт
Дгыылк атцыхәан, хараза.
Краков, 1978

Излансыжьрызеи, мшәан, Варшава, Ванда,
Варшава цшза, бара бахьысцәынхо?!
Схы-сгәы иѡамыз, сыззыцшымыз хамтан,
Хәылцазык бара баацәырцдит беикәацхо.

Бара ибырлашеит Варшава, иара усгыы
Сыбла хызкыз, – схызхыз, исѡацхаз.
Аха бара быда ари ацшзара закәызггы
Инагзатцәкьан сара исныррызу, мшәан, нас?

Игәырцшааган атцх иалалеит ашәа хаак,
Схырхит сара нас убас еицш ажәақәак,
Самцагылоушәа Анцәа сиҳәо ацъарсахьа,
Бара быда акгыы збомызт сахьцалак.

Слымха иҥахәйтхәйтұан Висла азиас,
Краков ныжыны, исыцны арахь иаауан.
Дгылы жәфани сара сзыхәа убас ибзиан,
Сдыргәыбызгәан, нас акраамта сгәы җшаауан.

Иацтәи амш ахь сама инеиуан бажәа,
Амцабз хәйтҗкыан, алға халон, еикәыбгон.
Исхагьежьюаз бара бакәзу уаҕа игәжәажәо?
Мцакы салган, адунеи лашахь саабгон.

Саабгон арахь, хналсырц җыц Варшава,
Аццышә иалтны җаҗхәа ишгылаз сбырбарцы.
Җагәҗәа каршәны, җшәаала, Висла җаван,
Ихәмаруан, иеилаҗәон, ицкыан азы.

Иаҗсыуа ажәаны, игәыҕаҗаган слымха иҥафуан,
Сгәы иазааиуан, схы иазааиуан уамашәа,
Сыҗҗазаараҗ, исзанымхуа, уи шыҗа акы афуан,
Сатәнатәуан маҗ-маҗ Мицкевич ибызшәа...

Нас ба бакәын ирыбжыызбоз дгылы жәфани,
Нас ба бакәын адунеиаҗ зегь зызкыз.
Икабон уаҕа, изуан баҕеи, баҗчеи, хани,
Баразәк бакәын сара исымаз усқан хыс.

Ажәала акәым, ус, ажәада, агәра бганда,
Сара сшытәхаз иахәа араҕа, сышҗахо...
Излансыжырызеи, мшәан, Варшава, Ванда,
Варшава җшҗа, бара бахысҗәынхо?!

Варшава, 1978

БАРА ИБЗЫМДЫРУА АБЫЗШӘЛА

*На языке тебе невнятном,
Стихи прощальные пишу.
А. С. Пушкин*

Сгәы сҗацәажәоит ари абжьарак
 бара ибзымдыруа абызшәала,
Бара ибзымдыруа абызшәала
 сҗаад ианылоит цәахәақәак.
Мшәан, изсымамзеи аҗсшьара?
 Изымцазеи зегь маншәалан?
Бара ибзымдыруа абызшәала
 иҗасцар сҗахуп азцара аҗак.

Сопот сыҗан. Аҗслымз цара
 сылаиазма уаҗа схала?
Бара ибзымдыруа абызшәала
 ицәажәон ҳааигәара амшын.
Избеит ажәван алақтала:
 бара ибзымдыруа абызшәала,
Зынза ибзымдыруа абызшәала
 ҳаилибакааит, ҳнеиҗақшын.
Саамҗа цеит исымбазакәа,
 исымхәазакәа акгы ажәала,
Ихәатәыз сызмырманшәало
 сҗаы сышкыдхоз – уи мазоуп.
Ихәоу, ихәам, зегь неилалан,
 бара ибзымдыруа абызшәала,
Ахаан цсра зқәым жәеинраалан,
 Ашәа ссирны бысзаццоуп...

Гданск, 1978

АҢСЫҮА АШӘАК САҲАН...

Хәйлпазык, сазыпшзамкәа, Краков амтан,
Ресторанк аҫы аңсыуа ашәак саҳан,
Исыцрасызшәа збеит иаразнак амца,
Сәатцууаан, уа мтәыжәәда спырхьан.

«Иабаанагеи?!» – иңьасшьеит. Слымҳа кыдтан,
Сымала, уи сазызырәуа саатәеит.
Хаилатәеит – ашәа саццон, ашәа сыццон,
Мшын цәқәырдаха агәарахәагь еилатәеит.

Сгәы иснатәеит ацакьа ианкьазшәа,
Илтахәаша ицазшәа нак аңста.
Ахра иашәан, ахәра иашәан иара газшәа,
Сгәы тытцуа, уи сназызырөит еиҫа.

«Иабаанагеи?!» – сеитатцааит, аха уи ашәа
Аңсыуа ашәамызт, баша сгәы сажьеит.
Сахьцалак исыцзаап уи мыхьшәашәо,
Сахьцалак иахыәуазаап сдунеи.

Краков, 1978

ВИСЛА

Игәыбзыгза пшак нхыслан,
Иааилахәмарит ацәқәырда.
Икеикеиуа сәаңхьа Висла
Мәасны инеиуан лабәба.

Иалсуан Краков гәазырхага,
Варшава инеиуаны сахьзон.

Гданск испылеит аеырцагъан,
Ицәкәырқо Балтика иазцон.

Атәыла цшза ахыи атдыхәеи
Иара абриала иеимадоуп.
Уи ианыруеит зегь рыгәтыха,
Игәеисроуп уи, ида хадоуп.

Ахықә савоуп, игәәтеиуа
Сара исфәгәыбзығуа цшоуп...
Висла неилааит икеикеиуа,
Ускан ажәџангы лашоуп!
Варшава, 1978

САРА ИСЗЫМДЫРУА ТЕРЕЗА

Краков салсны, сныдгыл-аадгыл сшааиуаз,
Сыненықәыскит сара бахчак ағы арымз.
Шьта азатқара сахәомызт, исиааиуан,
Шьта схала ара аныкәара стахым.

Сицашьыцуам гәы сакарак иқәхаз, –
Цьанағ дыказ – азатқара зхақаз.
Ахәыцқәа абахча итами ипарпалыкьха,
Мшәан, схәыцызма, схәыцуеит, саргы абас?

Ус, гәытгаган, шәа хаан, акыркырхәа
Ччабжык слымха итасит ааигәаза.
Иааиуан ҟыцьа. Ссирқәак. Аха ирхәоз
Сара акгы сзеилымкааит зынза.

Егы арымз, сара сфәцхәа игылаз,
Рыненықәыркын, ҟацхәа иччеит, ихәмарт.

Азә иаҕа иаалыдхалейт са сылапш,
Истаххейт акраамта уа дынхарц.

Лхы азцазшәа егыи азҕаб сгәахәа,
Лфызцаа дныжыны, дыццакит ҕара.
Тереза хәа ҫынтәка лыхыз ейтаҳәан,
Арахь даахьаҕшын, дцеит уи дышцара.

Дтәан Тереза, сара исзымдыруаз Тереза,
Акакала ашәкәы абҕыцқәа ейхлыршәшәон.
Исзымхәаз жәақәак сгәатцан ҕара исзеизон,
Сқыышә иқәзытуан, рцәыргара сацәшәон.

Дтәан Тереза, краамта, лхы дымҕаха,
Сара исзымхәаз гәытцхак сахкәашейт.
Уст лхәазшәа, нас, ари аҕба шаха,
Игәыфагаз ччапшь хаак сыҕлыршейт.

Гәыгра дузар, иҕатцәкәязар иҕба шахан,
Сахынхалап сгәахәын, сгәы нтыпраайт.
Аха дтәан Тереза, сара саха
Лымазамкәа, сгәеисыбжыгы лмаҳайт.

Зны сыцкәынзахазшәа збейт, ҕазны – сажәызшәа,
Лара лышәкәы абҕыцқәа ейхлыршәшәон.
Избон са сзыхәа ари абахча шәтызшәа,
ҕазныкгы лыччапшь сыҕлыршар хәа сшәон.
Краков, 1978

ШОПЕН ИГӘЫ

Амшқәа мҕасит,
Атцхқәа цейт мацәыс еймкьаран,

Ицсадгьыл ахь игәы шипхьоз: «Уназа...»
Издиташа иарггы издыруам, цаны, ахара,
Дкыдкба-чыдкбо дама ицоит илахьынца.

Дрымазазар
Цәгъа ирымбозаап шыта парижаа,
Уажәы-уашьтан хәа Лондон изыпшуп.
Уртггы егьыртггы ибом,
Рыгәхьааггы икышам,
Ицсадгьыл ахь дзыхынхәуазар, убри мшуп.

Ихьааха ицроуп ахьаакәа, –
Акума, ѿбоума! –
Акатәыхәа игәы иалкьон урт зызтас,
Данзамыхәа,
Иага ихәарггы, нас дацоума,
Илеипшыншьалан арахь имоуп иан дзаазаз!

Ацеицәа игылаз
Уи дрызхәыцуеит: «Дарбан хәуа
Зхы ақәызтцо хцьынць хазына, иааҭаххар?...»
Мап, изхом,
Изхом Шопен арака ахауа,
Итахым арака хыдарала дегьтахар.

Вальсуп,
Ма исонатоуп, ма ибалладоуп,
Ицәа ркьалан,
Ицсы ҭыхуа уажә дызкыз.
Дааигәа-дхара,
Ицсҭазаара итәыла иацоуп,
Игәы иҭыџуа абжькәа зегь уи иазкыз!

Ицәеижь нхааит
Пер-Лашезггы, нас, мышкызны,
(Уатцәы иңеипшу иахьа усггы еилыргам)
Аха еибашьракаф
Дбылзозарггы амца ихысны,
Ирхәааит –
Инижьыз ауасиаф ажәа еилагам...

Игәы җыхны,
Иазааргеит арахь Варшава,
Наунагза уи иңсадггыл иазынхеит!..
Сынкахәыцуа
Сара акраамҗа Висла сшаваз,
Шопен игәы ашьтыбжь еиҗаахыфит адунеи.
Варшава, 1978

АБЗИАЛА, ВАРШАВА

Алиса Сонтовска илызкны

Варшава! Икеикеиуа асцена аатызшәа,
Илеимҗьазшәа иаразнакала уа аҗарда,
Уара сәаңхьа уцәыртит; усзыпшызшәа,
Уаасылатәеит, пша кәандак аасында.

Зегь раңхьаза игәасҗаз, узлабзиаз –
Икьакьаза угәы җбаа сҗаурҗшит.
Ухьышьаргәыҗа гәыднакылон Висла азиас,
Кәыдры азиас еипштәкьа сназыпшит.

Еикәыхьшәашәа, зегь азеипшны, хан хьыцәцарак
Сара испымлеит, сәанаасха ешьатас.
Кыргы сныкәаз Висла ахықәан сьамацара,
Сзатәны снымхеит сара ара зынзас.

Аччаңшь сыцын, ажәа сыцын игәйтгагаз,
Угәыразра сахьцалакгы ахра ауан.
Краамта анхара сҭахын сара абраҭа,
Сара абраҭа исыцлон, сызҭауан.

Издыруан уара уныжьра шымариамхоз,
Варшава, ухы абас иансгәаурҭха.
Амҭа сықәлар сылшом акгы уамхәа. –
Сдунеи лаша уахыҭит уашәаха.

Саргы исоулашт шыта иуоур агәтыха,
Амцәыжәҭақәа снаҭап уззырхаз.
Иҭабуп уахыҭкоу дгылк атдыхәан,
Аха сгәы уазааигәан уахыныхаз.
Варшава, 1978

САБАДШАГ

Ахақәитра

Шыта издыруеит Лаиош Кошут ихы-итдыхәа...
Шандор, Ференц ... Хьызқәак сышьтоуп сахьцалак.
Исҭахуп зыхышәа даҭеа ажәакгы са сағыхәар,
Исҭахуп сара исыцзар уи ажәа – Сабадшаг.

Инеиуан, акаршәра иқәла, еибархәхәо артәаа,
Аеқәа ирықәтәан, иамырсуа баша ашақә;
Адунеи иамкуа, мҭақы иқәын амадиарцәа,
Рқышә иқәкын уртә ажәа хаак – Сабадшаг.

Иага рызхомызт нас рытцәфаншыап ахьадырсуаз,
Иага ирызхьуан иматанеиуа, аха иааг!

Нцәагыы уаагыы рҕаҥхыа згәы мытҕрысыз,
Хыатра зкәымыз еснагъ ирыцын – Сабадшаг.

Ажәџан акы унаҕап, иуцхраап адгғыл гәыраз,
Иахыа иухахәлар, уатәы, ушнеиуа, иузшап,
Аха утҕеицәагъ, амадиар дхәыцуан, иара рдыруз,
Рхы ақәыртцоз ажәа затәык – Сабадшаг.

Дунаи неиуан, Будеи Пешти ирҕагәыбзыҕуа,
Иахалашон ажәџан гәытбаа есымша;
Ус инхап хәа, ицқьазахап хәа еснагъ игәыгуан,
Избанзар, иаман ари атәыла – Сабадшаг.

Аха шыыжыык, Дунаи гәрымуа пхыа ианжәыла,
Игәытқьаган уи ианхысла итҕытцәза аҕша,
Нас, азиас амадиарцәа ршыа аныхшәыла,
Ишәартахеит ажәа баагәарак – Сабадшаг.

Аеарҕыцит Шандор иажәа, зеггы ирнырит,
(Аҕсадгыылаз, ахақәитраз усггы ишан),
Ҧаҕхыа итҕидаан, Кошут иахәа рҕацырцырит,
Ҧаҕхыа рлымха итәсит – Сабадшаг.

Аибашыра амца иартәом, иаргылом, иарцәом,
Адгғыл агәы анкылнажәа аҕа имагә;
Мап, рыдгғыл азәггы иртәом амадиарцәа,
Ирымпытхны аҕа изгома Сабадшаг!

Уи итәитәзааит Будеи Пешти, нас, аамтала,
Дырзалымгар, Будагъ Пештггы дырхәашап,
Абзиала хәа инрыжыуам ус, мариала,
Рхы иакәхшан аҕа иртәом Сабадшаг!

Дунаи иахаштран икоума мышкызны,
Аға ишитаз бцар мчала зеггы ртак.
Атх еикэара иалкьеит имацэысны,
Игэы имнакьеит иаразнак Сабадшаг...

Игэы тынчуп Лаиош Кошут, афырхатца,
Уи идыруеит, иасырггы ға цшак,
Итатэахуп амадиарцэа ргэағ назаза
Иацсоу ажэа, ипшыоу ажэа – Сабадшаг!
Будапешт, 1979, иуун

НАРҢАА ИРТЭЫРТЭИТ БУДАПЕШТ

*1973 шықасазы Венгрия имфағысуаз Адунеижаларбжыаратәи
афестиваль зеалазырхэыз, ахамта хада «Ахьтәы навлин»
зеапсазтәыз аңсуа быргцэа рансамбль «Нарҥаа» иазыскуеит.*

Геллерт ашьха гылоуп иахьа ицыхза,
Ома шахытца агәалашәом рацәак.
Рыцшзара ацшзара аццан, илахҕыхза,
Будеи Пешти ирхалеит даға цәак.

Афишакәа азәггы драфсуам наҕ, имбазшәа,
Иагацъара дыццакуаз, деилахазаз;
Ихәыцрақәа дыргоит хара, Кавказка,
Знык уа инеихьоу, зызхара изымбаз.

Нас зегь ықәлоит амға, еихьымза-еипцымзо,
Агәра ргар ртахуп – ирызхатом:
Абырг, шәышықәса иртагылоу, ишьапцынца
Дықәгылан дкәашоит! Дрымбакәа изцом.

Аблетқәа рзы Ахан ду ргоит ижәылан,
Ауаа рыжәпара узалсуам хәылбычәхә.
Ишеинырқьо рнапқәа рзағьа гылап,
Арт афишақәа ирхәо антцабыргха.

Ифырхуа, илаба итцарсуа тахмадак,
Дахьынтәауа сеидру, ашә даахытцт.
Имахац, имбац, иашан, уи иахьада
Ари афьыза, иашоушь хәа даахәыцт.

Ус, азал дыртәын кәапеишәа, цшәаала,
Иаатит зынза цшәаалаза аңарда.
Зегь ааимнадеит, инарыласын, цшаласк,
Шәак аанагеит, иагьагеит инарында.

Ажәа зцымыз ашәа ахәра иашәан.
Иама идәықәлеит нақ, Ақснықа, хараза.
Ғырцман даґахзамкәа, ашәа цәажәон,
Есааира ишьтыцуа, игон ихьанґаза.

Ахәрашәа ашьґахь иаафуан «Шәах, амарґа»,
Урт ирышьґархх кәашарамхеи – «Шьаратын».
Нарґаа дуқәа бжык ґарылқьеит артәаа,
Азал шанхеит – асцена иатәнатәын...

Ғынчран нас, идыр уара изызхәыцуаз,
Идыр агәы нзырхаз, иагьаззырхаз,
Будапешт иахашґтит шақа ахыґуаз...
Анапеинқьабжықәа аафуан дыдратцас.

Будапешт, 1979

БАДАЧОН

Габор Лукач изкны

Балатон иаваршэны инеиуеит хмашына,
Амтэыжэфақаа еитнахрашэоуп иқэпыр ишцо.
Сарғыарахь ашьхақаа цқа сзырғапшыма,
Сармарахь шэки-зқы сылапш рыхъзом.

Хналалеит ус сара исзымдыруз қытак,
Аштақаа, ахыбрақаа ихааза амра рхаччон.
Зегь ацшэымацэан рхы рбеит, сара сыда,
Саразэк сазымдырит сахънеиз Бадачон.

Аха, ианаасғапш, гэыразрак сныпшу иаразнак,
Уи нахыс ажэфангы адгьылгы ччон.
Игэеипш, анхаф иаштагь цқан, иказказуан,
Иччон, иеилыцьцьон, исғацчон Бадачон.

Исхаштшам: уалырқаак сышэара ифеиуан,
Ныхэафак шытысхын, дысмырцаажэеит уафы.
Исышэт даеа атэыцак афы-цқа пхеипхеиуа,
Даеа атэыцак афы, бадачонтэи афы!

Исныхэар стахуп ари адгьыл, сзықэгылоу,
Исныхэар стахуп уи зыхъчаз, еиқэзырхаз.
Ацшэма, абас еипш иахъыразны иахпылаз,
Дамазааит абри адгьыл наунагза ахас!..

Иахзеибымхэоз дыр, абра акраамта хайдтэалан,
Ажэалеи ашэалеи адунеи зегь ҳахъчон.
Ссасны ауп сара ашта санталоз сышталаз,
Схы збон уажэ сапшэыман, срашъан Бадачон.
Балатон, асасааирта «Аннабелла», 1979

ШОРОКШАРИ¹

Ажәа хысит, ажәа хәмарит,
Сқыышә иқәкуп сахьцалак.
Шорокшари, Шорокшари,
Иқауцандаз, нас, атак:

Сеыртынчшәа сшааиуаз схала,
Сгәысөынзамкәа иаасыцрас,
Изакәызеи судызхалаз,
Сгәы җамгыло сказцаз?

Ацәа салазшәа сарфыхеит,
Сеилнашьааит ианысқаҗха...
Уи лаҗшы хаан, уи лаҗшы хаан
Сылзыңшуан дынцәахшаха...

Сықәра абақоу, акы иқәхәан
Иагеит аамтала, аха нас...
Лара днеиуан атыгә-тыгәхәа,
Амҗа лымехак, сара сцас.

Ишҗазури, Шорокшари,
Знык ауп, уаха уи дсымбеит.
Аха слызхәыцуа, ус ишароуп,
Лаҗшҗашәаран зегь кабеит!

Аха усгыи мра лашароуп,
Гәыгрупп саҗхәаҗа исзынхо.
Издыруандаз, Шорокшари,
Абас җазныкгыи ушысқаҗхо!
Будапешт, 1979

¹Шорокшари – Будапешт апроспект җшзакәа руакы.

АДГЬЫЛБЖЬАХА МАРГИТ

Иахьа Дунаи тынчым, Дунаи гəрымует,
Ҳағба хəйч ианнакьоит ацəқəырпақəа.
Изакау гəтынчымроузели саргьы исымоу, –
Имцхəхан, цəра исзықəымкит снапқəа.

Стəан, сақəымшəеит, мап, уаџтас атəашьа,
Сгылан, стың маншəаламкəашəа збон.
Дунаи иеисон ҳағба неиуан иаша,
Маргит шыказ иқəха ҳағба цон.

Адгьылбжьаха шыта иснарбомызт Буда,
(«Ара уеаанкыл, уахьгьы умцашеи нас...»)
Сылаңш, саамта, схəйцра зызхарыда?!
Избеит Маргит џ-дунеик сышрыбжьахаз.

Пешт еиңш, сышьтахь икан, руак сыцрыхон,
Егьи, Будеиңш, цəра саңхьа ишьтан.
Исцəынхазгьы исзыңшызгьы са исыгəтыхан,
Аха Маргит, урт сырпырго, иааигəахьан.

Бахча еиужьла, бгьы иатцəала, мра шəахəала
Иара спылеит, цшқатдас акəа сынтанаршəт.
Робинзон иеиңш, абра сныжьзар, сгəахəит, схала,
Икаларын уи са исызқəафхар, сыңсы згар.

Исхасырштыр стаххеит сара абрака исхыцуа,
Ма аамтала, сықкəынра хынхəыр стаххеит.
Исзымдыруа сышьтызхуа, исзымдыруа сызқəызуа,
Кристина лыбла змыжьқəа рахь сеихеит...

Адгьылбжьаха, Будагь Пештгьы срымадамзаап,
Ҳаазгаз ағба хара иаццəхьеит Дунаи.
Икам шыта амра, ххангьы икыдым амза,
Итыцны ицоз сгəы ашьтыбжь аасахаит.

Даҕа мшыки даҕа тхы лашаки сыман,
Исзыпшын амҕа. Сҕагыежыуан мацҕазк.
Маргит акәү, сара сакәү, нас, Кристина,
Будеи Пешти иахья араҕа ырыбжыхаз?
Будапешт, 1979

«АЦЫНТӘАРАХ» МАДИАР БЫЗШӘАЛА

Ева Харшани ылызкны

Тәым қалақыны, зынза схала
Салан Будапешт. Ғырҕман
Данысмоу, мадиар бызшәала
Ицәажәо ицәырцит ароман.

Сара исзымхәаз, сара исгәалаз,
Цхак рыбжыршә Иаци Иахьеи,
«Ацынтәарах» мадиар бызшәала,
Акы нмыжкәа, зегь ахәеит.

Аублаа ргәаҕра збаз ирнырит,
Иадырбалеит слахынтца.
Изеибамдырзоз хаибадырит,
Хаизааигәахеит ҕенак зынза.

Сызыпшымыз сранарцәажәеит,
Схы аххам сымҕахнагеит.
Иазызырҕит ацсуа иажәа,
Сара араҕа сыгәра ргеит.

«Ацынтәарах» мадиар бызшәала
Схыи стдыхәеи еилнарган,

Будапешт сызгәакъан салан,
Дыстахымызт шыта тырцьман.
Будапешт, 1979

ЗАЛА

Зала – Балатон иалало азиаскәа иреухауп

Анака-арака снымѡахыцуа,
Зегь сырдыруа, зегь сырбо,
Сырлахѣыхуа, сынкархәыцуа
Сшааргоз, Балатон цәқәырцо

Сынхыпшылеит. Сааннакылеит.
Сгәы нтыцеит атҳара.
Апра шкәакәа сама ихылеит,
Саццеит уи сара хара.

Ихытны арахь ишадычәалоз,
Ахы надцан ақәара,
Ицәеит Балатон ахала,
Уи сызбомызт сызхара.

«Аннабелла»¹ сыннакылан,
Нас ахықәан исыршеит.
Иссирзахеит уи уахыла,
Саргәәтеиуа саанеиѡеит.

Амза ашәахәакәа анхыцчала,
Игәырпшааган Балатон.
Лакәу пхызу акы салан,
Дунеи лашак ахь сагон.

¹«Анабелла» – Балатон икоу асасааиртақәа руакы.

Лакәу җызу акы салан,
Адәы саакәгылт сынцәаха.
Иамазаарын усқан Зала
Гәалак, гәала дук уаха:

Балатон аңсы зләталаз,
Ицәкәырҗо ас иҗазыртәаз
Зыхыз сарымхәаңыз Залоуп,
Ишҗарымшьеи уи аңсас?!

Кәыдры азиас зырмақаруа
Амткәал акәзар, нас, имцым,
Балатонгыи абас ихәмаруа
Икәзҗаз азгыи баша изым.

Ианеилыскаа Зала агәала,
Иара убриалагә аңсашьон.
Зала азиас ацәкәырҗала
Иеырбо, исҗаччон Балатон.
Балатон, 1979

Дгыл харак сықан, мәа харак сыман,
Акыр мыш, акыр җых сыңхьейт тәымҗара.
Сышьҗахьҗа сҗаасхейт нас хыма-җсыма,
Саакәгылейт сыдгыл, исызбом сызхара.

Сахьаахынхәыиз избаз иазҗааит иаразнак,
Сахьаахынхәыиз иеилыркаар рҗаххейт исаҳаз:
Амшқәа зейпшроузеи, асы ауазма, ақәа ауазма,
Акрыкоума, исымҗатә, сахьныкәо исырхаз?

Иазцаауан аду, амач, зынза абаша,
Иразцаауан афатә, ажәтә, ашәтәтәы.
Иеилыркаар ртахын ишазыкоу уа Аиаша,
Иеилыркаар ртахын адунеи зегь ртәы.

Акырза сдырцәажәеит, сыхтаркын зцаарала,
Урт акы ргәамцхеит, ҕаакы ргәапхеит.
– Акгы умышкәа ухынхәызааит еибгала, –
Лхәан, сан лгәы ртынчны даатәеит.
1979, Атыра

АСОНЕТҚА

I

Абастәкәа сгәы калап хәа мцак ацрало,
Сыцәагь кьало... Мап, имааицызт уи схахы!
Харантә, җадантә, исзасаанза ацшагьы,
Сара сымшкәа мҗасуан цшыаала, еишьтала.

Сзыргәәтеишаз цахьаз цысшьон сыргәәтеины,
Иреигьыз саамта саҗсыжхьазшәа саатәахьан.
Аха адәы снықәлеит са сыцкәынзахан җацхьа,
Адәы снықәлеит, сгәысеанзамкәа са сеитеины.

Ицқьоуп ажәван исхагылоу, уи казказуеит,
Ацстазаара стахуп, ари сдунеи лашоуп:
Быгәра згоит, избоит, са сзыхәа бшоуп.

Амцәыжәҗа сызто амшкәа ашәала имҗасуеит,
Аха сбыхызоит, сшәоит, хәицәызыр шпазуеи?!
Иашан, сара адәы сшықәу уамашәоуп...

II

Иашан, сара адәы сшықәу уамашәоуп...
Сықәра схаштит, ицаз ашықәсқәа збазом.
Адуinei тшәахеит са сзыхәан, уи сакзом,
Зыхьшәа итхәраа сгәатцантә иааиуа ашәоуп.

Сеилагеит хәа сыкоуп, мшәан, сырхаго,
Сагахьазма чәа цәаныррак ас, санғаз?
Харантә, җадантә, сгәысеанзамкәа, аңшағғы аст, –
Сара сымшқәағ мцара цыышьоит игәазырхаган.

Исыздыруамызт сара аңхыз хаа шшалаз,
Исыздыруамызт исхәоз, изуаз, урт зызкыз.
Адуinei самкуа сықәхеит, сгәы саңыст,

Исмоузацшәа сҗалеит бзантцы агәала,
Сыңсҗазаара – аамҗала! – цәгьа иманшәалан,
Разкы змаз са сакәын шытарнахыс.

III

Разкы змаз са сакәын шытарнахыс.
Иҳабжъаз ацҳа збеит зназы игәғәашәа.
Аха усгьы сагон еснагь ашәа –
Бара азә затәык бсыман усқан хыс.

Иуашәшәыразар ацҳа, уи ҳагашан –
Бара ибхара, сара исхара, еилыргатәым.
Бара быхьз зыдхәаламыз – атәым –
Сара сзыхәан икамызт, ибашан.

Сахьцалакгьы быччабжь сыцын акырқырхәа.
Бааигәа сгьлан, издыруан уажә сышғаз.
Схы-сгәы иҗызгеит сыыршлаз, хара ицаз.

Усс исымызт ауаа ирзоз, ирхәоз,
Саркаромызт сызтахымыз мчыла исхьырхәоз,
Истахын адәы сықәзар хататас.

IV

Истахын адәы сықәзар хататас.
Ажра сзызжуаз ажрахь рхы сырхон, –
Стазырхарц исышьтаз тасырхон, –
Сықкәынза са саацәырцуан урт рцас.

Адуinei сыриашон сара стәала,
Цәгъа-мыцәгъарас испылоз нархәашо,
Сара сакәны збахуан зегь зылшо,
Исфәгылазаргь, сусқәа зегь маншәалан.

Бара исыбтон усқан амч-алшара,
Быпхара сныруан, сгәы бкыдын быхәшаха.
Дысиааирангьы дыкахызма, нас, саға!

Асыршәы шытазар, илган сыграпара,
Сгәы еитасуамызт, сықәнакзаргьы асакара,
Сацхьа цъара бгылан бымраха!

V

Сацхьа цъара бгылан бымраха!
Жәфәангәашәпхьара сара сзы иаатуан.
Ибыбышза иара ацәхәыраф ашәт пытуан,
Сара снейуан, цхьаҕа снейуан сеилыхха.

Исхаштит сзышо сшықәыз аңсабара,
Сара сзыхәа ацецъқәа зны иштабаз,
Цьоук цаңсасгьы сшыршьаз – сахьырдаз,
Ишеигәырғыз урт ианырба спара.

Адгьыл бықәын, сара сзыхәа бшамыз,
Зегьы срылган, аиааира ду сбыргеит.
Сара исыбтеит иаразнак адунеи.

Иакит, иауит сара стәык ишамуаз,
Бхафьы бхаччо, быблақәа шамшамуа,
Саахьацшаанза бырхытәеит, о, геи шьхеи!

VI

Саахьацшаанза бырхытәеит, о, геи шьхеи!
Акәарақәа дәықәлеит ахьхьа-хьхьақәа,
Урт шәахәон, ххықәан зны уаацхьа хәа,
Сыџуа дара срывазарц сҭаххеит.

Санхәыңыз еипш, мчык сырфыхан саман,
Дәхәыпш иатәарак шыҕаз уи сагон.
Сеилагозар, сара убасқан сеилагон:
Бара сҕацхьа бцәырцуан џацхьа аргамә.

џацхьа исхаштуан сымџаф испырхагаз,
Иахьа уажәраанза сызмырбзәоз, исыцрахәыз,
Сынрыжьын схала акацәараф сышлахәыз.

Абар, уажә харт иҳаман ашьха, ага,
Харт иҳаман адунеи ду гәазырхага.
Ба бакәзаарын цсыс исхалоз, сызтахыз.

VII

Ба бакәзаарын цсыс исхалоз, сызтахыз,
Бара бышьта схыми сахьцалак.
Салоуп сара ари ацхыз, ари алакә,
Бара быдагь дсоушам дәҕәзә хыс.

Аха, быздырит шысхәоз, азқәа брырит.
Бышьта смырзырц сбышьтами бахьцо.

Исыздыруам бахьысцәызуа, сахьбыхьзо,
Бнаскъазшәа анызба, саауазырит.

Сара издыруан, – адунеи зегь хатдашыцуан,
Уи агәырқса хакәшәеит ианакәзам.
Аха хазшаз ус ишазар слахьынтда,

Агәра згароуп сынасың шысцәызуа,
Хаара зтамыз сымшқәа зегь рҫыцуа,
Игәыңцәагоу мҫақы сшықәло хараза.

VIII

Игәыңцәагоу мҫақы сшықәло хараза
Азәгы издыруам, бара быда санынха.
Ақәла дыкам, издыруеит, дыкам атынха,
Сгәы ззеикәхәало аргамма ма маза.

Ба беилкаами, шыта быздыруеит сымшын,
Быгәра згон, иагызгоит сара схеиңш.
Аха Анцәа идырааит, сгәахәит, сҫеиңш,
Сышнеиуаз ас санналаха азы-мшын.

Адунеи еилкаазар, уи зегь цазар –
Деилкаауп аңхәысгы, лгәы иҫыхо цоуп.
Бара зны баргамоуп, зны бмазоуп.

Издыруаз зегь схарштны, сбыргазазар?
Сахьбыхьзызоз бцазшәа збазар, бымцазазар?
Ихастцоит, адунеиаҫ иҫоу лахьынцоуп!..

IX

Ихастцоит, адунеиаҫ иҫоу лахьынцоуп.
Бара быкан, быҫоуп, багьынхоит.
Сырблакьо сагозааит, исгәаңхоит,
Сара сашәа аңсҫазаараз иаңцоуп.

Аңсҕазаара бацуп ба бацрымшәо,
Бара былагь иалагеит, интәом.
Иагацьара исыцрасуаз, сгәы азыпцәом,
Башоуп сцәажәан исхәо схы сҕахымшәа.

Схы шҕастахым, блашырбаган, бымра пхаран,
Адгьыл бықәзар бара быблақәа тыпхо.
Бара – сара сзыхьчо, сеиқәзырхо,

Ахаан бҕалом ибыдысто аказы ахара,
Сгәы бышкыдыз бкыдуп ҕапхьа бхааран,
Насыпуп тәылакаҕ, дгьылкаҕ ҕахьынхо!

Х

Насыпуп тәылакаҕ, дгьылкаҕ ҕахьынхо!
Схықәкы дыруп, пхьаҕа снейуеит сгәырҕацәа.
Сыкәша-мыкәша зегьы ирхоуп аҕара ацәа,
Бзиабарала сгәы тәыми ихыхәхәо.

Мәа мариамызт сара сымәа, хра тыкнаҕак
Саҕакьакьаз, шьха катцәарак сазцарцы,
Сара сымчқәа сылзаауам бзантцы –
Далкьап рымшыз, илшом рымшыз уаҕа.

Иага хра ҕакнаҕа са сырҕысып,
Былапш схызар, сымәа сазыхәжәом,
Сгәы сымырҕьарц иашьтаз, сырзыршәом,

Зи мцей срылсып, сымәа ҕбаа санызаап,
Испыраҳаз срылгап, наҕ ианызаап,
Сгәы ахаангьы аңсҕазаара иахшәом!

ХІ

Сгәы ахаангьы аңсҕазаара иахшәом!
Иагарыла игәымхан иара шаз,

Иссируп хәа азысхәоит бахьахшаз,
Агәағ сиааины амаңаз сеикәашәом.

Сара издыруеит ацәгьа нарха шамам,
Ахы ианфәаха, иара уатәкьа иштәдырхо.
Баргьы саргьы аңсәзаара хгәарңхо,
Хәаңхьа Аиаша цәырцуеит җаңхьа аргамә.

Аңсәзаара зыршәтүә мрә шәахәә хаауп,
Бзиабароуп ңсыс иара иахоу.
Нак адунеи данызаап уи иағоу,

Ари амш лаша дзаңыларым икаххаа.
Исоундаз сгәы ахьынзәхәо ббаха,
Сызхара бысзымбац, зегь акоуп!

XII

Сызхара бысзымбац, зегь акоуп!
Иацоума, мшәан, жәацоума банысңылаз –
Сыжәфан каххаа, сымра шаша аңгылаз?
Сымшқәә, бара брыцнатц, иеихыккоуп.

Иббоит, хшеи хамцәышәи еилыргоуп –
Нак инсыжьюеит сара сгәы казыжьюаз,
Аринахысгьы, бла иахьамбо иныжьюа,
Сықәха снейуеит, сымфә ңхьака игоуп, –

Бара бахь, гәыс исымоу, ңсыс исхалаз.
Егьрылымшеит сусгьы сымфә зкызгьы,
Ба бызбаанза издырит сыштәкызгьы,

Сықәзаарын, нас, ари адгьыл схала,
Сбыхәоит, быказ, сбыхәоит, сашта бталоз,
Ба бахьыкам ңсәзаара ыкам усгьы!

XIII

Ба бахыыкам ыстааара ыкам усгы!
Ардаш трыскэа ахылеиуа ишэахэарым,
Ацсаатэ рашэа ыыхагы сахарым,
Быкамызшэа абри адгыл бананысгы.

Анызаарахь сара сымда хап,
Иахысмоура сцап, агэак, ыаахэыра,
Бара быда адгыл нхап ицэхэыран,
Бара быда еилахап, зегь тахап.

Бара быказ – ацстааара цалароуп.
Ацта хылаз, дацхэа амра цхап.
Амра цхап, уи зегы ирызхап.

Дгыли жэвани ыкоуп, брыбжыцхароуп,
Адуни лахэызар, уи бырцхароуп,
Бара бацзар, алакта хаахап.

XIV

Бара бацзар, алакта хаахап,
Ишэтып ицегь, илахыххап адунеи.
Бшэахэа хаан бацыз уи иахэи уахеи,
Цсы зхоу зегы ицегь иргэацхап.

Блаша-лашо банаацэырт, ишанхеит,
Ирхэара рзымдыруа ба бызбаз,
Бысцэыргара икоуп, ных, бымцарс,
Изура сыздыруам, схэалахеит.

Лацш рацэа анызба, сыцэа кыалеит,
Ибыкэсыршар стаххеит сара акэылзы,
Сахэаерашэа збахит зынгы азы,

Иааиуан, иааиуан цәкәырҗақәак еишьталан.
Сыбхыбаауан, сбыхызон, гәаҗрак салан...
Сара тынчра смоузаап бзанцы!..

XV

Сара тынчра смоузаап бзанцы!..
Ааигәа сыҕа, хараза сага,
Быда җсыхәа сывам, сыгәра га,
Бара быда сыҕам җхәа сҗарцы.

Арахь, амҗа сывоуп, нҗәара зкәым,
Уи санылан сҗароуп хараза.
Ицәҗабымтәын, сбыхәоит, слахьынҗа,
Схы бмырхан, сышнеиуа, иахьакәым.

Ашықәсқәа цоит, аа, сышлеит аргама,
Аха – дарбан сара абас сывшаз –
Сгәы цкәынан ус сынхеит сышқаз.

Есааира ихаахоит аҗсҗазаара аҗмама.
Җсҗазааран сдунеи лаша баман,
Бамоуп, базынха, нас, уи бшазшаз!
1978, август

А х қ ә а

Испырахагахаз сыцхраауа...	3
«Сара сеыжәлоит» 1964	
Адгыл сықәуп сарггы аамтала	9
Сара сеыжәлоит	10
Уара ужәван ацақа	11
Ақәа	13
Арәаш	14
«Иҫажәкны ицоз ацәхәыра аңсы ахыцуан...»	14
Ашәт	14
Амәан	15
Уахап, угылап...	17
«Мышкы мәасзом сгәы ак тымхо...»	17
«Аңсабара ацәа итәлеит...»	18
«Ашәт ацаа амбацыт бзанты...»	19
Амза	19
Ациаа	19
Аҳарам	20
«Цхыбжьон иариит ажә атша...»	20
«Бгьыжәи гәами еиларшынны ихагало...»	20
«Вба рзәтом сажәеинраала...»	21
«Быздыскылаз аецә кыдшәан...»	22
«Далакамыт, имамкәа-ихзымкәа...»	22
«Зеггы дрыхәоит...»	23
«Арха, ашьха, ага, аҫаа...»	24
«Дызлиааз цшын дроузшәа зегьатам атҫеи хазына...»	24
«Ацх, ауапеицш, ақыта ақәақәа иаатаҫеит...»	25
«Аиашами, уеизггы-уеизггы сҫыцынхам...»	25
«Ауафы деилкаа. Ухы умжәан...»	26
«Иахьа шьоукы урбаны хәа инхом...»	26
«Уерыдуцалар...»	27
«Аирыз лыман, есышьыжь, игәасҫалоит...»	27
«Са сызтапшуа алакҫала...»	27
«Ианеинкәтәымыз дасны инапқәа еиниқьалон...»	28
«Аеада...»	29
«Итаку ашәарах иабоит...»	29
«Сара азсашьа уцар сҫахын...»	30
Ан лзы абаллада	31
«Аңша қәанда смагра итәсуеит сыкәа италан...»	34
«Ақыта усқәа дрылахәымызт...»	34
«Са сгәылацәа ирыманда-ирыхзында...»	35
«Сара усмазтаан...»	36

«Сиецәахә кыднац» 1966

Сара сбызшәа	41
Ашьха баллада	42
«Адгьыл ныжьны хыхь ихалан...»	44
«Лашбжьын ауха ақыта зырцәажәоз...»	45
«Схәыцү ҕыылшыоит сара сан иахьанзагь...»	46
Схала	47
«Сара аамта, аҕареипш, еснагь исызхом...»	50
«...Ихьшәашәоума?...»	51
Аамта	52
Аҕәарт азы абаллада	54
Амаамын	55
Ауал	56
«Ашықәсқәа акакала еишьтаҕсоит ибгьыцқәан...»	57
«Ахатара атахуп, хымпада, ари амша анылараз...»	58
«Сара издыруеит...»	58
«Башоуп. Хәилгеит. Хәилгеит. Уаха акымзарак!..»	59
«Иага сыгуп, иага сыгхап...»	60
«Магәқәак сымоуп, ақәа анауада...»	61
«Аматәа кнахага ашшуа ихәлоуп...»	62
«Апоезиа – еуроуп...»	62
«Срыташыыцуеит ахәыцқәа...»	63
«Акәаскьа ҕсы зхоу акеипш иуазыруан...»	64
«Издыруада иахҕеипшу...»	65
Ала	66
«Уареи сареи хәихә ибеиоу дарбану?...»	67
«Ишурхалакгы амал урхәит...»	68
«Адунеи амаа здыркыз уара уакәүшәа...»	69
«Са сеипш аҕсыцқьа дыжәбарым хәа уасны...»	69
«Иузырхауазар ашызцәа ссирқәа ҕәыцала...»	70
Аеада	71
«Сыҕхашьа-ҕхатцо...»	71
«Шьоук машәырла, рыцхарыла...»	73
Мазала	74
«Сара сзыхәан бара ибылымшо зылшарыда...»	75
«Изыстарыда, ба бакәымкәа, аеҕныхәа ара?...»	76
«Абзиабара амшын дышьтнахын...»	77
«Саргы салан уи акаҕа салахан...»	78
«Саблыз ҕыышьон...»	79
«Снаскьазгаз лакәзам сара исҕылаз...»	80
«Ирбахьоу сакәзам, ирбахьоу сакәзам...»	81
«Ари абжьарак ақәа ауеит икыдтәан...»	82
«Бара ибтахуп убас еипш еинраалан...»	83

«Схъааган, агәы җагылом...»	84
«Са сыңшымзар, аамта цашан иқәхәаша...»	85
«Атцлақәа қыуа асы иатқан...»	85
«Ианааиз җамбеит...»	86
«Шьоук рыблақәа тибахуеит еидхалан...»	87
«Ба бансыцмыз сыңстазаара хаарадан...»	88
«Исылшалакғы...»	88
Амшыни сареи	89
Амшқәа	90
Атцыхәтәантәи абғы	91
Амонолог	92
«Аҗаҗақәа рҗыхара» 1967	
«Акака рызныжыуам...»	99
Апоет изы абаллада	100
Аслан	102
Лыхны аштәҗ	103
Аацы	106
«Рыг-рҗы амхәо уа узы иҗаха-дагәаз...»	108
«Аапын мшха сгылар стәхым саргы аганаҗ...»	109
Москва амқан	111
Адта	112
«...Ари ахра цәгъа ихалартә ихатқан ишада!...»	113
Ажәтыс	115
«Идәылырцеит адәқъан ианыһнала...»	116
Акыпхыҗы	118
«Кыр сагозар...»	120
Схәычра аҗхызқәа	120
«Дтыгга илызхәит, ианлызхәз сымбазакәа...»	121
«Аамта ахьагаша, ишагашагъ аздыруам...»	122
Асценаҗ	122
Зегъы ирылакоу	123
«Ах, сышқакуаз усқан сара амла!...»	124
Ахәшә	127
«Саргы адгъыл сақәлахом...»	129
«Сабақаз, сабаказ, сабаказ иахъанза...»	130
«Раҗхьа ибылшаз амца схыжьроуп...»	131
Ахтыс	131
«Шьта иаамтоуп. Шьта иаамтоуп. Баша аеархагоит...»	133
«Кашырран, мшап-шаран...»	135
«Изхы-зҗыда са схәҗсахьа зтазыз...»	135
Анацәа	136
«Амца иалахәз далаухып амца...»	137
«Атцлақәа ахыгылоу, игәәкуа еидхалан...»	137

«Уматц сзыму, схы даараза икәнысшьон...»	138
«Атама җамлеипш уцәышхоит, уфнымтцыр...»	139
«Сыззыпшыдаз, исзыпшыдаз...»	139
«Дабацои, дабазлои, дабагои аган ахь?...»	140
«Ишәапырхапуа иааиуан, ицон җаҗхьа...»	140
«Иааҗәымтцзакәа илеиуеит, хкәашьа шҗамам...»	142
Анцәа	142
Ақьачақь	143
«Асцена саақәлеит скаҗауа, сгыло...»	144
Асахьаҗыхшы	145
«Быблабара дашьтан, быблабара дахәон...»	145
«Сдагәанда, шыри, сара исахарымызт...»	146
Ацапха	147
«Исызхаит сара...»	149
«Анасың иашьтоуп, анасың иашьтоуп...»	150
«Адәы инықәлар, зегь ахьта ианаргәамтцуаз...»	151
Схәыцра ашьтала	152
«Сызтахым санрылоу са исымам агәала...»	153
«Акатран ықәдыртәазшәа...»	153
«Иарбан җсаатәу...»	155
«Җаипылар җалонда, җаипылон иахьаҗәкьа...»	156
«Ибхәо шиашам сымбакәа, исмаҳакәа...»	157
«Иарбан са исылымшо, иарбан инсыжьуа...»	157
«Зны сҗалахыр сара заа издыруа...»	158
Аҗеҗь	159
«Иудыруазеи сара исыҗоу...»	160
«Уахь адәыҗбақәа зныкәом еишьталан...»	161
Апоет	162
«Ба ибдыруама, бысҗылаанза иштәкәахаз ихаҗы...»	162
Ақыҗа иаазаз	163
«Ирыздыруамызт...»	164
«Саргы назаза хәа испырҗышт сааныжьны...»	165
Саныҗам	165
«Арт ашықәсқәа» 1966	
«Ашьха зиасқәа хьшәашәаза срырит...»	169
Адгьылбжьаха	170
«Амҗан слахәызар, аггыҗам са исхароу...»	170
«Ахшара дызмам – шәарта змам...»	171
Ақьаад җба	172
Агәра анысдыркы...	173
Сара сан Анцәа дызихәо	174
«Ашықәсқәа сҗәақәа иаақәлоит еидаран...»	176
«Мышкы, ма мышкы шыбжьаанза...»	176

«Сахьааз аз акәу ашьхақәа рымтан...»	178
Амцеи акәеи	179
Акәара	180
«Ашьхауаф ашьхақәа идьруеит зегь рыла...»	181
«Ицәхәза аулица къантазқәа хрынхалан...»	182
«Икән, ицьоушьаша, сгәырғьара анмаңыз...»	183
«Бгәылацәа баша ишьыцуеит маза...»	184
«Сырбап хәа, срахәп хәа...»	185
«Абри ауаф зегь иаахо, дзыниазеи хәа схәыцуа...»	187
«Фызак дабакоу, ухеицш зыгәра уго?...»	187
Апсра иафү ан лыматанеира	189
«Шәыкәгы зыфүам сара...»	190
«Фызас думоуп, уара узыхәа баапс ихым...»	191
«Ухәан-схәанк рыбжьалан, иаилнахит...»	192
Афны изымтәо	193
«Хабаци, хабаци, абас зегь хаихо?...»	194
«Иаагъежы-хынхәит, атқык анаатга...»	195
«Срытәхәа-рытәхәан исырцхон...»	196
«Ицсымтаз ахатца ихаштит зегь-зегь...»	196
Афстаа	198
Сызтахым рныхәафа	198
«Селазгалеит хәа сыкоуп са исусым...»	200
«Сынхьацшын, саахьацшит акароуп, уаха...»	201
«Ишырхәоз...»	202
«Илеицшу сылцымлац лакә ссирк афы ада...»	202
«Истахуп сара абас хантытыр сбыцны...»	204
Саауан сара афныка...	204
«Икоуп сыцсы зыхәароу зык хазына...»	205
Ашамтаз. Апоема	207

«Сыкәуп сара адгьыл» 1972

Ауафы	227
«Ашьхақәа ирхытны, аапын мра анцәыртц...»	228
Сыкәуп сара адгьыл...	230
Амца	231
Сара сдунеи	233
Абри асаат азы	234
Кәыдры ацха саннықәло...	236
Снеиуеит ашьац тата сылалан	237
Ашьха қыта хәыц иалтыз...	239
«Ажәфәан сатцацшуеит, иахьада исымбацшәа...»	240
«Ачара чароуп...»	242
«Ахьта уареицны...»	243
Аеыхәа	244

«Избахъеит сара ацэгъеи абзиени...»	246
«Иажэит...»	247
«Ицахъеит аамтак хцэыбналан...»	249
«Зынза исаамтамкэа, ибасхэарц аиаша...»	250
«Сга, – лхэон ладатэык, – ашада сга!..»	251
«Зҕаб хэычык...»	252
«Зегъ дырны, ихасабны, игэатан...»	253
Сасыртаны	254
«Асы шытан...»	255
Ихынхэыз иажэа	256
«Икэсны ахылағара италаз абарбал еиңш...»	257
«Агэы саакэхар зны, сеитымха...»	259
«Зегъ тахауеит ца змам тышак...»	260
«Инапала еиҕеихаз цэа-цла дук амцан...»	261
Хаиңыртца аламталаз	262
«Ехэшьяк леиңш...»	263
«Пытк ыжэны...»	264
«Мшэан, сызбышьтоузеи сеиҕауа?!...»	265
«Ишҕеихыкказ...»	266
«Сызку зегъ сыриааирц...»	267
«Саауеит сара...»	268
Арыцха	269
«Ипҕырзаны идэықәлеит...»	270
Тэым қалақық аҕны	270
Ақәра	271
«Иахъа сара сгэалакара ҕеим...»	272
«Ерцахэ схалара ҕыысшьоит уацэы зны...»	273
«Акгыы санаҕым, санаанхало схала...»	274
Аиааира	275
Ахатца данцэуо	276
«Иигаша игеит уи, ириҕашаҕь рытан...»	278
Издыруада?	279
«Уи игэы тынчым цэгъак анимыршо...»	280
«Агэымхақәа... рыбз уахэом...»	281
«Q-цэак уи ҕаса ихазамызт...»	281
«Улымха иҕахэытхэытүа иажэа...»	282
«Скараха снықәеит...»	284
«Уара уакэын...»	285
Иааит сара суалқәа ршэара аамта	286
«Сыпшуп сара...»	288
Апхыз бааҕс	290
Апа даниуаз аены	292
Алакәқәа рыгәра анызгоз...	293

Амардуан	294
«Срыцашыцуам...»	295
Ибжыаыыз афырхацәа	295
Зны ахапы ыныс иансымаз...	296
Иахьа	297
«Иамуит...»	299
«Ааигәа зны схы сазтааит, амца ыахысны...»	300
«Ан-аҕакәажә – лпәзатә данызза...»	301
«Агха цеит: игылт аҕартәи...»	302
«Дышмацзас ахьта ицәа дтанацалан...»	303
«Сыкоуп са сычхара гәгәоушәа...»	305
«Башаза сыкәлеит сара амәа...»	305
Иаадыртуан афырхатә ибаҕа	306
Зуаыбжара инахысхыоу ахатә	308
Сара саҕсыуоуп	309

«Ажәәан саркьа» 1973

Амшын ахықәан	313
Аз-нырцә	314
«Мап, рацәак сҕахым сара адунеиаҕ...»	316
Амәақәа	317
«Мышкы-зны, ханыҕамло хара зегь...»	318
«Ирашьха уеы-цышәа гылоуп, аҕәра иахо...»	320
«Ачара захәам иеицш, цьара аатцраҕ...»	320
«Уеаанкыл...»	321
Акыр бжьоуп макьана...	322
«Ажәәан иалоу баша иалам...»	323
«Баргы саргы хтәыла хәыч анахша...»	324
Занцса илцәыбналаз ацхәызба	325
«Омак ауаа рыба ихылам...»	327
«Гәыбҕан истом...»	328
Хыгә-ипа	330
«Ажәа уаарак рыстарымызт уи дахьхьырхәо...»	331
«Снапшы-аацшит цкьа, цкьа сгәы сҕахәыцит...»	332
Ашьаҕа	333
Ацхызкәа	334
Залагашьа уадаыыз иажәа	337
Сызнымшәо рахь	338
«Угәы уамжьан...»	339
«Иеишьт ауаы...»	340
«Азҕаб хәыч – хәхәы бырфын, хәҕы лаша...»	341
«Сеиҕаадхалахт бхамаҕагыара баагәара...»	341
«Ныхак аҕацхьеицш, сбашьапкуа схырхәеит...»	342
«Дзаакәкәало, ыацхьа аарла иҕсы алго...»	343

«Азэы абырфын ыны ргылан дыһналеит...»	343
«Даара акыраамтагы сыпшыны сгылан...»	344
«Дара ирхара, сара исхара...»	346
«Иа, Анцэа, сухэоит...»	347
«Сөызак иахыазы дшысыыкоу...»	348
«Саргы истахын...»	348
«Саныздэылымц...»	349
Афымтра	350
«Уыыза уиацэажэом гэтыгыгыала...»	350
Уыыза	352
Ант	353
«Аапынра ааит...»	354
«Шыта сымэа шиашоу ицоит амраташэарахь...»	355
«Иааикэыгэгэон икэра еидаран...»	356
«Пхыз хаак салоуп...»	357
«Аыы рылсхьан. Зегь лахэыхза...»	358
«Ахьта сакуеит сара арака...»	359
«Пхэыс ахкэажэк	360
«Акэымра лашьца...»	361
«Иакэымк уархэар ааста – удагэаз...»	362
«Сгэы сцэцэуо...»	363
«Зегь еишытоуп еихьымза-еицымзо...»	364
«Сгэы иснатон...»	365
«Сырхаштзаргы стахым, аха саныкам...»	366
«Дызустада...»	366
Аиаша	367
«Исызгэамтеит цыханым агэашэқэа...»	368
Ашьапышьтыбжықэа	369
Сацхьака	370

«Афа анэеиуа» 1976

Иахьа акэымзар, ианбыкэу?	375
Мышкы зны	378
Аиниара	379
Апоет	383
Аэныка	384
Афа анэеиуа	386
«Иахзеиламызт цсышэа...»	387
Аибашьы ипатрет афацхьа	388
Апоет итэылахь	390
Ахакьым	391
Сөызак иажэа	392
Икнархаран икоу иажэа	394
Алахьынца	396

«Җхәыцқәоушә...»	397
Нахъхыи цъара, Урыстәыла агәаны	398
«Шъауардынтас...»	399
«Ирхәо саҳахъан сара: «Җажәижәаба рнафс...»	399
«Җмацәуи җарт...»	400
«Бара бахъ исыпхәо амәа...»	401
«Акгъы сафәымызт сара ускан...»	402
«Дгъыл сакарак сықәнакызшә, сааигәа игылаз...»	403
Изыдныхәалоз ианармыжбуаз	404
«Дааудгылоит – маза улымхә дҗахәытхәыту...»	405
«Ллакҗа аахаахейт ауп...»	405
Хәылбычәхак	406
Ицейт даҗа шықәсыкгъы	407
«Сыпсы алахейт...»	409
Апхыз	409
Уаала, сәыза, Аҗараҗа хнықәлап	410
Аҗакс	413
Иихәо иашоуп	415
«Ағәра сзәфамкуа, изызымкуа, ие-уран...»	416
Цәгъа-цәыпхамшьей цәырша-цәадеи	417
«Иекынҗа зегъы дрыштан адунеиәф...»	420
«Зегъ сыцәдырзырц иашьтан, уи смирдырзо...»	421
«Бзиа бызбоит хәа сызлаҳәом...»	422
Изыпшыз	423
«Сзон, исмоурц арахъ уаҳа фәахәыра...»	423
«Ахәылыхәа асы леиуейт ашьха...»	424
«Мшәан, уаҳа бзиа иибарыдаз...»	425
«Гәылак дсымоуп, сәымҗак тыҗыр...»	425
«Ибдыруейт сара исху, исҗыхәоу...»	426
Иацтәи амш	427
«Иагъарылагъ са сгәы каҳааит...»	428
Зыҗра иххалаз аҗәҗыс	429
«Сынхацәейт...»	429
Аиашъа изы аҗәа	432
«Җшеилгара хәнейлгә, хәидызкылоз аннымхә...»	434
«Иахъа ааста ускан лахфыхран...»	434
Ажәак	436
«Игылан афыцъагъ, ихәыцуа, хазы-хаз...»	436
«Схы сықәыжъны...»	437
«Апҗазаара азакәанқәа даара иҗбароуп...»	440
«Зғаб пшзак...»	441
«Акраамҗа...»	442
«Ацәқәырҗа аапкқәа...»	442

«Уи иац аума, апыжәац аума?...»	444
«Мшаенеипш...»	445
«Маза-аргама, иқышә дықәтан...»	446
«Уи дпоетым, уи дышәкәыџым рымшын...»	447
Ацхақәа	448
Сышьхақәа	449
Ачымазаџ, атцх, ацша	450
«Схәыңын, хәың қазшыамызт исымаз зынза...»	450
«Иштәу ацстазаара хаарала, ашәала...»	452
Амхаңыр	453
«Ацстазаара сара схы ашышыуамызт...»	459
Апоемақәа	
Ашьхацамџа	463
Адгьыл ахьаа	479
Ашьауардын амтәыжәџақәа	495
«Егры инаркны Цсоунза» 1981	
Егры инаркны Цсоунза	515
Исхасырштыр стахуп...	518
Ацсуа хәсақәа	520
Кәыдры ахықәан иқан қәатқак...	523
Ацсны кьақьа, Ацсны дузза	525
Амџан	526
«џынџажәа шықәса сыртысны...»	527
Ачҳара	528
«џаңхьа аңқақәа неиуеит жәџангәыла...»	530
Цьордано Бруно	531
«Узыкәгәыґрызеи...»	533
«Ацстазаара иацуп изырхәашьуа, израшо...»	534
Акаңдан	535
Ерцахә	536
Сашәа	536
Ускан, зегь аншәартаз...	537
Ахәыштаара амца	539
«Иахьа акәымзар, сцап уатцәы, уатцәашьтахь...»	540
«Амшын ду ишналазуеипш ацәыкәбар...»	540
«Сара дсеипшызшәа збеит иахьа зегьрыла...»	541
«Сахьцалакгы ак сцырхагоуп...»	542
Дон-Кихот	543
«Ибзырхәозеи, хьбаароума...»	544
«Ханеикәшәа, ицәыригеит џаңхьа игәала...»	547
«Сымџақәа зегьы...»	548
«Ибдыруама, нас, зны-зынла сзызхәыцуа...»	549
«Умџа бзиаз, умџа хирыз...»	550

«Ипыруам схаирплан, ажәәан саднакылом...»	551
«Сара бхатца ситашыцуеит...»	551
«Хкәыпшкәәуп, хаибамбац иахьада...»	552
«Ахәса реипш, илабжыш цырцыруан...»	553
«Иахьа акә, уатцәы акә...»	553
«Шәташәахьоума шәара зныкыр азатцәра амацәаз?...»	555
«Шәара ишәтаху зегь сзышәхәала...»	556
«Азкәа хытцны, аиәхаакәа тырцәажәо...»	558
Сара сәызцәа	558
Уара уцхара	562
Акәара	563
«Ацша иагон абыгь фәжкәа еидыхәхәалан...»	565
Ацаа-цла дазызырфуан Баграт	566
«Дызбо рыцсы лылахо...»	568
Сара бара бзиа бызбон	569
«Иузахмырцә, высшьа змам уи амш ақынза...»	569
«Изымбоз анызба, ацәа далцт ргәахәит...»	570
«Иееим анысхәа...»	571
«Абрака...»	573
«Бара бааигәа сажәуам сара ахаангы...»	577
«Сара усмеигзан, ацстазаара...»	575
«Сгәы иснаҗоит сацбал ааигәахазшәа...»	576
«Игәы тынчмызт...»	577
Барцыцаа исдырбон Варшава	578
Вестерплатте	581
Белосток азааигәара	583
«Сара саамта мацуп, Краков...»	585
«Излансыжрызеи, мшәан, Варшава, Ванда...»	586
Бара ибзымдыруа абызшәала	588
Ацсыуа ашәак сахан...	589
Висла	589
Сара исзымдыруа Тереза	590
Шопен игәы	591
Абзиала, Варшава	593
Сабадшаг	594
Нартаа иртәыртәит Будапешт	596
Бадачон	598
Шорокшари	599
Адгьылбжьаха Маргит	600
«Ацынцәарах» мадиар бызшәала	601
Зала	602
«Дгьыл харак сықан, мәәа харак сыман...»	603
Асонетқәа	604

КӘЫТЦНИА НИКӘАЛА ҘАРАШЬ-ИҘА

АФЫМҘАҚӘА РЕИЗГА

Ажәеизатәи атом
Ажәеинраалақәа

КВИЦИНИА НИКОЛАЙ ТАРАСОВИЧ

Собрание сочинений

Том одиннадцатый
Стихотворения

На абхазском языке

Аредактор Инна Ахашба
Акорректорцәа: Хыма Ахашба, Нара Кәытцниа
Компиутерла еикәлыршәеит Наала Картозиа

Аформат 84x108/32 Атираж 500.
Икәтә. акь. бгь. 19,5. Инықә. кь. бгь. 32,8.
Ағатцапҕа №

Ацсны Ахәынҗқарра
Акьыгҕхь афны
Акәа, Ешба имѡа, 168